ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Παρασκευή, 7 Δεκεμβρίου 1979 Περίοδος Β΄, τεῦχος 140 Δρχ. 25

Κυβερνητική ἀσυναρτησία, πληθωρισμός, λιτότητα καί ἄλλες δυστυχίες

Ρ. ΜΠΑΡΟ: Ὑπαρκτός σοσιαλισμός

ΠΑ.ΣΟ.Κ.: Ποῦ θά ὁδηγήσει ἡ Σύνοδος τῆς Κ.Ε.;

ΑΝΤ. ΛΙΒΑΝΗΣ & ΣΙΑ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ„

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Δυό βιβλία μοναδικά στό εἶδος τους

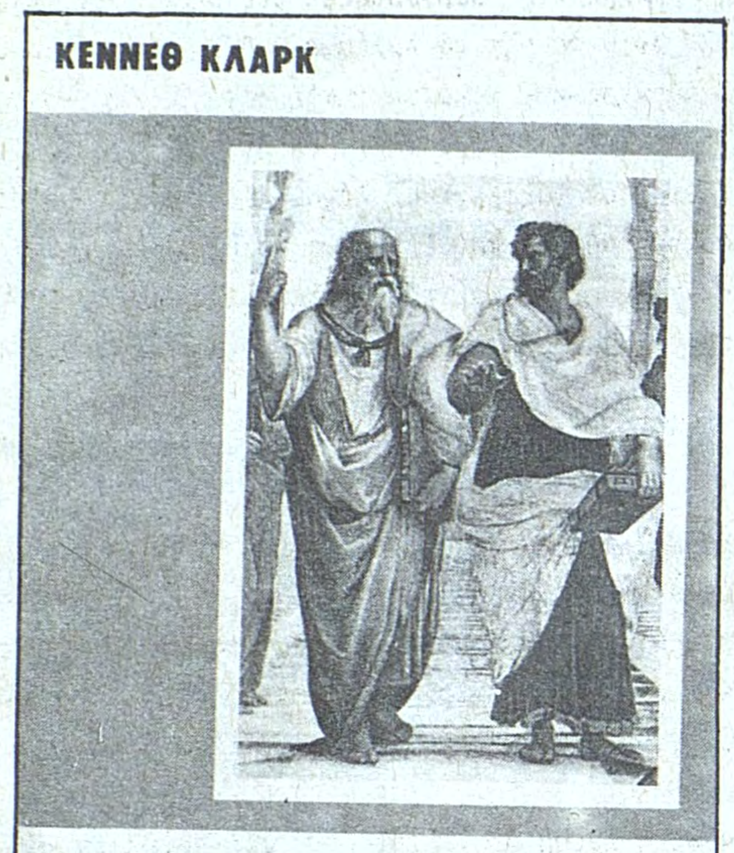

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

τοῦ ΚΕΝΕΘ ΚΛΑΡΚ

Ἕνα ἔργο παγκόσμιας ἀπήχησης. Σταθμός στήν ἱστορία τῆς γνώσης. Οἱ διακόσιοι ἐνενήντα πίνακες ἀσπρόμαυροι καί ἔγχρωμοι, τῶν μεγάλων τῆς τέχνης βοηθᾶνε τόν ἀναγνώστη νά ζήσει καί νά βαδίσει μαζί τους τόν ἱστορικό δρόμο τοῦ πολιτισμοῦ μας.

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Λαϊκή ζωγραφική τοῦ 18ου αἰώνα (1787) ἀπό τό μινιατουρίστα ΠΕΤΡΑΚΗ.

Ὁ Πετράκης ζωντανεύει μέσα ἀπό ἀνεπανάληπτες ζωγραφιές τό ἀθάνατο ἔργο τοῦ Βιτσέντζου Κορνάρου. Τό χειρόγραφο φυλάσσεται στή βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ρουμανίας. Ἕνα πολύτιμο ἀπόκτημα ὄχι μόνο γιά τούς λάτρεις τῆς Λαϊκῆς Ζωγραφικῆς, ἀλλά καί γιά κάθε Ἕλληνα.

anti

Περιοδος Β΄
Χρονος 6ος
Τευχος 140

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, Ἀθήνα 601
Τηλ. 732.713 – 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
ΑΝΤΗΝΩΡ: *Κυβέρνηση, κασέτες και «φέουδα»* 4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ 5
ΑΝΤΙ – ΘΕΣΕΙΣ 6
ΑΝΤΙ – ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
Βραζιλία – Πυρηνική ἐνέργεια 9
ΑΝΤΙ – ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΡ. ΤΣΙΡΚΑ: *Ὁ Κόλιας κι ὁ Ἀλεξανδρινός κριτικός* 10
Κ. ΚΙΤΣΟΥ: *Πῶς δημιουργεῖται ὁ πληθωρισμός* 12

Α. ΜΕΛΟΥ: *ΠΑΣΟΚ – Μπροστά στήν 6η Σύνοδο τῆς Κ.Ε.* 14
Σ. ΚΑΡΑΣ: *Διέξοδος στή χρόνια κρίση;* 16
Ν. ΛΥΡΗ: *Τό Α΄ Συνέδριο τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας»* 19
– *Ἡ «Διεθνής Ἀμνηστία»* 20
– *Ὁ νέος διωγμός τοῦ παπα-Γιώργη Πυρουνάκη* 22
ΑΡΓΥΡΩΣ ΚΟΚΟΒΛΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗ: *Ἐσωκομματική δημοκρατία καί καθοδηγητικοί μηχανισμοί* 23
Κ.Α. ΜΑΝΙΑΤΗ: *ΕΡΤ – εἰδήσεις ἀπό μέσα* 26
ΧΟΜΕΪΝΙ: *Τό «πιστεύω» μου* 28
ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ: *Ἡ ἰδεολογική ἀδυναμία εἶναι πιό ἀπελπιστική ἀπό τήν ὑλική* 30
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: *Τό φεμινιστικό κίνημα στήν Ἑλλάδα* 34
Χ. ΡΙΧΤΕΡ: *Ἡ πτώση τῆς Α΄Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καί ἡ Μ. Βρετανία* 36
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 40
Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: *«Ἱερός πόλεμος»* ... 41
– *Δραστηριότητες εἰκονοκλαστικές* ... 42
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ – ΡΟΓΚΑΝ: *Εἰκαστικά* 43
ΛΟΥΚΙΑΣ ΡΙΚΑΚΗ: *Τό Φεστιβάλ τῆς Λίλης* 44
ΝΤΟΝΥΣ ΔΗΜΟΥΛΙΤΣΑ: *Τό Living Theater* 46
ΒΙΒΛΙΟ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ 50

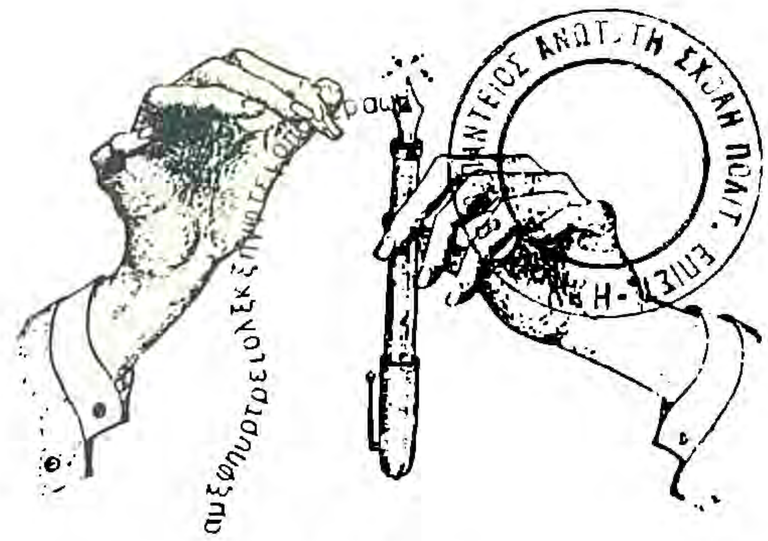

Ο ΣΩΖΩΝ ΕΑΥΤΟΝ ΣΩΘΗΤΩ:

ΣΕ ΕΝΑ πολύ ἐνδιαφέρον σχόλιό της,ἡ "Καθημερινή" παρομοιάζει τίς σημερινές οἰκονομικές ἐξελίξεις μέ ὅτι εἶχε συμβεῖ τό 1973-74,ὅταν ἄρχιζε τό λυκόφως τοῦ χουντικοῦ καθεστῶτος. Ἔντονος πληθωρισμός-στά ὅρια τοῦ καλπάζοντος-καί καταναλωτικός πανικός,ὀφείλονταν τότε ἀναμφισβήτητα στή γενικευμένη,ἄν καί ἀόριστη συναίσθηση,ὅτι δέν ἦταν δυνατόν τά πράγματα νά συνεχίσουν νά ἔχουν ἔτσι ὡς εἶχαν.Αὐτοί οἱ ψυχολογικοί λόγοι,λέει ὅμως παράδοξα ἡ πιό ἔγκυρη κυβερνητική ἐφημερίδα, δέν ὑπάρχουν σήμερα καί ἐπομένως τά κυβερνητικά μέτρα περιορισμοῦ τῆς κατανάλωσης καί τῶν εἰσαγωγῶν εἶναι καί τά ἐνδεδειγμένα καί ἀρκετά,γιά νά μεταβάλλουν ἄρδην τό κλίμα.Ὑποτίθεται ὅτι θά ἐπακολουθήσει ἡ ἐξυγίανση τῆς συγκυρίας, ὅπως μετά τή μεταπολίτευση.

" Νά πού ἔχει δίκιο ὁ πρωθυπουργός..." τελειώνει αὐτήν τήν κάπως βεβιασμένη ἐπίδειξη αἰσιοδοξίας ἡ "Καθημερινή".

ΝΑ ΠΟΥ γιά μιά ἀκόμη φορά ἔχει ἄδικο καί ὁ κ.πρωθυπουργός καί οἱ ὑπεύθυνοι τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς,θά λέγαμε ἐμεῖς.Καί αὐτό δέν θά μᾶς λυποῦσε ἰδιαίτερα ἄν οἱ μόνες συνέπειες τῆς παραγνώρισης τῆς πραγματικότητας ἦταν πολιτικές ζημίες γιά τό κυβερνητικό κόμμα.Ἐδῶ ὅμως κινδυνεύει ἄμεσα καί σέ μεγάλη ἔκταση τό βιοτικό ἐπίπεδο τοῦ μεγαλύτερου τμήματος τοῦ λαοῦ.Καί εἶναι ἀνάγκη νά ὑπάρξει ἡ μέγιστη δυνατή διαύγεια γύρω ἀπό αὐτόν τόν κίνδυνο.

ΛΑΘΟΣ εἶναι καί ὅτι ἡ διεθνής οἰκονομική κρίση ὀφείλεται μόνο στή συγκυρία -δηλαδή ἔχει παραστικό χαρακτήρα καί στήν ἀνατίμηση τοῦ πετρελαίου- δηλαδή σέ παράγοντες ἐξωγενεῖς.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ μπροστά σέ ἕνα δομικό ἀδιέξοδο τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος πού ἀντανακλᾶται καί στό ἐσωτερικό κάθε χώρας.Κι ἄν οἱ συνέπειες γιά τήν'Ελλάδα εἶναι ἰδιαίτερα βαριές αὐτό δέν ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι εἴμαστε "μικρή χώρα" -ἡ ἔννοια ἐξ ἄλλου δέν σημαίνει τίποτα πέρα ἀπό μιάν ἐκδήλωση τοῦ ψυχολογικοῦ πλέγματος ἑνός μεγαλομανοῦς πρωθυπουργοῦ- ἀλλά στήν ἐξωστρέφεια καί τήν ἔλλειψη συνοχῆς τῆς οἰκονομίας μας.

ΑΝΑΚΡΙΒΕΣΤΑΤΕΣ εἶναι καί οἱ συγκρίσεις πληθωρισμοῦ καί παρεχόμενων ὁρίων αὔξησης τῶν μισθῶν.Τόσο μάλιστα, πού νά θυμίζουν ὁλοκληρωτικό καθεστώς,ὅπου ἡ ἐξουσία μιλάει γιά ἀνεξέλεγκτη γλώσσα καί ὅπου ἡ ἰδεολογία δέν αἰσθάνεται τήν ὑποχρέωση νά ἔχει κάποιαν ὁποιαδήποτε σχέση μέ τά πραγματικά δεδομένα.

ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ εἶναι ἡ ἀποσιώπηση τῆς δυνατότητας νά στηριχθεῖ ἡ ἀντιπληθωριστική πολιτική ὄχι στόν χονδρικό περιορισμό τῆς συνολικῆς δαπάνης,ἀλλά σέ μιάν ἀναδιανομή της.Ἔτσι εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν θέλει ἤ δέν μπορεῖ οὔτε τήν προοδευτική ἐπιδείνωση τῆς ἀνισοκατανομῆς νά ἀνακόψει.Ἀκόμα καί τά ἀντι εἰσαγωγικά μέτρα εἶναι, μ'αὐτό τό πρίσμα,ἀδιαφοροποίητα.Πῶς νά χαρακτηρίσει κανείς π.χ.τήν ὑπαγωγή τοῦ...χαρτιοῦ καί τῆς γραφικῆς ὕλης στά μέτρα περιορισμοῦ τῶν πολυτελῶν εἰσαγωγῶν.

ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ θά ἀπορρίψουν τήν κυβερνητική ἔκκληση "νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τό πνεῦμα τοῦ εὐδαιμονισμοῦ" πού δείχνει ἔλλειψη σοβαρότητας.Στήν προσπάθεια τῆς ὀλιγαρχίας νά τούς ἐπιρρίψει τό φορτίο τῶν ἀναγκαίων ἀναπροσαρμογῶν τοῦ συστήματος θά ἀπαντήσουν ἀρχίζοντας μέ τήν ἀπεργία τῆς Τρίτης 11 Δεκεμβρίου ὑπερασπίζοντας τό βιοτικό τούς ἐπίπεδο.

ΚΡΙΣΗ ὑπάρχει καί θά 'πρεπε νά ἀντιμετωπισθεῖ σοβαρά. Τά ἀλλοπρόσαλλα ὅμως μέτρα τῆς ἀλληλοσπαρασσόμενης κυβέρνησης καί ἡ παιδαριώδης θεμελίωσή τους, δίνουν μόνο μιάν προοπτική στά λαϊκά στρώματα.

ΟΙ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΟΙ προσπαθοῦν πανικόβλητοι νά διασφαλίσουν σέ ἀντιπαραγωγικά κομποδέματα τά ὑπερκέρδη πού συσσωρεύουν.Ὁ λαός ὅμως δέν μπορεῖ νά ἐγκαταλείψει τό σκάφος γιά νά καταφύγει σέ διεθνεῖς πρωτεύουσες καί φορολογικούς παραδείσους.

ΘΑ ΔΩΣΕΙ τή μάχη ἐδῶ γιά νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τούς καπετάνιους πού ἔχασαν πυξίδα καί ἐξάντα καί ὁδηγοῦν τό πλοῖο στό χαμό.

anti

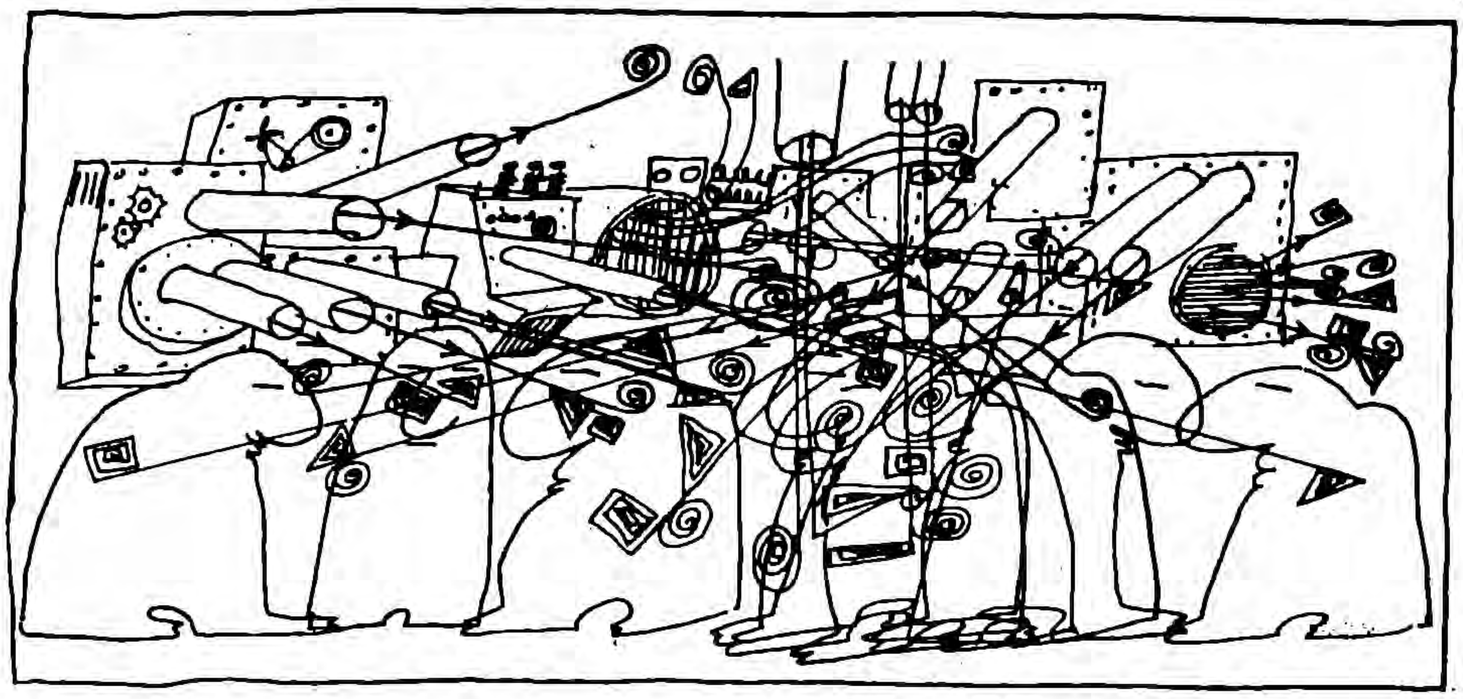

Κυβέρνηση, κασέτες καί «φέουδα»...

Η ΥΠΟΘΕΣΗ τῆς «κασέτας», ἡ κατάθεση τοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τό '80, τά μέτρα γιά τόν ἔλεγχο τῶν εἰσαγωγῶν, ἡ πρόκληση Μπάλκου στοῦ Μακρυγιάννη – εἶναι μερικά μόνον ἀπό τά στοιχεῖα πού τροφοδότησαν τούς τίτλους τοῦ ἡμερήσιου τύπου, στό δεκαπενθήμερο αὐτό... Ὅσο γιά τό «*ἄλλο θέμα*» – τό ἐνδεχόμενο αἰφνιδιαστικῶν ἐκλογῶν, σέ συνδυασμό ἢ ὄχι μέ τά σχέδια τοῦ κ. Καραμανλῆ γιά τή μετάβασή του στήν προεδρία τῆς Δημοκρατίας – φαίνεται ὅτι κάποιοι διαπίστωσαν κορεσμό καί δέν ἀνανέωσαν τή σχετική φιλολογία. Μόνη ἐξαίρεση ἡ κ. Ἑλένη Βλάχου πού, στό χρονογράφημά της τῆς περασμένης Κυριακῆς, βεβαιώνει πώς «ἀσφαλῶς» ὁ κ. Καραμανλῆς θά κάνει τό ἅλμα στήν Προεδρία. «*Ὁ ἄνθρωπος* – μᾶς ἐξηγεῖ – *ἔχει πιά βαρεθεῖ*». Κυρίως ἀπό τίς ἐσωτερικές ἔριδες, τή διαμάχη μεταξύ τῶν ὑπουργῶν του!

ΔΕΝ ΧΩΡΕΙ ἀμφιβολία πώς αὐτοί πού ἔκλεψαν τήν «παράσταση», πάνω στή διαμάχη αὐτή, εἶναι οἱ δυό «ἀρχιτέκτονες» τῆς κυβερνητικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς: Ὁ ὑπουργός Συντονισμοῦ κ. Μητσοτάκης καί ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν κ. Ἀθ. Κανελλόπουλος, πού ἔφτασαν νά χρησιμοποιήσουν ἀκόμα καί κασέτες, προκειμένου ν' ἀποδείξουν τό ἀπύθμενο μένος τοῦ ἑνός κατά τοῦ ἄλλου!

Τό «*Βῆμα*» δέν δυσκολεύτηκε νά βρεῖ τήν κατάλληλη τιτλοφόρηση: «*Ὑπουργοί ἐν διαστάσει, κυβέρνηση ἐν διαλύσει*»... Γιά ν' ἀποδείξει, μάλιστα, τοῦ λόγου τό ἀσφαλές, πρόβαλε στήν πρώτη σελίδα του, ὁλόκληρο τό εἰκονοστάσιο τῶν ἐν διαφωνία ὑπουργῶν: Ἀθ. Κανελλόπουλος – Κ. Μητσοτάκης, Π. Σταμάτης – Α. Μπάλκος, Α. Παπαδόγγονας – Στ. Μάνος, Ι. Βαρβιτσιώτης – Β. Κοντογιαννόπουλος, κλπ. Τέλος ἡ «*Αὐγή*», στέγασε τήν ἀνάλυσή της, κάτω ἀπό τόν τίτλο: *Μιά ἀνύπαρκτη «συνοχή» καί μιά πολύ ὑπαρκτή ρήξη...*

Κάνει χισῦμορ ὁ ἀρχηγός;

Η ΑΝΑΦΟΡΑ στή «συνοχή», ἦταν ἀναφορά στά ὅσα εἶπε ὁ ἴδιος ὁ κ. Καραμανλῆς, στό «Σπόρτινγκ», στή συγκέντρωση γιά τά πεντάχρονα τῆς «Νέας Δημοκρατίας»: *Ἡ συνοχή τῆς «Ν.Δ.» – εἶπε ὁ ἀρχηγός της – εἶναι ἐχέγγυο πολιτικῆς ὁμαλότητας. Καί ἡ ἑνότητά της, ἀπόδειξη ὅτι θά συνεχίσει τήν ἱστορική της ἀποστολή!*

ΜΕΡΙΚΟΙ πολιτικοί σχολιαστές ἀναρωτήθηκαν: Κάνει χιοῦμορ – μαῦρο χιοῦμορ – ὁ ἀρχηγός; Ἤ μήπως τά περί «*συνοχῆς*», «*ἑνότητας*», κλπ, τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος, ἐκφράζουν κάποια δραματική ἔκκληση πρός ὅλους τούς ἐν διαστάσει ὑπουργούς, νά κατανοήσουν ὅτι κάθονται στόν κρατήρα ἑνός ἡφαίστειου καί ὅτι πρέπει, συνεπῶς, νά «*ὁμονοήσουν*», νά βροῦν κάποια κοινή γλώσσα;

Η ΕΞΕΥΡΕΣΗ κοινῆς γλώσσας, δέν εἶναι, φυσικά, εὔκολη ὑπόθεση. Φαινομενικά μπορεῖ νά ἔχουμε «*ἕνα*» ὑπουργικό συμβούλιο, στήν πράξη ὅμως, τό ἴδιο τό σύστημα ὁδηγεῖ στή διαμόρφωση σειρᾶς «*στεγανῶν*» (ὁ Ἰνγκράο τά ἀποκαλεῖ «*φέουδα*»), μέ τή δική τους λογική καί τά δικά τους συμφέροντα. Ἄλλο λ.χ. τό «*φέουδο*» Ἀβέρωφ, μέ τίς προσβάσεις του στούς μηχανισμούς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τοῦ ΝΑΤΟ, καί ἄλλο τό «*φέουδο*», ἄς ποῦμε, τοῦ ὑφυπουργοῦ Οἰκισμοῦ κ. Μάνου, μέ τίς πολλαπλές διασυνδέσεις του μέ τό Σύνδεσμο Ἑλλήνων Βιομηχάνων... Ἄλλο τό «*φέουδο Μπάλκου*», πού ἀναζητεῖ ἐρείσματα στά ἐκτοπλάσματα τοῦ χουντισμοῦ καί τίς πιό ἀκροδεξιές πολιτικές δυνάμεις, καί ἄλλο τό «*φέουδο*» Μητσοτάκη, πού οἰκοδομεῖ τό μέλλον του μέσω μιᾶς βιομηχανίας «ἐκδουλεύσεων» καί «ἐξυπηρετήσεων», στή ΔΕΗ, στόν ΟΤΕ, στίς τράπεζες, παντοῦ ὅπου οἱ διορισμοί ἀποδίδουν ψήφους.

ΠΕΡΑΝ ἀπό τό σύστημα, παραμένει γεγονός ὅτι ἡ διαμάχη μέσα στούς κόλπους τῆς «Νέας Δημοκρατίας», ἐκφράζει, ὁπωσδήποτε, τά σημερινά ἀδιέξοδα τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. Ἡ κυβέρνηση μπορεῖ νά φορτώνει στούς «σεῖχηδες» τοῦ Ἀραβικοῦ Κόλπου τόν καλπάζοντα πληθωρισμό καί τήν πτώση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων. Ὅμως, καί τά μικρά παιδιά ξέρουν ὅτι ἡ κυβέρνηση θερίζει ὅ,τι ἀκριβῶς ἔσπειρε: Ἡ μονόπλευρη λιτότητα, ἡ ἀπουσία ὁποιασδήποτε σοβαρῆς ἀναπτυξιακῆς προσπάθειας καί ὁποιουδήποτε προγραμματισμοῦ γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἐνεργειακῆς κρίσης, ἡ στασιμότητα τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων, ἡ κυβερνητική «φιλοσοφία» ὅτι ὁ πληθωρισμός πατάσσεται μέ τή συγκράτηση καί τή μείωση τῆς παραγωγῆς ὑλικῶν ἀγαθῶν – αὐτά καί ἄλλα, ὠθοῦν τή χώρα στό «χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ». Καί, βέβαια, ἡ πορεία αὐτή – ἀπό τό κακό στό χειρότερο – δέν ἀνακόπτεται οὔτε μέ ἀλλαγές προσώπων στίς διοικήσεις τῶν τραπεζῶν καί δημόσιων ὀργανισμῶν, οὔτε μέ τήν «ἱκανότητα» τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν κ. Κανελλόπουλου νά τριχοτομεῖ τόν ἐνιαῖο κρατικό προϋπολογισμό, προκειμένου νά μήν ἐμφανισθοῦν ἐλλείμματα!

Τό κόστος μιᾶς διοίκησης

ΑΛΛΑ τά ἀδιέξοδα τῆς κυβέρνησης δέν εἶναι μόνον οἰκονομικά, εἶναι καί διοικητικά, καί πολιτικά.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ, ἐφόσον ἀρνεῖται νά ἐκσυγχρονίσει τήν κρατική μηχανή, ν' ἀνυψώσει τήν τοπική αὐτοδιοίκηση – προϋπόθεση γιά τήν περιφερειακή ἀνάπτυξη – ν' ἀνοίξει τό δρόμο σέ διαρθρωτικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, πού τόσο ἔχει ἀνάγκη ὁ τόπος. Ἀποτέλεσμα: Ἡ ἀποσύνδεση καί ἡ ἀποδιάρθρωση τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καί τοῦ κράτους-μηχανισμοῦ, νά εἶναι πλήρης. Ἡ κυβέρνηση ἔφτασε νά πιστεύει πώς μοναδική ἀποστολή ἔχει νά νομιμοποιεῖ καθημερινά τόν ἑαυτό της! Καί πώς ὅλοι οἱ ἄλλοι θεσμοί – βουλή, τοπική αὐτοδιοίκηση, κόμματα, συνδικαλιστικό κίνημα, κλπ. – εἶναι παθολογικοί πλεονασμοί. μιά καί μόνον ἡ «Νέα Δημοκρατία» μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ τήν ὁμαλότητα καί πολιτική σταθερότητα! Κάτω ἀπό

αὐτά τά δεδομένα, δέν πρέπει ν' ἀπορεῖ κανείς ἄν τό κόστος τῆς διοίκησης ἐπιβαρύνει τόν προϋπολογισμό κατά 43% περίπου (στίς χῶρες τῆς ΕΟΚ ἡ ἐπιβάρυνση αὐτή κυμαίνεται γύρω στό 24%), ἄν πληθύνονται τά ΜΑΤ καί ἄν ἡ ἀποχουντοποίηση – πού δέν ἔγινε – ἔγινε μακρινή ἀνάμνηση...

ΟΣΟ γιά τά πολιτικά ἀδιέξοδα, φροντίζουν γιά τήν ἔξαρσή τους, ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ὅπως ὁ κ. Ἀβέρωφ, ὁ κ. Μπάλκος, ὁ κ. Παπαδόγγονας, κ.ἄ.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ Ἐθνικῆς Ἀμύνης σκέφτηκε πώς ὁ καταλληλότερος τρόπος γιά νά ὑπονομεύσει τόν πρωθυπουργό του – ἀμέσως μετά τά ταξίδια του στή Μόσχα καί τό Πεκίνο – ἦταν νά ὑπομνήσει, τήν ἑβδομάδα αὐτή, πώς *«ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ ΗΠΑ, ἡ Ἑλλάδα θά βρισκόταν ὑπό ὁλοκληρωτικό καθεστώς»*. (Ἡ δήλωση ἔγινε μετά τό φιάσκο τῶν συνομιλιῶν Ντάβου-Ρότζερς καί ἐνῶ ἡ κυβέρνηση διερευνᾶ – ὑποτίθεται – τή «χρησιμότητα» τῶν ἐδῶ ἀμερικανικῶν βάσεων ..). Ἀπό τήν πλευρά του ὁ ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως, κ. Μπάλκος, σκέφτηκε πώς ἡ καταλληλότερη ὥρα γιά νά προβληθεῖ καί αὐτός σάν «ἡγέτης» κάποιου τμήματος τῆς Δεξιᾶς, ἦταν ἡ σύναξη στοῦ Μακρυγιάννη, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῶν Δεκεμβριανῶν Ἐκεῖ, λοιπόν, κάτω ἀπό τούς ἀλαλαγμούς τῶν πάσης φύσεως φασιστοειδῶν, δέν εἶχε συνειδησιακούς ἀντιπερισπασμούς, προκειμένου νά χαρακτηρίσει τήν ἐπέτειο τοῦ Πολυτεχνείου σάν *«γιορτή μίσους»* καί νά ἐξάρει τό ρόλο τῆς χωροφυλακῆς στήν... ἐθνική ἀντίσταση! Φυσικά, κανείς ὑπουργός – δέν ἐννοοῦμε τόν ἴδιο τόν κ Μπάλκο – δέν εἶχε τήν εὐαισθησία νά παραιτηθεῖ. Ἀντίθετα, ὁ κ. Ἀβέρωφ ἔσπευσε, σχεδόν δακρύων, νά συγχαρεῖ τόν ἄξιο συνάδελφό του, ἐνῶ ὁ ὑπουργός Συγκοινωνιῶν κ. Παπαδόγγονας, περιχαρής, ἀνακάλυψε τόν παλαιό του φίλο, πρώην «ὑπουργό τῆς μπέρτας» Ἀποστολάκο, μέ τόν ὁποῖο ὅδευσαν πρός τήν ἔξοδο μαζί!

Κλίμα πόλωσης

ΑΛΛΑ τά πολιτικά ἀδιέξοδα δέν ἐκφράζονται μόνο μέ τίς ἐπιδόσεις τῶν ἀκροδεξιῶν στοιχείων τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Ἐκφράζονται καί μέ τό κλίμα πόλωσης πού ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση ἐπιμένει νά καλλιεργεῖ, μέ τήν ἄρνησή της νά δεχτεῖ οὐσιαστικό διάλογο μέ τά δημοκρατικά κόμματα, γιά νά ἐνισχυθεῖ τό μέτωπο ἀντίστασης κατά τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς ἐπιβουλῆς, μέ τήν ἀνικανότητά της ν' ἀνταποκριθεῖ σέ στοιχειώδεις ἀνάγκες τῆς χώρας καί τῶν καιρῶν. Εἶναι ἀδιανόητο λ.χ., ἐνῶ ὑπολείπεται ἕνας μόνο χρόνος ἀπό τήν πλήρη ἔνταξή μας στήν ΕΟΚ, νά μήν ἔχει γίνει ἡ παραμικρή προετοιμασία πρός τήν κατεύθυνση αὐτή. (Τό μόνο γιά τό ὁποῖο φρόντισε ἡ κυβέρνηση, ἦταν τά *«πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης»* γιά τούς Ἕλληνες ὑπαλλήλους τῆς ΕΟΚ – ἐνέργεια πού ἐπέσυρε τήν καταλυτική ἀντίδραση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου). Ἄλλο τόσο ἀδιανόητα – καί ἐκτός εὐρωπαϊκοῦ κλίματος – παραμένουν τά «δικαστικά» ἀντιαπεργιακά μέτρα καί τά ἐμπόδια πού παρεμβάλλει ἡ κυβέρνηση γιά τήν ἀνάπτυξη ἑνός αὐτόνομου, ἑνωτικοῦ, μή κυβερνητικοῦ, συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ὡστόσο, θά πρέπει νά συνειδητοποιεῖ τήν ἀποτυχία της σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς δημόσιας ζωῆς. Τήν ἀπομόνωσή της ἀπό τό λαό. Ἔτσι μόνο ἐξηγοῦνται καί τά μέτρα πού ἐπιχειρεῖ νά πάρει τώρα, γιά τόν *«ἔλεγχο τῶν τιμῶν»* καί τήν *«πάταξη τῆς κερδοσκοπίας»* – ὅπως λέει. Τά μέτρα, σπασμωδικά ὅπως πάντοτε, χωρίς τούς ἀπαραίτητους μηχανισμούς καί ὑποδομές, πού θά ἐγγυηθοῦν τήν ἐφαρμογή τους, ἦταν φυσικό νά προκαλέσουν τήν ὀργή τῶν μεγαλοεισαγωγέων, μεγαλεμπόρων καί τῶν λογῆς κερδοσκόπων. Καί ἀπομένει νά καταδειχθεῖ ἄν, γιά μιά ἀκόμα φορά, ἡ κυβέρνηση θά ἐνδώσει στίς πιέσεις τοῦ μεγάλου κεφαλαίου ἤ ἄν – σπάζοντας μιά θλιβερή παράδοση – θ' ἀντισταθεῖ μέχρι τέλους...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ημερομηνιες

ΝΟΕΜΒΡΗΣ

ΠΕΜΠΤΗ 22

Οἱ πλημμύρες τῆς Μακεδονίας ἔπληξαν 100.000 περίπου ἀγρότες. Ἀσκεῖται ἔντονη κριτική κατά τῆς κυβέρνησης γιατί δέν εἶχε προβλέψει τή δυνατότητα καταστροφῆς καί γιατί ἔδειξε ὀλιγωρία καί ἀσυναρτησία στήν ἀντιμετώπισή της.

Ἀμερικανικά ἀεροπλανοφόρα καταπλέουν στόν Ἰνδικό Ὠκεανό γιά ν' ἀσκήσουν πίεση πάνω στήν κυβέρνηση τοῦ Ἰράν.

Κατελήφθη τό τέμενος τῆς Μέκκας ἀπό φανατικούς Μουσουλμάνους.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 23

Πυρπολήθηκε ἡ ἀμερικάνικη Πρεσβεία στό Πακιστάν.

Ἐπέστρεψε ἀπό τήν Οὐγγαρία ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ κ. Ἀνδρ. Παπανδρέου. Οἱ συνομιλίες πού εἶχε στή Βουδαπέστη χαρακτηρίζονταν ἀπό ἰδιαίτερη θερμότητα καί ἀφοροῦσαν θέματα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν λαϊκῶν κινημάτων τῶν δύο χωρῶν.

ΣΑΒΒΑΤΟ 24

Τίς εὐθύνες τῆς κυβέρνησης γιά τά ἐργατικά ἀτυχήματα πού συμβαίνουν στή χώρα μας ἐπεσήμανε ἡ ἀντιπολίτευση, ἐνῶ ἀπουσίαζε ὁ Ὑπουργός Ἐργασίας κ. Λάσκαρης.

Οἱ ΗΠΑ ζήτησαν ἀπό τήν Ἑλλάδα διευκολύνσεις γιά μιά ἐνδεχόμενη στρατιωτική ἐπιχείρηση ἐναντίον τοῦ Ἰράν. Παράλληλα, ἡ Σοβιετική Ἕνωση συνέστησε αὐτοσυγκράτηση καί στίς δύο πλευρές τῆς διένεξης.

ΚΥΡΙΑΚΗ 25

Νέες ὑποδείξεις τοῦ Στέιτ Ντιπάρτμεντ πρός τήν κυβέρνηση, γιά νά φανεῖ ὑποχωρητική στό ζήτημα τοῦ Αἰγαίου, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη της "τά γενικότερα συμφέροντα τῆς συμμαχίας."

ΔΕΥΤΕΡΑ 26

Μεγάλη ἐργατική συγκέντρωση τῶν ΣΑΔΕΟ καί τῆς ΣΕΔΟ ὀργανώθηκε, σάν ἀπάντηση στήν εἰσοδηματική πολιτική τῆς κυβέρνησης.

ΤΡΙΤΗ 27

Κάθε λύση ἐκτός ἀπό τή Νέα Δημοκρατία, ὁδηγεῖ στήν περιπέτεια, δήλωσε ὁ κ. Καραμανλῆς σέ χαιρετισμό του πρός τήν κομματική συγκέντρωση.

Ὁ Χομεϊνί κάλεσε νά ἐκπαιδευτοῦν στά ὅπλα εἴκοσι ἑκατομμύρια νέους τοῦ Ἰράν.

ΤΕΤΑΡΤΗ 28

Ὁ κ. Παπανδρέου ἀπορρίπτει τίς δηλώσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ. Τό ΠΑΣΟΚ εἶναι ἕτοιμο γιά ἐκλογές ἀμέσως, λέει ὁ Πρόεδρός του.

ΠΕΜΠΤΗ 29

Μεγάλη συγκέντρωση φοιτητῶν ἔξω ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας ὀργανώθηκε κατά τοῦ Ν.815, ἀπό τήν ΕΦΕΕ.

Ὁ Πάπας ἔφθασε στήν Ἄγκυρα μέσα σέ συνθῆκες πολεμικῆς προπαρασκευῆς, γιατί φανατικοί Μουσουλμάνοι τῆς ἄκρας Δεξιᾶς διατύπωσαν ἀπειλές γιά τή ζωή του.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 30

Ἀπειλεῖ μέ βέτο τήν ΕΟΚ ἡ κ. Θάτσερ, γιατί θεωρεῖ ὑπερβολική τή συνεισφορά τῆς Μεγάλης Βρετανίας στόν κοινοτικό προϋπολογισμό.

Ἔγινε δεκτός ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Παλαιστινίων Ἀμπντούλ Τζαγαντέλ Σαλέχ, πού ἦρθε στήν Ἀθήνα μέ τήν εὐκαιρία τῆς διεξαγωγῆς Συμποσίου γιά τόν Ρατσισμό.

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 1

Συγκλήθηκε τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ γιά τήν ἰρανοαμερικανική ἔνταση.

Ἀρχίζει οἰκονομική ἐξόρμηση τοῦ ΚΚΕ γιά νά οἰκοδομηθεῖ τό κτίριο τῶν γραφείων τοῦ κόμματος.

Τρεῖς νέοι θάνατοι καί πολυάριθμοι τραυματισμοί σέ ἐργατικά ἀτυχήματα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 2

Τό Δ.Σ. τῆς ΕΡΤ διαλύει τή συμφωνική ὀρχήστρα.

Κατατέθηκε ὁ προϋπολογισμός.

Ἀρνεῖται τό Μεξικό νά δεχτεῖ τό Σάχη.

Ἁπλή ἀναλογική ζητοῦν ΚΚΕ καί ΚΚΕ ἐσωτ. μέ χωριστές δηλώσεις ἐκπροσώπων τους.

ΔΕΥΤΕΡΑ 3

Λίβυοι διαδηλωτές πυρπόλησαν τήν πρεσβεία τῶν ΗΠΑ στήν Τρίπολη.

Ἐνῶ διεξάγεται δημοψήφισμα γιά τήν ἔγκριση τοῦ νέου περσικοῦ συντάγματος, τό Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ ΟΗΕ ζήτησε ὁμόφωνα τήν ἀπόλυση τῶν Ἀμερικανῶν ὁμήρων τῆς Τεχεράνης.

Ὑπογράφτηκε σύμβαση πού ποινικοποιεῖ ὁρισμένα πολιτικά ἀδικήματα καί καθιστᾶ δυνατή τήν ἔκδοση τῶν κατηγορουμένων ἀνάμεσα στίς χῶρες τῆς ΕΟΚ.

αντι-θέσεις

ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΑΒΟΗΘΗΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟΝ ΟΗΕ

Ἑκατό χῶρες ἐγκρίνουν τό ψήφισμα τῶν ἀδεσμεύτων γιά τό Κυπριακό στή Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ. Ἐναντίον ψήφισαν μόνο τά προπύργια τῆς ἰσλαμικῆς ἀντίδρασης, πού ἔχουν σάν μόνο κριτήριο τῆς ἐξωτερικῆς τους πολιτικῆς τόν θρησκευτικό φανατισμό: τό Μπαγκλαντές, τό Πακιστάν, ἡ Σαουδική Ἀραβία καί ὁ δορυφόρος της τό Τζιμπούτι.

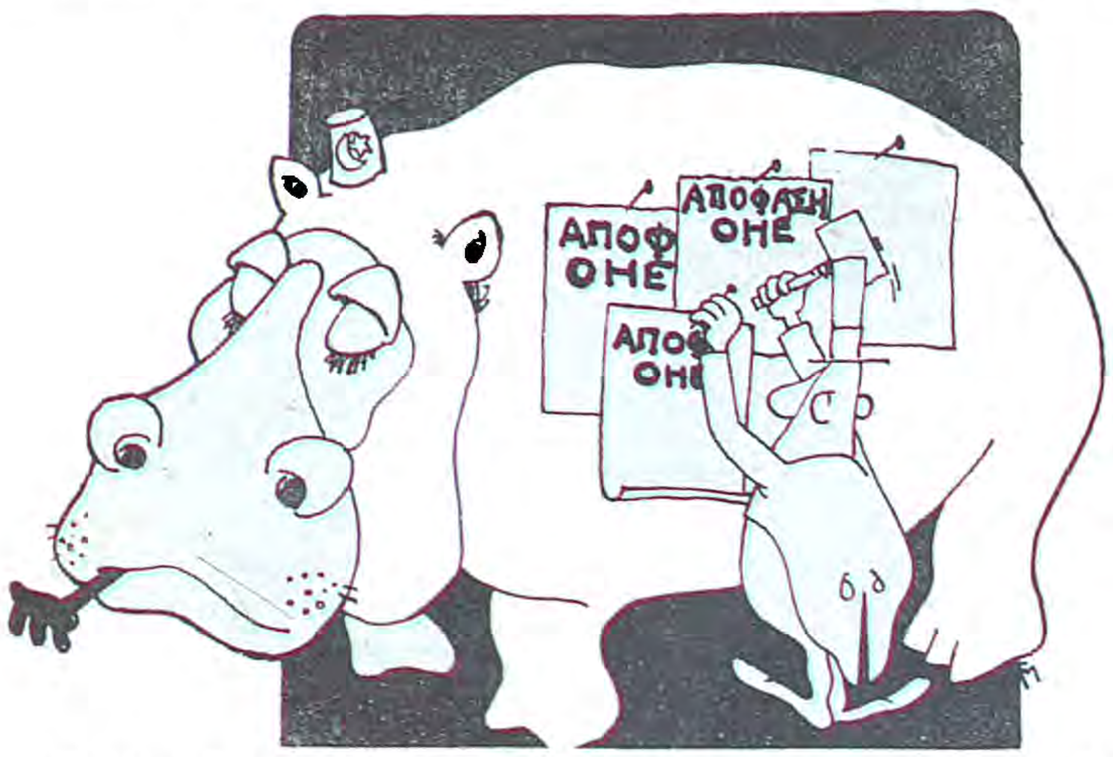

Ἀποχή ἔκαναν τριάντα πέντε χῶρες κι ἀνάμεσά τους ἡ μεγαλύτερη ὁμάδα ἦταν οἱ ΗΠΑ, οἱ χῶρες τοῦ ΝΑΤΟ καί τῆς ΕΟΚ, καθώς καί τά νεοαποικιακά τους ἐξαρτήματα.

Ἔτσι, γιά μιάν ἀκόμη φορά οἱ δυτικοί μας σύμμαχοι ἔδειξαν ὅτι συμπαρατάσσονται οὐσιαστικά στούς Τούρκους ἐπιδρομεῖς. Δέν διστάζουν νά ἔρθουν σέ ἀντίφαση μέ τούς κανόνες πού διέπουν τήν κοινωνία τῶν δημοκρατικῶν ἐθνῶν καί σέ ἀντίθεση μέ τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν μελῶν της.

Ἄλλες χῶρες, ὅπως ἡ Κίνα καί ἡ Ἀλβανία, προτίμησαν νά ἀπουσιάζουν τή στιγμή τῆς ψηφοφορίας, δείχνοντας ἔτσι ὅτι οἱ ἐξωτερικές τους ἐπιλογές στηρίζονται σέ μικροσυμφέροντα κι ὄχι στίς ἀρχές πού διαπρήσια διακηρύττουν. Δίνουν ἔτσι τό μέτρο γιά τήν ἐμπιστοσύνη, πού μπορεῖ κανείς νά ἔχει στίς φιλόφρονες προτάσεις τους καί στά διπλωματικά τους ἀνοίγματα.

Ὁπωσδήποτε, ἡ ἀπόφαση γιά τή δημιουργία εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τό κυπριακό εἶναι μιά σημαντική ἐπιτυχία τῆς κυπριακῆς διπλωματίας καί ἕνα ἀξιόλογο θετικό βῆμα.

Εἶναι ἀνάγκη νά κινητοποιηθεῖ ὁ δημοσιογραφικός καί πνευματικός κόσμος τῆς χώρας γιά νά ἀσκήσει πίεση πάνω στήν κυβέρνηση καί στούς διπλωμάτες της γιά νά ἀξιοποιηθοῦν αὐτές οἱ ἐξελίξεις. Στό βαθμό, βέβαια, πού τό ἐπιτρέπουν οἱ δεσμεύσεις τῶν σημερινῶν κατόχων τῆς ἐξουσίας.

ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

ΑΥΤΑΡΧΙΚΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Οἱ ἀλλαγές πού ἔκανε ὁ κ. Καραμανλῆς στίς διοικήσεις τῶν μεγάλων τραπεζῶν καί στούς δημόσιους ὀργανισμούς, καθώς καί ὅσες θά ἀκολουθήσουν, μᾶς ὁδηγοῦν σέ ὁρισμένα συμπεράσματα:

1. Ἐξαντλήθηκε ἀκόμα καί ἡ ἐπίφαση τῆς μεταδικτατορικῆς " ἐθνικῆς ἑνότητας ". Οἱ νέοι ἰθύνοντες εἶναι πρόσωπα γνωστά γιά τόν συντηρητισμό τους, στελέχη τῆς Δεξιᾶς, ἱκανά νά ἐφαρμόσουν καί νά προτείνουν ἀντιλαϊκές λύσεις.

2. Διαλέγοντας πρόσωπα δεύτερης ἐπιλογῆς πού θά τοῦ ὀφείλουν τήν ἀνάδειξή τους, ὁ κ. Καραμανλῆς ἐγκαθιστᾶ ἕναν προσωπικό ἔλεγχο πάνω στούς μοχλούς τῆς οἰκονομίας , πού θά τοῦ εἶναι πολύ χρήσιμος, ὅταν περάσει στήν προεδρεία.

3. Οἱ στενές προσωπικές σχέσεις τοῦ κ. Παπακωνσταντίνου μέ ὁρισμένους ἀπ' αὐτούς, τόν καθιερώνουν πιά ὁριστικά σάν τόν μέλλοντα - προσωρινό - πρωθυπουργό. Ἔτσι, γίνεται προβληματική ἡ θέση τῶν δύο ἄλλων δελφίνων, τοῦ κ. Ἀβέρωφ καί ἰδιαίτερα, τοῦ κ. Μητσοτάκη, ἀπό τόν ὁποῖο δέν ζητήθηκε κάν εἰσήγηση, παρόλο ὅτι θά ἔπρεπε νά θεωρεῖται ὡς ὁ κατεξοχήν " καθ' ὕλην" ἁρμόδιος.

Οἱ ἀξιωματικοί μηχανικοί τοῦ Ναυτικοῦ

Κλείνουν πενῆντα χρόνια ἀπό τότε πού ὁ πρῶτος ἀξιωματικός μηχανικός τοῦ ναυτικοῦ ἀποφοίτησε ἀπό τή Σχολή Δοκίμων. Ὅταν τά καράβια ἔπαψαν νά εἶναι ἱστιοφόρα καί μπῆκαν οἱ μηχανές, στήν ἀρχή χρησιμοποιήθηκαν μηχανικοί ἀπό ἰδιωτικές σχολές. Στήν συνέχεια ὅμως, ἦταν μεγάλη ἀνάγκη νά ἐπανδρωθοῦν τά πλοῖα μέ ἀξιωματικούς μηχανικούς, μέ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου γνώσεις, καί νοοτροπία, ὅμοια μέ τῶν συναδέλφων τους τῆς γέφυρας. Ἔτσι, τό 1925 μπαίνει ὁ πρῶτος μηχανικός στή σχολή ναυτικῶν δοκίμων.

Ἡ ἐκπαίδευση μηχανικῶν καί μαχίμων παρουσιάζει ἐλάχιστες διαφορές, πού μειώνονται μάλιστα, ὅσο τά προβλήματα τῆς ναυτικῆς μάχης παίρνουν τεχνολογική μορφή.

Μέσα στή σχολή, ἡ ἀρχαιότητα – πού παίζει τό σημαντικότερο ρόλο στήν ἐξέλιξη ἑνός ἀξιωματικοῦ – εἶναι κοινή. Μόλις ὅμως ὁρκιστοῦν ἀξιωματικοί, ὅλα τελειώνουν καί ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί γέφυρας εἶναι ἀρχαιότεροι αὐτομάτως ἀπό τούς ἀξιωματικούς μηχανῆς. Καί τό χειρότερο: ὅσο εἶναι στόν ἴδιο βαθμό ἕνας ἀξιωματικός γέφυρας, ἀνεξάρτητα ἀπό τό πόσα χρόνια ἔχει στόν βαθμό αὐτό, θεωρεῖται ἀρχαιότερος ἀπό τόν ἀντίστοιχο ἀξιωματικό μηχανῆς. Ἔτσι, ἀξιωματικοί τῆς ἴδιας τάξης διχάζονται.

Αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ διακρίσεις ὑπάρχουν μόνο στό ἑλληνικό ναυτικό καί φαίνεται ὅτι δημιουργοῦν τώρα πιά λειτουργικά προβλήματα.

Ἡ χούντα μέ τό Ν. 778/1969 πού ὀφείλεται στόν τότε Α/ΓΕΝ Μαργαρίτη ὀνομάζει τούς μηχανικούς σῶμα, δηλαδή στοιχεῖο τοῦ στρατεύματος πού δέν παίρνει μέρος στή μάχη. Ἀλλά αὐτό εἶναι φυσικά ἔξω ἀπό κάθε λογική, ὅσο, τουλάχιστον, ἀφορᾶ τό ναυτικό.

Οἱ μηχανικοί, στό κίνημα τοῦ Ναυτικοῦ δίνουν ἕνα ἡρωϊκό παρόν. Κλείνονται στά ἴδια κελιά μέ τούς συναδέλφους τῆς γέφυρας, μαζί ἐξευτελίζονται, βασανίζονται καί ἀποστρατεύονται.

Μετά τήν μεταπολίτευση ἐπανέρχονται οἱ κινηματίες ἀξιωματικοί καί θέτουν τό ζήτημα στόν πολιτικό «ἀρχηγό» τοῦ κινήματος – ὅπως ἐπωνομάζει τόν ἑαυτό του – τόν Ὑπουργό Ἀμύνης κ. Ἀβέρωφ. Ἐπεμβαίνει, ὅμως, ὁ Ἀράπάκης καί τό θέμα τελματώνεται. Ἀπό τότε ὡς σήμερα, ἡ ἡγεσία τοῦ Ναυτικοῦ συνεχῶς καί μέ διάφορες προφάσεις ἐξαπατᾶ τούς μηχανικούς καί ἀναβάλλει τή λύση τοῦ προβλήματος.

Σήμερα, Παρασκευή 7 Δεκεμβρίου, γιορτάζεται ἡ πεντηκονταετηρίδα τῶν ἀξιωματικῶν μηχανικῶν τοῦ Ναυτικοῦ μέσα σέ ἕνα κλίμα δυσφορίας καί ἀπογοητεύσεων. Διακόσιοι μηχανικοί ἀπευθύνθηκαν ἤδη σέ δικηγόρο γιά νά ζητήσουν τεχνικό ἐπίδομα. Θά τελειώσει ἐκεῖ ἄραγε ὅλη αὐτή ἡ ἱστορία;

Χρήματα δίνονται μέ ἁπλοχεριά γιά τήν προμήθεια ὑλικοῦ, ἀλλά φαίνεται πώς ἡ ἡγεσία δέν ἐνδιαφέρεται γιά τό ἔμψυχο δυναμικό πού ἀξιοποιεῖ καί συντηρεῖ αὐτό τό ὑλικό.

Ἡ ἱστορία αὐτή, ὅπως καί πολλές ἄλλες, ἀποδεικνύουν γιά μιάν ἀκόμη φορά ὅτι ὁ, περί πολλά τυρβάζων ἰσόβιος τιτουλάριος Ἐνόπλων Δυνάμεων, κ. Ἀβέρωφ καί οἱ σύν αὐτῶ, ἔχουν ἀποτύχει στήν ἀποστολή τους. Γιατί ὁ κυριότερος ρόλος μιᾶς στρατιωτικῆς ἡγεσίας εἶναι ἡ ἐξασφάλιση τῆς ὁμοψυχίας καί τῆς ἠρεμίας τῶν ἀνδρῶν πού χειρίζονται τά ὅπλα. Ἀλλιώτικα καί ὁ ἀμυντικός μηχανισμός κινδυνεύει νά παραλύσει καί ἡ δημόσια ζωή, γενικότερα, δηλητριάζεται.

Ο ΑΒΕΡΩΦ ΣΕ ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

«Μεγάλη φίρμα», τέλος πάντων, ὁ κ. Ἀβέρωφ. Πότε μέ τό ἕνα, πότε μέ τό ἄλλο, μᾶς ὑποχρεώνει νά ἀσχολούμαστε συνεχῶς μαζί του.

Τόσο πού ἔχουμε ἀρχίσει νά τόν βαριόμαστε. Δέν μποροῦμε ὅμως, δυστυχῶς, νά ξεφωνήσουμε: «Ὄχι, δέν πειράζει!» ὅπως τά «γκόου-γκόου γκέρλς» τοῦ γνωστοῦ ἐμπορικοῦ τραγουδιστῆ, μπροστά στίς κατά καιρούς δημόσιες ἐκδηλώσεις του. Γιατί ὁ κ. Ἀβέρωφ πειράζει καί παραπειράζει μάλιστα.

Τό Σάββατο 1 Δεκεμβρίου, ἀπαντώντας στό ἀποκλειστικό δημοσίευμά μας γιά τήν διατάραξη τῆς ἀμυντικῆς ἰσορροπίας στό Αἰγαῖο, μίλησε μέ ὑποθετικό καί ἀόριστο τρόπο γιά τή δυνατότητα τῆς Ἑλλάδας νά ἀποκαταστήσει τήν ἰσορροπία, «Ἄν ὑπάρξει κίνδυνος νά διαταραχθεῖ...».

Μεταθέτοντας ἔτσι τό ζήτημα καί σχετικοποιώντας το, ἔδωσε ἀναληθῆ στοιχεῖα, ὄχι μόνο στήν κοινή γνώμη, ἀλλά καί στά ἡγετικά στελέχη τῶν ἐνόπλων δυνάμεων πού τόν ἄκουγαν. Κι ἔτσι ὑπόσκαψε τό κύρος του μόνος του, διευρύνοντας τόν κύκλο αὐτῶν πού πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀκατάλληλος καί γιά Ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί γιά κάθε παραπέρα εὐθύνη.

Ἀλλά καί τήν ἑπομένη Κυριακή, 2 Δεκέμβρη, ὁ κ. Ἀβέρωφ συνέχισε ἀκάθεκτος, χάνοντας ἀκόμα μιά φορά μιά χρυσή εὐκαιρία σιωπῆς.

Ἀπρόσκλητος ὑπερασπιστής τοῦ 6ου Στόλου, πού ἀπό τά νερά μας ἀπειλεῖ τό Ἰράν καί τόν Ἀραβικό κόσμο, ἀποθέωσε τήν «δημοκρατική καί σύμμαχο χώρα», δηλαδή τίς ΗΠΑ. Προσβάλλοντας τήν κοινή λογική μέ τρόπο πού θυμίζει Γεωργαλᾶ ἤ Ζουρνατζῆ, δήλωσε ὅτι οἱ Ἀμερικάνοι, δημιουργοί τῆς χούντας καί κύριοι ὑποστηριχτές της, «ἀντιτάχθηκαν στή δικτατορία τῆς 21ης Ἀπριλίου περισσότερο ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη χώρα».

Κι ὅταν κλήθηκε νά δώσει τά συγκεκριμένα περιστατικά πού στήριζαν αὐτήν του τήν ἐκτίμηση, ὁ κ. Ἀβέρωφ, καθ' ὑποτροπή, ἐπιστρέφει γιά μιάν ἀκόμη φορά στήν μόνιμη ἰδεολογική του ἀναφορά, τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί τήν ἀμερικάνικη ἐπέμβαση.

Μᾶς ἐνισχύει ἔτσι τήν ἐντύπωση ὅτι σέ μιά κατάσταση ἐθνικοῦ διχασμοῦ, πολιτικῆς ἀνωμαλίας καί ἔντονης ὑποτέλειας, ὁ Ὑπουργός μας ἐπί τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, θά αἰσθανόταν σάν τό ψάρι στό νερό.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ

Ἀπό τή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πήραμε καί δημοσιεύουμε τήν ἀκόλουθη ἀπόφαση:

Μέ ἀφορμή σχετικό δημοσίευμά σας στό τεῦχος 139 τῆς 24.11.1979 σᾶς στέλνουμε τήν παρακάτω ἀπόφαση τῆς Σχολῆς πού πάρθηκε στή συνεδρία τῆς 1488/29.11.79 καί τήν ὁποία παρακαλοῦμε νά δημοσιεύσετε:

«Ἡ Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης αἰσθάνεται ὀδυνηρή ἔκπληξη γιά μέρος δημοσιεύματος τοῦ περιοδικοῦ «ΑΝΤΙ» (Σελίς 25, στήλη 1/2: περικοπή ἐπιστολῆς πού ἀποδίδεται στόν κ. Χουσιάδα) τό ὁποῖο, πέρα ἀπό τήν προσβολή ἐναντίον τῆς κ. Φατούρου, κηλιδώνει τό ἦθος καί τραυματίζει τήν ἑνότητα τοῦ συλλόγου της. Ἐπιφυλάσσεται νά συζητήσει τό θέμα οὐσιαστικά, μόλις ἔχουν παρασχεθεῖ οἱ ἀπαραίτητες διευκρινήσεις».

Μέ τιμή,
Ὁ Κοσμήτωρ
ΕΥΔ. ΤΣΟΛΑΚΗΣ

Θεωροῦμε ὅτι ἡ προσβολή ἐναντίον τῆς Κ. Φατούρου, ἡ κηλίδωση τοῦ ἤθους καί ὁ τραυματισμός τῆς ἑνότητας τοῦ συλλόγου προκύπτει ἀπό τά λόγια, τά κείμενα καί τίς ἐνέργειες τοῦ κ. Χουσιάδα. Περιμένουμε κι ἐμεῖς τήν οὐσιαστική συζήτηση τοῦ θέματος πού ἐπιφυλάσσεται νά πραγματοποιήσει ἡ Σχολή.

Τήν εὐαισθησία τῆς Σχολῆς τήν καταλαβαίνουμε, ὅπως ἐπίσης καταλαβαίνουμε τήν ἔλειψη εὐαισθησίας τῶν κ.κ Παππᾶ καί Χουσιάδα, πού δέ βρῆκαν νά ψελλίσουν τίποτα. Ἀλλά δέν καταλαβαίνουμε τή σιωπή τῆς Σχολῆς Μηχανολόγων καί τῆς Πρυτανείας τοῦ ΕΜΠ.

Ὅσο γιά τό «περικοπή ἐπιστολῆς πού ἀποδίδεται στόν κ. Χουσιάδα», πρός ἄρσιν πάσης ἀμφισβητήσεως... ἰδού ἡ ἐπιστολή του.

Θεσσαλονίκη 18 Ἀπριλίου 1979

Καθηγητήν
Κύριον Ἰωάννην Παππᾶν,
Ἐθνικόν Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον,
Ἕδρα Βιομηχανικῆς Θερμοτεχνίας,
2ας Ὀκτωβρίου 42,
Ἀθήνας 147

Φίλε Κύριε Παππᾶ,

Εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα σας τῆς 17ης Μαΐου. Μέ πολλή χαρά σέ εἴδαμε καί σᾶς τόν ἔδωσε καί τόν ἔστειλε, κυρία Παναγιωτάτου Σύνεδρο Ἐφαρμοσμένης Ψυχολογίας πού θά γίνει στήν πόλη μας. Δέν χρειάζεται καμία διευκόλυνση ἀπολύτως. Ἁπλῶς ἔγραψα τό ὄνομά σας σέ μιά κατάσταση μελῶν τοῦ Συνεδρίου.

Τό Συνέδριο θά γίνει στήν αἴθουσα Συνεδρίων τῆς Λυρέσσης Ἐν - θέσεως Θεσσαλονίκης (κεφάλαιο υ). Ἡ Γραμματέας του θά ἔρχεται νά ἐργάζεται ἀπό τήν προηγούμενη ἡμέρα (19 Αὐγούστου) στό παρακάτω τερά - στερο.

Οἱ ἐκδόσεις ἐναντίον μου εἶχαν ἀλλοῦ χαρακτηριστικά τῆς σημερινῆς παντελοτηριακῆς ζωῆς : ζευγάρι χωροταγγιλέες, ἀπεριόριστη συκοφάντηση, ἀφόρητη λάσπη. Δέ φαντάστεστε ἀλήθεια ὅτι στήν ὅλη ἐκστρατεία ἀραιταγωνιστεῖ ἡ κεφαλόνυμη ἀνά τό κεχοβρομιακό κανελλήνιο κ. Μύκα Φατούρου, ἐκλεκτορική καθηγήτρια τῆς ἕδρας τῆς Ψυχολογίας, σέ συνεργασία μέ τό ΕΔΠ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καί τούς φοιτητάς.

Δέν πειράζει ὅμως. Θά τούς περάσει! Γιά νά πάρετε μιά ἰδέα τῆς ἐκστρατείας, σᾶς ἐπισυνάπτω ἀποκόμματα ἀπό τήν τοπική ἐφημερίδα ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ἡ ὁποία ἔβαλε στό πόρτο ἀργυρο τῶν ἐκτελεσμένων μαζί μέ τό ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα τά σχόλια τῆς ἐφημερίδας εἶναι ἀπό κακοήθη ὡς ἀνακριβῆ.

Μέ πολλούς χαιρετισμούς καί

Μέ πολλήν ἐκτίμηση,

Ἀθανάσιος Β. Χουσιάδας

Οἱ γυναῖκες χαμογελοῦν ἐνῶ οἱ ἄντρες... βλασφημοῦν

Ποιός λέει ὅτι οἱ γυναῖκες δέν προχωροῦν κοινωνικά στήν χώρα μας;

Ὁ «Ἀντιβλασφημικός Σύνδεσμος Θεσσαλονίκης» π.χ σέ προκήρυξή του πρός τάς συζύγους, μητέρας, ἀδελφάς καί θυγατέρας, πού κοσμεῖται μέ τό σύνθημα «Ἐν τούτω νίκα» ἀνακοινώνει ὅτι ἐπέτυχε «κατά 80%» νά ἀπαλλάξει τούς «ἄνδρες» ἀπό τό ἀκατανόμαστο πάθος τῆς βλασφημίας «Θείων Προσώπων καί Ἱερῶν Συμβόλων».

«Γιά τά ὑπόλοιπα 20%» καλεῖται νά ἀναλάβει τό γυναικεῖο φύλο τίς εὐθύνες του – πού καθ' ὁρισμόν δέν βλασφημεῖ – «σάν ἰσχυρότερο στό θέμα αὐτό».

«Μήν φεύγετε ἐκείνη τήν στιγμή χαμογελώντας» – γράφουν οἱ εὐσεβεῖς ἀντιβλασφημιστές. «Τοῦτο σημαίνει πώς κι ἐσεῖς δέχεστε τή βδελυρή βλασφήμια πού εἶναι μεγάλο ἁμάρτημα, τό ὁποῖο πολύ ὑπολογίζετε σεῖς (προβλέπεται καί ποινή φυλακίσεως...)».

Ἄντρες μή βλασφημεῖτε! Γυναῖκες ἐπαγρυπνεῖτε! Κεραμίδια συγκρατηθεῖτε!

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑΣ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΣ

Πρός τάς συζύγους, μητέρας, ἀδελφάς καί θυγατέρας

Ἐπί 10 χρόνια φροντίζουμε ν' ἀπαλλάξουμε τούς ἄνδρες, ἀπό τή βάρβαρη συμπεριφορά πρός τά Θεῖα Πρόσωπα καί Ἱερά Σύμβολα.

Πετύχαμε κατά 80%.

Γιά τά ὑπόλοιπα 20% πρέπει ν' ἀναλάβη τό γυναικεῖο φύλο, σάν ἰσχυρότερο στό θέμα αὐτό, γιά τό ὁποῖο εἶναι κι' αὐτό ὑπεύθυνο.

Διά τοῦτο παρακαλοῦμε:

Μήν ἀδιαφορεῖτε ὅταν οἱ ἄνδρες τῆς οἰκογενείας σας βλασφημοῦν.

Μήν φεύγετε ἐκείνη τήν στιγμή χαμογελώντας. Τοῦτο σημαίνει πώς καί σεῖς δέχεστε τή βδελυρή βλασφημία πού εἶναι μεγάλο ἁμάρτημα τό ὁποῖο πολύ ὑπολογίζετε σεῖς (προβλέπεται καί ποινή φυλακίσεως...).

Δέν προχωροῦμε διότι νομίζουμε πώς σᾶς ἀρκεῖ μιά καί μόνη σύστασίς μας, γιά τό θέμα τοῦτο.

(Ἐκ τοῦ Ἀντιβλασφημικοῦ Συνδέσμου Θεσσαλονίκης)
Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 1979

Σημείωσις: Διανομή στίς ἐκκλησίες μόνον εἰς γυναικεῖον φύλον.

ΒΡΑΖΙΛΙΑ:
Τούς πίνουμε τό αἷμα

Ἑκατομμύρια δολάρια εἶναι ἡ ἐτήσια εἴσπραξη ἑνός νέου ἐξαγωγικοῦ ἐμπόριου πού ἔχει βάση τή Βραζιλία καί χῶρες προορισμοῦ τίς ΗΠΑ καί τή Δυτική Εὐρώπη. Πρόκειται γιά τήν προμήθεια καί ἐξαγωγή ἀνθρώπινου αἵματος.

Εἶναι βέβαια γνωστό, πώς οἱ νοσοκομειακές ἀνάγκες τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, ὅπου ἡ κοινωνικη ἀλληλεγγύη ἀκολουθεῖ πορεία ἀντιστρόφως ἀνάλογη μέ τό ἐθνικό εἰσόδημα, ἔβρισκαν ἀπό καιρό διέξοδο σέ φτωχές περιφερειακές χῶρες. Οἱ ἐξαθλιωμένοι κάτοικοι τῆς Ταϊτῆς π.χ. πουλοῦσαν μεγάλες ποσότητες αἵματος σ' ἕνα δίκτυο «Τραπεζῶν» πού τελοῦσε ὑπό τήν κηδεμονία τοῦ Ἰδιου τοῦ «Παπαντόκ» Ντυβαλιέ, πού μέ τή σειρά τους τό διαθέταν στά καλύτερα νοσοκομεῖα τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς.

Τώρα ὅμως πρόκειται γιά ἕνα ἐμπόριο νέων διαστάσεων. Χίλιες περίπου «Τράπεζες Αἵματος» λειτουργοῦν στή Βραζιλία μέσα σέ ἄθλιες συνθῆκες ὑγιεινῆς. Ἀγοράζουν τήν μέγιστη δυνατή ποσότητα αἵματος ἀπό τούς πεινασμένους ἄνεργους τῶν τενεκεδουπόλεων μέ ἕνα γελοῖο ἀντίτιμο, συνήθως τήν ἀξία δύο ἤ τριῶν γευμάτων καί τό μεταπουλοῦν σέ δίκτυα λαθρεμπορικά ἤ ἐργαστήρια ἡμιπαράνομα μέ περιθώριο κέρδους 5.000% ἕως 10.000%. Τό αἷμα αὐτό χρησιμοποεῖται σάν πρώτη ὕλη γιά βιομηχανικά παράγωγα, πού μέ τή σειρά τους χρησιμοποιοῦνται γιά τήν παραγωγή καλλυντικῶν, χρωμάτων καί.. ὁρισμένων εἰδῶν διατροφῆς. Στή Βραζιλία, τά δίκτυα αὐτά εἶναι βασικά στά χέρια Γερμανῶν μεταναστῶν, χιτλερικῆς προέλευσης πού ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ ἀμέσως μετά τόν πόλεμο. Ἕνα ἄλλο σημαντικό κέντρο μέ ἀνάλογο προσωπικό φαίνεται ὅτι βρίσκεται στή Νότια Ἀφρική.

Πολλοί ἀπό τούς αἱμοδότες πάσχουν ἀπό διάφορες ἀσθένειες, ὅπως ἡπατίτιδα, σύφιλη, ἡ «ἀρρώστια τοῦ Σάγκας», ἕνα εἶδος ἀρρώστιας τοῦ ὕπνου. Οἱ μεταγγίσεις γίνονται χωρίς κανένα ἔλεγχο καί πολλοί ἀπό τούς πωλητές αἵματος διακινδυνεύουν τή ζωή τους γιά νά κερδίσουν λίγα χρήματα περισσότερο. Οἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν ἔτσι γιά κάποιο Τζούλιο Λουζάντα, πού εἶχε πουλήσει σέ εἴκοσι τέσσερεις ὧρες δυόμισι λίτρα ἀπό τό αἷμα του γιά 350 δραχμές!

Ἕνας φοιτητής, συνδικαλιστής τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ὁ Χάμιλτον Ἀλμέιντα ντέ Σούζα, πού ἐρευνοῦσε μέ μερικούς συμφοιτητές του τό σκάνδαλο τῆς ἀνάμιξης ὁρισμένων γιατρῶν στή φριχτή αὐτή ὑπόθεση, βρέθηκε πνιγμένος μέ ἕνα ὄργανο μέτρησης τῆς πίεσης στό σπίτι του, στά περίχωρα τοῦ Ρίο ντέ Τζανέιρο. Ὁ τύπος θεώρησε ὅτι, ὁ τρόπος αὐτός δολοφονίας ἦταν μιά προειδοποίηση τῶν ἐγκληματιῶν γιατρῶν καί τῶν χιτλερικῶν συνεργατῶν τους.

Ἡ πραγματική ὑπαιτιότητα ὅμως ἀνήκει στό σύστημα, πού ἔχει περιθωριοποιήσει τά δυό τρίτα τῆς ἀνθρωπότητας. Προκειμένου νά πεθάνουν ἀμέσως ἀπό ἀσιτία, οἱ λιμοκτονοῦντες κάτοικοι τῆς περιφέρειας προτιμοῦν νά πεθαίνουν λίγο-λίγο, πουλώντας τό αἷμα τους γιά νά μετατραπεῖ σέ ἄχρηστα ἤ καί βλαβερά προϊόντα γιά τίς ὀλιγαρχίες τῶν ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν.

«Καί ὅλα πᾶνε γιά τό καλύτερο, μέσα στόν καλύτερο τῶν δυνατῶν κόσμων».

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΘΑΝΑΤΟΥ:

Πυρηνικά, Βακτηριολογικά καί ἄλλα μέσα καταστροφῆς

Οἱ ἐξηγήσεις πού ἔδωσε ἡ ἀμερικάνικη κυβέρνηση γιά τό ἀτύχημα τοῦ ἀτομικοῦ ἀντιδραστήρα τοῦ Θρῆ Μάιλς Ἄιλαντ, πού ὁδήγησε στήν ἐκκένωση μιᾶς ὁλόκληρης περιοχῆς, ἀποδείχτηκαν ἀνεπαρκεῖς καί ἀνακριβεῖς.

Ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς Κέμενι πού ἐρεύνησε τό ἐπεισόδιο ἐπιβεβαιώνει τίς πιό ἀπαισιόδοξες καί ἀνησυχητικές ἑρμηνεῖες. Ραγίσματα στό μολυβένιο κάλυμμα τοῦ ἀντιδραστήρα ἀπελευθέρωσαν τό 90% τοῦ πυρηνικοῦ καύσιμου. Δημιουργήθηκε ἔτσι θερμοκρασία 3.000 βαθμῶν καί τό οὐράνιο ὑγροποιήθηκε. Τό ὅτι τελικά δέν ἔγινε ἔκρηξη, ὅπως στήν ταινία, «Κινέζικο Σύνδρομο», εἶναι ἕνα πραγματικό θαῦμα. Ἡ ἐπιτροπή, ἀφοῦ προτείνει μιά σειρά ἀπό μέτρα γιά νά ἐνταθεῖ ὁ κρατικός ἔλεγχος πάνω στούς πυρηνικούς ἀντιδραστῆρες, καταλήγει κατά πλειοψηφία στήν εὐχή νά ἀναβληθεῖ γιά μερικά χρόνια ἡ δημιουργία καί ἄλλων πυρηνικῶν σταθμῶν παραγωγῆς ἐνέργειας γιά νά μελετηθοῦν καλύτερα οἱ κίνδυνοι πού συνεπάγεται ἡ διάδοσή τους.

Ἀλλά καί σέ ἄλλες χῶρες ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀνησυχίες γιά ἐνδεχόμενες συνέπειες ὁρισμένων πυρηνικῶν καί βακτηριολογικῶν ἐρευνῶν. Στή Σοβιετική Ἕνωση ὁ Νικόλας Ντελεζάλ ἔγραψε στό θεωρητικό περιοδικό «Κομμουνίστ» ἕνα ἄρθρο ὅπου ἐξέφραζε ὁρισμένες ἀνησυχίες γιά τήν ὑπερβολική ἀνάπτυξη τῶν πυρηνικῶν σταθμῶν. Τό ἄρθρο αὐτό προσέχτηκε ἰδιαίτερα, γιατί λίγους μῆνες πρίν, ἡ Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε. εἶχε ἀποφασίσει νά ἐπιταχύνει τό πρόγραμμα πυρηνικῆς ἐνεργείας.

Τήν ἴδια ἐποχή ὀργίαζαν οἱ ψίθυροι στήν ΕΣΣΔ γιά μιά σοβαρότατη καταστροφή πού προκλήθηκε σέ ἕνα ἐργοστάσιο βακτηριολογικῶν ὅπλων τοῦ Νοβοσιμπίρσκ.

Μιά μυστηριώδης ἐπιδημία προκάλεσε τόν θάνατο ἑκατοντάδων ἀτόμων καί ὁδήγησε στά νοσοκομεῖα πολλές ἄλλες. Οἱ συνοικίες πού βρίσκονταν κοντά στό ἐργοστάσιο ἀποκλείστηκαν ἐντελῶς ἀπό σκαφανδροφόρα συνεργεῖα καί ὅλη ἡ πόλη (1 ἑκατ. κάτοικοι περίπου) μεταβλήθηκε σέ ἀπαγορευμένη ζώνη γιά τούς ἐπισκέπτες ἀπό ἄλλες περιοχές. Ὅπως καί γιά τήν πυρηνική καταστροφή τοῦ Καζακστάν καί γενικά γιά τίς καταστροφές (ἀκόμα καί τά ἀεροπορικά ἀτύχήματα), ἡ σοβιετική κυβέρνηση οὔτε ἐπιβεβαίωσε, οὔτε διάψευσε τό γεγονός.

Ἀλλά οἱ κίνδυνοι γιά τήν ὑγεία καί τή ζωή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς δέν προέρχονται μόνο ἀπό τήν ἀτομική ἐνέργεια καί τίς βιομηχανίες βακτηριολογικοῦ πολέμου.

Ἡ κρατική «Ὀργάνωση γιά τήν Ἀσφάλεια καί τήν Ὑγεία τῶν Ἐργαζομένων» (ΟΣΗΑ) τῶν ΗΠΑ κατάγγειλε ὅτι 38% ἀπό τούς καρκίνους προκαλοῦνται στούς τόπους δουλειᾶς. Τό φοβερό αὐτό ἀποτέλεσμα λέει ἡ ΟΣΗΑ, ὀφείλεται στίς διάφορες ἀκτινοβολίες καί ἰδιαίτερα στίς ὀργανικές συνθετικές οὐσίες πού ἡ σημερινή παραγωγή τους ἔφτασε τά 200 δισεκατομμύρια κιλά. Ἡ χρησιμότητα αὐτῶν τῶν οὐσιῶν γιά τή βιομηχανία ἔγκειται ἀκριβῶς στήν ἱκανότητά τους νά συνδυάζονται μέ διάφορες ἄλλες οὐσίες καί νά γίνονται ἔτσι λιπάσματα, σκόνες καθαρισμοῦ, πλαστικά ἀντικείμενα ἤ ὑφάσματα. Γιά τόν ἴδιο ὅμως ἀκριβῶς λόγο εἶναι δυνατόν νά προκαλέσουν ὀργανικές ἀντιδράσεις καί στούς πυρῆνες τῶν ἱστῶν τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Ἕνας μάλιστα σοφός, ὁ καθηγητής Σαμουήλ Ἐπστάιν ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ἀνάλυση ἑνός σημαντικοῦ δείγματος καρκινοπαθῶν ἔδειξε ὅτι τό 50% τῶν παθήσεων ὀφείλεται στό περιβάλλον τοῦ τόπου ἐργασίας. Σέ ὁρισμένα ἐργοστάσια ἔχουν ἤδη ἀρχίσει νά τοποθετοῦν πιό ἡλικιωμένους ἐργάτες στίς ἀποδεδειγμένα καρκινογενεῖς θέσεις.

Καί γιά νά ὁλοκληρώσουμε αὐτή τήν... ὑπέροχη καί γεμάτη ὑποσχέσεις, ἐπισκόπηση τοῦ πλανήτη, ἄς ὑπενθυμίσουμε τήν πρόσφατη προειδοποίηση τριῶν βραβείων Νόμπελ γιά τή ραγδαία αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν διαφόρων τεχνητῶν κατάλοιπων γήινης προέλευσης στή ζώνη πού χωρίζει τήν ἀτμόσφαιρα ἀπό τή στρατόσφαιρα. Τά αἰωρούμενα αὐτά σωματίδια πού δέν καταστρέφονται μέ καμιά γνωστή μέθοδο, ἀποτελοῦν τό 17‰ σήμερα, ἀντί τοῦ 7‰ πού ἦταν πρίν ἀπό δέκα χρόνια. Ἡ ὕπαρξή τους ἐμποδίζει τίς ἀνταλλαγές ἀνάμεσα στήν ἀτμόσφαιρα καί τό ἄπειρον πού ἔπαιζαν ρυθμιστικό ρόλο καί ταυτόχρονα περιορίζει τήν προστατευτική λειτουργία τῆς «ἐπιδερμίδας» αὐτῆς τοῦ περιβάλλοντος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Φυσικά, οἱ περισπούδαστοι ἐπιστήμονες πού ἔχουν στρατευτεῖ στήν ὑπηρεσία τοῦ σύγχρονου κράτους καί τῶν μονοπωλίων δέν γνωρίζουν τίποτα ἤ σχεδόν τίποτα γιά τίς συνέπειες τῶν μεταβολῶν αὐτῶν πάνω στό κλίμα καί τίς συνθῆκες ἀνάπτυξης φυτῶν, ζώων καί τοῦ Ἰδιου τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλά καί παραπέρα ἀγνοοῦν τί ποιοτικές μεταλλαγές μπορεῖ νά δημιουργήσει ἡ συσσώρευση τόσων ἐνεργειῶν πού ἀγνοοῦν καί καταστρέφουν τή φύση.

Μερικοί σοφοί λένε ὅτι ἡ ἐμφάνιση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ὑπάρχουσα μορφή του εἶναι μιά σύμπτωση τόσο σπάνια στήν ἱστορία τῆς φύσης, ὥστε νά εἶναι ἀπίθανο νά ὑπάρξει ξανά ἤ ἀλλοῦ. Ἴσως... Ἡ καταστροφή πάντως τοῦ ἀνθρώπου δέν θά εἶναι σύμπτωση. Θά εἶναι ἔργο τῶν θεσμῶν καί τῶν ἰδεῶν, πού δημιούργησε ἡ κοινωνική του ζωή καί ἐξέλιξη.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΧΟΡΕΥΤΗΣ

Μιὰ ἐξέταση τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς ποίησης τοῦ Σεφέρη

ΚΕΔΡΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡ. ΝΟΥΤΣΟΣ

ΟΥΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

η ιστορικη διασταση των ουτοπικων σχεδιασματων του T. Campanella και του Fr. Bacon

ΚΕΔΡΟΣ

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΚΑΛΟ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

1

ΚΕΔΡΟΣ 1979

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

Μυθολογιες

Μαθημα

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ • ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

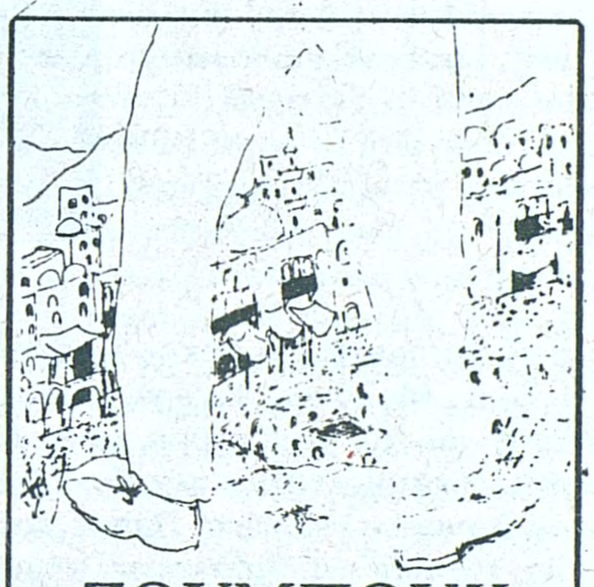

ZOYMΠOYK

Ο ΚΟΜΠΙΝΑΔΟΡΟΣ

ΑΖΙΖ ΝΕΣΙΝ

ΚΕΔΡΟΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ
Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΧΟΡΕΥΤΗΣ
Μιά ἐξέταση τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς ποίησης τοῦ Σεφέρη.

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ
ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ - ΜΑΘΗΜΑ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡ. ΝΟΥΤΣΟΣ
ΟΥΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΚΑΛΟ
ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΖΙΖ ΝΕΣΙΝ
ZOYMΠOYK (ὁ κομπιναδόρος).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ: 3615.783

τοῦ Στρατῆ Τσίρκα

Ὁ Κόλιας κι ὁ Ἀλεξανδρινός κριτικός

Γιά τά ποιήματα τοῦ Νίκου Καββαδία, ὅσο θυμᾶμαι, ὁ Τίμος Μαλάνος, ἔγραψε πάντα καλά καί σωστά. Αὐτό τοῦ τό χρωστοῦσε χάρη ὁ ποιητής καί σέ κάθε εὐκαιρία τόνιζε πώς ὁ «Τίμος εἶναι ἀπό τούς πρώτους πού ἔγραψαν γιά μένα. Ὅπως καί γιά σένα», συμπλήρωνε, ἄν τύχαινε νά βρίσκομαι μπροστά κι εἴμασταν ἀκόμα στή ρόδινη περίοδο τῶν σχέσεών μου μέ τόν κριτικό. Στά γράμματά του, ὁ Κόλιας, σπάνια νά μή θυμηθεῖ «τά χαιρετίσματα στόν Τίμο». Ἀλλά φιλότιμος καί φοβερά εὐαίσθητος ὅπως ἦταν, δέν μποροῦσε νά συνηθίσει στόν τραχύ τόνο τῆς φωνῆς καί στούς προστατευτικούς, ἄν ὄχι καί προσβλητικούς τρόπους τοῦ Μαλάνου, προπαντός ὅταν τύχαινε νά ὑπάρχει καί τρίτος μπροστά.

Ἔτσι, ἕνα βράδυ πού διανυχτέρευε ὁ Κόλιας στήν Ἀλεξάνδρεια καί χρειάστηκε κάτι νά πάρει ἤ νά πεῖ στό Μαλάνο, μέ πῆρε καί μένα μαζί του. Ὁ Τίμος μᾶς ἔβαλε νά καθίσουμε στό διάδρομο-σαλονάκι μέ τά χαμηλά ράφια γεμάτα βιβλία. Ἐπειδή ἀργοῦσε, ὁ Κόλιας ἀπ' ἐκεῖ πού καθόταν, ἔσκυψε καί πῆρε ἕνα βιβλίο καί τό ξεφύλλιζε. Σέ λίγο, μέ νεύματα, μοῦ ἔδειξε νά διαβάσω στό ἀνοιχτό βιβλίο: Σέ δυό σελίδες, ἀντικριστές, παντοῦ ὅπου ἀναφερόταν, τ' ὄνομα τοῦ Μαλάνου ἦταν ὑπογραμμισμένο μέ κόκκινο μολύβι. Κοίταξα τ' ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ἦταν κάποιος ἀσήμαντος. Σήκωσα τούς ὤμους, μπορεῖ καί νά χαμογέλασα. Τότε ἄνοιξε μιά πόρτα κι ἐμφανίστηκε ὁ κριτικός, σοβαρός κι ἀργοπερπάτητος. Πῆρε ἀπό τά χέρια τοῦ Κόλια τό βιβλίο, τό ξανάβαλε στή θέση του καί τοῦ εἶπε: «Αὐτά δέν πρέπει νά τά βγάζεις ἀπ' ἐκεῖ πού βρίσκονται».

Χάλασαν τά κέφια τοῦ Κόλια. Τόν τράβηξα σ'ἕνα μπάρ τῆς ὁδοῦ Μισάλλας, πού τό εἶχε ἕνας Κύπριος. Γιά μεζέ, ὅταν ἦταν ἡ ἐποχή τους, ἔβγαζε ἀμπελοπούλια, βολβούς καί κρεμμυδάκια τουρσί. Ἐκεῖ μοῦ διηγήθηκε μέ μεγάλο παράπονο, μιάν ἄλλη προσβολή πού τοῦ εἶχε κάνει πρίν ἀπό μερικά χρόνια πάλι ὁ Τίμος. Θάταν τό 1947, ὁ Κόλιας πάνω στό «Κορινθία» ἔκανε τή γραμμή Ἀλεξάνδρεια – Πειραιᾶ – Μασσαλία. Ὁ Μαλάνος, γιά ν' ἀποφεύγει τά τραβήγματα μέ τή λογοκρισία – τόσο τήν ἑλληνική ὅσο καί τήν ἀγγλοαιγυπτιακή – τοῦ ἔδωσε ἕνα δέμα μέ καμιά εἰκοσαριά ἀντίτυπα τῆς μελέτης γιά τόν Κώστα Βάρναλη, πού εἶχε τυπώσει στήν Ἀλεξάνδρεια στά 1944, καί μέ τίς περιπέτειες τοῦ πολέμου δέν εἶχε φτάσει ἀκόμα στά χέρια τοῦ ποιητῆ. Ἐντολή, νά τά παραδώσει κάπου, ἴσως καί στόν ἴδιο τό Βάρναλη.

Ὁ Κόλιας, πού ὅπως ἔλεγε, εἶχε ἐνδείξεις πώς ἡ Ἀσφάλεια τοῦ πλοίου ἀλλά καί τοῦ Πειραιᾶ τόν παρακολουθοῦσε, προτίμησε νά δώσει τό δέμα σ' ἕνα καμαρότο, δικό του ἄνθρωπο, μέ τίς σχετικές ὁδηγίες. Ὁ καμαρότος γύρισε καί εἶπε πώς τό δέμα παραδόθηκε ἐντάξει. Ἀλλά ὕστερα ἀπό κάμποσο καιρό ὁ Μαλάνος πῆρε γράμμα πώς τά βιβλία δέν ἔφτασαν ποτέ στόν προορισμό τους. Τότε κατηγόρησε ἀνοιχτά τό φίλο μου γιά δειλία καί πώς πέταξε τά βιβλία στή θάλασσα. Δέν ἔμαθα ποτέ πῶς τελείωσε αὐτή ἡ ὑπόθεση, γιατί μοῦ ἔκανε κακό νά βλέπω τόν Κόλια, στήν παραμικρή νύξη, νά τόν πνίγει τό δίκιο καί νά τοῦ ἀνεβαίνει τό αἷμα στό κεφάλι.

Στά 1954, Ἀσυρματιστής Α΄ πιά πάνω στό ἀτμόπλοιο «Κυρηνεία» μοῦ γράφει στίς 23 Μαΐου ἀπό τή Μελβούρνη τῆς Αὐστραλίας. Ἡ προσφώνηση πότε Τζιοβάννι Λατίνι καί πότε ἕνα ἀπό τά δυό, κατά τό Μπρουνέττο Λατίνι, τό δάσκαλο τοῦ Δάντη πού τόν ἀποθανάτισε στή «Θεία Κωμωδία» του:

«Λατίνι... νά μέ πάρει ὁ διάολος καί νά μέ σηκώσει... Γιατί κατέβηκα πάλι δίχως λόγο στούς ἀντίποδες;... Ἡ Σαλάγια στό Κολόμπο ἔχει πεθάνει. Πνίγηκε – λέει – στή μεγάλη βροχή. Πόσα πλήρωσα νά τό μάθω... Τούτη, ἡ καινούρια ἕνα κορίτσι ἄσχημο ἀπό τή φυλή τῶν Ταμίλ δέν ἔχει στόμα... Πέρασα πάλι ἀπό τό σπίτι τοῦ Γιατροῦ. Κλειστό. Νά γινόταν κάτι καινούργιο. Μιάν

ἁμαρτία πού νά μή λέγεται, πού νά μήν ἔχει συχώριο. Ἀπόψε μοῦλεγε ὁ λοστρόμος πώς οἱ θαλασσινοί (ἐγώ εἶμαι;) δέν πᾶνε οὔτε στήν κόλαση οὔτε στόν παράδεισο. Βολοδέρνουνε σ' ἕνα διάδρομο μεταξύ. Δηλαδή κι ἐκεῖ ταξιδεύουνε. Γιά σκέψου... Ἐγώ πού δέ σηκώνομαι νά πάω ποτέ ἐκδρομή, πού βαρέθηκα νά πάω στό Λαύριο τελευταία ποῦμουν στήν Ἀθήνα... Τί κρύο ἀπόψε. Εἴκοσι μέρες λυώσαμε ἀπό τή ζέστη καί δέκα πού ξεπαγιάζουμε. Ἐκεῖνος ὁ δρόμος τῆς καμήλας ποῦ βρίσκεται; Ἔλαβα τό γράμμα στό Πόρτ Σάϊτ. Νά σ' εὐχαριστήσω... Ντροπή μου. Ὅταν σκέφτομαι τί ἔχεις κάνει γιά μένα! Ἐγώ τί ἔχω κάνει. Φασαρία σοῦ δίνω μονάχα. Ὅμως τί ὡραῖα πού εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρεια ὅταν πηγαίνουμε οἱ δυό στό δρόμο ἤ μέ τό ἁμάξι σου... Πόσα ταξίδια θά κάνω ἀκόμα ἐδῶ κάτου;... Θέλω νά ταξιδέψω στό Βορρά. Θυμᾶμαι κεῖνο τό ξενοδοχεῖο στό Μπέργκεν ὅταν ἤμουνα δέκαεννιά χρονῶ. Τό κορίτσι πού μοῦστρωσε τό κρεβάτι. Ἰούλιος Βέρν. Ἡ ξανθή Χούλδη... Γιατί μπερδεύονται γυναῖκες καί μᾶς χαλᾶνε τά παραμύθια; Ὄχι, μᾶς τά φτιάνουνε οἱ ἄτιμες. Τό βιβλίο (σ. ἐννοεῖ τή «Βάρδια»)... *οὔτε τό πῆρα μαζί μου. Δέ μέ νιάζει. Μοῦρθε νά ξεράσω καί τόκαμα. Πῶς νά κάμεις ἀλλιῶς. Τώρα ξερνᾶν ἄλλοι μέ δαῦτο. Θέλω νά καθήσουμε γρήγορα σ' ἕνα τραπέζι ἐσύ ἡ Ἀντιγόνη κι ἐγώ. Θά μποροῦσα νά κάμω χαρακίρι μέ τόν εὐκολώτερο τρόπο ἄν μοῦ τό ζητούσατε οἱ δυό σας. Ἴσως αὔριο ἀρχίσω τό βιβλίο* (poésies) *πού θά σοῦ ἀφιερώσω. Θά τό βαφτίσω "Μανούβρα" – Στόν Τίμο πολλά. Πές τοῦ ἀγαπητοῦ μου Μικέ* (σ. Χαλκούση) *πώς τό πορτοφόλι του εἶναι γούρικο. Γιομίζει συνεχῶς ἀλλά καί ἀδειάζει. Τόνε φιλῶ. Ἄν θέλεις γράψε μου στό Πόρτ-Σάϊτ; Θά εἶμαι περίπου στίς 22/6.*

Στά 1957 εἶναι ὁ ξαφνικός θάνατος τοῦ μικροῦ του ἀδελφοῦ, τοῦ Ἀργύρη, μέσα στήν καμπίνα του ἔξω ἀπό τό λιμάνι τοῦ Κομπέ στήν Ἰαπωνία. Ἦταν πρῶτος πλοίαρχος σέ φορτηγό, ἕνας ἀνοιχτόκαρδος, μέ πολύ χιοῦμορ λεβέντης. Ὁ Κόλιας πού καμάρωνε μᾶς τόν ἔφερε νά τόν γνωρίσουμε. Δυστυχῶς, λίγα χρόνια τόν χαρήκαμε. Αὐτός ὁ θάνατος κατασπάραξε τήν καρδιά τοῦ ποιητῆ. Ὁ νοῦς του καί ἡ ἔγνοια του ὅλο στή μάνα τους. «Πῶς θά τ' ἀντέξει ἡ Κεφαλλονίτισσα», ὅλο αὐτό μουρμούριζε. Γιά καιρό νόμισα πώς δέν θά ξαναπατοῦσε σέ καράβι, τόσο τήν εἶχε μισήσει τή θάλασσα. Ἔλεγε πώς αὐτή τοῦ εἶχε σκοτώσει τόν ἀδελφό. Μά τά θάρη τῆς οἰκογένειας εἶχαν τώρα μεγαλώσει κι ὅταν ἔμενε λίγο παραπάνω στή στεριά μαράζωνε. Τότε νομίζω μπῆκε στό «Μασσαλία», κι ἔκανε τή γραμμή τῆς Μεσογείου, τόν βλέπαμε πιό συχνά.

Στό μεταξύ ἐγώ εἶχα ριχτεῖ μέ τά μοῦτρα στίς ἔρευνες καί τή συγγραφή τοῦ ὑλικοῦ πού δημοσιεύτηκε στά 1958 μέ τίτλο «Ὁ Καβάφης καί ἡ ἐποχή του». Πρίν τελειώσω, παρακάλεσα τόν καλλιτέχνη φωτογράφο Ἀπκάρ (Ἀρμένης, Ἀλεξανδρινός) νά ψάξει στό ἀρχεῖο του μήπως βρισκόταν ἡ φωτογραφική πλάκα πού εἶχε τραβήξει τοῦ Καβάφη τό 1927 γιά νά μπεῖ στήν εἰκονογράφηση τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀθαν. Γ. Πολίτη «Ὁ Ἑλληνισμός καί ἡ Νεωτέρα Αἴγυπτος». Πέρασε καιρός· κάποτε μοῦ τηλεφώνησε πώς τή βρῆκε. Τόν παρακάλεσα νά μοῦ τραβήξει μιά σέ μεγάλο σχῆμα, 30X25. Εἶναι αὐτή πού τελικά μπῆκε ὡς ἐξώφυλλο στό ἀφιέρωμα Καβάφη τῆς «Ἐπιθεώρησης Τέχνης» (Δεκέμβρης 1963). Ἐντάξει, μοῦ λέγει ὁ Ἀπκάρ, θά τραβήξω ἀκόμη μία καί θά τήν βάλω στήν προθήκη τοῦ μαγαζιοῦ μου». Πρέπει νά πῶ πώς ἡ προθήκη τοῦ φωτογραφείου του ἔκανε μπάμ σ' ὅλη τήν Ἀλεξάνδρεια. Ἡ τοποθεσία τῆς πρῶτ' ἀπ' ὅλα στήν Ὁδο Φουάτ, τήν πιό ἐμπορική καί μέ τήν πιό πλούσια καί καλοντυμένη πελατεία τοῦ Καρτιέ Γκρέκ. Ὕστερα, τό γοῦστο της: ὁ Ἀπκάρ ἄδειαζε ὅλο τό χῶρο της κι ἄφηνε μόνο ἕνα πορτραῖτο κάποιου ἤ κάποιας Ἀλεξανδρινῆς πολύ πετυχημένο καί πλάϊ ἕνα βάζο μέ ὑπέροχα τριαντάφυλλα ἤ ἕνα κλαδί ἀνθισμένης ἀμυγδαλιᾶς καί πιό μέσα, πίσω ἀπό τό πορτραῖτο, ἕνα πίνακα τοῦ Ἀγγελόπουλου ἤ τοῦ Μαχμούντ Σαΐντ.

Ὁ Μαλάνος πηγαίνοντας ἀπό τό σπίτι στή δουλειά του ἤ ἐπιστρέφοντας περνοῦσε τρεῖς φορές τουλάχιστο τή μέρα μπρός ἀπό τοῦ Ἀπκάρ καί πάντα στεκόταν νά δεῖ τί εἶχε στήν προθήκη. Φθινόπωρο τοῦ 1958 κυκλοφόρησε τό βιβλίο μου γιά τόν Καβάφη, πῆρε μάλιστα καί κρατικό βραβεῖο. Ἕνα χρόνο σχεδόν πιό ὕστερα κυκλοφοροῦσε ἡ ἐπίθεση τοῦ Μαλάνου «Ὁ Καβάφης τοῦ Κεφαλαίου Τ». Ἡ διαμάχη ὅμως εἶχε ἀρχίσει νωρίτερα, μεταφέρθηκε καί στίς ἐφημερίδες καί τά περιοδικά τῆς Ἀθήνας (Βλ. πρόχειρα: Κ. Πλασσαρᾶ, Βιβλιογραφία Στ. Τσίρκα, σελ/72/82). Στό μεταξύ, ὁ Ἀπκάρ εἶχε βάλει τό πορτραῖτο τοῦ Καβάφη στήν προθήκη του. Εἶχε μπεῖ πιά τό 1961. *«Νά δεῖς*, λέω τοῦ Κόλια σ' ἕνα ἀπό τά ταξίδια του, *ὁ Μαλάνος θά νομίσει πώς ἐγώ ζήτησα ἀπό τόν Ἀπκάρ νά βάλει τή φωτογραφία στήν προθήκη του»* –. *«Θά τοῦ πῶ ἐγώ ποιός τήν ἔβαλε»*, μοῦ ἀπάντησε κοφτά ὁ φίλος μου, φανερά πειραγμένος γιά χάρη μου ἀπό τήν πολεμική καί τήν ποιότητά της. Στό ἑπόμενο ταξίδι του μοῦ ζήτησε νά πᾶμε μαζί στοῦ Ἀπκάρ γιατί ἤθελε κι ἐκεῖνος ἕναν Καβάφη. Μέ τόν Ἀπκάρ γνωριζόταν ἀπό καιρό. Ἀνύποπτος πῆγα μαζί του στό στούντιο τῆς ὁδοῦ Φουάτ, πῆρα κι ἐγώ μέρος στή συζήτηση περί Ἀλεξανδρινῶν ζωγράφων. Ξαφνικά μοῦ λέει: *«Εἶναι μιά εὐκαιρία, θές νά φωτογραφηθοῦμε μαζί νά τήν ἔχω ἐνθύμιο;»* Οὔτε πού τό διανοήθηκα νά τοῦ χαλάσω τό χατήρι. Τελείωσε ὁ φωτογράφος καί πήγαινα νά σηκωθῶ, ὅταν ὁ Κόλιας ζήτησε ἀπό τόν Ἀπκάρ νά μᾶς τραβήξει ἀκόμη μιά, μπάς καί χαλάσει ἡ πρώτη στήν ἐμφάνιση. Ἔγινε κι αὐτό, σέ μερικές μέρες πέρασα, ἡ φωτογραφία εἶχε πετύχει, ὁ Κόλιας ἀκουμποῦσε ἐλαφρά τό δεξί του στόν ὦμο μου καί χαμογελοῦσε πανευτυχής. Παράγγειλα ἕξι σέ σχῆμα κάρτ-ποστάλ, *«Θά σοῦ δώσω καί μιά μεγέθυνση δῶρο»* μοῦ κάνει ὁ Ἀρμένης. «Ἀμράκ» τοῦ λέω ἐγώ στ' ἀραβικά, δηλαδή *«ὅ,τι διατάξετε»*. Σέ δυό μέρες μοῦ τηλεφωνοῦν: *«Διάβασε τόν "Ταχυδρόμο" στίς "Γραμμές". Αὐτός ὁ Κουτσούμης τί θέλει νά πεῖ, μόνο ζιζάνια νά σπέρνει»*. Ἦταν 7 Ἀπριλίου 1961. Στή στήλη πού κρατοῦσε ἀνυπόγραφα ὁ Κουτσούμης, κάποιος ρωτοῦσε τί σημαίνουν οἱ φωτογραφίες τοῦ Καβάφη, τοῦ Καββαδία καί τοῦ Τσίρκα μαζί, σέ προθήκη γνωστοῦ φωτογραφείου τῆς ὁδοῦ Φουάτ. Καί ποιό εἶναι τό μήνυμα πού προσπαθοῦν νά μεταδώσουν;

Ψυλλιάστηκα. Μιά καί δυό, πάω στοῦ Ἀπκάρ. Ἡ μεγάλη φωτογραφία τῆς προθήκης, κάτω ἀπό τόν Καβάφη, ἦταν ἀπό τή δεύτερη πόζα πού μᾶς εἶχε τραβήξει, χωρίς ἐγώ νά καταλάβω τί μοῦ σκάρωνε ὁ Κόλιας. Σ' αὐτή, ὁ φίλος μου μ' ἀγκαλιάζει ἀπό τόν ὦμο καί μέ σφίγγει προστατευτικά πάνω του. Καί γουρλώνοντας τά μάτια, εἶναι σά νά λέει σ' ἕνα ἀόρατο ἐχθρό: *«Πρόσεξε τί κάνεις, εἶναι δικός μου φίλος»*.

Τό «κουσελοχῶρι», ὅπως ἀποκαλοῦσε ὁ Δέ Λεσέψ τήν Ἀλεξάνδρεια ἑκατό χρόνια πιό πρίν, ἔπεσε πάνω στό λαυράκι, ἀχόρταγο. Οἱ κοσμικές Ἀλεξανδρινές περνοῦσαν καί ξαναπερνοῦσαν ἐμπρός ἀπό τό Στούντιο Ἀπκάρ, στέκονταν, πάσχιζαν νά κοιτάξουν πίσω ἀπό τήν προθήκη, στό βάθος τοῦ μαγαζιοῦ. Ὅλες κοίταζαν γύρω τους· μερικές παίρναν κουράγιο καί μπαῖναν. Κι ὁ Κόλιας ἦταν στούς ἑφτά οὐρανούς.

Ἀθήνα, 30 Νοεμβρίου 1979

ΦΘΟΡΑ ΤΗΣ «Ν.Δ.» ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Πῶς δημιουργεῖται ὁ πληθωρισμός...

τοῦ Κ. Κίτσου.

*Η ΠΟΛΥ σοβαρή ἐπιδείνωση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς χώρας μέ κυριότερο σύνδρομο τήν σημαντική ὑποχώρηση τῆς καταναλωτικῆς δύναμης τῶν ἐργαζομένων, εἶναι ὁ ἕνας κίνδυνος. Ὁ δεύτερος κίνδυνος εἶναι ἡ ἐξέλιξη στό χειρότερο τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων ἐξαιτίας, ἀκριβῶς, τῆς ἔντονης φθορᾶς πού προκαλεῖ στό καθεστώς ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας, καί τῆς διαδηλωμένης πρόθεσης, αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος, νά μήν ἐγκαταλείψει τήν ἐξουσία. Πρίν λίγες μέρες ἀκόμα, στή γιορτή γιά τήν συμπλήρωση πέντε χρόνων ἀπό τότε πού ἱδρύθηκε τό κόμμα τῆς «Ν. Δημοκρατίας», ὁ πρόεδρος καί ἱδρυτής του κ. Κ. Καραμανλής διακήρυξε ὅτι «**ἡ κατάσταση εἶναι πολύ σοβαρή γιά νά ἐπιτρέπεται ἡ πολυτέλεια πειραματισμῶν»**.*

ΠΟΥ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ὅτι, τίς δυσμενεῖς γιά τήν κυβέρνηση συνέπειες τῆς κακῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὁ κ. πρωθυπουργός δέ δέχεται νά τίς ἀναλάβει, δέ δέχεται, δηλαδή, ὅτι ἡ φθορά πού ὑπέστη μπορεῖ νά ἐκδηλωθεῖ μέ καταψήφιση τοῦ κόμματος στίς προσεχεῖς ἐκλογές. Πῶς ὅμως, θά ἀντιροπηθεῖ μέ **δημοκρατικά** *μέσα καί ὄχι μέ προσφυγή σέ «βία καί νοθεία» ἡ δυσφορία τοῦ ἐκλογικοῦ σώματος, ἄν θελήσει, νά ἐκδηλωθεῖ μέ τήν ψῆφο του; Ἡ ἀδυναμία καταφατικῆς ἀπάντησης σ' αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι πού γεννάει τούς φόβους γιά πολιτικές ἐξελίξεις, οἱ ὁποῖες, ὅπως καί παλιότερα εἶχε συμβεῖ, δέ θά σέβονται τίς ἀρχές τοῦ κοινοβουλευτικοῦ, δημοκρατικοῦ βίου.*

ΠΡΙΝ προχωρήσει στήν ἀπαρίθμηση τῶν μέτρων τῆς κυβερνητικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πού εὐθύνονται γιά τήν ὄξυνση στήν περιοχή τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τῆς διεθνοῦς ἀναταραχῆς, πρέπει νά ἐπισημάνει τόν παράγοντα πού δημιουργεῖ πολλές ἀπό τίς πιό χοντροειδεῖς ἀδεξιότητες. Εἶναι ἡ ἀπροσχημάτιστη ἐχθρότητα μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καί ἰδιαίτερα ἀνάμεσα στούς οἰκονομικούς ὑπουργούς. Καί ἄν ἀκόμα γινόταν δεκτό ὅτι καθένα ἀπό τά ὑπεύθυνα, γιά οἰκονομικά θέματα, μέλη τῆς σημερινῆς κυβέρνησης ἦταν ἕνας πασίγνωστος «εἰδικός», πράγμα πού δυστυχῶς δέ συμβαίνει, καί πάλι θά χρειαζόταν ἡ ἀδιάκοπη καί γόνιμη συνεργασία του μέ τούς ἄλλους «εἰδικούς», προκειμένου νά ἐλεγχθεῖ ἡ ὀρθότητα προτεινόμενου μέτρου, ὥστε νά μήν ὑπάρξουν ἀνεπιθύμητες παρενέργειες. Ἀντί γιά τέτοιου εἴδους συνεργασίες, οἱ οἰκονομικοί ὑπουργοί, φροντίζουν νά ὑπονομεύουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον, νά παίρνει, ὁ καθένας στόν τομέα του· μέτρα, πού τά θεωρεῖ τόσο πιό πολύ πετυχημένα, ὅσο πιό πολύ ζημιά θά προξενήσουν στόν τομέα τοῦ ...ἀντιπάλου του! Ἡ περίφημη «κασέτα» μέ τίς γνῶμες τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ἀθ. Κανελλόπουλου γιά τόν προϊστάμενό του ὑπουργό Συντονισμοῦ κ. Κ. Μητσοτάκη, θά μποροῦσε νά θεωρηθεῖ σάν ἐκδήλωση... ἀγάπης, μπροστά σέ ὅσα διαπράττονται κατά τήν ἄσκηση τοῦ ὑπουργικοῦ του ἔργου, τῶν μελῶν τῆς οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Καί εἶναι πολύ πιό σημαντικά αὐτά πού γίνονται, ἀπό ὅσα λέγονται, γιατί τά πρῶτα καταλίγουν σέ βλάβες τῆς οἰκονομίας καί τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν ἐργαζομένων, ἐνῶ τά δεύτερα, τό πολύ-πολύ νά ὑπονομεύουν τό πολιτικό μέλλον κάποιου ἀπό τούς ἀντιμαχόμενους· προοπτική, ὄχι καί πολύ δυσάρεστη γιά τό κοινό.

ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ἀλληλοεξόντωσης γίνεται προσφυγή καί σέ κομματικά ἐπιχειρήματα. Αὐτό ξαναφέρνει τούς φόβους πού ἀρχικά διατυπώθηκαν ὅτι ἡ προσπάθεια παράκαμψης τῶν ἀποτελεσμάτων φθορᾶς στό οἰκονομικό ἤ στό πεδίο τῶν προσωπικῶν βλέψεων, θά μᾶς ἀπομακρύνει, ὅλο καί περισσότερο, ἀπό τόν ὁμαλό δημοκρατικό βίο. Ὁ ἐμβολιασμός π.χ. τῆς «Ν. Δημοκρατίας» μέ στελέχη κεντρώας προέλευσης ἔχει θέση σέ κίνηση ἕνα ὁλόκληρο σύστημα ἀποσυνθετικῶν διαδικασιῶν, σάν προσπάθειες ἐξουδετέρωσης τοῦ πλήθους τῶν ἀντιρρήσεων πού ἡ διεύρυνση-κατά περίπτωση ἐνδιαφερομένων- ξεσήκωσε. Οἱ «διευρυνσίες» προσπαθοῦν νά γίνουν ἀρεστοί στούς ἰσχυρότερους παράγοντες τῆς «Ν. Δημοκρατίας», ὥστε νά πάψουν νά ζητᾶνε τήν ἐκδίωξή τους ἀπό τό κόμμα. Ἕνα ἀπό τά ἐπιχειρήματα πού προβάλλει ὁ καθένας «διευρυνσίας» γιά νά πείσει ὅτι μπαίνοντας στή «Ν. Δημοκρατία» δέν κουβάλησε μαζί του καί τίς «ἀντιδεξιές» παλιότερες ἀπόψεις του, εἶναι νά κατηγορεῖ γι' αὐτό τό ἁμάρτημα τούς ἄλλους τῆς ὁμάδας του. Ἐκεῖνοι ὅμως, τούς ὁποίους θέλει νά πείσει, κάνουν τήν ἴδια προσπάθεια πρός τά «ἔξω» πρός τήν κατεύθυνση, δηλαδή, τῶν ψηφοφόρων.

ΤΑ ΠΙΟ ἰσχυρά, ἀπό τά παλιά στελέχη τῆς ΕΡΕ καί τώρα τῆς «Ν. Δημοκρατίας», βλέποντας ὅτι διαρρέουν πρός τήν ἀντιπολίτευση πολλοί ἀπό τούς πρώην ἐκλογεῖς τους, ἐξαιτίας τῆς κακῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀγωνίζονται νά ἀναπληρώσουν τά δημιουργούμενα κενά, μέ ἐπίκληση ἰδεολογικῶν συγγενειῶν πρός ὅσους κατολίσθησαν στήν ἄκρα Δεξιά. Γιά νά γίνουν, ὅμως, πιστευτοί πρέπει νά ἀποδείξουν, μέ συγκεκριμένα ἔργα, ὅτι μένουν πιστοί στίς παραδοσιακές αὐτές ἀπόψεις, ἀλλά καί στά πρόσωπα, πού μέ συνέπεια ὑποστηρίζουν αὐτές τίς ἀπόψεις τά τελευταῖα τριάντα χρόνια. Ἡ προώθηση, σέ κρίσιμους τομεῖς, ἀνθρώπων πού μέ τήν μεταπολίτευση εἶχαν παραμεριστεῖ σάν συνεργάτες τῆς δικτατορίας, πειθαρχεῖ σ' αὐτήν, ἀκριβῶς, τή σκοπιμότητα. Ἔτσι, ἡ προθυμία τῶν «διευρυνσιῶν» νά φανοῦν εὐχάριστοι στούς κομματικούς παράγοντες τῆς «Ν. Δημοκρατίας» τούς ὁδηγεῖ στήν πραγματικότητα, νά ἐξυπηρετοῦν τούς σχεδιασμούς τοῦ χρεοκοπημένου πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ κατεστημένου, πού ὑπόθεσαν ὅλοι πώς ἔληξε ὁ «χρυσοῦς αἰώνας» του μαζί μέ τή δικτατορία.

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ ὁρισμένες πληροφορίες, οἱ προτάσεις τοῦ κ. Μητσοτάκη πρός τόν πρωθυπουργό γιά ἀλλαγές σέ διοικήσεις Τραπεζῶν καί ὀργανισμῶν, βρίσκουν τόν πρωθυπουργό σύμφωνο, γιατί πιστεύει ὅτι οἱ σημερινοί διοικητές δέ τά κατάφεραν καί πολύ καλά, ἀλλά σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τά πρόσωπα, στηρίζονται σέ ὑποδείξεις τοῦ ἀντιπρόεδρου τῆς κυβέρνησης κ. Παπακωνσταντίνου. Αὐτοῦ τίς ἐπιδιώξεις διευκολύνει ὁ ὑπουργος Συντονισμοῦ, ἐλπίζοντας ὅτι θά τοῦ δοθεῖ σάν ἀντιπαροχή «ἕνας καλός λόγος» πρός τόν κ. Καραμανλή, πού δείχνει νά ἐκτιμᾶ περισσότερο τήν οἰκονομολογική σοφία τοῦ κ. Κανελόπουλου, ἀπ' αὐτήν τοῦ κ. Μητσοτάκη. Παράλληλα, πιστεύει ὁ τελευταῖος – ὅτι θά ἀμβλυνθεῖ ἡ ἀντίθεση τοῦ «κόμματος», γιά τήν παρουσία του στούς κόλπους του. Ἡ πρόταση, ὅμως, γιά ἀντικατάσταση τοῦ καθηγητῆ κ. Ἄγγ. Ἀγγελόπουλου ἀπό τή διοίκηση τῆς Ἐθνικῆς, δέ μπορεῖ νά μήν περικλείει καί τήν ἀπέχθεια πρός τό προοδευτικό παρελθόν τοῦ καθηγητῆ. Ἐνῶ, ἡ ὑπόδειξη γιά ἀντικαταστάτη του, τοῦ κ. Χριστοδούλου, φέρνει στήν ἐπιφάνεια τήν μονιμότητα τῶν αἰσθημάτων τοῦ κ. ἀντιπρόεδρου πρός τήν οἰκογένεια τοῦ Κορίνθιου καί παλιοῦ του πολιτικοῦ φίλου κ. Χριστοδούλου, ὑπουργοῦ γεωρ-

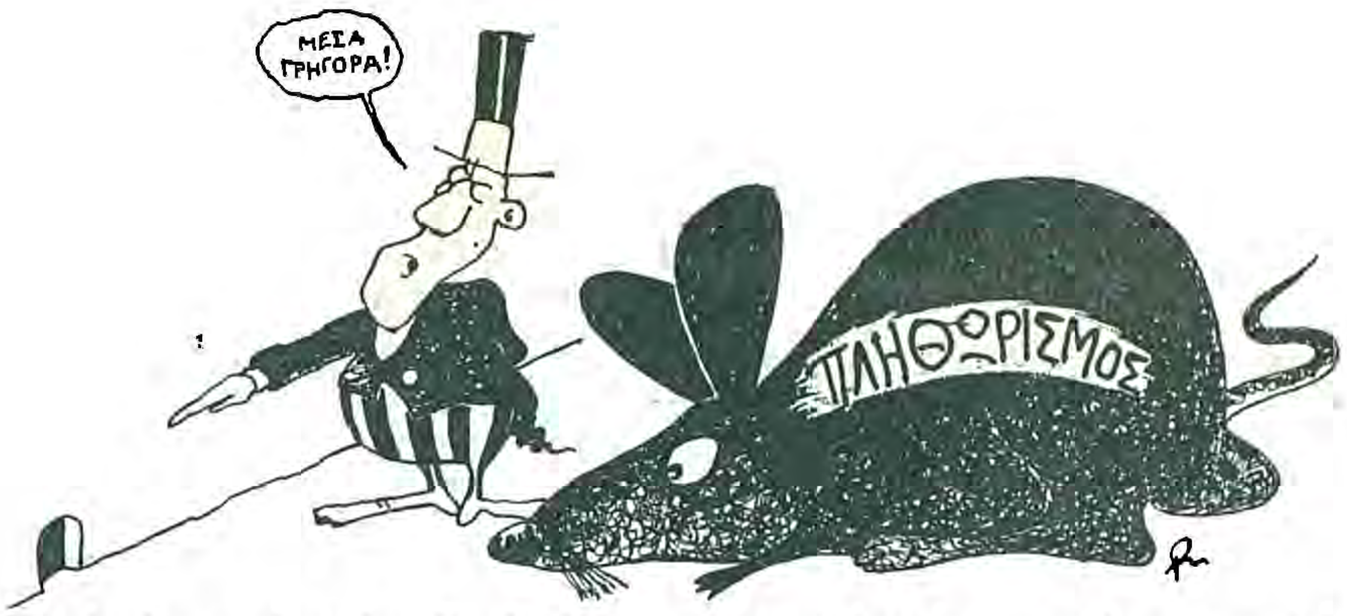

γίας στήν πρώτη μεταδικτατορική κυβέρνηση, πατέρα τοῦ προτεινομένου διοικητῆ.

ΑΝ Η πορεία τῆς οἰκονομίας ἦταν καλύτερη, καί ἄν δέν εἶχε ἐδραιωθεῖ στόν κόσμο ἡ πεποίθηση ὅτι τήν ἀποκλειστική εὐθύνη γιά τή σύγχυση πού ἐπικρατεῖ τήν φέρνει ἀκέραιη ἡ κυβέρνηση, ἡ προσφυγή σέ βίαια μέσα γιά τήν κατάπνιξη τῶν διογκούμενων διαμαρτυριῶν, δέ θά ἦταν ἀναγκαία. Οὔτε οἱ οἰκονομικοί ὑπουργοί θά κατάφευγαν σέ κομματικές «ἴντριγκες» γιά νά περισώσουν τό πολιτικό τους μέλλον. Θά 'ταν ἀρκετή γιά τή θριαμβευτική ἐπανεκλογή τους, ἡ ἀναγνώριση τοῦ πετυχημένου τους ἔργου. Τώρα, σάν μόνη ἄμυνα στήν κατακραυγή εἶναι ἡ ἀναζήτηση «ἀποδιοπομπαίων τράγων».

ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ τρίτο, ἐντούτοις, δέν μπορεῖ νά φορτωθεῖ ἡ εὐθύνη γιά τίς πληθωριστικές ταχύτητες πού ἔδωσαν στήν οἰκονομία τά σπασμωδικά μέτρα τοῦ Ἰουλίου (ἀνατιμήσεις καυσίμων, περιορισμοί κυκλοφορίας αὐτοκινήτων, ἀλλαγές ὡραρίων ἐργασίας, μέ συνέπεια τήν ἀπεργία τῶν τραπεζικῶν), ἡ ἔξω ἀπό κάθε ἀντιπληθωριστική λογική, αὔξηση τῶν ἐπιτοκίων καταθέσεων καί χορηγήσεων, οἱ ἀνατιμήσεις ὅλων τῶν εἰδῶν καί ὑπηρεσιῶν πού ἐλέγχονται ἀπό τό κράτος, ἡ ἄρνηση ἀναπροσαρμογῆς τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν, ὥστε νά σταματήσει ἡ λεηλασία ἀπό τό δημόσιο τῶν χρηματικῶν αὐξήσεων στούς ἐργαζόμενους, πού τό ἴδιο τό κράτος ἀποφασίζει νά τούς χορηγήσει καί αὐτές τίς μέρες τά μέτρα γιά περιορισμό τῶν εἰσαγωγῶν. Οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτές τίς ἀποφάσεις γρονθοκοποῦνται μεταξύ τους μέ μοναδικό ἀποτέλεσμα τήν ἐπιδείνωση τῆς καταστάσεως σέ ὅλους τούς τομεῖς.

Η ΡΑΓΔΑΙΑ ἀνατίμηση τῆς βενζίνας π.χ. εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά μειωθοῦν κατά τέσσερα δισεκατομμύρια δραχμές οἱ εἰσπράξεις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό τό φόρο κατανάλωσής της. Γιά ν' ἀντισταθμιστεῖ ἡ ἀπώλεια, ἡ κυβέρνηση ὑπαναχώρησε στίς ὑποσχέσεις της ὅτι θά ἀναπροσαρμόσει τούς φορολογικούς συντελεστές, ὥστε νά μήν πληρώσουν οἱ ἐργαζόμενοι τίς συνέπειες ἀπό τήν διεθνή ἀνατίμηση τοῦ πετρελαίου. Ὅ, τι συνέβη, ἐπομένως, εἶναι ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι πού διαθέτουν Ι. Χ. αὐτοκίνητο, πληρώνουν διπλή φορολογία (τῆς ἀνατίμησης τῆς βενζίνης καί τοῦ φόρου εἰσοδήματός τους), ἐνῶ ἐκεῖνοι πού οὔτε κάν αὐτοκίνητο δέ διαθέτουν, πληρώνουν γιά νά διατηρήσει ὁ προϋπολογισμός, ὅσα χάνει ἀπό τήν κυβερνητική ἀπόφαση γιά λιγότερη κατανάλωση βενζίνας. Γιά λόγους, δηλαδή, πού διόλου δέ τούς ἀφοροῦν.

Σ' ΟΛΟΥΣ τούς ἄλλους τομεῖς ἡ ἴδια ἀνακολουθία. Ἡ αὔξηση τῶν ἐπιβαρύνσεων πού δανείζονται οἱ ἐπιχειρηματίες ἀπό τίς ἐμπορικές Τράπεζες, ὡς τό πρωτοφανές ποσοστό 23%, δέ λειτούργησε σά στοιχεῖο ἀνακοπῆς τοῦ ρυθμοῦ ζήτησης πιστώσεων ἀπό τήν ἰδιωτική οἰκονομία, ὅπως νόμιζαν πώς θά συμβεῖ οἱ κυβερνητικοί ἁρμόδιοι. Ἡ ζήτηση συνεχίζεται ἀμείωτη καί ἐπίμονη. Γιά τόν πολύ κατανοητό λόγο ὅτι κανένας ἐπιχειρηματίας δέ σταματάει νά δανείζεται μέ ἀκριβό χρῆμα, ὅταν ξέρει πώς ὁ πληθωρισμός θά τοῦ ἐπιτρέψει νά ξοφλήσει τίς ὑποχρεώσεις του καί νά κερδίσει. Ὅταν, μάλιστα, ἡ ἀκολουθούμενη πολιτική δέν ἀφήγει καμιά ἀμφιβολία γιά τήν ἀποτυχία τῆς ἀντιπληθωριστικῆς ἐκστρατείας, τότε, ἡ διαμόρφωση τῶν πολύ ψηλῶν ἐπιτοκίων καταθέσεων καί χορηγήσεων ἑρμηνεύεται σάν ἐπίσημη ὁμολογία ὅτι ὁ πληθωρισμός θά συνεχιστεῖ. Ἄν δέν ἦταν ἔτσι, θά 'παιρνε τή μορφή καθαρῆς ἀνοησίας ὁ δανεισμός μέ ὅρους πού ξέρεις ὅτι δέ θά τούς ἀντέξει ὁ δανειζόμενος, ἄρα δέ θά μπορέσει νά ἐπιστρέψει τήν ὀφειλή του.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ καί πρός τήν κατεύθυνση τοῦ καταναλωτῆ, ἡ, ὁμολογημένη ἀπό τά πιστωτικά μέτρα, προοπτική νέων ἀνατιμήσεων. Σπεύδει νά ἀγοράσει, δαπανώντας μέρος ἀπό τό ἀποταμίευμά του ἤ ἐκεῖνα ἀπό τά τρέχοντα εἰσοδήματα πού θά 'πρεπε, κάτω ἀπό ἄλλες συνθῆκες, νά ἀποταμιεύσει. Οἱ ἀγορές αὐτοκινήτων, παρά τήν τρομακτική ἐπιβάρυνση τῆς τιμῆς τους εἶναι χαρακτηριστικές. Ὑπολείπονται κατά ἐλάχιστο μόνο ποσοστό (16%) τῶν ἀγορῶν τοῦ 1978, πού ἦταν οἱ μεγαλύτερες ἀπό ποτέ ἄλλοτε (150.000 αὐτοκίνητα, περίπου).

ΔΕΙΧΝΕΙ καί κάτι ἄλλο ἡ ὑπερκαταναλωτική διάθεση σέ βάρος τῆς ἀποταμίευσης. Ὅτι δέ λειτουργεῖ στούς ἐργαζόμενους ὁ φόβος τῆς ἀνεργίας, ἡ ἀνησυχία ὅτι μπορεῖ νά σταματήσει τό τρέχον εἰσόδημά τους. Ἄν σκέφτοταν διαφορετικά, θά 'πρεπε νά ἀποταμιεύουν ὅσα περισσότερα μποροῦσαν γιά νά μή μείνουν ἐντελῶς ξεκρέμαστοι σέ μιά ἄσχημη στιγμή τῆς ἐπαγγελματικῆς τους σταδιοδρομίας. Αὐτές οἱ σκέψεις ἐφησυχασμοῦ εἶναι ἕνα ἀκόμα παράδειγμα τῆς ἀλλοπρόσαλλης κυβερνητικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ ὁποία, διαβεβαιώνει ὅτι οὔτε ὑπάρχει οὔτε πρόκειται νά ὑπάρξει ἀνεργία στήν Ἑλλάδα! Λέει καί κάτι πιό καθησυχαστικό: ὅτι θά αὐξηθοῦν κατά μερικές ἑκατοντάδες χιλιάδες οἱ ἀπασχολήσεις στά τρία προσεχῆ χρόνια. Μένουν, ἔτσι, οἱ ἐργαζόμενοι μέ τήν βεβαιότητα ὅτι τό μόνο πού τούς ἀπειλεῖ εἶναι ὁ ἐξανεμισμός τῶν οἰκονομιῶν τους ἀπό τόν πληθωρισμό, ἄρα, καλά θά κάνουν νά ἀγοράσουν πράγματα πού ἴσως νά μή τά χρειάζονταν. Ὅσο γιά τό μέλλον... ἄν ὀργανώσουν καλύτερα τούς συνδικαλιστικούς τους ἀγῶνες, θά ἀνατρέψουν καί τό σημερινό καθεστώς ἀναπροσαρμογῆς τῶν ἀποδοχῶν τους, κάτω ἀπό τό ποσοστό τοῦ πληθωρισμοῦ καί τῆς βαριᾶς φορολογίας!

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ γιά καθαρή παγίδα. Ἡ οἰκονομία, ὅπως ἐξελίσεται καί μέ τίς πρόσθετες δυσκολίες πού θά ἀνακύψουν στόν μεταποιητικό τομέα ἀπό τήν ἔνταξη στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα, θά ἀντιμετωπίσει ὁπωσδήποτε ἀνεργία. Ἡ ὕπαρξη ἀνέργων δέ θά «συνετίσει», ὅπως πολλοί ἀπό τούς ἀριστοκράτες οἰκονομολόγους πιστεύουν, τούς μισθωτούς, γιά νά γίνουν μετριοπαθέστεροι στίς διεκδικήσεις τους. Θά ἐντείνει ἁπλῶς τούς κοινωνικούς ἀγῶνες. Ἀφοῦ, οὔτε οἱ ἄνεργοι θά δέχονται νά πεινᾶνε, μιά καί ἡ φθίνουσα οἰκονομία δέ θά 'ναι σέ θέση νά τούς ἐπιδοτήσει ἱκανοποιητικά, οὔτε ὅσοι ἀκόμα ἐργάζονται θά συμφωνήσουν νά αὐξήσουν τήν παραγωγικότητά τους, χωρίς ἀνάλογες αὐξήσεις καί στίς ἀμοιβές. Θά ἐμπλουτιστοῦν, ἐπιπλέον, οἱ διεκδικήσεις καί μέ τό αἴτημα τῆς μείωσης τοῦ χρόνου ἐργασίας, γιά νά ὑπάρξει «χῶρος» νά ἀπορροφηθοῦν οἱ ἄνεργοι. Αὐτά ὅλα γιά τήν ἑλληνική οἰκονομία θά σημαίνουν ἀσύμφορη ἐπιβάρυνση τοῦ κόστους λειτουργίας της, μείωση τῆς ἀνταγωνιστικότητας τῶν προϊόντων της, κλπ.

ΠΩΣ θά ἀντιμετωπιστεῖ ἡ ἀνεπιθύμητη, γιά τό κατεστημένο, ἐξέλιξη αὐτή; Μέ οἰκονομικούς χειρισμούς ἀποκλείεται. Ἡ «θεραπευτική ἀγωγή» κατά τοῦ πληθωρισμοῦ, μέ μείωση τῆς ἐθνικῆς παραγωγικῆς δραστηριότητας, μέ ἀποθάρρυνση, δηλαδή, τῶν παραγωγικῶν καί τῶν ἐπενδύσεων πού θά ἀλλάξουν τή διάρθρωση τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας, ἀφαιρεῖ τή δυνατότητα προσφυγῆς στήν ἴδια τήν οἰκονομία γιά προστασία τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐργαζομένων. Δέν ἀπομένει παρά ἡ ἀστυνομική ἀντιμετώπιση, ἡ ἄρνηση ἀναγνώρισης τοῦ δικαιώματος, ὅσων τραυματίζονται ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, νά διώξουν ἀπό τήν ἐξουσία τούς ὑπεύθυνους τῆς ἀποτυχίας. Νά, ἀπό ποῦ πηγάζει ὁ κίνδυνος ἐκτροπῶν ἀπό τή δημοκρατική – ἔστω καί μέ τή σημερινή της μορφή – τάξη. Νά, γιατί ἡ ἐπιδείνωση τῆς οἰκονομίας θά παρασύρει καί πρός τήν πολιτική ἐπιδείνωση. ■

ΠΑ.ΣΟ.Κ: Μπροστά στήν 6η Σύνοδο τῆς Κ.Ε.

Τό κείμενο πού δημοσιεύουμε – καί πού ἀνήκει σέ στέλεχος τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ – ἔχει τό εἰδικό του ἐνδιαφέρον στό ὅτι θέτει κάποιους προβληματισμούς ἐν ὄψει τῆς 6ης Συνόδου τῆς Κ.Ε. τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Οἱ κάθε εἴδους προβληματισμοί μέσα στό χῶρο τοῦ ΠΑ.ΣΟ.Κ. ἔχουν ἕνα γενικότερο ἐνδιαφέρον, ἔτσι ὅπως τό κόμμα ἀναδεικνύεται σέ ρυθμιστική πολιτική δύναμη.

τοῦ Α. Μέλου

ΕΙΝΑΙ φανερό πώς ὁ φετινός χειμώνας ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά τελευταία, ἄν ὄχι τό τελευταῖο στάδιο μιᾶς ὁλόκληρης πολιτικῆς περιόδου γιά τή χώρα. Οἱ κοινωνικοοικονομικές ἐξελίξεις καί οἱ πολιτικές διεργασίες στόν ἑλληνικό καί διεθνή χῶρο, φαίνεται ὅτι συντελοῦνται μέ γοργούς ρυθμούς σέ κατευθύνσεις πού δημιουργοῦν ἐλπίδες καί βάζουν ἐρωτηματικά. Τά πολιτικά κόμματα συγκροτοῦν τίς δυνάμεις τους γιά νά ὑλοποιήσουν καί ἐκφράσουν τίς ἐπερχόμενες κοινωνικοπολιτικές ἀνακατατάξεις, τό καθένα μέ βάση τούς στόχους του. Σ' αὐτές τίς συνθῆκες τό μεγαλύτερο ἴσως ἐνδιαφέρον ἀπό φίλους καί ἐχθρούς συγκεντρώνει τό ΠΑΣΟΚ, τό κόμμα τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης, τό κόμμα πού μεταδιχτατορικά πρόσδωσε μιά νέα διάσταση στίς πολιτικές ἐξελίξεις τῆς χώρας. Σέ μιά ἐποχή, λίγο πρίν τήν 6η Σύνοδο τῆς Κ. Ἐπιτροπῆς του, μ' ἕτοιμο σχεδόν τό κυβερνητικό πρόγραμμά του καί τόν κατάλογο τῶν ὑποψηφίων του γιά τίς ἐκλογές, στό ΠΑΣΟΚ ἐπικεντρώνεται ἡ πολεμική τῆς Δεξιᾶς, ἡ σκληρή κριτική τῆς ὑπόλοιπης Ἀριστερᾶς καί οἱ ἐλπίδες ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων. Μέ τό ΠΑΣΟΚ πρόκειται ν' ἀσχοληθεῖ καί τό παρακάτω ἄρθρο.

ΠΕΝΤΕ χρόνια μεταδιχτατορικῆς κυθέρνησης ἀπ' τή Νέα Δεξιά τοῦ κ. Καραμανλῆ, τά βασικά προβλήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὄχι μόνο δέ φαίνονται νά ἔχουν πάρει τό δρόμο τῆς λύσης τους, ἀλλά ἀπεναντίας ὀξύνονται σ' ὅλους τούς τομεῖς. Ἡ οἰκονομία καί γενικότερα τό βιοτικό ἐπίπεδο τόσο ἄμεσα, ὅσο καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑποδομῆς, νοσεῖ σέ βαθμό ἀνησυχητικό καί γιά τήν ἴδια τή κυθέρνηση. Οἱ διεκδικητικές κινητοποιήσεις τοῦ λαοῦ κλιμακώνονται γιά ν' ἀντιμετωπισθοῦν ὅλο καί μέ πιό σκληρά μέτρα. Ἡ ἐξωτερική πολιτική μέ ἀκρογωνιαῖο λίθο τόν ἀτλαντισμό καί τήν ΕΟΚ ὁδηγεῖ σέ μεγαλύτερες ἀκόμα ἰμπεριαλιστικές ἐξαρτήσεις καί πιέσεις, ὄχι μόνο στόν οἰκονομικό-κοινωνικό τομέα, ἀλλά καί σέ σχέση μέ τήν ἴδια τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς χώρας. Ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ πρόσφατα συνόψισε τήν οὐσία τοῦ πολιτικοῦ ἀδιέξοδου: *«Ἐσωτερικά μέ τή σύζευξη κράτους καί παρακράτους, πού ἤδη ἀποτελεῖ ἀπειλή γιά τήν κοινοβουλευτική δημοκρατία καί ἐξωτερικά μέ τήν ἐντεινόμενη ἀπειλή ἐνάντια στήν ἐθνική ἀνεξαρτησία καί τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα».*

Σ' ΑΥΤΕΣ τίς συνθῆκες εἶναι ἀπόλυτα φυσική ἡ συνειδητοποίηση ἀπ' τό λαό τῆς ἀνάγκης γι' ἀλλαγή. Δυό χρόνια μετά τό 38% τῆς Ἀριστερᾶς καί ἕνα χρόνο μετά τή νίκη της στίς δημοτικές ἐκλογές, ὅλα δείχνουν πώς αὐτό συμβαίνει. Καί δέν ὑπάρχει θέβαια, ἀπό πούθενά ἀντίρρηση ὅτι ὁ βασικός φορέας συσπείρωσης τῶν δυνάμεων ἀλλαγῆς εἶναι τό ΠΑΣΟΚ. Τόσο μέ τόν κ. Καραμανλῆ ἐπικεφαλῆς τῆς Ν.Δ., ὅσο καί χωρίς αὐτόν, μέ διασπασμένο τό κόμμα τῶν δελφίνων ἤ ὄχι, τό ΠΑΣΟΚ ἀντιμετωπίζει τίς ἐπόμενες ἐκλογές σάν κόμμα ἐξουσίας. Ἡ θορυβημένη Δεξιά, παράλληλα μέ τή νέα κινδυνολογία γιά τό ΠΑΣΟΚ, προσπαθεῖ νά ὑπονομεύσει τό κύρος του μέσα ἀπ' τή φημολογία γιά «πλακάκια». Ἡ ἀπάντηση θέβαια, τοῦ Α. Παπανδρέου πρόσφατα στό Ἡράκλειο, ὑπῆρξε κατηγορηματικά ἀρνητική, ἀλλά τό σημαντικότερο εἶναι πώς πέρα ἀπ' ὁποιεσδήποτε ταχτικές ἐπιλογές τοῦ ΠΑΣΟΚ, ἡ ὀργανωμένη του θάση οὔτε ἀποπροσανατολίζεται, οὔτε ζυμώνεται μέ τέτοιες φῆμες. Λυπηρή ὅμως εἶναι ἡ ταχτική τοῦ ΚΚΕ πού θέλησε νά παρουσιάσει τό ΠΑΣΟΚ σάν ἐναλλαχτική λύση τῆς Δεξιᾶς μέσα στό σύστημα, γιά νά πάρει κι αὐτό τήν ἀπάντησή του.

ΩΣΤΟΣΟ, ἡ δυνατότητα μιᾶς ριζικῆς ἀλλαγῆς στή χώρα μέ βασικό φορέα τό ΠΑΣΟΚ εἶναι ἕνα πρόβλημα πέρα ἀπό δηλώσεις. Κι ἄν ἡ ἀλλαγή δέν εἶναι ἁπλᾶ ἕνα ζήτημα ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος ἤ ἀκόμα ἕνα ζήτημα πρόσκτησης οὐσιαστικῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἀλλά ἕνα ζήτημα πορείας καί οἰκοδόμησης μετά ἀπ' αὐτή, τότε ἡ ἀπάντηση στό «πῶς», γίνεται πιό δύσκολη. Ἀπαιτεῖ τή συγκρότηση τῶν πολιτικῶν ὅρων στή θάση τῶν ἀντιστοίχων κοινωνικῶν. Ἀπαιτεῖ τή συγκρότηση καί ἀνάπτυξη τῆς στρατηγικῆς τοῦ κινήματος. Βέβαια, ἀπ' ὁρισμένες ἀπόψεις οἱ διεθνεῖς καί τό κυριότερο οἱ ἐσωτερικές συνθῆκες μετά τίς ἐκλογές θά εἶναι εὐνοϊκότερες ἀπό τώρα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς στρατηγικῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ἀπό ὁρισμένες ἄλλες ὅμως, θά εἶναι πιό δύσκολες. Θά ἀπαιτηθεῖ δηλαδή ἀπό τώρα ἕνα μίνιμουμ πολιτικῶν ὅρων γιά νά ὑλοποιηθεῖ ἡ δυνατότητα τῆς ἀλλαγῆς.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ μᾶς ἔχει δώσει τή θασική στρατηγική του. Πάλη γιά ἐθνική ἀνεξαρτησία, λαϊκή κυριαρχία, κοινωνική ἀπελευθέρωση, πολιτική δημοκρατία σέ μιά ἑνότητα μέ συγκεκριμένη ἐσωτερική συνοχή. Ἔχει προσδιορίσει σά μοχλό αὐτῆς τῆς πάλης τό διαρθρωμένο μαζικό κίνημα στά πλαίσια τῆς Ἐθνικῆς-Λαϊκῆς Ἑνότητας (Ε.Λ.Ε.). Ἡ ΕΛΕ ἀποτελεῖ ἔτσι τήν πολιτική προϋπόθεση τῆς ἀλλαγῆς, τό πολιτικό μπλόκ τῶν δυνάμεων ἀλλαγῆς, τή συνειδητή καί ὀργανωμένη ἔκφραση τοῦ ἀντίστοιχου κοινωνικοῦ μπλόκ. Περιλαθαίνει μ' αὐτή τήν ἔννοια, τήν ὀργανωτική καί πολιτική ἀνάπτυξη τῶν μαζικῶν κινημάτων, τό ἀγκάλιασμα τῆς κοινωνικῆς θάσης τῆς ἀλλαγῆς, καθώς καί τή συνεργασία τῶν προοδευτικῶν κομμάτων. (Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά ποῦμε ὅτι τό ΠΑΣΟΚ θεωρεῖ ἀναγκαία αὐτή τή συνεργασία μέσα στό μαζικό κίνημα καί στούς κοινούς στόχους καί εἶναι τό ΚΚΕ πού ὑποθαθμίζει τή σημασία τῆς συνεργασίας, ταυτίζοντάς την μέ ἀνέφικτες ἐκλογικές συμπράξεις). Ὁ θαθμός συγκρότησης κι ἀνάπτυξης τῆς ΕΛΕ σχετίζεται μέ τό ἀναγκαῖο μίνιμουμ τῶν πολιτικῶν ὅρων καί πρέπει νά προσδιορισθεῖ ἀρκετά ψηλός, ὥστε ν' ἀνταποκριθεῖ στίς ἀναμενόμενες ἐντάσεις τῆς ταξικῆς πάλης ἀμέσως μετά τήν πολιτική ἀλλαγή.

ΣΤΕΝΑ κι ἀμφίδρομα δεμένη μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ΕΛΕ εἶναι ἡ συγκρότηση κι ἀνάπτυξη τοῦ ΠΑΣΟΚ σάν θασικοῦ ὑποκειμενικοῦ της φορέα. Τόν περασμένο Φλεθάρη ἡ 5η Σύνοδος τῆς Κ.Ε. του, καθόρισε τά θασικά χαρακτηριστικά μιᾶς τέτοιας συγκρότησης. Μαζικό-ὀργανωμένο-πολιτικοποιημένο ΠΑΣΟΚ. Μαζικό τόσο γιά τήν ἀριθμητική αὔξηση τῆς δύναμης του, ὅσο καί γιά τήν ἴδια τήν ταξική του κι ἀκόλουθα τήν ἰδεολογικοπολιτική του ὑπόσταση. Ὀργανωμένο τόσο γιατί ἡ ὀργάνωση εἶναι δύναμη κι ἐργαλεῖο παρέμβασης, ὅσο καί γιατί μέσα της ἀλληλογονιμοποιοῦνται τά πραγματικά δεδομένα καί ἡ ἰδεολογικοπολιτική γραμμή. Πολιτικοποιημένο τόσο γιατί ἡ πολιτικοποίηση εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος γιά μαζική παρέμβαση, ὅσο καί γιατί εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος γιά ἐσωτερική δημιουργική συνεισφορά καί συνέπεια. Μιά τέτοια φυσιογνωμία γιά τό ΠΑΣΟΚ εἶναι ἀναγκαῖος καί ἱκανός ὅρος γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ΕΛΕ καί τήν πραγματοποίηση τῆς ἀλλαγῆς. Ἔτσι σέ πολύ σημαντικό θαθμό ἡ δυνατότητα ἀλλαγῆς στή χώρα ἀνάγεται στήν ὑλοποίηση τῶν ἀποφάσεων τῆς 5ης Συνόδου. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τό ζήτημα αὐτό εἶναι ἕνα πάντα ἐπίκαιρο ζήτημα πού δέν ἐνδιαφέρει μόνο τό ΠΑΣΟΚ, ἀλλά πρέπει νά προθληματίζει τόν καθένα πού ποθεῖ τήν ἀλλαγή στόν τόπο.

Ο ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΣ ἀπολογισμός τῆς μέχρι τώρα πορείας ὑλοποίησης τῶν ἀποφάσεων τῆς 5ης Συνόδου θά μᾶς ἐνδιέφερε ἔτσι ὅλους. Κι ἕνα πλήρη ἀπολογισμό θά κάνει θέβαια ἡ ἐπικείμενη 6η Σύνοδος καί θά τόν θέσει μπροστά στά μέλη τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τό λαό. Μιά ἄμεση ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ἄν αὐτός ὑπῆρξε μέχρι τώρα ἱκανοποιητικός ἤ ὄχι, μπροστά στίς θαριές εὐθύνες πού ἔχει ἀναλάθει τό ΠΑΣΟΚ, εἶναι δύσκολο νά δοθεῖ. Αὐτό πού μποροῦμε

νά ποῦμε εἶναι ὅτι ἡ ὑλοποίηση τῶν ἀποφάσεων τῆς 5ης Συνόδου βρίσκεται σέ μιά πορεία. Ἀκόμα ὅτι τά μέλη τοῦ ΠΑΣΟΚ ἐκτιμοῦν αὐτή τήν πορεία, τό καθένα γιά τόν τομέα του, μά καί γιά ὅλο τό ΠΑΣΟΚ, διαφορετικά. Ὑπάρχουν οἱ περισσότερο καί οἱ λιγότερο εὐχαριστημένοι. Αὐτοί πού αἰσιοδοξοῦν καί αὐτοί πού αἰσιοδοξοῦν περισσότερο. Αὐτοί πού πιστεύουν ὅτι ἐξαντλήθηκαν ὅλες οἱ ὑπάρχουσες δυνατότητες καί αὐτοί πού βλέπουν παραπέρα περιθώρια.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ αὐτές βέβαια, δέν ὀφείλονται μόνο σέ ἐκτιμήσεις. Ὀφείλονται καί στήν ὀπτική τῶν διαφόρων τάσεων τοῦ ΠΑΣΟΚ. Μιά δεδομένη ἐξέλιξη στή πορεία ὑλοποίησης τῆς ἀπόφασης τῆς 5ης Συνόδου ἐπιδρᾶ ἀναπόφευκτα στά εἰδικά βάρη τῶν τάσεων στό ΠΑΣΟΚ. Καί γιά κάθε δεδομένο στάδιο μιᾶς τέτοιας πορείας κάθε μιά ἀπ' αὐτές εἶναι περισσότερο ἤ λιγότερο ἱκανοποιημένη. Κανένας βέβαια στό ΠΑΣΟΚ δέν ἐπιθυμεῖ τήν ἀνακοπή τῆς ἀνάπτυξής του. Εἶναι ὡστόσο διαφορετικές οἱ ἱεραρχήσεις καί προτεραιότητες πού δίνονται στά διάφορα ζητήματα στό πλαίσιο τῶν κοινῶν προσπαθειῶν. (Ἄλλωστε, ἡ ὕπαρξη τῶν τάσεων στό ΠΑΣΟΚ δέν εἶναι καινούριο ζήτημα. Τό ΠΑΣΟΚ ἀπ' τήν ἵδρυσή του μᾶς ἔχει κάνει γνωστή τή θέση του πάνω σ' αὐτό. Γιά τό ΠΑΣΟΚ ἡ ὕπαρξη τάσεων εἶναι δύναμη, ἀφοῦ μάλιστα, στό μαζικό ἐπίπεδο τῆς ὀργάνωσής του, ἐλάχιστα ἐκφράζουν συνειδητοποιημένα διαφορετικά ταξικά συμφέροντα, ἀλλά κύρια διαφορετικές προβληματικές. Ἡ συνύπαρξη τῶν τάσεων καί τοῦ διαλόγου στό ΠΑΣΟΚ εἶναι ὄχι ἁπλά ταχτικά, ἀλλά στρατηγικά ἀποδεχτή. Ὄχι σπάνια βέβαια, ὁ τύπος τῆς Δεξιᾶς κάνει μιά σκόπιμη διαστρέβλωση αὐτῆς τῆς πραγματικότητας «ἀποκαλύπτοντας» ὁμάδες καί φράξιες. Φαίνεται ὅμως πώς ὁ καθένας στό ΠΑΣΟΚ ὄχι μόνο βρίσκεται μακριά ἀπό κάθε λογική ὁμαδοποίησης, ἀλλά οὔτε ἀσχολεῖται κάν μέ τέτοιες «ἀποκαλύψεις».

ΑΛΛΑ, πέρα ἀπό ὁποιονδήποτε ἀπολογισμό γιά τήν πορεία ἀνάπτυξης τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὑπάρχει τό ζήτημα τῆς προοπτικῆς της. Ἀπό τί θά ἐξαρτηθεῖ ἡ παραπέρα ὑλοποίηση τῶν ἀποφάσεων τῆς 5ης Συνόδου καί τί προβλέψεις μποροῦν νά γίνουν σχετικά;

Η ΙΔΙΑ ἡ ἀπόφαση τῆς 5ης Συνόδου δέν ἔχει ἀρκεστεῖ στόν καθορισμό τῶν πολιτικῶν στόχων καί τῶν ὀργανωτικῶν κατευθύνσεων τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ἔχει ἐπισημάνει καί σταθμίσει ἐλλείψεις, ἀδυναμίες, δυσκολίες, ἐπιλογές, προτεραιότητες, τρέχουσες ὑποκειμενικές δυνατότητες, τήν κοινωνική πολυμορφία τοῦ ΠΑΣΟΚ, τό βαθμό πολιτικῆς του ὁμοιομορφίας κλπ. Μέ βάση αὐτά ἔχει καθορίσει μιά σειρά ἀπό λειτουργίες, διαδικασίες καί συγκεκριμένα καθήκοντα πού ἀκριβῶς αὐτά ἀποτελοῦν τή σύνδεση τῆς συγκεκριμένης ὑποκειμενικῆς δυνατότητας τοῦ ΠΑΣΟΚ μέ τούς στόχους πού καθορίζει ἡ ἀπόφαση. Καί εἶναι οἱ ὁδηγίες αὐτές ἀρκετά λεπτομερειακές, ὥστε δέν ὑπάρχει περιθώριο παρερμηνείας τους. Ἡ δημοκρατική διαδικασία, ἡ πειθαρχημένη λειτουργία, τά πλαίσια ἐπίλυσης προβλημάτων καί ἀντιθέσεων (πάλη γιά ἑνότητα καί ὄχι γιά κατακερματισμό, φωτισμός καί ὄχι συσκότιση τῶν ἀντιθέσεων, διαδικασίες χειραφέτησης καί πολιτικοποίησης, προγραμματισμός), ἡ στελεχική δουλειά, ἡ διεξαγωγή νομαρχιακῶν συνελεύσεων σέ τακτές προθεσμίες, τά οἰκονομικά πλάνα κλπ. Στίς διαδικασίες αὐτές ἡ ἀπόφαση ἔχει δεσμεύσει τόσο τά ὄργανα τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὅσο καί τά μέλη. Καί τό παραπέρα προχώρημα τῆς ὑλοποίησης τῆς ἀποφάσης τῆς 5ης Συνόδου ἔχει νά κάνει μέ τή συνέπεια καί τήν ἑνότητα τῆς προσπάθειας τῶν ὀργάνων καί τῶν μελῶν ἀπέναντι σ' αὐτές. Ὁ στόχος γιά ἕνα μαζικό-ὀργανωμένο-πολιτικοποιημένο ΠΑΣΟΚ, ὁ στόχος γιά τή συγκρότηση κι ἀνάπτυξη τῆς ΕΛΕ, ὁ στόχος γιά τή ριζική ἀλλαγή, θά προχωρήσει στό μέτρο πού τά ὄργανα καί τά μέλη τοῦ ΠΑΣΟΚ θά κινοῦνται μέ συνέπεια στίς ἐπιμέρους ὁδηγίες τῆς ἀπόφασης τῆς 5ης Συνόδου καί στό μέτρο πού θά ἑνοποιοῦν τίς προσπάθειές τους σ' αὐτή τή βάση. Χρειάζεται ἴσως νά παραθέσουμε ἐδῶ τόν ἐπίλογο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς.

«Ἡ ὑλοποίηση τῆς ἀπόφασης γιά τήν ὀργανωτική πολιτική προϋποθέτει ἀπ' τή μεριά ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ κινήματος ἰδιαίτερη προσπάθεια. Ἡ ἀπόφαση θά μείνει νεκρό γράμμα ἄν δέν ἐφαρμοστοῦν μαζικές διαδικασίες γιά νά κατατοπισθοῦν τά μέλη, νά συνειδητοποιήσουν τίς ὑποχρεώσεις τους, καί νά δραστηριοποιηθοῦν ἀνάλογα... Ἡ Κ.Ε. καλεῖ ὅλα τά μέλη τοῦ κινήματος νά δουλέψουν δραστήρια γιά τήν πραγμάτωση τῆς νέας ὀργανωτικῆς πολιτικῆς κι ἔτσι νά συντελέσουν στή δημιουργία ὀργάνωσης πού θά εἶναι ἐγγύηση στήν πορεία τοῦ κινήματος γιά τή ριζική κοινωνική ἀλλαγή».

ΤΟ ΠΑΣΟΚ (κι ἐμεῖς μαζί του) δέν ἔχει λόγους νά μήν αἰσιοδοξεῖ. Ὁ Πρόεδρος, τά ὄργανα κι ὅλα τά μέλη του ἔχουν δείξει ὅτι εἶναι ἀποφασισμένοι νά ἐργαστοῦν μέ συνέπεια γιά τούς στόχους τῆς 5ης Συνόδου, γιά τήν ΕΛΕ, γιά τήν ἀλλαγή. ■

Ὅταν μιά κοπέλα πρέπει νά σπάσει ἕναν σιδερένιο θώρακα παλιῶν ἀρχῶν καί προκαταλήψεων

ὅλοι οι ἀνθρωποι εἶναι θνητοί

Ἐκδόσεις Γλάρος

Ἡ Καρμόνα, ἰταλική πόλη τοῦ 15ου αἰώνα, περιορίζει τή δραστηριότητα τοῦ πρίγκιπα Φόσκα, πού φλέγεται ἀπό φιλοδοξία, στά στενά ὅρια τῆς Ἰταλίας. Γιά νά ἐκπληρώσει τίς ὑπέρμετρες φιλοδοξίες του πίνει τό ἐλιξήριο τῆς ἀθανασίας, πού πέφτει τυχαῖα στά χέρια του. Ἔτσι, ἡ ζωή του ταυτίζεται μέ τήν πραγμάτωση ἑνός πολιτικοῦ ἔργου: Φροντίζει γιά τή δόξα τῆς πόλης, ἀλλά τό μόνο πού κατορθώνει εἶναι νά διευκολύνει τίς ἐπιχειρήσεις τοῦ βασιλιᾶ τῆς Γαλλίας. Ἔπειτα καταφεύγει στήν Αὐστρία καί γίνεται μυστικοσύμβουλος τοῦ Καρόλου Πέμπτου. Ἀργότερα ἀνακαλύπτει νέες περιοχές τῆς Ἀμερικῆς καί θά φτάσει ἡ στιγμή πού θά συχνάζει στούς κύκλους τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν. Θά πάρει μέρος στίς ἐξεγέρσεις τοῦ 1848, οἱ ἔρωτές του θά τόν κουράσουν καί μέσα του θά θρονιάσει ἡ ἀδιαφορία. Ἔπαψε πιά ν' ἀνήκει στό ἀνθρώπινο εἶδος καί τό βλέμμα του διαπερνᾶ τό σύμπαν. Ἡ ἀθανασία τοῦ Φόσκα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀέναη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νά συλλάβει τίς αἰώνιες ἀλήθειες τῆς ὕπαρξής του.

Ἐκδόσεις Γλάρος

Κεντρικη διάθεση - παραγγελίες:
Θεμιστοκλέους 31 • Ἀθήνα 142 • Τηλ. 3618457

Διέξοδος στή χρόνια κρίση;

τοῦ Σταύρου Καρᾶ

Στό τεῦχος 130 τοῦ ΑΝΤΙ (21. 7. 79) δημοσιεύθηκε ἕνα ἄρθρο τοῦ Κ. Λευκαδίτη μέ τίτλο «Ἡ δεύτερη «Β΄ Πανελλαδική» καί πῶς ἀποσοβήθηκε».
Ὁ ἀρθρογράφος ἐπιχειρεῖ νά παρουσιάσει τίς βασικές διαφορές πού ὑπάρχουν στό ΚΚΕ ἐσωτ. καί χρησιμοποιεῖ, γι' αὐτό τό σκοπό, τίς ἀπόψεις πού ἐκτίθενται σέ δύο ἄρθρα στήν ΚΟΥΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (τοῦ Στ. Λευκαδίτη στό τεῦχος 26 καί τοῦ Γιάννη Ρέγκα στό τεῦχος 27), καθώς καί τίς ἐξελίξεις πού σημειώθηκαν τό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1979 στήν Ὀργάνωση Πειραιᾶ τῆς Ε.ΚΟ.Ν. Ρήγας Φεραῖος.
Τό βασικό συμπέρασμα τοῦ ἀρθρογράφου εἶναι πώς στό ΚΚΕ ἐσωτ. ὑπάρχει χρόνια κρίση πού ἀνακυκλώνεται καί πώς μιά οὐσιαστική της ἀνάλυση θά ἔπρεπε νά ἀναχθεῖ στίς «διαδικασίες τοῦ 1972-73», πράγμα πού δέν ἔχει γίνει. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά ἐκκρεμεῖ ἡ λύση θεμάτων πού τέθηκαν πρίν 7 χρόνια, ἀναστέλλοντας πολλές λειτουργίες καί ἀνακόπτοντας τίς δυνατότητες «ἑνός φορέα πού εὐαγγελίστηκε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀνανέωση». Αὐτό – κατά τόν ἀρθρογράφο πάντα – θέτει σέ ἀμφισβήτηση τήν ἀξιοπιστία τῆς ἐπαγγελίας «γιά συσπείρωση τῶν "ἀνανεωτικῶν δυνάμεων" καί πέρα ἀπό τά στενά κομματικά πλαίσια».

ΚΑΤΑ ΤΗ γνώμη μου τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Κ. Λευκαδίτη ἔθεσε μέγάλης συμασίας προβλήματα, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ὀρθότητα ἤ ὄχι τῶν ἀναλύσεων πού κάνει. Ἔμενα μέ τήν ἐντύπωση πώς ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. θά ἤθελε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν εὐκαιρία πού δόθηκε μ' αὐτό τό ἄρθρο, ὥστε νά τοποθετηθεῖ – μέ ἄρθρο κάποιου μέλους της ἤ κάπως ἀλλιῶς – σ' αὐτά τά προβλήματα, τά ὁποῖα μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή βρίσκονται, σάν ἀγωνιώδη ἐρωτηματικά, στό στόμα ὅλων τῶν μελῶν καί ὀπαδῶν τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. Ὑπῆρξε ὅμως μόνο μιά ἀπάντηση τοῦ Γραφείου Τύπου τοῦ Κ.Σ. τῆς Ε.ΚΟ.Ν. Ρήγας Φεραῖος (ΑΝΤΙ, τεῦχος 133 τῆς 31. 8. 79), περιορισμένη κυρίως στά θέματα πού ἀφοροῦσαν τίς ἐξελίξεις στήν Ὀργάνωση Πειραιᾶ τῆς Ε.ΚΟ.Ν. Ρήγας Φεραῖος. Ἔτσι τά βασικά προβλήματα πού ἔθεσε ὁ Κ. Λευκαδίτης ἔμειναν ἀναπάντητα. Καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού μέ ὑποχρεώνει σέ μερικές ἐπισημάνσεις – ἀναγκαστικά ἀποσπασματικές, καθώς δέν ἐπιτρέπει ὁ χῶρος – πού, ἐνῶ ἐκφράζουν τίς προσωπικές μου ἀπόψεις, θά μποροῦσαν ἴσως νά συμβάλουν σέ ἕναν βαθύτερο καί γενικότερο προβληματισμό γιά τή διερεύνηση ἰδιαίτερα τῶν διεξόδων ἀπό τή δύσκολη κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα τό ΚΚΕ ἐσωτ.

Ἕνα πλαστό δίλημμα: Μέ τό ΠΑΣΟΚ ἤ μέ τό ΚΚΕ ἐξ;

Ο Κ. ΛΕΥΚΑΔΙΤΗΣ φαίνεται νά πιστεύει πώς τό βασικό θέμα πού ἀντιμετωπίζει σήμερα τό ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι μέ ποιόν θά συνταχθεῖ: μέ τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. ἤ μέ τό ΚΚΕ ἐξ; Εἶναι χαρακτηριστικός ἀκόμα καί ἕνας ὑπότιτλος στό ἄρθρο του («Συμμαχία μέ τό ΚΚΕ ἤ μέ τό ΠΑ.ΣΟ.Κ.;»). Πιστεύω πώς αὐτό τό συμπέρασμα δέν εἶναι σωστό. Ὑπάρχει πραγματικά μιά τάση στό ΚΚΕ ἐσωτ., πού ὑποβιβάζει τόν αὐτοτελή ρόλο τοῦ κόμματος στό ἐπίπεδο τῆς «βοηθητικῆς δύναμης» γιά τή «διόρθωση» τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Μιά τάση πού ἀντιμετωπίζει σάν «συγγενική» δύναμη τό ΚΚΕ ἐξ καί δέν βλέπει καθόλου «μέ κακό μάτι» μιά ἐνίσχυσή του, γιατί ἔτσι ἐνισχύεται μιά δῆθεν «σταθεροποιητική δύναμη τῆς δημοκρατίας», ἀλλά καί «τό κομμουνιστικό κίνημα» πού ἡ τάση αὐτή τό ἀντιλαμβάνεται σάν ἕναν ἐνιαῖο χῶρο. Μιά τάση πού καταλήγει νά θεωρεῖ σήμερα σάν κύριο καθῆκον τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. τήν ἐνθάρρυνση «διαφοροποιήσεων» στίς γραμμές τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Αὐτή ἡ τάση δέν ἐκφράζεται μόνο μέ τίς χωρίς προσχήματα ἀπόψεις τοῦ Στ. Λευκαδίτη στήν ΚΟΘΕΠ καί μέ τίς ἀντίστοιχες (πανομοιότυπες μᾶλλον) ἀπόψεις τοῦ Σ. Βαλντέν (βλ. προσυνεδριακό διάλογο στήν «Αὐγή», πρίν ἀπό τό 2ο (10ο) Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.). Κλιμακώνεται σέ ἕναν εὐρύτερο κύκλο στελεχῶν τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. οἱ ὁποῖοι στό ὄνομα τοῦ ρεαλισμοῦ καί τῆς «ἀναγνώρισης τῆς πραγματικότητας», σπρώχνουν στήν παραίτηση ἀπό τούς διακηρυγμένους προγραμματικούς στόχους τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., στήν παραίτηση οὐσιαστικά ἀπό τό ἴδιο τό νόημα τῆς ὕπάρξής του πού συνίσταται στό νά ἐκφράσει τό κομμουνιστικό κίνημα τῆς χώρας μας, κατευθύνοντάς το σέ μιά καινούρια ἀνανεωτική πορεία.

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ὅμως σ' αὐτή τήν τάση τῆς οὐσιαστικῆς συνθηκολόγησης μέ τό ΚΚΕ ἐξ δέν ὀρθώνεται καθόλου – σάν ἀντίβαρο δῆθεν – μιά τάση μονιμότερης συμπαράταξης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. μέ τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. Αὐτός ὁ ἰσχυρισμός ἀποτελεῖ ἁπλουστευση πού ὁδηγεῖ σέ πολύ λαθεμένα συμπεράσματα. Κατά τήν γνώμη μου, ὅσοι τυχόν μέσα στό ΚΚΕ ἐσωτ. βλέπουν ἔτσι τό πρόβλημα, βρίσκονται ἐπίσης σέ μιά κατεύθυνση ἄρνησης τοῦ αὐτοτελοῦς ρόλου τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ὅπως καί αὐτοί πού βλέπουν τό ΚΚΕ ἐσωτ. σάν ἁπλό «διορθωτικό ἐργαλεῖο» γιά «διαφοροποιήσεις» στό ΚΚΕ ἐξ.

ΤΟ ΥΠΑΡΚΤΟ, τό βαθύτερο πρόβλημα πού βρίσκεται στή βάση τῶν σημερινῶν δυσκολιῶν τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι τό πρόβλημα τῆς οἰκοδόμησής του σέ ἕνα πραγματικά ἐργατικό ἐπαναστατικό κόμμα μέ μιά ἀντίστοιχη συνείδηση στίς γραμμές του γιά τά πολιτικά του καθήκοντα. Ὅσο αὐτό τό πρόβλημα δέν κατορθώνεται νά λυθεῖ, ὅσο δηλαδή τό ΚΚΕ ἐσωτ. θά παραμένει κυρίως ἕνα κόμμα μονοδιάστατο, μέ τήν προσοχή, δηλαδή, στραμμένη σχεδόν ἀποκλειστικά σέ πολιτικές διακηρύξεις τῶν κορυφῶν, εἴτε αὐτές εἶναι «οἱ στόχοι τοῦ Ἔθνους» τοῦ 1974, εἴτε «τό πρόγραμμα τῆς δημοκρατικῆς διεξόδου» τοῦ 1979, χωρίς νά κατορθώνει νά συνδεθεῖ μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα – πράγμα πού ἐπίσης δέν εἶναι μιά διακήρυξη, ἀλλά ἕνας ἐντελῶς διαφορετικός τρόπος ἰδεολογικοπολιτικῆς καί ὀργανωτικῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος, μιά ἄλλη κατεύθυνση στίς ὀργανώσεις του, ἄλλα κριτήρια (ἰδεολογικοπολιτικά, ἀγωνιστικά καί ἀποτελεσματικότητας στή δράση) ἐπιλογῆς τῶν στελεχῶν του σ' ὅλη τήν κλίμακα – οἱ σημερινές του δυσκολίες θά γιγαντώνονται, ἀντί νά ξεπερνιοῦνται. Ἡ «χρόνια κρίση» τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τήν ὁποία μιλάει ὁ Κ. Λευκαδίτης βρίσκεται ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημεῖο.

Πῶς διαμορφώθηκαν ἱστορικά τά σημερινά προβλήματα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.;

ΓΙΑ ΝΑ μπορεῖ κανείς νά ἀντιληφθεῖ τίς πραγματικές σημερινές δυσκολίες τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί τίς προοπτικές του, χρειάζεται κάτι παραπάνω ἀπό τήν ἁπλή ὑπογράμμιση τῆς ὕπαρξης

δυό διαφορετικῶν ἀπόψεων σέ δυό ἄρθρα τῆς ΚΟΘΕΠ καί ἀπό τήν περιγραφή τῶν γεγονότων στήν 'Οργάνωση Πειραιᾶ τῆς Ε.ΚΟ.Ν. Ρήγας Φεραῖος. Γιατί, ἄν αὐτά τά περιστατικά ἀποσπαστοῦν ἀπό τό ὑπόβαθρό τους, ἀπό τίς καταστάσεις πού ἔχουν ἱστορικά διαμορφωθεῖ σ' ὅλη τήν διάρκεια τῆς ὕπαρξης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι πολύ δύσκολο νά ἑρμηνευτοῦν σωστά.

ΤΟ ΚΚΕ ἐσωτ. προέκυψε μετά τήν διάσπαση τοῦ 1968, ὄχι γιά νά προσθέσει μιά ἀκόμα ὁμάδα στίς ἤδη ὑπάρχουσες κομμουνιστικές συσπειρώσεις. Διεκδίκησε ἀπό τήν πρώτη στιγμή τό κομμουνιστικό κίνημα σάν σύνολο, γιά μιά καινούρια ἀνανεωτική πορεία. Καί ἡ σημερινή του ὀρθή διακήρυξη πώς ἡ ἑνότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος δέν μπορεῖ νά ἀποκατασταθεῖ παρά μόνο στή βάση τῆς νίκης τῶν ἰδεῶν τῆς ἀνανέωσης, ἀποτελεῖ ἐμμονή ἤ μᾶλλον ἐπιστροφή – φραστική τουλάχιστο, ἔπειτα ἀπό τρομερές ἀσυνέπειες καί ταλαντεύσεις στήν πράξη, πού στοίχισαν βαρύτατα – σ' αὐτή τήν ἀρχική κατεύθυνση.

ΔΕΝ ΑΝΗΚΕΙ στίς προθέσεις τοῦ σημερινοῦ ἄρθρου ἡ διερεύνηση τῶν «διαδικασιῶν» τοῦ 1972-73 στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ Κ. Λευκαδίτης, παρά τό γεγονός ὅτι μιά τέτοια διερεύνηση θά φώτιζε ἀρκετά τό πῶς καί τό γιατί ἡ κατάσταση στό ΚΚΕ ἐσωτ. διαμορφώθηκε, ὅπως διαμορφώθηκε. Γιατί ἄν θέλουμε νά ἀκριβολογοῦμε ἡ «πρωτογενής» αἰτία δέν εἶναι αὐτές καθαυτές οὔτε οἱ «διαδικασίες» ἐκεῖνες. Τό πραγματικό γεγονός εἶναι πώς οἱ δυνάμεις πού ὑπῆρχαν στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα τό 1968 ἀποδείχθηκαν τελικά – ὄχι ἀπό ἀριθμητική, ἀλλά ἀπό ποιοτική ἄποψη, ἀπό ἄποψη ἰδεολογικοπολιτικῆς ὡριμότητας – κατώτερες ἀπό τίς συγκεκριμένες ἀπαιτήσεις μιᾶς τέτοιας ἐπανάστασης στό κίνημα, ὅπως αὐτή πού διακήρυξε τό ΚΚΕ ἐσωτ. Αὐτές οἱ ἴδιες οἱ διαδικασίες τοῦ 1972-73, παρά τό ὅτι δέν ἦταν «νομοτελειακές», ἐντάσσονται σ' αὐτή τήν πραγματικότητα, πού ἀποτέλεσε προϋπόθεση γιά τήν ἐπιβολή τους, πράγμα πού τώρα πρέπει πολύ βαθύτερα νά διερευνηθεῖ. Καί ὅταν μιλᾶμε γιά μιά τέτοια ποιοτική ἀνεπάρκεια, δέν ἐννοοῦμε μόνο τό γενικά πολύ χαμηλό ἰδεολογικοπολιτικό ἐπίπεδο τῶν κομματικῶν δυνάμεων. Ἔχουμε κυρίως ὑπόψη τό ὅτι δέν εἶχε διαμορφωθεῖ, πρίν ἀκόμα ἀπό τήν διάσπαση, ἕνας πυρήνας στελεχῶν μέ τό ἀναγκαῖο ἡγετικό κύρος καί μέ ἑνότητα ἀντιλήψεων γιά τό δρόμο πού ἔπρεπε νά ἀκολουθηθεῖ, μέ μιά λίγο πολύ κοινή κατανόηση τῶν βασικῶν χαρτακτηριστικῶν ἑνός ἀνανεωμένου κομμουνιστικοῦ ὀργανισμοῦ καί τῆς γενικῆς πολιτικῆς του κατεύθυνσης.

ΟΙ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΚΕΣ «διαδικασίες» τοῦ 1972-73 ἔδωσαν ἕνα ἀποφασιστικό πλῆγμα σέ μιά βασανιστική προσπάθεια ἐκ τῶν ὕστέρων ἔστω διαμόρφωσης ἑνός τέτοιου πυρήνα στελεχῶν. 'Ανέτρεψαν καί ἐκμηδένισαν, ὄχι μόνο μέ τόν τρόπο τῆς ἀπολίτικης καί ἀποϊδελογικοποιημένης διεξαγωγῆς τους, ἀλλά καί μέ τή νοοτροπία πού ἐγκαινίασαν, ὅλα τά ἰδεολογικοπολιτικά κριτήρια γιά τήν ἀνάδειξη τῆς ἡγεσίας, ἀπό τή σκοπιά τῆς συγκεκριμένης πάλης γιά μιά κομμουνιστική ἀνανέωση (πράγμα πού συνεχίστηκε καί στά δυό συνέδρια τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.), μέ ἀνυπολόγιστες ἀρνητικές συνέπειες γιά τήν διαμόρφωση γενικότερα τοῦ ἀγωνιστικοῦ – ἐπαναστατικοῦ χαρακτήρα τοῦ κόμματος. Ἄνοιξαν τό δρόμο γιά τή «νομιμοποίηση» καί τήν προώθηση σάν «ἀνανεωτικῶν» δῆθεν, ὅλων ἐκείνων τῶν ἀντιλήψεων πού στέκουν μηδενιστικά ἀπέναντι στό προηγούμενο ἔργο καί τίς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί ἀρνοῦνται, ἀπό τίς θέσεις τοῦ μικροαστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, τά ἐπιβεβαιωμένα στήν πράξη βασικά χαρακτηριστικά ἑνός ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί τῆς πολιτικῆς του. Καί, τό κυριότερο, οἱ «διαδικασίες» τοῦ 1972-73 ἔδρασαν ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπό τήν κατεύθυνση μιᾶς ἀπόλυτα ἀναγκαίας συσπείρωσης τοῦ στελεχικοῦ δυναμικοῦ τοῦ κόμματος, ἐγκαινιάζοντας μιά συνεχιζόμενη μεθοδολογία ἀντιπαραθέσεων κάποιων «νικητῶν», σέ βάρος κάποιων «νικημένων» καί ἀνακυκλώνοντας στήν πράξη μιά παλιά γνωστή νοοτροπία περί τοῦ «ἀναντικατάστατου» μιᾶς συγκεκριμένης ἡγετικῆς ὁμάδας – στό ὄνομα πάντα κάποιων «κινδύνων» ἤ κάποιων «ἀδιεξόδων» – πού ἀνατρέπει τά ἴδια τά βάθρα μιᾶς πραγματικῆς δημοκρατικῆς λειτουργίας.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ αὐτῆς τῆς κατεύθυνσης πού δόθηκε στό κόμμα φάνηκαν πολύ ἔντονα ἰδιαίτερα μετά τή μεταπολίτευση. Τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἐμφανίστηκε νά μιλάει στό ἔθνος χωρίς νά ἐνδιαφέρεται πῶς θά μιλήσει στούς ἐργαζόμενους. Φάνηκε νά πιστεύει στήν ἀκατανίκητη, δῆθεν, δύναμη καί πειστικότητα τῶν γενικῶν διακηρύξεών του γιά ἀποφυγή τῆς πόλωσης, γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ ἔθνους καί τῆς δημοκρατίας, γιά τήν πιό πλατιά ἑνότητα, γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό κλπ. Καί δέν ἔδειξε νά ἀντιλαμβάνεται κάν πώς ὅλα αὐτά, πού εἶναι πολύ σωστά ὅταν ὑποστηλώνονται ἀπό ἕνα δραστήριο ἐργατικό κίνημα, πού παλεύει σέ συγκεκριμένα μέτωπα, ἀντηχοῦν ἀντίθετα σάν γλυκανάλατες μικροαστικές αὐταπάτες, ὅταν δέν συνοδεύονται μέ μιά συνεχή προσπάθεια ἀνάπτυξης κινημάτων τῶν μαζῶν σ' ὅλους τούς τομεῖς καί ἀντίστοιχης οἰκοδόμησης (ἰδεολογικοπολιτικῆς καί ὀργανωτικῆς) τοῦ κόμματος.

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΟ τό πλαίσιο, συντελέστηκε μιά βαθιά παραμόρφωση τοῦ χαρακτήρα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. πού συμβάδισε μέ τή βαθμιαία του συρρίκνωση, μέ τήν ἀπώλεια τῆς ἐμπιστοσύνης εὐρύτατων μαζῶν στήν ἱκανότητά του ν' ἀναδειχτεῖ στό φορέα μιᾶς πραγματικά κομμουνιστικῆς πολιτικῆς. Γιατί τελικά μιά τέτοια πολιτική δέν κρίνεται ἀπό τό ἄν κάποιες πολιτικές διακηρύξεις, ἀναλύσεις καί προτάσεις εἶναι γενικά καί λογικά ὀρθές. Κρίνεται κυρίως ἀπό τό ἄν καί κατά πόσο – μαζί μ' ὅλα αὐτά – κατορθώνει νά συνδέει αὐτές τίς διακηρύξεις μέ τό ἐπίπεδο, μέ τά αἰτήματα καί τά κινήματα τῶν ἐργαζόμενων κυρίως μαζῶν, ἀπό τό ἄν καί κατά πόσο δίνει συγκεκριμένες ἀπαντήσεις καί ἀγωνιστικές διεξόδους στά συγκεκριμένα αἰτήματα τοῦ λαοῦ σ' ὅλα τά μέτωπα ὅπου τά συμφέροντά του συγκρούονται μέ τήν πολιτική τῶν μονοπωλίων καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀπό τό ἄν καί κατά πόσο, δηλαδή, δίνει προτεραιότητα – ὄχι σάν διακήρυξη ἀλλά στήν πράξη – στό ὀργανωμένο καί δραστήριο κίνημα τῶν μαζῶν, ἀνεβάζοντας τήν πολιτική τους συνείδηση.

ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟ τό κριτήριο, καλλιεργεῖται βαθμιαῖα μιά ἄλλη ἀντίληψη περί πολιτικῆς, πού κινεῖται στό ἐπίπεδο μόνο τῶν γενικῶν διακηρύξεων καί πάνω ἀπό τίς μάζες. Αὐτό ὁδηγεῖ λ.χ. στό νά διαπιστώνεται πώς ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἄν καί σωστή, εἶναι δύσκολο νά κατανοηθεῖ ἀπό τό λαό, ἤ πώς ὁ λαός «δικαιοῦται νά σφάλλει», γιατί προφανῶς ὑπάρχει ἡ αἴσθηση πώς ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ὅλα ἔχουν γίνει σωστά, μέ τίς διακηρύξεις.

ΟΡΓΑΝΙΚΑ συνυφασμένη μ' αὐτή τή διαδικασία, ὑπῆρξε ἡ ἐξέλιξη στό ἴδιο τό ΚΚΕ ἐσωτ. μέ τίς ταλαντεύσεις πρός δράματα κάποιου «πλατιοῦ φορέα» καί κάποιας «πλατιᾶς» ἐφημερίδας του, μέ τήν χτυπητή – κραυγαλέα μᾶλλον – ἀπώθηση τῶν στοιχείων πού συγκροτοῦν τήν παράδοση τοῦ παλιοῦ ἐνιαίου ΚΚΕ, μέ πολυάριθμες ἐκδηλώσεις συμφιλιωτισμοῦ πρός τό ΚΚΕ ἐξ.– στό ὄνομα πάντα ἑνός κακῶς ἐννοούμενου ρεαλισμοῦ καί ὑπαγορευμένες κυρίως ἀπό τήν μή συναίσθηση τῆς ἀνάγκης γιά διεκδίκηση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος – μέ τήν ἀποδοχή τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ σάν φιλελεύθερων διακηρύξεων μέ τήν ταυτόχρονη ὑποβάθμιση τῶν στοιχείων πού τόν συνδέουν σταθερά μέ τό ἐργατικό κίνημα.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ ἔτειναν στή διαμόρφωση ἑνός κόμματος γενικῶν μόνο πολιτικῶν ἐπιλογῶν ἐκ τῶν ἄνω μέ τήν ὑποτίμηση τῆς θεωρίας καί τῆς ἀνάγκης σταθερῆς ἰδεολογικῆς του διαμόρφωσης, μέ χαλαρή ὀργάνωση ὅπου τά «στελέχη ἐπιφανείας» παίζουν προέχοντα ρόλο, διαμορφώνοντας μιά γενικότερη ἀνάλογη συνείδηση στό ΚΚΕ ἐσωτ.

ΠΙΣΤΕΥΩ πώς ἡ γνώση τῶν καταστάσεων πού περιγράφονται πιό πάνω εἶναι ἀναγκαία γιά μιά ὀρθή ἐκτίμηση τῶν βασικῶν διαφορῶν πού ἔχουν δημιουργηθεῖ στό ΚΚΕ ἐσωτ. καί γεγονότων ὅπως αὐτά πού χρησίμευσαν σάν ἀφετηρία στίς ἀναλύσεις τοῦ Κ. Λευκαδίτη.

Γιά μιά ἐλπιδοφόρα διέξοδο

Ο Κ. ΛΕΥΚΑΔΙΤΗΣ μιλάει γιά χρόνια κρίση στό ΚΚΕ ἐσωτ. 'Από μιά ὁρισμένη ἄποψη ὁ χαρακτηρισμός δέν εἶναι λαθεμένος. Ἄν θέλουμε ὅμως νά εἴμαστε ἀκριβέστεροι γιά τό

«στίγμα» πού βρίσκεται σήμερα τό ΚΚΕ ἐσωτ., θά μπορούσαμε νά ποῦμε πώς διανύει μιά περίοδο πολύ βασανιστικῆς – ἄν καί ἀντιφατικῆς κάποτε – συνειδητοποίησης στίς γραμμές του γιά τή βασική παραμόρφωση στήν ὁποία ἔχει ὁδηγηθεῖ. Θά γίνει ἄραγε αὐτό ἡ ἀρχή μιᾶς σωτήριας διαδικασίας γιά μιά βαθύτερη ἀλλαγή, ἔστω καί «στίς δώδεκα παρά πέντε»; Αὐτό εἶναι τώρα τό πρόβλημα.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΗ χίμαιρα τῆς ἐπιδίωξης κάποιας «εὐρύτητας» ἔξω ἀπό τό ἐργατικό κίνημα καί σέ ἀντιπαράθεση μέ τόν κομμουνιστικό χαρακτήρα πού ἔχει διακηρύξει τό ΚΚΕ ἐσωτ., ξεγελάει πολύ λίγους πιά ἀπό τή βάση τοῦ κόμματος. Ἔχει ἐπίσης, σέ πολύ μεγάλο βαθμό, μείνει ἔκθετη καί ἀνυπόληπτη ἡ τάση τῆς συγκόλλησης μέ τό ΚΚΕ ἐξ. καί τοῦ δῆθεν «ρεαλισμοῦ» πρός τό ΚΚΣΕ, πράγμα πού ὑποχρεώνει αὐτή τήν τάση νά δείχνει πιό καθαρά «τά χαρτιά της» γιά νά ὑπερασπιστεῖ χωρίς ψευδώνυμα πιά τά ἐπιχειρήματά της. Δέν εἶναι ὅμως αὐτά τά στοιχεῖα ἀρκετά γιά νά μιλήσουμε γιά μιά σοβαρή ἀλλαγή στή συνείδηση πού ἔχει διαμορφώσει τό ΚΚΕ ἐσωτ. Πολύ περισσότερο πού γιά μιά τέτοια ἀλλαγή ἀπαιτεῖται ἐπίσης μιά θαρραλέα – ἀλλά δυστυχῶς ἀνύπαρκτη μέχρι σήμερα – αὐτοκριτική στάση ἀπό τό βασικό ἡγετικό πυρήνα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τήν πορεία τοῦ κόμματος ἀπό τή μεταπολίτευση μέχρι σήμερα.

ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ, τό ἀντικειμενικό γεγονός πού δέν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτηση εἶναι πώς ἄν τό ΚΚΕ ἐσωτ. ὁδηγηθεῖ στήν οὐσιαστική ἐξαφάνιση, ἡ ὑπόθεση τῆς ἀνανέωσης τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος θά δεχτεῖ ἕνα θανάσιμο πλῆγμα, ἀπό τό ὁποῖο κανείς δέν μπορεῖ νά προβλέψει σέ πόσα χρόνια – ἤ καί δεκαετίες – καί κάτω ἀπό ποιές προϋποθέσεις θά μπορέσει, κατά κάποιον τρόπο, νά συνέλθει. Ὅσοι ὀνειρεύονται «διαφοροποιήσεις» στό ΚΚΕ ἐξ, ἄν μέν εἶναι πολύ νέοι συγχωροῦνται λόγω ἀγνοίας, ἄν δέ εἶναι μεγαλύτεροι, καλύπτουν ἁπλῶς μέ τέτοιους ἰσχυρισμούς τήν οὐσιαστική τους συνθηκολόγηση μπροστά στό ΚΚΕ ἐξ καί τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. Γιατί, κανείς δέν δικαιοῦται νά ὑποτιμάει τό βάθος καί τόν ἀγεφύρωτο χαρακτήρα τῶν διαφορῶν πού ὁδήγησαν στή διάσπαση τοῦ 1968, καθώς καί τή συνείδηση ἀπόλυτης ἐξάρτησης ἀπό τό ΚΚΣΕ πού ἀποτελεῖ τήν βασική ἰδεολογική ραχοκοκκαλιά τοῦ ΚΚΕ ἐξ, καθορίζοντας χωρίς καμιά παραχώρηση, ἔστω καί σέ πεῖσμα ὅλων τῶν ἀναγκῶν ἀνάπτυξής του, τό ρόλο πού ἔχει ἀναλάβει νά παίξει στήν Ἑλλάδα τό κόμμα αὐτό. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς γίνονται ἀπόλυτα ἀνεδαφικοί ὁποιοιδήποτε παραλληλισμοί τοῦ ΚΚΕ ἐξ καί τῶν προοπτικῶν του μέ κόμματα ἄλλων χωρῶν πού διαφοροποιήθηκαν πρός τόν εὐρωκομμουνισμό.

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ὅσοι προσδοκοῦν «καινούριους φορεῖς» τῆς «ἀνανέωσης» καί μάλιστα θεωροῦν ἐμπόδιο τήν ὕπαρξη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ἁπλουστεύουν ἕνα πολύ πιό σύνθετο πρόβλημα. Πρόκειται γιά δυνάμεις – «προσωπικότητες» κυρίως – πού στέκονται ἔξω ἀπ' τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί ἀπό τήν ἐσωτερική προσπάθεια γιά τό ξεπέρασμα τῶν ἀδυναμιῶν του καί προτείνουν σάν γιατροσόφι διάφορες «ἀριστερές» διορθώσεις στή γενική πολιτική γραμμή τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. (βλέποντας ἐκεῖ τό «λάθος»), μέ τήν ἀπαραίτητη πάντα συμπλήρωση πώς χρειάζεται ἕνας «καινούριος φορέας» πού νά τούς χωράει καί τούς ἴδιους σάν βασικές «ἡγετικές συνιστῶσες».

ΚΑΠΟΙΟΙ κατηγόρησαν τόν γράφοντα πώς κάνει «κατήχηση» γιά τήν ἀνάγκη ὕπαρξης κομμουνιστικοῦ κόμματος. Μέ κίνδυνο νά ξανακατηγορηθῶ, θέλω νά τονίσω τή γνώμη μου πώς, ἄν ἔχουμε σάν ζητούμενο τήν οἰκοδόμηση ἑνός κομμουνιστικοῦ κόμματος, αὐτό δέν μπορεῖ νά εἶναι – καί μάλιστα στά 1979 – μιά ὁμοσπονδία «προσωπικοτήτων» πού δέχονται, μέ τόν τύπο μιᾶς διακήρυξης, δύο ἤ τρεῖς βασικές προτάσεις καί ἔχουν δῆθεν ἔτσι μιά μίνιμουμ ἑνότητα στόχων. Πολλές «ταμπέλες» μποροῦν νά δημιουργηθοῦν ἔτσι, ἀλλά μόνο κομμουνιστικό κόμμα (δηλαδή ἕνα ἐπαναστατικό ἐργατικό κόμμα) δέν μπορεῖ μέ τέτοιες μεθόδους νά δημιουργηθεῖ. Γιατί ἁπλούστατα, αὐτή ἡ «ὁμοσπονδία τῶν προσωπικοτήτων» δέν μπορεῖ ποτέ νά ἀποκτήσει τό κύρος ἡγετικοῦ πυρήνα ἑνός κομμουνιστικοῦ κόμματος, οὔτε νά ἐμπνεύσει ἤ νά ἐπηρεάσει τό ἐργατικό κίνημα.

ΠΙΣΤΕΥΩ πώς δέν πρέπει νά παραβλέπεται τό γεγονός ὅτι σήμερα δέν ὑπάρχει ἄλλο κόμμα ἐκτός ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. πού νά μάχεται τό ΚΚΕ ἐξ. μέσα στό ἔδαφος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἀπό τίς θέσεις τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ, παρά τά βαριά λάθη πού ἔχουν διαπραχθεῖ. Καί δέν πρέπει ἐπίσης νά ὑποτιμιέται τό ὅτι οἱ γενικές προγραμματικές κατευθύνσεις τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀποτελοῦν μιά μεγάλη κατάκτηση γιά τό ἀνανεωτικό κομμουνιστικό κίνημα, καί ταυτόχρονα ἰσχυρό στήριγμα γιά κάθε προσπάθεια πραγματοποίησης τῶν ἀναγκαίων ἐσωτερικῶν ἀλλαγῶν στό ΚΚΕ ἐσωτ.

Σ' ΑΥΤΕΣ τίς συνθῆκες, τό πρόβλημα δέν εἶναι ἡ ἀναζήτηση κάποιου ἄλλου φορέα πού θά λύσει δῆθεν τίς δυσκολίες, ὅταν μάλιστα αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἀναζήτηση διαιωνίζει τήν παραλυτική ἀπραξία σοβαρῶν δυνάμεων πού δέν διαπαιδαγωγοῦνται ἔτσι μέ τήν αἴσθηση τῆς ἀνάγκης τῆς στράτευσης καί τῆς ἐπιμονῆς γιά τήν ὑπερνίκηση καί τῶν ἐσωκομματικῶν δυσκολιῶν. Τό πρόβλημα συνίσταται στό πῶς θά ἀντιμετωπιστοῦν οἱ ἀρνητικές καταστάσεις μέσα στό ΚΚΕ ἐσωτ. πού ἐμποδίζουν τήν ἀνάπτυξή του, τήν ὀρθή οἰκοδόμησή του σάν ἑνός ἀνανεωτικοῦ κομμουνιστικοῦ ὀργανισμοῦ. Καί σ' αὐτή τήν προσπάθεια ἔχουν ὑποχρέωση νά στρατευτοῦν ὅλοι ὅσοι πιστεύουν στίς ἀρχές τῆς κομμουνιστικῆς ἀνανέωσης, συνταιριάζοντας ἔτσι τήν προσωπική τους στάση μέ τίς πεποιθήσεις τους.

ΠΙΣΤΕΥΩ πώς οἱ σημερινές δύσκολες στιγμές δέν ἀφήνουν πολλά περιθώρια γιά ἀναβολές καί πειραματισμούς. Ἡ ἄνοδος τοῦ ΚΚΕ ἐξ. δημιουργεῖ μιά σκοτεινή προοπτική γιά τό ἑλληνικό κίνημα. Μιά ἄλλη ἀγωνιστική γενιά – καί μαζί μ' αὐτήν τό λαϊκό κίνημα – κινδυνεύει νά μπεῖ σ' ἕνα δρόμο αὐτοκαταστροφῆς, χωρίς νά κατορθώσει νά ἀξιοποιήσει μιά σκληρή ἀλλά καί πολύ πλούσια καί διδακτική προηγούμενη πείρα. Κατά τήν γνώμη μου δέν ὑπάρχει – ἄν θέλουμε νά μένουμε στό ἔδαφος τῆς πραγματικότητας – ἄλλη δύναμη ν' ἀντιπαραταχθεῖ σ' αὐτή τήν προοπτική, ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. Δέν ὑπάρχει ἄλλη δυνατότητα ἀπό τήν προσπάθεια γιά τήν ἐνίσχυσή του, γιά μιά ποιοτική ἐσωτερική του ἀλλαγή πού πρέπει ἀπαραίτητα νά ἐκφραστεῖ μέ τή λύση τοῦ ὀξύτατου προβλήματος τῆς ἡγεσίας του, μέ τρόπο συσπειρωτικό καί ὄχι ἀντιπαραθετικό καί μέ βάση μιά ὀρθή ἐκτίμηση τῆς μέχρι τώρα πορείας τοῦ κόμματος. Δέν ὑπάρχει ἄλλη δυνατότητα γιά τήν ὑπόθεση τῆς κομμουνιστικῆς ἀνανέωσης ἀπό τό νά γίνει ἱκανό τό ΚΚΕ ἐσωτ. νά ἀνταποκριθεῖ στό βασικό νόημα τῆς διάσπασης τοῦ 1968 καί στίς ἴδιες τίς προγραμματικές του διακηρύξεις.

ΣΤΟ ΒΑΘΜΟ πού τό ΚΚΕ ἐσωτ. θά δείχνει στήν πράξη πώς ἔχει ἀκόμα τίς δυνάμεις γιά μιά τέτοια ἀλλαγή – καί μέσα σ' αὐτές τί δυνάμεις πρέπει, ἐλπίζω, νά ὑπολογίζεται καί τό αἴσθημα εὐθύνης τῆς σημερινῆς του ἡγεσίας – στόν ἴδιο βαθμό θά μπορεῖ νά ὑπολογίζει σέ μιά εὐρύτερη ὑποστήριξη, σέ μιά διαδικασία πού θά διευκολύνει καί αὐτό πού ὁ Κ. Λιγκαδίτης ὀνόμασε «συσπείρωση τῶν ἀνανεωτικῶν δυνάμεων ἔξω ἀπό τά στενά κομματικά πλαίσια». ■

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣΤΕ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΣΤΗΝ «ΑΥΓΗ»:

«Τό σχῆμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου»

ντοκουμέντα καί κείμενα πού πρώτη φορά ἔρχονται στό φῶς, παρουσιασμένα ἀπό τόν ἱστορικό Φιλ. Ἡλιού.

ΑΥΓΗ

Ἡ δική σου φωνή

Η «ΧΡΙΣΤ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» ΣΤΟ Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ

Ἀφετηρίες καί ὅρια

τοῦ Ν. Λύρη

ΣΤΙΣ 7,8 καί 9 τοῦ Δεκέμβρη πραγματοποιεῖται στήν Ἀθήνα τό Α΄ Πανελλαδικό Συνέδριο τῆς Χριστιανικῆς Δημοκρατίας. Οἱ Ἕλληνες προοδευτικοί χριστιανοί πορεύονται μέ συνέπεια καί πίστη στό δύσκολο δρόμο πού χαράζει χαρακτηριστικά τό σύνθημά τους:

«Μέ τό Χριστό γιά τό Λαό»

ΣΤΟ συνέδριο παίρνουν μέρος τά μέλη τῆς Κ.Ε. καί ἀντιπρόσωποι τῶν 170 ὀργανώσεων τοῦ κινήματος. Οἱ τοπικές ὀργανώσεις συμμετεῖχαν ἐνεργά στήν πραγματοποίηση τοῦ Συνεδρίου, ἀφοῦ ἀποτέλεσαν τό βασικό κύτταρο ἀπό τό ὁποῖο πέρασε ὅλη ἡ προσυνεδριακή δουλειά.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, «ὁ δυναμικός χῶρος» τῆς Χριστιανικῆς Δημοκρατίας, ἡ ΕΧΟΝ (Ἑλληνική Χριστιανική Ὀργάνωση Νεολαίας) πού συμπορεύτηκε πάντα μέ τίς ἄλλες δημοκρατικές προοδευτικές ὀργανώσεις στούς ἀγῶνες τῆς νεολαίας, ὀργάνωσε, στά πλαίσια τοῦ προσυνεδριακοῦ διαλόγου, μιά συνάντηση στό θέατρο «Γκλόρια» στίς 12 Νοεμβρίου. Οἱ εἰσηγήσεις πού ἀκούστηκαν στή συνάντηση αὐτή, δίναν τό μέτρο γιά τήν ἔντονη προβληματική καί τά ρεύματα πού διαπερνοῦν σήμερα τήν προοδευτική πολιτική ἔκφραση τοῦ ἑλληνικοῦ χριστιανισμοῦ.

Η ΕΧΟΝ σάν ἰσότιμος ἑταῖρος στό Συνέδριο θά ἀντιπροσωπεύσει τό 1/5 τῶν συνέδρων, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ καί ἕναν, ἐκ τῶν πραγμάτων, προνομιακό χῶρο γιά τήν ἐπάνδρωση τοῦ στελεχικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ κόμματος. Μιά εἰσήγηση τῆς Τ.Ο. Πάτρας διαπιστώνει, ἄλλωστε, ὅτι ἡ σπουδάζουσα νεολαία ἔχει πραγματώσει ὅ,τι οὐσιαστικότερο στή ζωή τῆς Χ.Δ., γιά νά καταλήξει:

«Ὅλος ὁ κορμός τοῦ κινήματος σήμερα στηρίζεται οὐσιαστικά σέ σπουδαστές ἤ πρώην σπουδαστές».

ΜΠΟΡΟΥΜΕ νά ποῦμε ὅτι τό κέντρο βάρους τῆς ἰδεολογικῆς ταυτότητας τῆς Χ.Δ. καθορίζεται σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τούς φωτισμένους ἱερεῖς, διανοούμενους, καθηγητές Πανεπιστημίου καί ἄλλους πνευματικούς ἀνθρώπους πού σέ ἕνα ἰδιόμορφο «μπλόκ» μέ τήν νεολαία τοῦ κόμματος λειτουργοῦν σάν καταλύτης, προσανατολίζοντας τήν «κοσμική» του ἰδεολογία σέ μιά «κοινωνιστική» προοδευτική κατεύθυνση.

ΑΥΤΟ ἐκφράζεται καί στήν συνολική πολιτική στρατηγική τῆς Χ.Δ. Ἡ ὀργανωτική διάρθρωση καί λειτουργία της, ἔτσι ὅπως ἐμφανίστηκε μέ ξεχωριστή ἐνάργεια στήν προσυνεδριακή διαδικασία, δίνει τήν εἰκόνα ἑνός κομματικοῦ ὀργανισμοῦ, δομημένου μέ τά κριτήρια καί τούς κανόνες τῶν σοσιαλιστικῶν μαζικῶν κομματικῶν σχηματισμῶν. Ἀπέχει πολύ ἀπό τούς «ζελατινώδεις» καί πελατειακούς μηχανισμούς τῶν ἀστικῶν κομμάτων.

Η ΣΧΕΣΗ τῆς Χ.Δ. μέ τήν Ἀριστερά καί ἄλλες προοδευτικές δυνάμεις, ξεκίνησε ἀπό τά χρόνια τῆς δικτατορίας, διαμορφώθηκε ὅμως σέ σχῆμα μέ τήν ἐκλογική σύμπραξη τῆς «Συμμαχίας». Ὅμως, αὐτό τό πάντρεμα φαίνεται δέν λειτούργησε στό σύνολο τῶν ὀπαδῶν καθενός ἀπό τούς συμπράττοντες. Ἔτσι, ἄν π.χ. στό ΚΚΕ ἐσ. ἀκούστηκαν τήν ἐπομένη τῆς ἐκλογικῆς συντριβῆς ἐκεῖνοι οἱ ἀφορισμοί πώς ἡ συμπαράταξη μέ τή Χ.Δ. στάθηκε αἰτία διά διαρροή ψήφων, ἄλλο τόσο στούς κόλπους τῆς Χ.Δ. ἡ συμμαχία μέ τούς μαρξιστές θεωρήθηκε σάν ἀνάθεμα. Πολλοί συνδρομητές τῆς ἐφημερίδας «Χριστιανική» ζήτησαν τή διακοπή τῆς συνδρομῆς τους καί ἀρκετοί ὀπαδοί ἐγκατέλειψαν, οὐσιαστικά, τή Χ.Δ. Γιά τή «Συμμαχία» λ.χ. ὁ πυρήνας τῆς Χ.Δ. Κηφισιᾶς διατυπώνει ἔτσι τήν ἄποψή του:

«Ἡ "Συμμαχία" ἀπότυχε γιατί τήν ἀποτελούσαν κόμματα σοσιαλδημοκρατικά. (Πρωτοβουλία), ἤ Ρεφορμιστικά χωρίς ἐξαγγελίες ἀποτελεσματικῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς (ΚΚΕ ἐσ. – ΕΔΑ). Ἐξάλλου, ἡ "Συμμαχία" ἦταν μιά συμμαχία ἡγετικῶν ὁμάδων καί ὄχι ἀποτέλεσμα ἐπιθυμίας τῶν βάσεων τῶν 5 κομμάτων. Ἔτσι ἐπειδή οὔτε καιρός ὑπῆρχε γιά ἐπαφή μεταξύ τῶν βάσεων, ἔγινε διαιρετικό καί ὄχι πολλαπλασιαστικό φαινόμενο. Ὅλα τά κόμματα χάσανε καί ἐκμηδενίστηκαν ἡ Χ.Δ. ἔπαθε ἄλλη μιά γερή ἀφαίμαξη».

ΙΣΩΣ ὁ Ἕλληνας Ἀριστερός προσδιοριζόμενος καί καταγόμενος ἰδεολογικά ἀπ' τό μαρξιστικό χῶρο, δέν ἔχει ἐξοικειωθεῖ καί τόσο πολύ μέ τήν ἰδέα μιᾶς προοδευτικῆς κομματικῆς ἔκφρασης τοῦ χριστιανισμοῦ. Αὐτό εἶναι καί τό «στοίχημα» τῆς Χ.Δ. Ἐκφραστής τῶν προοδευτικῶν δοξασιῶν καί παραδόσεων τοῦ κλήρου πού μένει κοντά στό λαό, προσπαθεῖ ἐδῶ καί χρόνια ἐναντίον τῶν «ἰσχυρῶν» τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κατεστημένου πολλές φορές, νά διαμορφώσει τήν προοπτική ἑνός «Χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ» στήν Ἑλλάδα. Τό ἔργο δέν εἶναι εὔκολο: οὔτε ἡ ἀντιδραστική πολιτεία τοῦ ἀνώτερου κλήρου, οὔτε καί ἡ μαρξιστογενής καί ἔνονα ἀντιθρησκευτική Ἀριστερά, συνηγοροῦν σέ ἕνα τέτοιο διάθημα. Κι εἶναι φυσικό: Στήν Ἑλλάδα δέν ἔγινε ποτέ προσπάθεια γιά ἕναν «διάλογο» ἀνάλογο μέ ἐκεῖνον πού πρίν 20 χρόνια ξεκινοῦσε ἀπό τή Γαλλία, τήν Πολωνία, τήν Ἰταλία, τήν Αὐστρία ἀνάμεσα σέ μαρξιστές καί καθολικούς ἤ προτεστάντες. Ἡ ἀπόρριψη στούς μαρξιστές καί χριστιανούς στήν Ἑλλάδα ἦταν ἀμοιβαία.

ΟΜΩΣ, ἀρκεῖ νά ρίξουμε μιά ματιά στό προσυνεδριακό ὑλικό τοῦ κόμματος, γιά νά ἀντιληφθοῦμε ὅτι τό κόμμα τῆς Χ. Δ. ἀποτελεῖ ἕνα ζωντανό ὀργανισμό μέ ἔκδηλη τήν προσπάθεια νά καταπιαστεῖ μέ ὅλα τά θέματα πού ἀνήκουν, κατά παράδοση, στό χῶρο τῆς μαρξιστικῆς Ἀριστερᾶς (π.χ. βλ. τό σημείωμα τοῦ Παν. Νικολόπουλου «Γιά μιά Χριστιανική Θεώρηση τῆς ἐξουσίας καί τοῦ κράτους»).

Η ΙΔΙΑ προσπάθεια ἐκφράζεται καί στίς ὁμιλίες τοῦ καθηγητῆ Σ. Ἀγουρίδη, τοῦ πρωτοπρεσβύτερου Γ. Μεταληνοῦ καί τοῦ προέδρου τῆς «Χ.Δ.»Νίκου Ψαρουδάκη στό θέατρο «Γκλόρια». Τά κείμενα αὐτά, ξεχωριστά δείγματα ἀρθρωμένης κοινωνικῆς προβληματικῆς, ἀποτελοῦν ταυτόχρονα καί μιά ἀπόπειρα γιά τήν Χριστιανολογική κοσμοθεωρητική θεμελίωση τῆς δράσης τῆς Χ.Δ. Εἶναι δηλαδή θασισμένα σέ μιά ἑρμηνεία τοῦ Χριστιανισμοῦ σύγχρονη καί προοδευτική πού πόρρω ἀπέχει ἀπ' τόν ἀντιδραστικό ἀπολιθωμένο σχολαστικισμό τῆς «ὑπερκόσμιας ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας. Ὁ καθηγητής Ἀγουρίδης ἀνάφερε στήν εἰσήγησή του:

«Ὁ Χριστιανισμός τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ταυτίζεται πρός τήν ἀντίληψη περί χριστιανισμοῦ τῶν ἑκάστοτε ἑλληνικῶν κυθερνήσεων, τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, καί ἡ χριστιανική κοινωνία ταυτίζεται μέ τό ἑκάστοτε ἑλληνικό κοινωνικό καί πολιτικό **Status.** *Ἔτσι ἡ Βυζαντινή παράδοση συνεχίζεται: Ἐκκλησία καί θρησκευτικές ὀργανώσεις ἀσχολοῦνται δῆθεν μόνο μέ τίς ψυχές μας, ἐνῶ ἔχουν δῆθεν ἀφήσει στό κράτος νά ἀσχολεῖται μέ τά κοινωνικά μας προβλήματα.*

Ἡ Χριστιανική Δημοκρατία σάν κίνημα ἀφυπνήσεως ἔχει ὑποχρέωση καί σάν Χριστιανική καί σάν δημοκρατία νά ἀγωνίζεται ἐναντίον ἑνός συστήματος πού θλάπτει καί τό κράτος καί τήν ἐκκλησία».

ΚΑΙ ΜΙΑ πρόταση – πάλι τῆς Τ.Ο. Πάτρας – πού ἀφοῦ ἀσκεῖ κριτική γιά τά λάθη τοῦ κόμματος, προτείνει κάποια διέξοδο μιά ἀλτερνατίβα δραστηριοποίησης πού θά ἀναιρέσει ἕνα σύστημα πού θλάπτει ἐκκλησία καί πολίτες:

«Ἡ ἀπορρόφηση στήν πολιτική δράση καί βουλευτική βουλημία ἀργότερα καί στούς «ἰδεολογικούς» καί ἀπολογητικούς ἀγῶνες παλαιότερα, δέν ἄφησαν περιθώρια οὔτε γιά μιά τέτοια ἐπαναστατική μελέτη. Μήν ξεχνάμε, ἄλλωστε, πώς ἡ παραμέληση τοῦ ἀγώνα γιά ἐνοριακή ζωή εἶχε σάν ἀποτέλεσμα καί τήν παραμέληση τῆς ζωῆς τῆς κοινοκτημοσύνης. Ἡ Χ.Δ. βρέθηκε σ' ἕνα ἀξιέξοδο, σέ ἕνα φαῦλο-κύκλο. Δέν μπόρεσε νά κάνει ἀποτελεσματική πολιτική δράση, γιατί δέν εἶχε τούς Χριστιανούς μέ τό μέρος της. Ἡ Χ.Δ. δέν ἔκανε ἐνοριακή δράση καί κοινοβιακές προσπάθειες, γιατί ἀσχολεῖτο μέ τήν πολιτική καί τή βουλή».

ΤΟ Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΟ τοῦ Κόμματος τῆς Χ.Δ., ἀποκρυσταλλώνοντας τίς ὑπό διαμόρφωση τάσεις καί μορφοποιώντας σέ πρόγραμμα, καταστατικό καί ἀρχές τόν πλούσιο προβληματισμό καί τίς θέσεις πού ἐκφράστηκαν στήν προσυνεδριακή διαδικασία, θά δημιουργήσει, ἴσως, καί τίς προϋποθέσεις γιά μιά σταθερότερη παρουσία καί δράση τοῦ κόμματος στήν πολιτική ζωή τῆς χώρας. Αὐτό θά τοῦ δώσει τή δυνατότητα νά οἰκοδομήσει καί μιά «πολιτική πού θά ἐκφράζει τό κοινωνικό μήνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ στόν κόσμο», συμβάλλοντας ἔτσι στή διαδικασία οἰκοδόμησης τοῦ συνασπισμοῦ τῶν προοδευτικῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου μας. ■

η διεθνης αμνηστεια

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ εἶναι ἕνα παγκόσμιο κίνημα ἀνεξάρτητο ἀπό κάθε κυβέρνηση, πολιτική παράταξη, ἰδεολογία, οἰκονομικό συμφέρον ἤ θρησκευτικό δόγμα. Παίζει ἕναν εἰδικό ρόλο στό γενικό φάσμα τῆς προσπάθειας γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων. Οἱ δραστηριότητες τῆς ὀργάνωσης ἐντοπίζονται ἀποκλειστικά στούς κρατούμενους:

Ἡ Δ.Α. ἐπιδιώκει τήν *ἀπελευθέρωση* ἀνδρῶν καί γυναικῶν, ὁπουδήποτε κι ἄν κρατοῦνται γιά τίς πεποιθήσεις τους, τό χρῶμα τους, τό φύλο τους, τήν ἐθνική τους καταγωγή, τή γλώσσα ἤ τή θρησκεία τους, μέ τήν προϋπόθεση πώς δέν ἔχουν χρησιμοποιήσει βία ἤ ὑποστηρίξει τή χρήση βίας. Οἱ κρατούμενοι αὐτοί χαρακτηρίζονται «κρατούμενοι συνείδησης».

Ἡ Δ.Α. συνηγορεῖ γιά τή *δίκαιη καί ἔγκαιρη διεξαγωγή δίκης* γιά ὅλους τούς *πολιτικούς κρατούμενους* καί ἐργάζεται γιά λογαριασμό πολιτικῶν κρατούμενων πού κρατοῦνται, δίχως κατηγορία καί δίχως δίκη.

Ἡ Δ.Α. ἀντιτίθεται στή *θανατική καταδίκη* καί τά *βασανιστήρια* ἤ κάθε ἄλλη σκληρή, ἀπάνθρωπη ἤ ἐξευτελιστική μεταχείριση ἤ τιμωρία *κάθε κρατούμενου*, σέ κάθε περίπτωση καί χωρίς καμία ἐπιφύλαξη.

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ ἐργάζεται μέ βάση τήν οἰκουμενική διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ΟΗΕ, καί ἄλλες διεθνεῖς συμβάσεις. Μέ τό πρακτικό ἔργο της γιά τούς κρατούμενους, σύμφωνα μέ τούς σκοπούς της, ἡ Δ.Α. συμμετέχει σέ ἕνα πιό πλατύ πρόγραμμα προώθησης καί προστασίας τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων στό νομικό, πολιτικό, οἰκονομικό, κοινωνικό καί πολιτιστικό ἐπίπεδο.

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ ἔχει πάνω ἀπό 2.000 ὁμάδες υἱοθεσίας καί ἐθνικά τμήματα σέ 37 χῶρες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Εὐρώπης, τῆς Νότιας καί Βόρειας Ἀμερικῆς καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί μέλη σέ ἄλλες 74 χῶρες. Κάθε ὁμάδα υἱοθεσίας ἐργάζεται γιά δύο τουλάχιστον κρατούμενους συνειδήσεως σέ ἄλλες χῶρες ἐκτός ἀπό τή δική της. Οἱ χῶρες αὐτές ἀντισταθμίζονται γεωγραφικά καί πολιτικά γιά νά ἐξασφαλίζεται ἡ ἀμεροληψία. Πληροφορίες γιά κρατούμενους καί παραβιάσεις ἀνθρώπινων δικαιωμάτων προέρχονται ἀπό τό Τμῆμα Ἐρευνῶν τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας στό Λονδίνο.

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ ἔχει θέση συμβούλου στά Ἡνωμένα Ἔθνη (ECOSOC), στήν Οὐνέσκο καί στό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, συνεργάζεται μέ τήν Διακρατική Ἐπιτροπή τῶν χωρῶν τῆς Ἀμερικῆς γιά τά Ἀνθρώπινα Δικαιώματα καί εἶναι μέλος τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Γραφείου εὑρέσεως ἐργασίας καί ἐκπαιδεύσεως Ἀφρικανῶν Προσφύγων (BPEAR) τῆς Ὀργανώσεως Ἀφρικανικῆς Ἑνότητας.

Ἡ ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ χρηματοδοτεῖται μέ συνδρομές καί δωρεές τῶν μελῶν της σ' ὅλο τόν κόσμο. Γιά νά διασφαλισθεῖ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ὀργανώσεως, ὅλες οἱ συνεισφορές ἐλέγχονται αὐστηρά, σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες πού ἔχει καθορίσει τό Διεθνές Συμβούλιο τῆς ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ καί τά ἔσοδα καί ἔξοδα δημοσιεύονται στόν Ἐτήσιο Ἰσολογισμό.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ δραστηριοποίηση τῆς Δ.Α. κατά τή διάρκεια τῆς δικτατορίας στήν Ἑλλάδα, παράλληλα μέ τά γεγονότα στήν Ἱσπανία τοῦ Φράνκο, τήν Πορτογαλία τοῦ Σαλαζάρ καί τή Χιλή τοῦ Πινοσέτ, ἔγινε ἀφορμή γιά νά δοθεῖ πολύ μεγαλύτερη ἔνταση στήν ἀντιμετώπιση τῶν βασανιστηρίων. Οἱ «ἐπείγουσες ἐνέργειες» τῆς Δ.Α σέ διεθνή κλίμακα γιά τήν προστασία κάθε κρατούμενου πού ἐξαφανίζεται, βασανίζεται ἤ πού κινδυνεύει ἡ ζωή του, ἔχουν ἀναπτυχθεῖ σέ ἕνα σύστημα παγκόσμιας κινητοποίησης μέ πολύ θετικά ἀποτελέσματα.

Τό 1977 ἡ Δ.Α. δημοσίευσε μιάν ἔκθεση γιά τή «Δίκη τῶν Βασανιστῶν» στήν Ἀθήνα. Ἡ ἔκθεση αὐτή προκάλεσε τίς ἀντιδράσεις τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης, ἐπειδή ἡ Δ.Α. ἔκρινε ἀνεπαρκῆ τά νομικά καί ἄλλα μέτρα πού εἶχαν ληφθεῖ γιά τήν παραδειγματική τιμωρία τῶν βασανιστῶν.

Σήμερα ἡ Δ.Α. ἐπιδιώκει νά ἐξασφαλίσει ἀπό τήν ἑλληνική κυβέρνηση:

α. Τήν ὑπογραφή ὅλων τῶν διεθνῶν συμβάσεων γιά τήν προστασία τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, καί τήν ἐφαρμογή τους, μέ κατάλληλη προσαρμογή τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας.

β. Τή νομική ρύθμιση τῶν ἐξουθενωτικῶν ποινῶν στίς ὁποῖες ὑποβάλλονται οἱ Ἕλληνες «ἀντιρρησίες συνειδήσεως» (Μάρτυρες τοῦ Ἰαχωβᾶ) πού θεωροῦνται ἀπό τή Δ.Α. «κρατούμενοι συνειδήσεως».

γ. Τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς καταδίκης, στά πλαίσια μιᾶς καμπάνιας πού ἀπευθύνονταν σέ ὅλες τίς χῶρες, ὅπου ἰσχύει ἀκόμη ἡ θανατική ποινή.

Η «ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ» ΚΑΙ Η ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Ἡ Δ.Α. δημοσιεύει κατά καιρούς ἐκθέσεις πού περιγράφουν τήν κατάσταση τῶν πολιτικῶν κρατούμενων καί τίς παραβιάσεις τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων σέ διάφορες χῶρες. Οἱ ἐκθέσεις αὐτές βασίζονται σέ ἔρευνες πού πραγματοποιοῦν εἰδικές ἀποστολές καί σέ αὐστηρά ἐλεγμένες πληροφορίες πού συγκεντρώνονται στό Λονδίνο.

Ἡ μεγάλη ἐτήσια ἔκθεση τῆς Δ.Α. θά κυκλοφορήσει φέτος στίς 10 Δεκεμβρίου.

Οἱ δύο πιό πρόσφατες ἐκθέσεις τῆς Δ.Α. καλύπτουν ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, σάν θύματα πολιτικῶν διώξεων, καί τή ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΔΙΚΗ.

Ἀνάμεσα στούς στόχους τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας εἶναι καί ἡ κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς γιατί εἶναι σκληρή κι ἀπάνθρωπη τιμωρία φυλακισμένων ἤ κρατούμενων, ἀνεξάρτητα ἄν οἱ ἴδιοι χρησιμοποίησαν ἤ ὑποστήριξαν τήν χρησιμοποίηση βίας.

Ὅλες οἱ διεθνεῖς διακηρύξεις, συμβάσεις κλπ. τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων περιλαμβάνουν διάταξη πού προβλέπει πώς ὅλο: ἔχουν τό δικαίωμα ζωῆς, ἐλευθερίας καί ἀσφάλειας. Ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ ἔχει πάρει ἐπίσημα θέση, ἀποφασίζοντας πώς εἶναι ἐπιθυμητή ἡ κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς σ' ὅλες τίς χῶρες καί πώς μέχρι αὐτή τήν κατάργηση θά πρέπει βαθμιαῖα νά περιορίζεται ὁ ἀριθμός τῶν ἐγκλημάτων γιά τά ὁποῖα προβλέπεται σάν τιμωρία ἡ ἐκτέλεση.

Ἡ Διεθνής Ἀμνηστία, ξεκινώντας ἀπό τίς διεθνῶς ἀποδεκτές ἀνθρωπιστικές ἀρχές, ζητᾶ τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς εἴτε προβλέπεται γιά πολιτικά ἐγκλήματα, εἴτε γιά ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου, εἴτε πρόκειται γιά ἐξωδικαστικές ἐκτελέσεις, ἐξαφανίσεις ἤ πολιτικές δολοφονίες.

Στή σημερινή ἐποχή, ἡ ἐπιβολή τῆς θανατικῆς ποινῆς μπορεῖ νά διακριθεῖ σέ τρεῖς κατηγορίες:

- Ἐκτελέσεις, σύμφωνα μέ νόμο, πολιτικῶν ἀντιπάλων ἤ ἀτόμων πού ἔχουν καταδικασθεῖ γιά πολιτικά ἐγκλήματα.
- Ἐκτελέσεις πολιτικῶν προσωπικοτήτων ἤ ἁπλῶν πολιτῶν, πού γίνονται ἔξω ἀπό κάθε πλαίσιο-νόμο. Εἶναι ἐκτελέσεις πού γίνονται ἀπό κρατικές δυνάμεις ἀσφαλείας, ἤ ἀπό ἀντιτιθέμενες ὁμάδες ἤ ἀπό φιλοκυβερνητικές «ὁμάδες θανάτου».
- Ἐκτελέσεις ἐγκληματιῶν πού ἔχουν

καταδικασθεῖ γιά ἐγκλήματα βίας (σέ μερικές χῶρες τή θανατική ποινή ἐπισύρουν οἰκονομικά ἐγκλήματα ἤ ἐγκλήματα κατά τῶν ἠθῶν).

Θά πρέπει νά ποῦμε ὅτι δέν ὑπάρχει καμιά ἐπιστημονική ἔνδειξη ὅτι ἡ ἐπιβολή τῆς θανατικῆς ποινῆς ἔχει ἀποτελεσματικά ἐπηρεάσει στή κατεύθυνση τῆς μείωσης τῆς ἐγκληματικότητας. Ἡ ἐγκληματικότητα ἐξαρτᾶται ἀπό πολλούς παράγοντες. Εἰδικότερα τά ἐγκλήματα βίας, πού συνήθως ἐπισύρουν αὐτήν τήν ποινή γίνονται συνήθως ἀνάμεσα σέ μέλη τῆς ἴδιας οἰκογένειας, φίλους ἤ γνωστούς καί μάλιστα πάνω σέ ἔξαψη πάθους. Ἑπομένως, τό ἐπιχείρημα τῆς γενικῆς πρόληψης, δηλαδή ὁ φόβος καί ὁ συνετισμός πού προβάλλεται, χάνει τή σημασία του. Ἀλλά καί τό ἐπιχείρημα τῆς εἰδικῆς πρόληψης εἶναι ἀμφίβολης ἀξίας. Σύμφωνα μ' αὐτό τό ἐπιχείρημα ὁ ἐγκληματίας ἐμποδίζεται νά κάνει κι ἄλλο ἔγκλημα. Τά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν δείχνουν ὅτι ἄτομα πού ἔχουν διαπράξει φόνο δέν ξανασκοτώνουν, παρά μόνο σέ ἐντελῶς σπάνιες περιπτώσεις, ὅπως ἐπίσης δέν εἶναι παρά μόνο πολύ σπάνια ἐπικίνδυνα μέσα στίς φυλακές γιά φόνο φύλακα ἤ φυλακισμένων.

Μήν ξεχνᾶμε ἀκόμη τήν περίπτωση τῆς δικαστικῆς πλάνης, πού κανένα δικαστικό σύστημα δέν μπορεῖ να ἐγγυηθεῖ ὅτι δέν θά ὑπάρξει καί ἡ ὁποία στήν περίπτωση τῆς ἐκτελέσης, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπανορθωθεῖ.

Ἀλλά, ἴσως τό σημαντικότερο στοιχεῖο εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐπιβολή τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ὁποιαδήποτε, καί ἡ μικρότερη, ἱστορική ἀναδρομή μᾶς δείχνει ὅτι ἡ θανατική ποινή ἐπιβάλλεται μέ τρόπο ἄνισο κι ἄδικο στούς φτωχότερους καί σέ ἄτομα πού προέρχονται ἀπό μειονότητες ἤ ὁμάδες πού ζοῦν κάτω ἀπό καταπίεση.

Οἱ δυνατότητες ἑνός κατηγορούμενου νά προσφύγει στή βοήθεια γιατροῦ ἤ ψυχιάτρου διαφέρουν ἀνάλογα μέ τήν χώρα πού δικάζεται καί μέ τήν κοινωνική καί οἰκονομική θέση τοῦ κατηγορούμενου. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τίς δυνατότητες νά ἔχει ὑπεράσπιση ἀπό δικηγόρους. Ἔτσι, ἡ φυλή, π.χ. οἱ μαῦροι στή Νοτιοαφρικανική Ἕνωση, ἡ κοινωνική τάξη, ἡ οἰκονομική κατάσταση, γίνονται καθοριστικοί παράγοντες στό ἀποτέλεσμα τῆς δίκης. Γιά τούς πλούσιους, αὐτούς πού ἔχουν διασυνδέσεις μέ τήν ἄρχουσα τάξη, κι ἀκόμη γιά τά ἄτομα πού ἀνήκουν σέ δεσπόζουσες, φυλετικά ἤ θρησκευτικά, ὁμάδες εἶναι ἐλάχιστες οἱ πιθανότητες νά καταδικασθοῦν στήν ἐσχάτη τῶν ποινῶν κι ἀκόμη λιγότερες νά ἐκτελεσθοῦν.

Μέ τήν ἐμφάνιση τῶν ἐκτεταμένων κρουσμάτων τρομοκρατίας στή δεκαετία πού τελείωνει, πολλοί ἦταν ἐκεῖνοι πού εἶπαν ὅτι καθῆκον τῆς κοινωνίας εἶναι νά αὐτοπροστατευθεῖ ἀπό τρομοκράτες πού σκορποῦν τόν θάνατο ἐπιβάλλοντας τήν ποινή τοῦ θανάτου. Ἡ ἐπιβολή τῆς θανατικῆς ποινῆς δέν ἀπέτρεψε ἄλλους ἀπό τό νά κάνουν τρομοκρατικές πράξεις. Ἀντίθετα, σύμφωνα μέ τήν γνώμη τῶν ψυχιάτρων, ἡ ἐπιβολή τῆς θανατικῆς ποινῆς συγκεντρώνει τό ἐνδιαφέρον, μεταβάλλει τήν τρομοκρατική πράξη σέ θεαματική, συντελώντας ἔτσι στήν πραγματοποίηση κι ἄλλων τέτοιων πράξεων.

Ἡ Διεθνής Ἀμνηστία ἐπικρίνει τίς ἀπαγωγές, τούς βασανισμούς καί τούς φόνους πού ἔχουν πολιτικά κίνητρα, ἀνεξάρτητα ἄν γίνονται ἀπό τήν κυβέρνηση ἑνός τύπου ἤ ἀπό τούς ἀντίθετούς της. Ἀλλά ἡ Διεθνής Ἀμνηστία ἐξίσου ὑπερασπίζεται τό δικαίωμα κάθε ἀτόμου νά περάσει ἀπό δίκη πού διεξάγεται μέ διεθνῶς ἀποδεκτούς κανόνες καί νά μήν ὑπόκειται σέ βασανισμούς ἤ σέ ἐκτέλεση. Αὐτά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα ἰσχύουν γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους καί βέβαια γιά ἐκείνους πού κατηγοροῦνται ἤ καταδικάζονται γιά ἐγκλήματα μέ πολιτικά κίνητρα.

* * *

Ἡ ἔκθεση τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας: **Ἡ θανατική Ποινή**, εἶναι ἡ πρώτη πού δημοσιεύεται καί καλύπτει ἀναλυτικά τή νομοθεσία καί τόν τρόπο τῆς θανατικῆς ἐκτέλεσης σέ 134 χῶρες.

Ἀριθμητικά στοιχεῖα δίνονται ξεχωριστά γιά κάθε χώρα, ἀλλά ἀπό τή στατιστική αὐτή προκύπτει πώς κατά τά 10 τελευταῖα χρόνια καταδικάστηκαν σέ θάνατο 7.500 τουλάχιστον ἄτομα σ' ὅλο τόν κόσμο καί ἀπό αὐτά, πάνω ἀπό 5.000 ἐκτελέστηκαν. Τήν ἴδια περίοδο πάνω ἀπό μισό ἑκατομμύριο ἄτομα ὑπῆρξαν θύματα πολιτικῶν δολοφονιῶν, πού σέ πολλές περιπτώσεις πραγματοποιήθηκαν μέ τή συνενοχή ἤ τήν ἔγκριση τῶν κυβερνήσεων.

Ἀπό τίς θανατικές καταδίκες 2.000 περίπου ἀφοροῦσαν πολιτικούς κρατούμενους, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες κάλυπταν ἐγκλήματα καί ὑποθέσεις μέ σεξουαλικό ἤ οἰκονομικό περιεχόμενο.

Ἡ ἔκθεση ἀναφέρει ἀκόμη πώς, ἐκτός ἀπό τά πρόσωπα πού σκοτώθηκαν, ὑπάρχει καί ἕνας μεγάλος ἀριθμός «ἐξαφανίσεων». Οἱ «ἐξαφανισθέντες» ἀνήκουν συνήθως σέ ἀντιπολιτευτικές ὁμάδες κί ἔχουν συλληφθεῖ ἀπό κρατικά ἤ παρακρατικά ὄργανα. Πολλά ἀπό τά πρόσωπα πού ἐξαφανίζονται, κρατοῦνται σέ στρατόπεδα ἤ ἔχουν θανατωθεῖ.

Μαζικές θανατώσεις καί «ἐξαφανίσεις» φαίνεται πώς ἔχουν πραγματοποιηθεῖ στήν **Ἀργεντινή**, ὅπου ἀναφέρονται 15.000 ἐξαφανίσεις, στήν **Γουϊνέα** ὑπολογίζεται πώς σκοτώθηκε ἕνας σέ κάθε 500 κατοίκους κατά τήν περίοδο τῆς διακυβέρνησης τοῦ Μασίας Νγκουέμα, στήν **Αἰθιοπία**, ἀναφέρονται 30.000 θανατώσεις, στή **Γουατεμάλα**, 20.000 περίπου, στήν **Καμπότζη**, ἀναφέρεται πώς σκοτώθηκαν τουλάχιστο 200.000 κατά τή διακυβέρνηση τοῦ Πόλ Πότ, ἴσως ὅμως ὁ ἀριθμός νά εἶναι πολύ μεγαλύτερος, καί στήν **Οὐγκάντα**, 50.000 – 300.000 ἀπό τόν Ἴντι Ἀμίν. Στίς παραπάνω περιπτώσεις τά θύματα ἀνῆκαν σέ θρησκευτικές ἤ ἐθνικές μειονότητες ἤ ἦταν ἀντίπαλοι τῆς κυβέρνησης.

Μόνο 18 χῶρες ἔχουν καταργήσει ἀπόλυτα τή θανατική καταδίκη. Ἄλλες 8 χῶρες τήν ἔχουν καταργήσει μόνο σέ περίπτωση εἰρήνης. 50 χῶρες ἔχουν ὑπογράψει τή Διεθνή Σύμβαση Ἀνθρώπινων καί Πολιτικῶν Δικαιωμάτων, ὅπου ἡ θανατική καταδίκη ἐπιβάλλεται μόνο «γιά τά πιό σοβαρά ἐγκλήματα».

Σέ πολλές χῶρες προβλέπεται ἡ θανατική καταδίκη γιά περιπτώσεις μοιχείας, ἐμπορίου ναρκωτικῶν, καταστροφῆς στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ, σαμποτάζ, ἀπόκρυψης τροφίμων, κατάχρησης καί παράνομης ἐμπορίας συναλλάγματος.

● Δημοσιεύουμε μιάν ἀνακοίνωση τῆς ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ πού κάνει μιά ἀπαραίτητη διευκρίνιση:

Τό Ἑλληνικό Τμῆμα τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας διευκρινίζει ὅτι δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τήν ὁμάδα πού χρησιμοποιεῖ τόν τίτλο «Ἑλληνική Ἀμνηστία» καί δίνει στόν τύπο ἀνακοινώσεις σχετικές μέ τούς Ἕλληνες καταδικασμένους πραξικοπηματίες.

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ Διεθνής Ἀμνηστία – καί, φυσικά, τό Ἑλληνικό Τμῆμα της – ἀγωνίζεται γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν κρατουμένων συνειδήσεως, για τήν κατάργηση τῶν βασανιστηρίων καί γιά τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς σ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου.

Οἱ Ἕλληνες καταδικασμένοι πραξικοπηματίες δεν θά ἦταν δυνατό νά καλυφθοῦν ἀπό τή Διεθνή Ἀμνηστία, ὅπως δέν θά ἦταν δυνατό νά καλυφθοῦν οἱ καταδικασμένοι τῆς δίκης τῆς Νυρεμβέργης, γιατί κατέλαβαν μέ βία τήν ἐξουσία τήν ὁποία διατήρησαν μέ χρησιμοποίηση βίας καί βασανιστηρίων.

Τό Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας: Παῦλος Ζάννας Πρόεδρος, Στέλιος Νέστωρ Ἀντιπρόεδρος, Δωροθέα Ξύδη Γεν. Γραματεύες. Τά μέλη: Περικλῆς Πάγκαλος, Ντίνα Κουρούκλη, Σύλβα Ἀκρίτα, Αἰκατερίνη Τενεκίδου, Γεράσιμος Νοταρᾶς, Δημοσθένης Κονάρης.

Νοέμβριος 1979

Κάθε Κυριακή

Ἐξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Ο ΝΕΟΣ ΔΙΩΓΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ Γ. ΠΥΡΟΥΝΑΚΗ

Οὐαί ὑμῖν...

'Η Διαρκής 'Ιερά Σύνοδος *«λαθούσα γνώσιν τῶν κατά καιρούς δημοσιευμάτων καί δηλώσεων»* τοῦ πασίγνωστου στό πανελλήνιο γιά τό ἦθος, τή δημοκρατική συνέπεια καί τήν ἀγωνιστικότητα Παπαγιώργη Πυρουνάκη, τοῦ ἀπαγγέλλει κατηγορία γιά *«καταφρόνηση τῆς 'Ανώτατης 'Εκκλησιαστικῆς 'Αρχῆς»*, γιά *«περιύβριση ἀρχῆς»* καί *«συκοφαντική δυσφήμιση τῶν Σεβασμιοτάτων Μητροπολιτῶν»* καί τέλος γιά *«σκανδαλισμό τῆς συνειδήσεως τῶν Πιστῶν»*.

Διαβάσαμε μέ προσοχή καί τά ὑπό κατηγορία δημοσιεύματα καί τήν ἀπάντηση τοῦ κατηγορούμενου 'Ιερέα. Μείναμε κατάπληκτοι ἀπό τήν μετριοπάθειά καί τήν εὐγένεια τῆς ἔκφρασης πού χαρακτηρίζει ὅλα τά κείμενα τοῦ Πυρουνάκη, παρά τό γεγονός ὅτι ἀναφέρονται συχνά σέ περιπτώσεις ἀφόρητης ἀνηθικότητας, ἰδιάζουσας κοινωνικῆς σκληρότητας ἤ πολιτικῆς αὐταρχικότητας, γιά τίς ὁποῖες ὁ καθημερινός τύπος, θρησκευτικές ὀργανώσεις, ἀλλά καί διάφοροι ἀρχιερεῖς κατά καιρούς, πολλές φορές μάλιστα σέ συνεδριάσεις τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου, ἔχουν πεῖ... τά ἐξ ἀμάξης.

Πῶς εἶναι λοιπόν δυνατό νά προβάλλονται τόσο ἀσύστατες κατηγορίες γιά νά καθαιρεθεῖ, σάν αἱρετικός, ἕνας ἱερωμένος, πού ἔχει κερδίσει τήν ἐκτίμηση καί τήν ἀγάπη τοῦ πανελλήνιου, μέ τήν ἐξαίρεση τῶν φασιστικῶν κύκλων;

Κατά τή γνώμη μας, ἐπιχειρεῖται μέ τό διωγμό αὐτό ἡ πρώτη πραξικοπηματική ἐνέργεια, πού ἔχει σάν σκοπό νά ἐγκαθιδρύσει ἕνα καθεστώς στυγνῆς ἀστυνόμευσης στό ἐσωτερικό τῆς ἐκκλησίας καί παράλληλα νά τήν ἀπομονώσει ἀπό κάθε εὐρύτερη κοινωνική κριτική. 'Η ἀπαράδεκτη, γιά τίς δημοκρατικές παραδόσεις τῆς ὀρθοδοξίας, ἔννοια τοῦ «σκανδαλισμοῦ», εἰσάγει ἕνα ἀδίκημα γνώμης, κάτι ἀνάλογο μέ τόν «ἐπαράτου μνήμης» Ν. 509.

'Αλλά καί τά πρόσωπα πού κινοῦνται γύρω ἀπό τό ζήτημα, πού θά πρέπει νά τό ἀποκαλέσουμε «ὑπόθεση Πυρουνάκη», εἶναι χαρακτηριστικά:

Κύριος μάρτυρας κατηγορίας εἶναι ὁ 'Αμβρόσιος Αἰγιαλείας καί Καλαβρύτων. Πρώην τιτουλάριος τῆς Χωροφυλακῆς (καί 'Αντισυνταγματάρχης) χειροτονήθηκε τό 1976 καί ἔσπευσε νά ἀπευθύνει χαιρετισμό πρός τούς ἀξιωματικούς τῆς χωροφυλακῆς *«πού βρίσκονται ἔγκλητοι εἰς τάς φυλακάς, γιατί ἐξετέλεσαν πιστῶς τά καθήκοντα τους»*, δηλαδή τούς κάθε εἴδους ἀπαίσιους βασανιστές. Πρόσφατα ἀκόμα στόν ἑορτασμό τῆς 28ης τοῦ 'Οκτώβρη τῶν σχολείων τῶν Καλαβρύτων, κάλεσε τούς μαθητές *«νά μήν ἀκοῦν, ὅσα λένε ὁ τύπος καί οἱ καθηγητές τους (!) καί νά πιστεύουν πάντα ὅτι πρωτεργάτες τοῦ ΟΧΙ εἶναι ὁ Γεώργιος ὁ Β΄ καί ὁ 'Ιωάννης Μεταξᾶς»*. Κι ὅταν ἡ ΕΛΜΕ Καλαβρύτων διαμαρτυρήθηκε μέ ἀνακοίνωση γιά τίς θρασύτατες αὐτές ἀπόψεις, ὁ θαυμαστής τῆς 4ης Αὐγούστου μητροπολίτης, ἔστειλε σ' ὅλους τούς καθηγητές προσωπικές ἐπιστολές, μέ τίς ὁποῖες τούς ζητοῦσε νά ἀποδοκιμάσουν τό σωματεῖο τους.

'Αλλά κι ὁ Βαρθολομαῖος, νῦν Μεγάρων, πού προΐσταται τῆς κατά τοῦ παπᾶ-Πυρουνάκη, ἀνάκρισης, εἶναι μιά φυσιογνωμία μέ ἐνδιαφέρον παρελθόν. Ἔχει προσυπογράψει τήν κλήση πρός ἀπολογία πού ἔστειλε ὁ 'Ιερώνυμος στόν παπα-Γιώργη, ὅταν ὁ χουντικός 'Υπουργός Παιδείας Θεόφραστος Παπακωνσταντίνου τόν ἀπέλυσε ἀπό τή Σχολή Μωραΐτη σάν «μή νομιμόφρονα».

Χαρακτηριστικές ἦταν οἱ ἐρωτήσεις ἐκείνης τῆς ἀνάκρισης, μιᾶς ἀκόμα πού ἔχει ὑποστεῖ ὁ ἀσυμβίβαστος παπάς.

«'Αντικρούεις ἐπαρκῶς τά ὅσα ἡ 'Αστυνομική 'Αρχή ἀναγράφει εἰς τό δελτίον δράσεώς σου;

Δέν νομίζεις ὅτι αἱ συνεχεῖς ἐπεμβάσεις σου εἰς τά κοινωνικά καί συνδικαλιστικά ζητήματα ὑπερέβαλον τήν ποιμαντικήν δικαιοδοσίαν σου καί ἐξεμεταλλεύετο πιθανῶς τοῦτο ἡ ἀριστερά παράταξις;

'Εφ' ὅσον οἱ κρατούμενοι κομμουνισταί εἰς Σπάτα 'Αττικῆς ἦσαν εὔποροι, διατί διένειμες πρός αὐτούς γλυκίσματα, σιγαρέτα καί χρήματα;

Δέν νομίζεις ὅτι εἶναι ἀνεπίτρεπτον εἰς ἕνα κληρικόν καί δή θεολόγον νά συμμετέχη εἰς ψηφίσματα νεότητος, εἰς συλλαλητήρια διά τό θέμα τῆς Κύπρου, νά ἀποστέλη ἐπιστολάς πρός φιλοκομμουνιστικάς ἐπιτροπάς, νά εἶναι ὁμιλητής εἰς ὀργανώσεις κατά τῶν ἀτομικῶν ἐξοπλισμῶν καί νά συμμετέχη εἰς τόν ἑορτασμόν ἐργατικῆς πρωτομαγιᾶς, νά ἀπευθύνη χαιρετισμούς εἰς πανσπουδαστικά συνέδρια κλπ.;

Εἶναι ἀληθές ὅτι διατηροῦσες ἰδιαίτερας φιλικάς σχέσεις μέ ἀριστερά στοιχεῖα ἐν 'Ελευσῖνι;

Εἶναι ἀληθές ὅτι σεῖς παρεκινήσατε τούς ἐργάτες 'Ελευσῖνος εἰς ἀπεργίαν πείνης;».

Τί τιμή γιά ὁποιονδήποτε ἄνθρωπο καί ἰδιαίτερα γιά ἕναν εἰλικρινή Χριστιανό νά μπορεῖ νά ἀπαντήσει «Ναί» σέ ὅλα αὐτά τά ἐρωτήματα!

Καί τί ἀτιμία γιά ὅσους ἔφτασαν στό ἔσχατο σημεῖο κατάπτωσης νά μπερδέψουν τό ράσο μέ τή στολή τοῦ 'Εσατζῆ καί τοῦ ἀσφαλίτη!

Καί οἱ ἄνθρωποι καί ἡ ταχύτητα τῆς ἀνάκρισης καί ὁ τρόπος πού εἶναι διατυπωμένες οἱ καταγγελίες δείχνουν ὅτι ἡ φοβερή ἀπόφαση κατά τοῦ Πατέρα Γιώργη Πυρουνάκη ἔχει ἤδη παρθεῖ. 'Ο μόνος τρόπος γιά νά ματαιωθεῖ ἡ σκοτεινή συνωμοσία εἶναι ἡ κινητοποίηση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἤδη οἱ ἐνορίες τοῦ διωκόμενου ἱερέα στήν 'Ελευσίνα καί μαζί τους ἑκατοντάδες πνευματικοί ἄνθρωποι, συνδικαλιστές, στελέχη τῆς νεολαίας καί ἁπλοί Χριστιανοί, ἑτοιμάζονται νά τόν ὑπερασπίσουν. □

ROCK

ΕΚΔΟΣΗ, ΝΕΦΕΛΗ
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΑΘΗΝΑ 144
Τηλ. 3607744

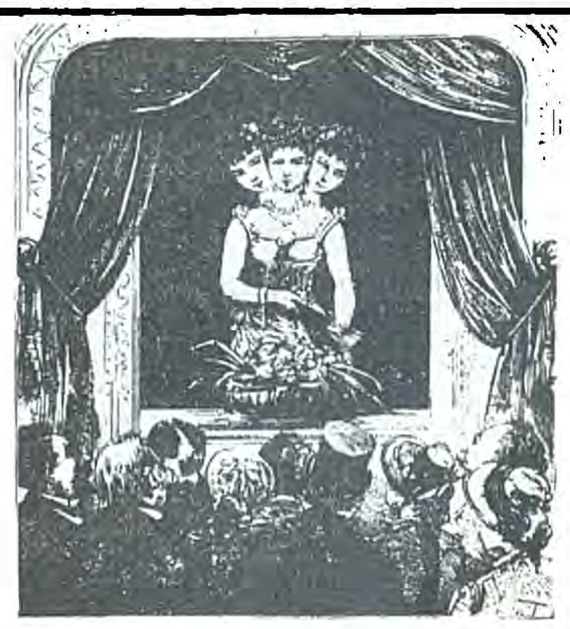

'Ιωάννα Καυταντζόγλου
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΙΛΕΟΛΟΓΙΑ
ἐξάντας

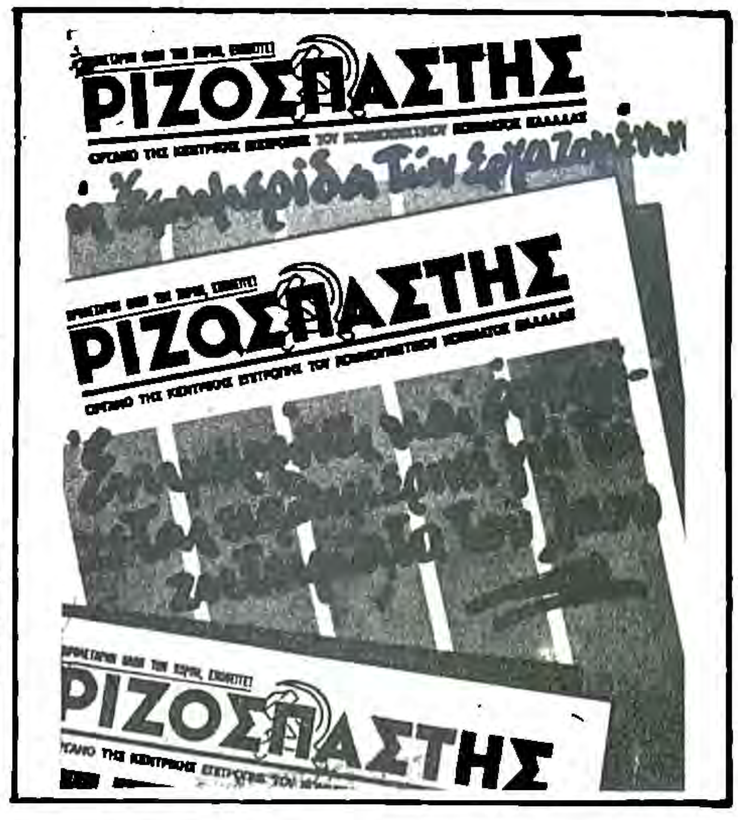

Ἐσωκομματική δημοκρατία καί καθοδηγητικοί μηχανισμοί

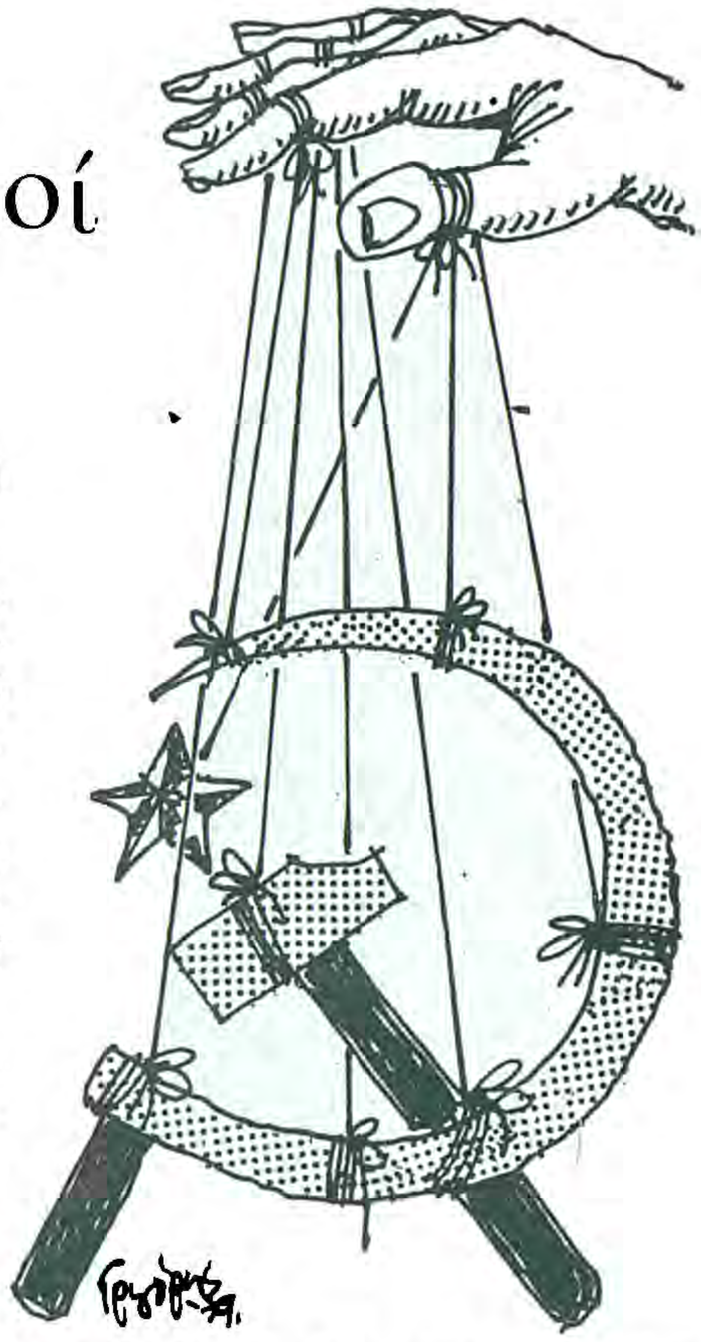

τῆς Ἀργυρῶς Κοκοβλῆ – Πολυχρονάκη

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ γιά τό ἐσωκομματικό καθεστώς τοῦ δογματισμοῦ, τῆς παραβίασης τῶν λενινιστικῶν κανόνων λειτουργίας τοῦ κόμματος, τῆς ἐξόντωσης, πολιτικῆς καί φυσικῆς κάποτε, ἀγωνιστῶν πού μπορεῖ νά λάθεψαν ἤ νά ἔκφρασαν κάποια ἀμφιβολία ἤ μιά ἀντίρρηση στό κομματικό κατεστημένο, βρίσκονται πάντα στήν ἐπικαιρότητα. Ὡστόσο, ἡ συζήτηση γιά τό δογματισμό καί τίς συνέπειές του, πρόβαλλε πιό ἔντονη μέ τό θάνατο τοῦ Κ. ΚΟΛΙΓΙΑΝΝΗ καί τήν στάση – μετά τό θάνατό του βέβαια – τοῦ δογματικοῦ ΚΚΕ, ἀπέναντί του.

ΟΠΩΣ καί νά 'ναι πάντως, δέν ἔχει κανείς τήν πρόθεση νά ὑποτιμήσει ἕνα νεκρό ἀγωνιστή πού πρόσφερε καί καλά καί κακά στό κίνημα. Ἡ συζήτηση γίνεται γιά νά βγοῦν διδάγματα. Γιά νά ἀποφευχθοῦν τά ἀρνητικά φαινόμενα στή ζωή καί δράση τοῦ ἀριστεροῦ κινήματος.

Ἄλλοτε ὑπάρχει σύνδεση μέ τήν καθοδήγηση στήν Ἀθήνα, κι ἄλλοτε ὄχι. Αὐτή ἡ σχετική ἀνεξαρτησία βοηθάει, ὡστόσο, σέ μιά πιό σωστή ἀντιμετώπιση πολλῶν ζητημάτων. Ὅταν π.χ. ὁ Ζαχαριάδης διακήρυττε: « *τί Παπάγος, τί Πλαστήρας*», οἱ παράνομοι τῆς Κρήτης μαζί μέ τήν ΕΔΑ ἔριχναν ὅλες τους τίς προσπάθειες στή δημοκρατική ἑνότητα καί συνεργασία καί τήν πετύχαιναν καί στίς βουλευτικές καί στίς δημοτικές ἐκλογές. (Στίς βουλευτικές ἐκλογές τοῦ 1952 ὁ συνδυασμός τῆς ΕΔΑ μέ τούς συνεργαζόμενους στό Νομό Χανίων πῆρε τό 26% τῶν ψήφων). Ἡ ἴδια ἡ ζωή ὑπόδειχνε σωστές λύσεις, ἄλλες ἀπό ἐκεῖνες πού ὑπόδειχνε ἡ ξεκομμένη, ἀπ' τήν Ἑλλάδα, ἡγεσία Ζαχαριάδη. Λόγου χάρη, τό 1951-52, πού γιά νά ἐξασφαλίσεις λίγο χαρτί καί μελάνι γιά μιά προκήρυξη ἔπρεπε νά τό σκέπτεσαι καί νά τό σχεδιάζεις μέρες, κρυμμένοι οἱ παράνομοι στίς πιό συνωμοτικές τους κρύπτες, μέ κολλημένο τό ἀφτί στό κρυφό ραδιόφωνό τους, ὅταν ἄκουσαν τά περί «*ἐπαναστατικῆς κατάστασης*» ἀπ' τό ραδιοσταθμό τῆς «Ἐλεύθερης Ἑλλάδας», σχολίασαν τό γεγονός μέ τά ἑξῆς χαρακτηριστικά:

«*Ἐδῶ σέ θέλαμε κύριε ἀρχηγέ νά δεῖς τί ἐπαναστατική κατάσταση ἔχουμε...*»

Οὔτε ἦταν δυνατόν νά πιστέψουν τίς κατηγορίες ἐνάντια σέ ἀγωνιστές, ὅπως ζήσουν, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά στή στέπα νά δουλέψουν.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, οἱ κομμουνιστές δέχτηκαν μέ μεγάλη ἀνακούφιση τήν 6η ὁλομέλεια τοῦ 1956 πού καταδίκαζε τίς παραβιάσεις κι ἀποκατάστησε τίς σωστές ἀρχές λειτουργίας τοῦ κόμματος. Παλεύοντας στῆθος μέ στῆθος μέ τόν ταξικό ἀντίπαλο, ἔβλεπαν κάθε μέρα νά συγκρούεται μέ τήν πραγματικότητα ἡ ἀλλοπρόσαλλη γραμμή τῆς καθοδήγησης, χωρίς νά μποροῦν νά ἀντιμιλήσουν, γιατί θά κατηγοροῦνταν γιά «ὕποπτοι» καί «προδότες». Καί στό βαθμό πού τό ἐπέτρεπαν οἱ συνθῆκες, ἐφαρμόζονταν – μετά τήν 6η ὁλομέλεια – σωστές διαδικασίες στήν πρακτική τοῦ ἀριστεροῦ κινήματος. Γρήγορα ὅμως ἀντιλήφθηκαν ὅτι τό στύλ καθοδήγησης καί οἱ μέθοδοι δουλειᾶς, στήν πραγματικότητα δέν ἄλλαξαν.

Παράνομοι στήν Κρήτη

ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ὑπάρχει μιά παράνομη κομματική ὀργάνωση. Λίγοι παράνομοι πού ἔζησαν μετά τόν τερματισμό τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου καί τήν ἀποχώρηση τοῦ ΔΣΕ ἀπό τήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα, παραμένουν στό νησί καί, σύμφωνα μέ τή γραμμή τοῦ κόμματος, ἀνασυγκροτοῦν τίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις. Οἱ συνθῆκες εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολες.

Η 6η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ τοῦ 1956, ἡ ὁποία, ὅπως ἀνακοινώθηκε, καταδίκαζε τόν δογματισμό, τήν προσωπολατρεία πρός τόν Ζαχαριάδη, τήν πρακτική καί τήν μεθοδολογία του καί «ἀποκατέστησε» τίς λενινιστικές ἀρχές λειτουργίας τοῦ κόμματος, ἀνάθεσε τήν Γραμματεία τοῦ ΚΚΕ στόν Κ. Κολιγιάννη.

ΩΣΤΟΣΟ, τά γεγονότα πού ἐπακολούθησαν ἀμέσως μετά τήν 6η ὁλομέλεια, στήν μεγαλύτερη κομματική ὀργάνωση τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν προσφύγων, στήν ὀργάνωση τῆς Τασκένδης τό 1956, πού ὀνομάστηκαν **«Ζαχαριαδικά»** καί λίγο ἀργότερα (τό 1957) πού ὀνομάστηκαν **«Μαρκικά»**, ἔδειξαν ὅτι ἡ πρακτική καί ἡ μεθοδολογία τοῦ Κολιγιάννη ἐνάντια σέ κάθε ἀντίθετη ἄποψη, ἦταν ὅμοια μέ τήν πρακτική καί τήν μεθοδολογία τῆς προηγούμενης καθοδήγησης καί πολλές φορές, ἴσως καί χειρότερη. Ἀντλώντας τή δύναμη του ἀπό τήν ὑποστήριξη τοῦ ΚΚΣΕ, ἀπό τό ὁποῖο ἦταν πλήρως ἐξαρτημένος, χρησιμοποίησε μεθόδους ἀπαράδεχτες στή δίωξη χιλιάδων κομμουνιστῶν πού εἶχαν δώσει τά πάντα στόν ἀγώνα. Εἶναι γνωστές οἱ μαζικές διαγραφές, χωρίς καμιά κομματική διαδικασία, ἡ ἐξορία πολλῶν στή Σιβηρία, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπ' τή δουλειά τόσων καί τόσων καί ὁ ἐξαναγκασμός τους νά πάνε, γιά νά μπορέσουν νά

γιά τόν Ν. Πλουμπίδη πού ἀποκαλοῦνταν προδότης, ἀκόμα καί τήν ὥρα πού ἔπεφτε κάτω ἀπ' τά πυρά τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσματος. Γι' αὐτό καί δέχτηκαν τήν 6η ὁλομέλεια, πού καταδίκαζε τό παλιό καθεστώς, μέ μεγάλη ἱκανοποίηση.

ΩΣΤΟΣΟ, τήν «*ἀλλαγή*» καί «*τίς διαφορετικές μέθοδες καθοδήγησης*» πού διακήρυξε ἡ 6η ὁλομέλεια, δέν πέρασε πολύ γιά νά τίς δοκιμάσουν κι οἱ ἴδιοι.

Η Διάλυση τῶν ὀργανώσεων

ΤΟ 1958, δυό χρόνια μετά τήν καταδίκη τῆς προσωπολατρείας καί τῶν μεθόδων τῆς καθοδήγησης Ζαχαριάδη, κατεβαίνει ὁ Κολιγιάννης (παράνομα βέβαια) στήν Ἑλλάδα, γιά νά βοηθήσει στήν πραγματοποίηση τῆς 8ης ὁλομέλειας μέ τήν ὁποία διαλύονταν οἱ παράνομες κομματικές ὀργανώσεις τοῦ ΚΚΕ καί ἡ ὅλη δουλειά περνοῦσε στήν ΕΔΑ. Ἀνεξάρτητα ἀπ' τό ὅτι ἦταν σωστή αὐτή ἡ ἀπόφαση στίς συγκεκριμένες τότε συνθῆκες, ὁ Κολιγιάννης ἔδειξε καί ἐδῶ, ὅπως καί στήν περίπτωση τῆς ἐφαρμογῆς τῆς 6ης ὁλομέλειας, μιά δογματική, ἀντιδημοκρατική νοοτροπία, περιφρονώντας καί καταδικάζοντας ἀγωνιστές μέ τόν πιό πρόχειρο καί ἀβασάνιστο τρόπο.

ΤΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ τοῦ 1959 φτάνει στήν παράνομη ὀργάνωση Χανίων ἕνα σημείωμα μέ τήν ὑπογραφή «*Τό κλιμάκιο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ*», γραμμένο ἀπ' τόν ἴδιο τόν Κολιγιάννη.

● Ὅταν τό 1963 στήν Τασκένδη συναντηθήκαμε μαζί του, ἐπιβεβαίωσε ὅτι αὐτός τό εἶχε γράψει.

ΣΤΟ σημείωμα ἐκεῖνο διατυπώνονταν ἡ κατηγορία ὅτι οἱ παράνομοι τῆς Κρήτης, διατηρώντας τήν ὀργάνωσή τους ἀπειθαρχοῦν, παραβιάζουν σοβαρή ἀπόφαση τοῦ κόμματος κι ὅτι θά ληφθοῦν μέτρα ἐναντίον τους. Ἐννοοῦσε τήν ἀπόφαση τῆς 8ης ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τήν διάλυση τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων, ἡ ὁποία ὅμως δέν εἶχε δημοσιευτεῖ καί οὔτε εἶχε γίνει προσπάθεια νά φτάσει στά χέρια τους μέ ὁποιοδήποτε ἄλλο τρόπο, ἐνῶ ὑπῆρχε σύνδεση καί ἔλαβαν π.χ. παράνομο «Ριζοσπάστη» μετά τήν 6η ὁλομέλεια καί ἄλλα ὑλικά. Ἔτσι, ἡ καταδικαστική ἀπόφαση σέ βάρος τους ἔβγαινε χωρίς νά γνωρίζουν μιά ἀπόφαση ἤ χωρίς νά ρωτηθοῦν κάν, ἄν τήν γνώριζαν! Ταυτόχρονα στό περιοδικό τοῦ ΚΚΕ, «Νέος Κόσμος», πού ἐκδίδονταν στό ἐξωτερικό, δημοσιεύονταν (τεῦχος Σεπτέμβρη 1959) ἡ ἑξῆς ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς:

«*Στά Χανιά τῆς Κρήτης, ὁρισμένοι παρουσιάζονται σάν ἀποκομμένη ὀργάνωση τοῦ ΚΚΕ. Ἡ ὀργάνωση αὐτή δέν ἀναγνωρίζεται ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή καί συνεπῶς πρέπει νά διαλυθεῖ*».

Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ αὐτή μέ τόν μονόκομματο, δογματικό τρόπο σκέψης ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, μποροῦσε νά θεωρηθεῖ ἀπ' τίς ἀριστερές μάζες σάν καταδίκη, σάν ἀποκήρυξη ἀπ' τήν πλευρά τοῦ κόμματος καί νά ἔχει σάν συνέπεια τήν ἀπομόνωση, ἀκόμα καί τήν ἐξόντωση τῶν παράνομων καί ἐπικηρυγμένων ἀπ' τό κράτος, ἀντί μεγάλου ποσοῦ, ἀγωνιστῶν, πού ἐπί δεκαπέντε χρόνια πάλευαν μέσα στίς πιό σκληρές συνθῆκες παρανομίας γιά τό κόμμα καί τή γραμμή του. Καί ὁ κίνδυνος ἦταν τόσο μεγαλύτερος, ἐφ' ὅσον καί ἡ ἀνακοίνωση τῆς ΚΕ καί τό σημείωμα τοῦ κλιμακίου της στήν Ἑλλάδα δέν προωθήθηκαν μόνο στά χέρια τους, ἀλλά κυκλοφοροῦσαν πλατιά σέ ἀριστερούς, σέ μέλη καί στελέχη τῆς ΕΔΑ, στήν Κρήτη – ἰδιαίτερα στό Νομό Χανίων.

ΑΝ ΑΠΟΦΕΥΧΘΗΚΕ κάτι δυσάρεστο, ἄν δέν ἐγκαταλείφθηκαν οἱ παράνομοι ἀπό τά μέλη τῆς ὀργάνωσής τους καί τό λαό καί δέν ἐξοντώθηκαν ἤ ἄν δέ καταδόθηκαν (γιατί κι αὐτό μποροῦσε νά θεωρηθεῖ «θεμιτό» μετά τήν ἀποκήρυξή τους ἀπ' τήν καθοδήγηση) αὐτό ὀφείλεται στό γερό παράνομο μηχανισμό πού εἶχαν καταφέρει νά φτιάξουν, καθώς καί στήν ἐμπιστοσύνη πού τούς εἶχαν οἱ ἄνθρωποι, πού τόσα χρόνια τούς γνώριζαν, τούς περιέθαλπαν καί ἀγωνίζονταν μέ αὐταρπάνηση μαζί τους, μέσα σ' ἕνα κλίμα τρόμου καί διωγμῶν.

ΦΥΣΙΚΑ, ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ ἐφαρμόστηκε. Ἡ παράνομη ὀργάνωση τῆς Κρήτης διαλύθηκε, καί τά νόμιμα μέλη της ἐντάχτηκαν στήν ΕΔΑ. Οἱ 8 παράνομοι πήραμε τήν ἐντολή νά φύγουμε στό ἐξωτερικό, ἀφοῦ ἡ παραμονή μας στήν Ἑλλάδα δέν εἶχε πιά, μετά τή διάλυση τῶν παράνομων ὀργανώσεων, κανένα νόημα. Μέ τήν οἰκονομική βοήθεια τοῦ κόμματος, τόν Ἰούνη τοῦ 1962, οἱ ἕξι ἀπό τούς ὀχτώ (ὁ Γιώργης Τζομπανάκης καί ὁ Σπύρος Μπλαζάκης ἀπειθάρχησαν) φύγαμε κρυφά, ἐκπληρώνοντας κι αὐτή τήν ἐντολή.

Ἡ Διάσπαση

ΣΤΗΝ ΤΑΣΚΕΝΔΗ – πού φτάσαμε ὕστερα ἀπό 5 μῆνες – εἴμασταν βέβαια οἱ «*ἐξαίρετοι ἀγωνιστές*», «*τά στελέχη μέ τήν τόσο πολύχρονη παρανομία...*». Αὐτό, ὅμως, μέχρι τή στιγμή πού κάποια ἄλλη σκοπιμότητα ἐπέβαλλε νά χαρακτηριστοῦμε ἐντελῶς ἀντίθετα.

ΕΚΕΙ ζούσαμε ἀπό κοντά τήν κομματική ζωή καί δέν μᾶς παραξένευε ὅ,τι εἶχε συμβεῖ μέ μᾶς. Μπορούσαμε νά δοῦμε τή λειτουργία καί τήν πρακτική δραστηριότητα τῆς μεγαλύτερης κομματικῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἤρθαμε σ' ἐπαφή μέ μιά πραγματικότητα πού δέν εἶχε καμιά σχέση, μέ τήν «*ἀλλαγή νοοτροπίας καί μεθόδων καθοδήγησης*», ὅπως πιστέψαμε μετά τήν 6η Ὁλομέλεια, καμιά σχέση μέ τήν ἐσωκομματική δημοκρατία καί τά δικαιώματα τῶν μελῶν καί στελεχῶν στήν πληροφόρηση, τήν ἐπεξεργασία τῆς γραμμῆς, τή λήψη ἀποφάσεων, στήν ἀνάδειξη ἤ ἀπομάκρυνση στελεχῶν. Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς προσωπικότητας, μέ σκοπό τή διασφάλιση τοῦ κομματικοῦ κατεστημένου, ἔφτανε σέ σημεῖο ἀπίστευτο. Κάθε ἀντίθετη γνώμη σήμαινε «διατάραξη τῆς μονολιθικότητας». Ἔτσι, ὅποιος δέν μποροῦσε νά ὑμνολογεῖ – καί τέτοιοι ἦταν οἱ πολλοί – κρατοῦσε πεισματικά τό στόμα του κλειστό. Αὐτό δηλαδή πού ἦταν ἡ αἰτία τῶν τόσων καί τόσων λαθῶν τοῦ κόμματος, συνεχίζονταν. Τά μέλη καί τά στελέχη σώπαιναν γιά νά μή χαρακτηριστοῦν «*διασπαστές*» καί «*ὑπονομευτές*», πράγμα πού σήμαινε ὅτι θά ἔπεφταν σέ δυσμένεια, μέ συνέπεια νά μήν μποροῦν νά βροῦν δουλειά, νά μή μποροῦν νά πάρουν σπίτι, νά μή μποροῦν τά παιδιά τους νά μποῦν σέ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα.

ΕΤΣΙ ΦΤΑΝΟΥΜΕ στή «12η Ὁλομέλει» τοῦ 1968, σ' αὐτήν πού ὁ Κολιγιάννης, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ ΚΚΣΕ, ἐπέβαλλε πραξικοπηματικά τή διάσπαση τοῦ κόμματος (δέν κλήθηκαν νά πάρουν μέρος σ' αὐτήν τήν Ὁλομέλεια τά μέλη τῆς ΚΕ πού βρίσκονταν στήν Ἑλλάδα, γιατί ἔτσι δέν θά μποροῦσε νά ἐπιβάλλει τίς ἀπόψεις του).

ΣΤΑ ΜΕΛΗ καί τά στελέχη τοῦ κόμματος, ἐκεῖνα τά χρόνια, ἐπικρατοῦσε σοβαρός προβληματισμός. Προσπαθοῦσαν νά ἐξηγήσουν τήν ἀτέλειωτη ἁλυσίδα τῶν λαθῶν. Ὁ προβληματισμός ἔγινε πιό ἔντονος μετά τήν ἐπικράτηση τοῦ χουντικοῦ πραξικοπήματος τοῦ 1967. Τά μέλη, τά στελέχη, τά μέλη τῆς ΚΕ καί ἰδιαίτερα αὐτά πού δούλευαν στό ἐσωτερικό, ἔνιωθαν ὅλο καί πιό ἐπιταχτική τήν ἀνάγκη τῆς κριτικῆς συζήτησης σέ πλαίσια ἐσωκομματικῆς δημοκρατίας, τήν ἀνάγκη τῆς ἀνεξαρτησίας γνώμης καί ἀπαγκίστρωσης ἀπό τά διεθνῆ κέντρα πού δέν ἦταν ἀμέτοχα εὐθύνης γιά τήν κατάσταση τοῦ δικοῦ μας κινήματος καί τόσα καί τόσα λάθη του.

ΑΛΛΑ ΑΥΤΗ ἀκριβῶς τήν ἀνεξαρτησία δέν ἤθελαν οἱ δογματικές δυνάμεις, ντόπιες καί ξένες. Καί, βλέποντας ὅτι μπορεῖ ὁλόκληρο τό κόμμα νά περάσει στό δρόμο τῆς ἀνανέωσης, ἀποφάσισαν νά σταματήσοῦν αὐτή τήν πορεία. Ἤ τώρα ἤ ποτέ – σκέφτηκαν. Καί ὁδήγησαν στή διάσπαση μέ τό πραξικόπημα τῆς «12ης». Ἡ «Πράβδα» τῆς Μόσχας δημοσίευσε τήν ἀπόφαση αὐτῆς τῆς «Ὁλομέλειας» καί τήν διαγραφή τῶν τριῶν μελῶν τοῦ Π.Γ. κάτω ἀπ' τόν τίτλο:

«*Στό ὄνομα τῶν συμφερόντων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ*».

Μ' ΑΛΛΑ λόγια, ἡ διάσπαση γίνονταν γιά τό συμφέρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τοῦ λαοῦ!! Ἀφοῦ λοιπόν γίνονταν στ' ὄνομα τῶν συμφερόντων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἦταν θεμιτό κάθε μέσον γιά τήν κατάπνιξη κάθε διαφορετικῆς γνώμης καί τήν ἐπιβολή τῆς νέας κατάστασης πραγμάτων πού ἔφερνε αὐτή ἡ «Ὁλομέλεια». Ἔτσι, τά μέλη καί

Μόλις κυκλοφόρησαν

Β. ΡΑΪΧ-Α. ΚΑΜΥ

Ο ΜΑΖΟΧΙΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

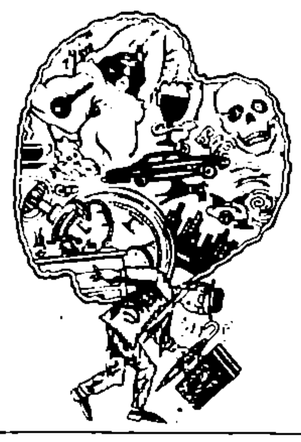

ΟΥΤΕ ΔΗΜΙΟΙ ΟΥΤΕ ΘΥΜΑΤΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Κιάφας 3, Ἀθήνα, τηλ. 3639980

BODY CONTROL STUDIO

Δ. ΣΟΥΤΣΟΥ 12
ΠΛ. ΜΑΒΙΛΗ
τηλ. 6447584

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΛΑΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΛΗΜ. Θ. ΤΣΑΤΣΟΥ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Γιάννη Ν. Δημητρακοπούλου
Γιάννη Κ. Μαντζουράνη

ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ
1979

Γιά πρώτη φορά στήν Ἑλλάδα μιά ἐπιστημονική προσέγγιση τῆς πολιτειακῆς καί δικαιϊκῆς τάξης μιᾶς χώρας τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ.

Κεντρική διάθεση:
«Ἐκδ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ»
Σόλωνος 72 καί Μασσαλίας

«Ἐκδ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ»

Σόλωνος 72 καί Μασσαλίας

τά στελέχη τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ – καί ἦταν χιλιάδες ὅλα ἐκεῖνα τά μέλη πού προβληματίζονταν καί ἔβλεπαν τήν ἀνάγκη γιά πραγματική ἀλλαγή στήν ἐσωκομματική ζωή, τήν ἀνάγκη ἀνεξαρτησίας τοῦ κόμματος – πού ἔκφρασαν κι αὐτή τή στιγμή τήν ἀντίθεσή τους στό πραξικόπημα τῆς «12ης», ἀπομακρύνθηκαν, διαγράφτηκαν, ἀποπέμθηκαν. Κι αὐτή ἡ διαγραφή σχετίστηκε, ὅπως καί παλιότερα, καί μ' ἄλλες συνέπειες στή δουλειά, τή ζωή, τή μόρφωση καί τήν ἀποκατάσταση τῶν παιδιῶν τους.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ τοῦ Κ. Κολιγιάννη συνδέθηκε καί μ' αὐτήν τήν περίοδο τῶν ἀμέτρητων παραβιάσεων. Οἱ ὀπαδοί του ὀνομάστηκαν Κολιγιαννικοί κι ἔκφραζαν, τάχα, τό ὀρθόδοξο, τό σωστό, – ὅπως καί σήμερα ἡ καθοδήγηση Φλωράκη – ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἦταν *«ἀναθεωρητές»*, *«ὀπορτουνιστές»*, *«φραξιονιστές»*, *«ἀντικομματικά στοιχεῖα»*. Τίς πιό πολλές φορές ἡ ἀπομάκρυνση, ἡ διαγραφή τῶν τελευταίων, συντελοῦνταν χωρίς τήν παρουσία τους στίς ὀργανώσεις βάσεις στίς ὁποῖες ἀνῆκαν. Ἐρήμην τους παίρνονταν οἱ ἀποφάσεις καί πολλές φορές ὄχι στήν ὀργάνωσή τους, ἀλλά ἀπ' τά πάνω, καί τούς ἀνακοινώνονταν ἐκ τῶν ὑστέρων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Ν. Κοκοβλῆ. Ὁ Γραμματέας τῆς ΚΟΒ πῆγε σπίτι του καί τοῦ εἶπε: *«Μοῦ 'πανε ἀπ' τήν Κομματική Ἐπιτροπή νά σοῦ πῶς πώς εἶσαι διαγραμμένος!...»*.

Ἡ Τύχη τῶν Στελεχῶν

ΝΑ ΟΜΩΣ πού τέσσερα χρόνια μετά τήν «12η» καί 12 χρόνια μετά τήν 6η Ὁλομέλεια, ὁ Κολιγιάννης ἀπομακρύνεται μιά μέρα χωρίς νά πάρει μέρος στή συζήτηση τῆς Ὁλομέλειας πού τόν καθαίρεσε, οὔτε στό Συνέδριο ἀργότερα. Χωρίς νά ξέρουν τά μέλη τοῦ κόμματος τό πῶς καί τό γιατί διώχτηκε. Στίς ὀργανώσεις τῶν Πολιτικῶν Προσφύγων στό ἐξωτερικό θά μποροῦσαν βέβαια τά μέλη καί τά στελέχη τοῦ κόμματος (τά μέλη πού εἶχαν ἀπομείνει π.χ. στήν Τασκένδη μετά τίς ἀλλεπάλληλες διασπάσεις καί μετά τήν διάσπαση τῆς «12ης» δέν ξεπερνοῦσαν τά 1.200 σέ σύνολο 10.000 κομμουνιστῶν) νά πληροφορηθοῦν κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι τά μέλη τοῦ κόμματος στίς παράνομες συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας γιά τόν πρώην Γ. Γραμματέα τους.

ΩΣΤΟΣΟ, καί στό ἐξωτερικό γνωστοποιήθηκε μόνο ἡ λακωνική ἀνακοίνωση τῆς 18ης Ὁλομέλειας – πού κανείς δέν τήν πίστεψε, ὅπως ἐξ ἄλλου σήμερα ἔγινε γνωστό πώς δέν ἦταν ἀληθινή – ὅτι ὁ Κολιγιάννης ζήτησε γιά λόγους ὑγείας τήν ἀπαλλαγή του ἀπό Γραμματέας τοῦ κόμματος καί τόν διαδέχτηκε ὁ Φλωράκης. Εἶναι γεγονός ὅτι στήν Τασκένδη πολλά μέλη τοῦ κόμματος ζήτησαν περισσότερες πληροφορίες, παρ' ὅλο πού τά μέλη πού εἶχαν μείνει εἶχαν συνηθίσει ν' ἀποδέχονται ἀναντίρρητα καί ἀσυζητητί ὅ,τι συντελεῖται στήν κομματική ἱεραρχία, ἦταν ἐκεῖνα τά μέλη πού ἔμεναν πιστά στό ἱερατεῖο, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ποιός θά ἦταν ὁ «ἱερέας». Ὡστόσο, δέν πληροφορήθηκαν τίποτα, ποτέ. Ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ Κολιγιάννη, ἡ παραπέρα κομματική καί ἀτομική του ζωή, ἔμενε ἕνα αἴνιγμα...

Ο ΚΟΛΙΓΙΑΝΝΗΣ, ὅπως κι ὁ Ζαχαριάδης, πέθανε τελικά περιορισμένος κι ἀπομονωμένος. Καί τά «δάκρυα» τῶν διαδόχων του ἀγγίζουν τό ἄφθαστο ὅριο τῆς ὑποκρισίας. Τόν Κολιγιάννη τόν ἀπομάκρυναν οἱ πιό δογματικές δυνάμεις κι ἔβαλαν στή θέση του κάποιον ἀπ' τήν Ἑλλάδα, γιά νά καθησυχάσουν τήν ὀγκούμενη δυσαρέσκεια καί νά δείξουν πώς δῆθεν, κάτι θά πάει καλύτερα... Στήν πραγματικότητα ὅμως, γιά νά συνεχίσουν πιό ἄνετα τήν ἴδια πρακτική καί μεθοδολογία κι ἀκόμα χειρότερη.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ κι ἡ δική μας περίπτωση... Ἄν γιά τήν Κολιγιαννική καθοδήγηση ἀπό *«ὑποδειγματικοί ἀγωνιστές»* μέ *«πολύχρονη παρανομία»* γίναμε μετά τήν 12η Ὁλομέλεια *«ἀναθεωρητές»*, *«ὀπορτουνιστές»*, *«ἀντικομματικά στοιχεῖα»*, γιά τήν καινούρια, μετά τόν Κολιγιάννη, καθοδήγηση, γίναμε ἀκόμα κάτι χειρότερο: *«ἀντισοβιετικοί»*, *«ἀντικομμουνιστές»* ἀκόμα καί *«ὕποπτοι»*. Τό 1975, ἀμέσως μετά τήν μεταπολίτευση, ἔφεραν στήν Τασκένδη πού εἴμασταν ἀκόμα τότε, τούς Τζομπανάκη καί Μπλαζάκη – εἶχαν βλέπεις ταχτεῖ μέ τό «κόμμα» – καί τούς ἔβαλαν νά κατηγοροῦν, ἀνάμεσα στούς πολιτικούς πρόσφυγες, ἐμᾶς τούς ἕξι συντρόφους τους καί συμπατριῶτες τους γιά ὕποπτους, λέγοντας (καί γράφοντας μετά στό βιβλίο τους) ὅτι κάποιοι ἀπό μᾶς εἶναι ὕποπτοι, ὅτι τό 1962 αὐτοί ἔμειναν καί μεῖς φύγαμε στό ἐξωτερικό, ὄχι μέ ἐντολή τοῦ κόμματος, ἀλλά μέ κυβερνητικό μέσον. Κι ὅμως, τό γιατί φύγαμε, τό ἄν κάναμε σωστά πού φύγαμε καί πῶς φύγαμε, κι ἀκόμα, γιατί αὐτοί δέν ἔφυγαν οὔτε τότε μαζί μας, οὔτε ἀργότερα πού τούς ξανατέθηκε ζήτημα, κι ἄν ἐνέργησαν σωστά ἤ ὄχι, καθώς ἐπίσης τή ζωή καί τή δράση τοῦ καθενός μας, τά γνωρίζει καλά ἡ καθοδήγηση τοῦ ἐνιαίου τότε ΚΚΕ, μέλη τῆς ΚΕ πού σήμερα ἀνήκουν καί στό κόμμα Φλωράκη καί στό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ.

ΕΤΣΙ ΛΟΙΠΟΝ, ἡ ἀπομάκρυνση καί ἡ ἀντικατάσταση ἑνός ἀρχηγοῦ ἀπό κάποιον ἄλλον, δέν ἄλλαξε καθόλου τά πράγματα. Ἡ μεθολογία τῆς λασπολογίας, ἡ πρακτική καί ἡ νοοτροπία, ἦταν καί παρέμεινε ἡ ἴδια. Καί ἡ ἴδια παραμένει καί συνεχίζεται καί σήμερα μέσα στό «ἕνα καί μοναδικό ΚΚΕ». Συνεχίζεται μιά μεθοδολογία, μιά νοοτροπία καί λειτουργικότητα πού δέν ἔχει σχέση μέ τήν μαρξιστική-λενινιστική διδασκαλία πού κόπτονται ὅτι ὑπερασπίζουν καί ἐκφράζουν. ■

ΕΡΤ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΕΣΑ

τοῦ Κ. Α. Μανιάτη

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ βέβαια μπορεῖ νά γράφει κανείς συνέχεια. Εἶναι μιά ἀνεξάντλητη πηγή· γιατί ἡ διοίκηση δέν ξέρει τήν δουλειά της, γιατί οἱ ὑπάλληλοι φοβισμένοι, περιορίζονται αὐστηρά στά ὑπηρεσιακά τούς καθήκοντα, γιατί οἱ ὑπηρεσίες παραγωγῆς ὑπολειτουργοῦν, ἀφοῦ τά στελέχη δέν μποροῦν νά ἀναπτύξουν κανενός εἴδους πρωτοβουλία καί ἀφοῦ τά οἰκονομικά της εἶναι σέ πλήρη ἐξαθλίωση.

Αὐτό θέλει ἡ κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ κανεις νά γράφει κάθε μέρα, ἀφοῦ οἱ κτιριακές της ἐγκαταστάσεις ἔχουν περισσότερο χῶρο συνολικά διαδρόμων παρά ὠφέλιμο γιά στούντιο, ἀφοῦ ἡ ταινιοθήκη της ἔχει νά ἀγοράσει πραγματικά ταινίες ἀπό τόν Ἰανουάριο, ἀφοῦ ὑπάρχουν αὐτή τή στιγμή θιντεοταινίες στό τελωνεῖο πού ἔχουν παραγγελθεῖ ἀπό πέρσι καί δέν ἐκτελωνίζονται, γιατί χρειάζονται ἕξι ἑκατομμύρια – ἐνῶ οἱ ὑπάρχουσες κόβονται ἀπό τήν χρήση καί γιά νά ἐπαρκέσουν, τό πρόγραμμα πού γράφτηκε χτές, σβήνεται σήμερα γιά νά γραφτεῖ ἄλλο.

Αὐτό τό ξέρει ἡ κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ νά γράφει κανείς σέ κάθε τεῦχος· γιατί ὑπάρχουν στελέχη πού ζητοῦν νά γίνει στόπ στήν μαγνητική εἰκόνα γιά νά γίνει φωτογραφικό ὑλικό... ὥστε νά πουληθεῖ, λέει, πιό εὔκολα στό ἐξωτερικό τό πρόγραμμα, ἀφοῦ ὑπάρχουν στελέχη που στέλνουν τό περφορέ γιά ἐμφάνιση ἤ ἐμφανίζονται νά διευθύνουν συζήτηση· γιατί δέν ὑπάρχει κανείς.... εἰδικός σέ ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα περί τῆς κινεζικῆς ἀρχαιολογίας καί αὐτοχρίονται εἰδικοί.

Αὐτό δέν ἐνδιαφέρει τήν κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ νά γράφει κανείς ὅποτε θέλει, ὅταν οἱ τρεῖς πρῶτοι ὄροφοι εἶναι παγωμένοι γιά λόγους λιτότητας, ἐνῶ στά προνομιοῦχα γραφεῖα ὑπάρχουν εἰδικά καλοριφέρ καί ὁ τέταρτος ὄροφος τῆς διοικήσεως βράζει. Ὅταν οἱ μισοί ὑπάλληλοι εἶναι ἄρρωστοι ἀπό κρύωμα καί ἑπομένως χάνεις τόσο δυναμικό, πού τό πετρέλαιο πού θά καιγόταν γιά νά ζεσταθοῦν θά σήμαινε μεγαλύτερη καί οὐσιαστική οἰκονομία.

Αὐτό ζητᾶ ἡ κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ νά ἑτοιμάσει κανείς διατριβή γιά τό πῶς γίνεται ὁ προγραμματισμός. Ὅταν μιά ἐκπομπή ἀναγγέλεται τρεῖς φορές καί ἀναβάλλεται, ὅταν τήν συζήτηση ἀκολουθεῖ συζήτηση καί ὅταν περιμένουν τίς ταινίες στό ἀεροδρόμιο τό μεσημέρι, μεταγλωττίζονται τήν στιγμή πού ἔχει ἀρχίσει ἡ προβολή τους καί παίζονται κομμένες στά δυό γιά νά γίνονται συχρόνως καί οἱ ὑπότιτλοι. Ὅταν δέν ξέρει κανείς τί πρόκειται νά εἶναι τό πρόγραμμα τῆς ἄλλης ἑβδομάδας καί ὅταν ἕνας ὑπουργός πού ξαφνικά ἀποφασίζει νά ἐμφανιστεῖ στήν τηλεόραση διαλύει ὅλο τό πρόγραμμα τῆς ἡμέρας. Δέν γίνεται προγραμματισμός, ὅταν δέν ὑπάρχουν ταινίες νά προγραμματιστοῦν, ὅταν γιά νά ἔρθει τό πρόγραμμα πού παραγγέλει ἡ ΕΡΤ κάνει δυό μῆνες, ἐνῶ οἱ ἀντιπρόσωποι τό φέρνουν σέ τρεῖς μέρες. Καί εἴμαστε ἡ μοναδική τηλεόραση στόν κόσμο πού μόλις τώρα προσπαθεῖ ν' ἀγοράσει ἀπευθείας ἀπό τίς ἄλλες τηλεοράσεις καί ὄχι μέσω ἀντιπροσώπων. Πράγμα πού σημαίνει μερικές χιλιάδες δολάρια περισσότερα. Προγραμματισμός δέν γίνεται, ὅταν ὑπάρχει ἡ ὑποχρέωση μιά ἐκπομπή νά γυριστεῖ καί νά παιχτεῖ τόν ἴδιο μήνα, ἀλλιῶς δέν πληρώνεται, τήν στιγμή πού στίς ξένες τηλεοράσεις ὑπάρχει τό πρόγραμμα τῆς ἐπομένης χρονιᾶς στά κουτιά καί μόνο οἱ ἐκπομπές ἐπικαιρότητας ἑτοιμάζονται. Δέν γίνεται προγραμματισμός, ὅταν δέν ὑπάρχουν δαχτυλογράφοι νά χτυπήσουν στή μηχανή τούς τίτλους, ὅταν ἑτοιμάζονται νά δοθοῦν σέ παλιό συνεργάτη τῆς ΕΡΤ οἱ ὑποτιτλισμοί καί νά μετατραποῦν οἱ μεταφραστές τῆς ΕΡΤ σέ μηχανές πού θά ρίχνουν τούς τίτλους στίς μεταγραφές. Πράγμα πού σημαίνει χιλιάδες δραχμές ξοδεμμένες ἄδικα καί ἕνας ὁλόκληρος κόσμος ὑποασχολούμενος καί αὐτό γιά λόγους, ὄχι βέβαια οἰκονομίας. Δέν γίνεται προγραμματισμός, ὅταν πρέπει νά ἐκπαιδευτοῦν στελέχη στήν τηλεόραση κατά τήν διάρκεια τοῦ προγράμματος καί ὅταν ἄνθρωποι μέ γνώσεις στήν παραγωγή χρόνια κάνουν τούς βοηθούς, γιατί ἄλλοι, γιά λόγους προσωπικούς, προβάλλουν προσκώματα ἕνα σωρό.

Αὐτό δέν ἐνοχλεῖ τήν κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ νά γράφει κανείς ὅσες σελίδες θέλει καί πάλι νά νιώθει ρευστή τήν κατάσταση καί ὄχι ἀποτυπωμένη σαφῶς στόν λόγο του, ὅταν ἡ παραγωγή εἶναι ἀνύπαρκτη. Στήν ἀρχή, γιατί ἡ τότε προϊσταμένη εἶχε ἀντιπάθειες καί συμπάθειες καί στίς ἀντιπάθειες ἔδινε ἀρνητικές ἀπαντήσεις, στίς συμπάθειες πάλι ἡ δουλειά πού ἔβγαινε ἦταν μέτρια. Καί τώρα

● *Ἀπό τόν δημοσιογράφο τῆς ΕΡΤ κ. Ἀρ. Μπουλοῦκο, πήραμε τό παρακάτω γράμμα:*

Κύριε Παπουτσάκη,

Διάβασα στό περιοδικό σας καί σέ σχετικό ρεπορτάζ μέσα σέ παρένθεση ὅτι «ὑπηρέτησα πιστά τήν ἑπταετία». Λυπᾶμαι θαθύτατα γιά τήν ἀνακρίβεια αὐτή, ἡ ὁποία, σάν ἐλεύθερο ἄνθρωπο καί ἐπαγγελματία μέ θίγει θαρύτατα. Εἶμαι θέβαιος πώς ἄν ρωτούσατε ὁποιονδήποτε ἔντιμο συνάδελφο θά σᾶς ἔλεγε ὅτι κάποιος «τρελός» πολεμοῦσε ΜΟΝΟΣ στή διάρκεια τῆς ἑπταετίας γιά τήν ἐλευθεροτυπία καί γιά τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων συναδέλφων. Ἔτρεχα στά δικαστήρια μάρτυς ὑπερασπίσεως τοῦ Ἀλέκου Καρέρ, Κυριάκου Σιμόπούλου, Ἠρ. Τζάλα, Γ. Παπαδημητρίου πού εἶχαν διαγραφεῖ γιά τά φρονήματά τους.

Ζητοῦσα ἐπίμονα τήν ἐπανεγγραφή τους στό Συμβούλιο τῆς ΕΣΗΕΑ γιατί ἦταν παράνομη καί μᾶς προσέβαλε σάν ἐλευθέρους ἐπαγγελματίες. Παρητούμην ἀπό τήν ΥΕΝΕΔ μετά ἀπό 10 χρόνια ὑπηρεσίας, ἀπολυόμουν – ὁ πρῶτος – τό 1967 ἀπό τόν «ΕΛ.ΚΟ-ΣΜΟ».

Μέ καλοῦσαν στήν ἀσφάλεια μαζί μέ τό συνάδελφο Χρῆστο Οἰκονόμου γιά ὅσα λέγαμε θαρραλέα στίς Γενικές Συνελεύσεις. Τά ἑλληνόφωνα ἀντιστασιακά περιοδικά τοῦ Λονδίνου γράφανε γιά τό «θαρραλέο» καί «ἔντιμο δημοσιογράφο πού τόλμησε νά ὑψώσει τή φωνή του».

Παρήλασα ἀπό τήν ΕΣΑ γιά νά μέ ἀνακρίνει ὁ κ. Θεοφιλογιαννάκος κλπ., κλπ.

Πρός Θεοῦ, δέν διεκδικῶ τίτλους «ἀντιστασιακοῦ»; ἀλλά ὑπηρέτησα τόσο... «πιστά τήν ἑπταετία» ὅσο οἱ συνάδελφοι μερικῶν δημοκρατικῶν ἐφημερίδων πού ἐξεδίδοντο μέ λογοκρισία στή διάρκεια τῆς ἑπταετίας.

Μετά τιμῆς
Ἀρ. Μπουλοῦκος
Δημοσιογράφος

Υ.Γ. Σᾶς ἐπισυνάπτω δυό μόνον ἀπό τίς πολλές ἐπιστολές μου πρός τά μέλη τῆς ΕΣΗΕΑ στή διάρκεια τῆς ἑπταετίας γιά νά μορφώσετε μιά σωστή γνώμη γιά τό πόσο «πιστά ὑπηρέτησα τήν ἑπταετία».

Ἐπίσης ἀντίγραφο πρακτικῶν μιᾶς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς ΕΣΗΕΑ ἀπό τά πολλά πού κρατῶ.

● *Σ.Σ. Μέ τήν ἴδια προσοχή πού διαβάσαμε τό γράμμα τοῦ κ. Μπουλούκου πού δημοσιεύεται στίς στῆλες αὐτές, διαβάσαμε καί τά κείμενα πού ἀναφέρει.*

Ἐμεῖς πάντως γιά τούς χαρακτηρισμούς μας βασιστήκαμε σέ κάτι ἄλλο πού ξέχασε νά μᾶς στείλει ὁ κ. Μπουλοῦκος. Βρίσκεται ὅμως δημοσιευμένο στό πρῶτο τεῦχος τοῦ «ΑΝΤΙ» πού ἐκδόθηκε μετά τήν μεταπολίτευση (7-9-74)· πρόκειται γιά τό τηλεγράφημα πού συνυπέγραψε καί αὐτός μαζί μέ δεκάδες ἄλλους συναδέλφους του – πού εἴμαστε σίγουροι πώς σήμερα ὁρκίζονται ὅτι πολέμησαν καί αὐτοί τή χούντα.

Τό τηλεγράφημα αὐτό, (Γενάρης '68) ἐκφράζει «τάς εὐγνωμόνους εὐχαριστίας τοῦ δημοσιογραφικοῦ κόσμου πρός τήν Ἐθνικήν Κυβέρνησιν... διά τήν ἐμπράκτως ἐκδηλωθεῖσαν ἀμέριστον συμπαράστασιν καί οὐσιαστικήν μέριμνα... ζωτικῶν ζητημάτων τοῦ κλάδου».

Ἡ ἀναδημοσίευση ἐκείνη ἀπό τό «ΑΝΤΙ» δέν ἔτυχε πάντως καμιᾶς ἐξήγησης – πέντε χρόνια τώρα – ἀπό μέρους τοῦ κ. Ἀ. Μπουλούκου.

χάος. Γιατί δέν θέλει ὁ κ. Γενικός νά διορίστεῖ πρόσωπο πού δέν τοῦ εἶναι ἀρεστό – κάποτε λέει ἔγραψε γι' αὐτόν σέ περιοδικό πού δημοσιογραφεῖ καί γιά τήν κυρία προϊσταμένη τῆς παραγωγῆς καί ἔχει ἀπό τότε θυμώσει – γιατί δέν θέλει νά διορίσει ἄλλο πρόσωπο μέ χρόνια πείρα στόν κινηματογράφο, γιατί λέει, τόν προτείνει ὁ κ. Τσαλδάρης, ἀλλά νά μπεῖ ὁ Λειβαδέας καθόλα ἄξιος, χωρίς ἰδέα ὅμως στήν παραγωγή. Ἀνέλαβε τό θεατρικό τμῆμα καί μοιάζει νά γύρισε ἡ ΕΡΤ στήν ἐποχή πού τό θέατρο ἦταν ἀπαγορευμένο ἀπό τήν ἐκκλησία· ἔτσι, διαλέγονται κακά ἔργα καί τά ἀνεβάζουν κάποτε καί οἱ χειρότεροι σκηνοθέτες, καμιά φορά καί οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς... – γιά νά μήν τά βλέπει κανείς. Παραγωγή δέν γίνεται ὅταν, ὅ,τι καί νά προτείνει κανείς, κόβεται ἀσυζητητί καί περνᾶνε μόνο ἔργα σάν τοῦ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου πού τά ἀναλαμβάνουν, ὁ πρώην σύζυγος τῆς πρώην κυρίας προϊσταμένης καί ἀναγγέλονται ἠθοποιοί πού δέν θά παίξουν ποτέ. Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ἐσωτερική παραγωγή. Καί βέβαια, δέν θά ὑπάρξει ποτέ παραγωγή, ὅταν τά στελέχη ἀποκαρδιωμένα δέν βρίσκουν κανενός εἴδους συμπαράσταση στήν ἐξοντωτική δουλειά πού κάνουν. Ὅταν ὑπάρχουν οἱ Φακλῆδες πού κυνηγοῦν τίς ὑπερωρίες πού πρέπει νά γίνουν, τό χαρτί πού πρέπει νά ὑπάρχει γιά νά γράψει κανείς, τήν ζέστα γιά νά μπορεῖ νά ἐργαστεῖ κανείς στό καταχείμωνο, τά πέντε λεπτά γιά νά κληθεῖ σέ ἀπολογία, γιατί δέν πρέπει νά καταναλώνονται τόσες κρέμες γιά τό μακιγιάζ τῶν ἠθοποιῶν, γιατί δέν πρέπει νά κόβονται οἱ ταινίες, ἀφοῦ δέν εἶναι... ἀναλώσιμο ὑλικό – Κύριε τῆς τηλεοράσεως! – γιατί νομίζει ὅτι ὅσοι πᾶνε καί τοῦ καρφώνουν τούς ἄλλους εἶναι σωστοί ὑπάλληλοι, γιατί ἐλέγχει καθημερινά τήν ἐπονείδιστη κάρτα καί μετά ζητοῦν κέφι γιά πνευματική ἐργασία, μέσα σ' αὐτό τό καθεστώς τοῦ σκοταδισμοῦ.

Αὐτό τό ὑποθάλπει ἡ κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ καθημερινά νά βγαίνει ἕνα ἐνημερωτικό δελτίο, μιά καί τά δελτία αὐτά εἶναι ἄθλια κυβερνητικά κατασκευάσματα καί ἡ ἐλευθερία τοῦ δημοσιογράφου καταπατεῖται ἐπονείδιστα. Αὐτά τά δελτία ἐνημέρωσης θά ἔδιναν τίς σωστές διαστάσεις στόν ὀργανισμό τῆς ΕΡΤ πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ὁ ὀργανισμός τῆς κυβερνήσεως σέ μικρογραφία. Θά ἔλεγε π.χ. ἕνα τέτοιο δελτίο: Σήμερα τό πρωῒ ὁ κ. Χαραμῆς φώναξε ἕναν βοηθό γιά νά τοῦ πεῖ πῶς πρέπει νά δουλεύει ὁ προϊστάμενος του, πράγμα πού σημαίνει νά καλεῖ ὁ πρωθυπουργός τούς ἐγκάθετούς του γιά νά συνεργαστεῖ, παραβλέποντας τόν ὑπουργό του.

Μιά ἄλλη εἴδηση: Γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ λιτότητα γίνονται λιγότερα δρομολόγια γιά τούς ὑπαλλήλους, ἀλλά οἱ διευθυντάδες ἐξακολουθοῦν νά ἔχουν τίς μερσεντές καί τά πεζώ 504. Πράγμα πού σημαίνει: λαέ σφίξε τό ζωνάρι σου καί σοῦ πᾶμε τήν βενζίνη σαράντα, ἀλλά ἐμεῖς θά ἔχουμε μπούικ καί μερσεντές.

Ἕνα ἄλλο πολύ ἐνδιαφέρον δελτίο: Σήμερα ἀνέλαβε στήν ΕΡΤ τό τάδε τμῆμα «ἡ βασίλισσα τοῦ Τάι» γιά παράδειγμα... ἀπό τόσο στενό κύκλο τοῦ κ. Γενικοῦ. Πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἡ κ. Μητροπούλου ζεῖ καί βασιλεύει. Ἰδοῦ τά παράλληλα σχήματα καί νά γιατί μπορεῖ κανείς, ὅταν γράφει γιά τήν ΕΡΤ νά εἶναι βέβαιος πῶς περιγράφει τήν κατάσταση τοῦ ταλαίπωρου ἡμῶν κράτους.

Αὐτό θεωρεῖται φυσικό γιά τήν κυβέρνηση.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΤ μπορεῖ νά γράφει κανείς ἀνεξάντλητα. Νά ἀναφέρει πῶς τό φωτογραφικό δέν ἔχει χαρτί νά τυπώσει φωτογραφίες, ἀλλά γέμισε ἡ ΕΡΤ μέ φωτογραφίες τοῦ κ. Στεφανάκη σέ ὅλα τά μεγέθη, εἰδικά στό γραφεῖο του, ἀπό τήν ἐκπομπή πού ἔκανε γιά τό Πολυτεχνεῖο, σάν μιά χειρονομία καλῆς θελήσεως καί δημοκρατισμοῦ καί ὄχι παραπετάσματος, καπνοῦ. Ποιόν δηλαδή προσπαθεῖ νά πείσει; Μπορεῖ νά γράψει ὅτι ἐξακολουθεῖ νά μήν μπορεῖ νά κάνει δικό της φροντιστήριο καί νοικιάζει τήν περούκα τοῦ «Παραμυθᾶ». Ἤ πῶς τά «Νέα γιά τά παιδιά» γιά νά ἐλέγχονται ἀπολύτως, γράφονται ἀπό ἐσωτερική δημοσιογράφο καί πῶς ὅλοι οἱ ἀξιόλογοι ἄνθρωποι τοῦ τμήματος ἀπολύθηκαν. Μπορεῖ νά πεῖ κανείς, πῶς ὑπάρχουν τμήματα πού λειτουργοῦν μέ μισό ὑπάλληλο καί ἄλλα πού διαθέτουν πέντε γιά νά κάθονται μέ ἄνεση. Πῶς ἄλλοι παίρνουν ὑπερωρίες καί ταξίδια στό ἐξωτερικό γιά θέματα πού δέν ξέρουν καί ἄλλοι ἀγωνίζονται γιά νά κρατηθοῦν ἀξιοπρεπῶς. Καί τό βράδυ πού βγαίνει τό πρόγραμμα ἀναπέμπουν εὐχή στό Θεό τῆς τηλεοράσεως πού μιά μέρα ἀκόμη τούς ἔβγαλε τό πρόγραμμα τό ἐπιούσιον... Νά πεῖ γιά τά τά βράδια τά σκοτεινά στούς διαδρόμους καί τήν εἴσοδο τήν κατασκότεινη, γιά τό ἕνα ἀσανσέρ πού λειτουργεῖ μόνο, ἀπ' τά τέσσερα γιά οἰκονομία, ὅταν κανείς δέν μπορεῖ νά δεῖ κανέναν καί γιά τίς μέρες πού γίνεται ἔφοδος στό μπάρ, μήπως καί πίνει κανείς καφέ...

Αὐτό τό γνωρίζει ἡ κυβέρνηση.

ΜΠΟΡΕΙ γιά τήν ΕΡΤ κανείς νά πεῖ τά πάντα. Ὅ,τι καί νά πεῖ ἤ ὅ,τι καί ἄν δημιουργήσει ἡ φαντασία του ἀπό κακό ὄνειρο, ὡς ἐφιάλτη, εἶναι ἡ ΕΡΤ. Τό μόνο πού δέν εἶναι: πνευματικός ὀργανισμός. Εἶναι ἕνα σκληρό κυβερνητικό γραφεῖο γιά τίς εἰδήσεις καί τό ἄλλο πρόγραμμα γιά κράχτη, πού ἔχει ἐπανδρωθεῖ σέ ὑψηλά κλιμάκια μέ ἀνίκανους καί ἀνίδεους «*χωλούς τῇ σκέψει*, πού λέει ὁ Χατζιδάκις, *καί μέ κοκκινα χορευτικά παπούτσια*». Ἕνα ἵδρυμα πού τρώει σάν Κρόνος τούς ὑπάλληλους καί τούς ἀπομυζᾶ, ὥσπου τούς μεταβάλει σέ τυπικούς δημόσιους ὑπάλληλους καί ἀδιάφορους. Ἡ ΕΡΤ εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς σημερινῆς μας πολιτικῆς ζωῆς. Ἡ λύση εἶναι μόνο μία, τήν ἔχουν πεῖ καί οἱ εἰδικοί. Πρέπει νά κλείσει γιά ἕνα διάστημα, νά ἀνανεωθεῖ τό ὑλικό, νά μετεκπαιδευθεῖ τό προσωπικό, νά μποῦν στήν διοίκηση πρόσωπα μέ κύρος καί ὄχι ἕτοιμα νά δεχθοῦν ὁποιοδήποτε ἐξευτελισμό γιά τήν καρέκλα. Νά ἑτοιμασθεῖ πρόγραμμα πού νά ἀφορᾶ τούς Ἕλληνες καί ὄχι τούς Οὐγκαντέζους. Καί ἐπειδή αὐτά εἶναι ὄνειρα, πού οὔτε ὁ λαχειοπώλης τοῦ οὐρανοῦ τοῦ Χατζιδάκι δέν τολμᾶ νά μᾶς πουλήσει, κλεῖστε τό κουμπί. Σκεφτεῖτε τόν χαμένο χρόνο σας. Δέν θά πάψουμε νά σᾶς γραφουμε. Αὐτός ὁ κόσμος πού κυβερνᾶ σήμερα στήν ΕΡΤ, μισεῖ τήν ἀλήθεια, ἀγνοεῖ τό πνεῦμα, ἀρνεῖται τήν ἐνημέρωση. Ἐμεῖς, κάθε βράδυ, παίζουμε στό παιγνίδι πού ἐπιτήδεια μᾶς ἔχει στήσει.

Αὐτό εἶναι ἡ κυβέρνηση. ■

δοκίμια
γιά τήν αἰσθητική

ΓΙΑΝ ΜΟΥΚΑΡΟΦΣΚΙ

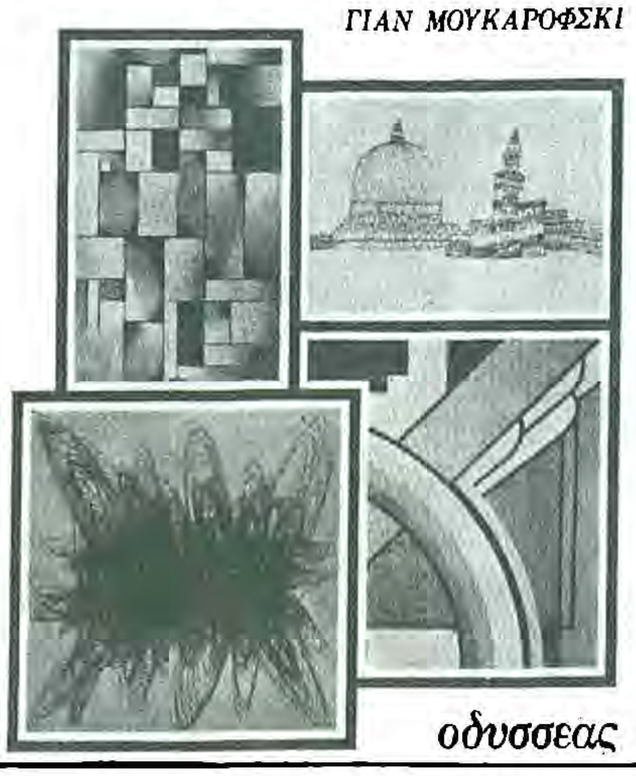

τά γραφτά
τοῦ Πικάσο

επιμέλεια
ΜΑΡΙΟ ΝΤΕ ΜΙΚΕΛΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116
ΑΘΗΝΑ 145 ΤΗΛ. 3619724

οδυσσεας

οδυσσεας

Πράξεις μεμονωμένης βίας καί ἐξεγέρσεις ὁλόκληρων περιοχῶν σημαδεύουν τήν μαρτυρική πορεία τῶν λαῶν τοῦ Ἰράν πρός ἕνα ἀβέβαιο μέλλον. Τά μόνα θεσμικά πλαίσια πού ἔχουν δημιουργηθεῖ, μετά τήν ἐκδίωξη τοῦ Σάχη καί τοῦ περιβάλλοντός του, εἶναι θεοκρατικά. Πλαισιώνονται ἀπό τούς πολυάριθμους ἱερωμένους τοῦ σιΐτικου κλήρου καί ἐμπνέονται ἀπό τή διδασκαλία τοῦ προφήτη, ὅπως τήν ἑρμηνεύει ἕνας μόνον ἄνθρωπος, ὁ ἀγιατολάχ-ἰμάμης Χομέινι.

Ἡ ἀλλαγή στό Ἰράν – καί τό ἰσλαμικό καθεστώς – ἔγινε γνωστή στή Δύση μέσα ἀπό τίς παραμορφωτικές ἀναφορές τῶν δυτικῶν δημοσιογράφων. «Ξένα» καί ἑπομένως παράξενα, τά γεγονότα ἔπρεπε νά ἀναχθοῦν στόν κοινό παρονομαστή τῆς σύγκρισης μέ τά δυτικά πρότυπα γιά νά ἀφομοιωθοῦν ἤ νά ἐξοστρακιστοῦν. Ἡ παρεξήγηση κορυφώθηκε μέ τά τελευταῖα γεγονότα τῆς κατάληψης τῆς ἀμερικάνικης πρεσβείας τῆς Τεχεράνης καί τῆς χρησιμοποίησης τῶν ὑπαλλήλων της σάν ὁμήρων γιά νά ἐκβιασθεῖ ἡ παράδοση τοῦ καρκινοπαθῆ Σάχη, στήν ἐκδικητική μανία τοῦ λαοῦ, πού χρόνια ὁλόκληρα ὁ τελευταῖος εἶχε σφαγιάσει καί καταληστέψει.

Στή Δύση, προσβλήθηκε τό κοινό αἴσθημα γιά τήν ἱερότητα τῆς διπλωματικῆς ἀσυλίας,καθώς καί ἡ πεποίθηση ὅτι οἱ ἄρρωστοι πρέπει νά ἀντιμετωπίζονται μέ ἀνθρωπιστική ἀνοχή καί ἐπιείκια. Ἔννοιες πού καί οἱ δυό δέν σημαίνουν τίποτα στό ἰσλαμικό ἰδεολογικό κόσμο, στόν ὁποῖο ἐπανέφερε ὁ Χομέινι τό Ἰράν. Ὅταν ἕνας δημοσιογράφος τοῦ πρότεινε τό ἐπιχείρημα ὅτι ἔτσι κι ἀλλιῶς ὁ Σάχης θά πεθάνει, ὁ ἰμάμης ἀπάντησε: «Γι' αὐτό ἔπρεπε νά βιαστοῦμε νά τόν σκοτώσουμε. Ἄν πεθάνει ἀπό καρκίνο, ὁ θάνατός του θά εἶναι ἄχρηστος».

Στήν Ἑλλάδα ἡ πλειοψηφία τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι διχασμένη ἀνάμεσα στήν ἱκανοποίηση γιά τόν ἐξευτελισμό πού ὑφίστανται οἱ κυρίαρχοι τῆς περιοχῆς μας Ἀμερικάνοι ἰμπεριαλιστές καί στήν ἀποδοκιμασία τῆς παράδοξης καί «ἀπολίτιστης» συμπεριφορᾶς τοῦ περσικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ἐνῶ ἀκόμα ἐξελίσσονται τά τόσο κρίσιμα αὐτά γεγονότα, πιστεύουμε ὅτι ἡ παράθεση ἐντυπωσιακῶν,ἐξωτικοῦ καί γελοιογραφικοῦ χαρακτήρα,στοιχείων δέν προωθεῖ τή δυνατότητα κατανόησης τῆς ἐξέγερσης πού ἐξαπλώνεται ραγδαία σέ ὅλο τό Ἰσλάμ.

Θά ἀρκεστοῦμε ἐδῶ νά ἀφήσουμε νά μιλήσει ὁ ἴδιος ὁ Χομέινι. Δημοσιεύουμε δύο ἀποσπάσματα ἀπό τό βιβλίο του «Ἰσλάμ καί ἐπανάσταση» πού γράφτηκε τό 1975 καί ἐκδόθηκε πρόσφατα σέ ἀγγλική μετάφραση καί ἀφορᾶ στά καίρια ζητήματα τῆς σχέσης Ἰσλάμ καί πολιτικῆς καί τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἰσλαμικῆς ἠθικῆς, χωρίς νά προσθέσουμε κανένα δικό μας σχόλιο.

ΧΟΜΕΪΝΙ: κληρος και πολιτικη η ισλαμικη ηθικη

Τό Ἰσλάμ εἶναι ἡ θρησκεία ἐκείνων πού ἀγωνίζονται γιά τήν ἀλήθεια καί τή δικαιοσύνη, ἐκείνων πού διεκδικοῦν τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία. Εἶναι σχολεῖο γιά τούς ἀντιαποικιακούς ἀγωνιστές. Ὅμως, τό κοινό δέν τό βλέπει αὐτό καθαρά κι ἀκόμα καί στά κέντρα θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης δίνουν μιά ἀπεικόνιση πού κάνει τό Ἰσλάμ νά χάνει τή ζωτικότητά του καί νά κρύβει τόν δυναμικό καί ἐπαναστατικό του χαρακτήρα.

Τά στοιχεῖα αὐτά διάδοσαν, γιά παράδειγμα, τήν ἰδέα ὅτι τό Ἰσλάμ δέν εἶναι μιά παγκόσμια θρησκεία, ὅτι δέν εἶναι μιά θρησκεία τῆς ζωῆς, ὅτι δέν ἔχει οὔτε δόγμα οὔτε νόμους, οὔτε κυβερνητικό σύστημα. Μέ ἄλλα λόγια, ὅτι ἀσχολεῖται κυρίως μέ ὁρισμένα θέσφατα σχετικά μέ... τά ἔμμηνα τῶν γυναικῶν. Τό πολύ-πολύ τοῦ παραχωροῦν τό δικαίωμα νά προτείνει μιάν ἠθική, ἀλλά τίποτα πού νά ἀφορᾶ τή ζωή, ἤ τή διαχείριση τῆς κοινωνίας (...)

Τό Ἰσλάμ δέν ἀναγνωρίζει τό βασιλικό θεσμό. Ἄν αὐτό εἶναι ἐλάττωμα, τότε τό Ἰσλάμ εἶναι ἐλαττωματικό. Μέ τόν ἴδιο τρόπο δέν ἔχει προβλέψει τίποτα γιά τό καπιταλιστικό κέρδος, γιά τό τραπεζιτικό σύστημα πού στηρίζεται στήν τοκογλυφία, τήν πώληση οἰνοπνεύματος ἤ τήν πορνεία. Ὅλα αὐτά ἀπαγορεύονται κατηγορηματικά. Καί αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ συνήθειες δημιουργοῦνται συστηματικά στίς μουσουλμανικές χῶρες ἀπό τίς κυβερνητικές ὁμάδες πού ἔχει ἐγκαταστήσει ἡ ἀποικιοκρατία. (...)

Συχνά τονίζεται ὁ δρακόντειος καί ἄσπλαχνος χαρακτήρας τοῦ ἰσλαμικοῦ ποινικοῦ δίκαιου. Κάποιος μάλιστα τόλμησε νά γράψει: «Εἶναι νόμοι ἀνοικτίρμονες ἀραβικῆς προέλευσης. Ἡ ἀγριότητα τῶν Ἀράβων γέννησε τέτοιου εἴδους νόμους».

Αὐτός ὁ τρόπος σκέψης μ' ἀφήνει κατάπληκτο.

Ἄν ἀπό τή μιά ἐκτελεστεῖ κάποιος, στό ὄνομα τοῦ νόμου, γιά δέκα γραμμάρια ἡρωίνη, αὐτό δέν θεωρεῖται σκληρή δικαιοσύνη. Γνωρίζω ὅτι πρόσφατα ἐκτελέστηκαν κάπου δέκα ἄνθρωποι γιά δέκα γραμμάρια ἡρωίνη. Ἄν ἐφαρμοστοῦν τέτοιοι ἀπανθρωποι νόμοι γιά ν' ἀντιμετωπιστεῖ δῆθεν ἡ διαφθορά, αὐτό δέν εἶναι σκληρή δικαιοσύνη.

Δέν θέλω βέβαια νά πῶ ὅτι ἡ πώληση τῆς ἡρωίνης πρέπει νά εἶναι ἐλεύθερη. Πρέπει βέβαια νά τήν ἐμποδίζουμε, ἀλλά πρέπει καί οἱ ποινές νά εἶναι ἀνάλογες μ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τό ἔγκλημα. Καί δέν μποροῦμε νά θεωροῦμε ἀγριότητα τήν καταδίκη ἑνός μεθύστακα σέ δέκα ραβδισμούς, ὅταν δέν ἔχουμε τήν ἴδια γνώμη γιά τήν ἐκτέλεση κάποιου πού κατεῖχε δέκα γραμμάρια ἡρωίνη.

Ὅταν μάλιστα ξέρουμε πόσα δεινά φέρνει στήν κοινωνία ἡ κατανάλωση τοῦ οἰνοπνεύματος: τροχαῖα δυστυχήματα, ἐγκλήματα, αὐτοκτονίες.

Ἀκόμα καί ἡ χρήση τῆς ἡρωΐνης προέρχεται ἀπό τόν ἐθισμό στό οἰνόπνευμα. Κι ὅμως τό καθεστώς τοῦ Σάχη ἀνέχεται τό οἰνόπνευμα, μόνο καί μόνο γιατί πουλιέται ἐλεύθερα στή Δύση.

Ὅσο γιά τήν πορνεία πού εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό φανερά ἀποτελέσματα τῆς κατανάλωσης οἰνοπνεύματος, τήν τιμωροῦμε μέ ὀγδόντα ραβδισμούς, ὅπως καί τή μοιχεία μέ ἑκατό ραβδισμούς γιά τόν ἄνδρα καί μέ λιθοβολισμό γιά τή γυναίκα. Τότε σηκώνονται φωνές γιά νά μᾶς καταγγείλουν γιά ἀγριότητα καί νά ποῦν ὅτι φταίει ἡ ἀραβική ἔπιροή! Κι ὅμως οἱ ἰσλαμικοί ποινικοί νόμοι γεννήθηκαν γιά τό καλό μιᾶς ὁλόκληρης τεράστιας κοινότητας:

Ἡ πορνεία πού διαδίδεται στίς μέρες μας τόσο πολύ, ὥστε νά γίνει μιά μάστιγα πού διαφθείρει καί καταστρέφει ὁλόκληρες γενιές καί εἶναι ἕνα ἐμπόδιο γιά τήν ἐργασία, δέν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπό μιά συνέπεια τῆς μοιχείας καί τῶν ἄλλων ἀθλιοτήτων πού μέ τόση ἐλαφρότητα ἀφήνουμε νά διαδίδονται. Μέσα σέ τέτοιες συνθῆκες μποροῦμε νά ὀνομάσουμε ἀγριότητα τή δημόσια μαστίγωση κάποιου, πράξη πού ἔχει σκοπό νά ἐμποδίσει τή διαφθορά τῆς νεολαίας; (...)

ΕΛΙΕΤ - ΗΧΗΘΕΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΔΑΝΕΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΩΣ

Τήν ἐποχή τοῦ Προφήτη, οἱ νόμοι ὄχι μόνο δημοσιεύονταν, ἀλλά καί ἐφαρμόζονταν. Ὁ Προφήτης ἐκτελοῦσε μόνος του τίς προσταγές τῶν νόμων του: ἔκοβε χέρια κλεφτῶν, μαστίγωνε, λιθοβολοῦσε. Τό ἴδιο καί ὁ χαλίφης. Μ' αὐτή τήν ἔννοια εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐγκατάσταση μιᾶς κυβέρνησης, ὅπως καί ἡ ὀργάνωση τῆς ἐκτελεστικῆς καί διοικητικῆς ἐξουσίας. Αὐτά εἶναι τά στοιχεῖα τῆς ἄσκησης τῆς ἐξουσίας, ὅπως οἱ ἀγῶνες καί οἱ προσπάθειες γιά νά κατακτηθεῖ ἡ πίστη, ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς ἴδιας τῆς πίστης.

(...)

Ἐξηγεῖστε στό λαό ὅτι οἱ ἱερωμένοι τοῦ Ἰσλάμ δέν θά μείνουν στή γωνιά τους γιά νά μελετοῦν δευτερεύοντα προβλήματα – ὅπως τά ἔμμηνα τῶν γυναικῶν – χωρίς νά ἀσχολοῦνται μέ τήν πολιτική, ἐπειδή ὑποτίθεται ὅτι ἡ θρησκεία καί ἡ πολιτική πρέπει νά εἶναι χωρισμένες! Σταματεῖστε αὐτές τίς φῆμες πού διαδίδουν οἱ ἀποικιοκράτες καί τίς φλυαρίες τῶν ἄθεων. Τήν ἐποχή τοῦ Προφήτη ἦταν ἄλλοι οἱ ἱερωμένοι καί ἄλλοι οἱ πολιτικοί; Κι ὅταν ζοῦσαν οἱ χαλίφηδες, ἀληθινοί ἤ ψεύτικοι; Καί στό χαλιφάτο τοῦ Ἀλῆ; Αὐτά τά λένε οἱ ἱμπεριαλιστές καί οἱ πολιτικοί τους πράκτορες γιά νά ἀποπροσανατολίσουν τή θρησκεία ἀπό τίς ἐπίγειες ὑποθέσεις καί νά τήν ἀπομακρύνουν ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς μουσουλμανικῆς κοινότητας, γιά νά χωρίσουν τούς οὐλεμάδες ἀπό τό λαό καί τούς ἀγωνιστές πού μάχονται γιά τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνεξαρτησία. Μόνο αὐτό τό ὅπλο διαθέτουν γιά νά ἐπιβληθοῦν στό λαό καί νά ἁρπάξουν τά πλούτη μας. Κι αὐτό εἶναι καί ὁ μοναδικός τους στόχος.

Ὅσο γιά μᾶς τούς μουσουλμάνους, ἄν περιοριστοῦμε στίς προσευχές, οἱ ἀποικιοκράτες δέν θά μᾶς ἀπειλήσουν; Ἀλλά θά πρέπει νά τούς ἐπιτρέψουμε νά ἁρπάξουν τόν πλοῦτο μας καί νά ἀρκεστοῦμε στίς προσευχές, ἐλπίζοντας ὅτι ὁ θεός θά τιμωρήσει αὐτούς καί θά ἀνταμείψει ἐμᾶς, μετά θάνατο; Ἄν ἀκολουθήσουμε αὐτή τή λογική δέν θά πάθουμε τίποτα. Θυμηθεῖτε αὐτόν τόν Ἐγγλέζο πού καταλαμβάνοντας τό Ἰράκ ρώτησε ἄν ἡ προσευχή τοῦ μωεζίνη ἀπό τό ὕψος τοῦ μιναρέ ἀναφέρονταν στήν ἀγγλική πολιτική.

«– Ὄχι τοῦ ἀπάντησαν.

– Ἔ, τότε ἀφῆστε τον νά φωνάζει, ὅσο θέλει».

Ἄν λοιπόν δέν ἀσχοληθεῖτε μέ τήν πολιτική τῶν ἀποικιοκρατῶν καί συνεχίσετε τίς συνηθισμένες συζητήσεις γιά ὁρισμένες ἀρχές, στίς ὁποῖες ἔχετε συρρικνώσει τό Ἰσλάμ, βεβαίως κανείς δέν θά σᾶς ἐνοχλήσει. Μπορεῖτε νά προσεύχεστε, ὅσο θέλετε. Σ' αὐτό τό διάστημα οἱ ἱμπεριαλιστές θά ἔχουν βάλει χέρι στό πετρέλαιό μας. Τί νά τούς κάνουν οἱ προσευχές; Διεκδικοῦν τά μεταλλεῖα μας, θέλουν νά μεταβάλλουν τή χώρα μας σέ μιάν ἀγορά πού θά βρίσκεται στή διάθεσή τους.

Γι' αὐτό τό λόγο ἡ κλίκα πού κυβερνάει καί πού τούς εἶναι ἀφοσιωμένη δημιουργεῖ μόνο βιομηχανίες συναρμολόγησης. Προτιμοῦν νά μή ζοῦμε σάν ἄνθρωποι, γιατί τούς ἀνθρώπους τούς φοβοῦνται. Οἱ ἄνθρωποι ἀναπαράγονται καί μποροῦν νά ἀπειλήσουν τό δεσποτισμό, τήν ἀποικιοκρατία καί τίς κυβερνήσεις πού τούς εἶναι ἀφοσιωμένες.

Ὅποτε ἐμφανίστηκε ἕνας ἄνθρωπος μεγάλου βελησνεκοῦς, ἤ τόν σκότωσαν ἤ τόν ἐξόρισαν ἤ τόν φυλάκισαν ἤ τόν καταγγέλουν ὅτι κάνει πολιτική. Γιά φαντασθεῖτε ἕνας ἱερωμένος νά πολιτεύεται...

Ἔ, λοιπόν, ὁ Προφήτης ἦταν ἕνας πολιτικός! Μήν ἀφήνετε νά σᾶς ξεγελοῦν οἱ ψεύτικες προπαγάνδες πού θέλουν νά σᾶς ἐξοβελίσουν ἀπό τήν πολιτική καί τίς ὑποθέσεις τῆς κοινωνίας, πού θέλουν νά σᾶς ἐμποδίσουν νά πολεμήσετε τό κράτος τῶν προδοτῶν καί τήν πολιτική του πού εἶναι ἀντιλαϊκή καί ἀντισλαμική.

Αὐτοί θέλουν ἁπλῶς νά προωθήσουν τά σχέδια τους, χωρίς κανείς νά τούς ἐμποδίσει.

Ο ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ ΑΝΑΛΥΕΙ ΤΟΝ ΥΠΑΡΚΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

«Η ιδεολογικη αδυναμια ειναι πιο απελπιστικη απο την υλικη...»

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ πιό κάτω τό μεγαλύτερο μέρος μιᾶς συνέντευξης πού ἔγραψε ὁ Ἀνατολικογερμανός συγγραφέας **ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΜΠΑΡΟ.** Τό κείμενο αὐτό κυκλοφόρησε λίγο μετά τήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου πού προκάλεσε τή σύλληψη καί φυλάκισή του. Περιγράφει ἐδῶ τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στή Λαοκρατική Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, τά καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν, τή δική του πνευματική ἐξέλιξη, καθώς καί τό ρόλο πού προορίζεται νά παίξει τό βιβλίο του.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ τοῦ Ροῦντολφ Μπάρο, πού ἐπευφημήθηκε καί σχολιάστηκε πλατιά, ἀναλύει τήν οἰκονομική καί πολιτική πραγματικότητα τῆς Λ.Δ.Γ. καί προτείνει ἕνα ὁλοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης γιά τό ξεπέρασμά της.

ΜΑΚΡΙΑ ἀπό τό νά θυμίζει θρηνωδίες περί ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, ὁ Μπάρο χώνει βαθιά τό νυστέρι τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης, στήν προσπάθειά του νά ἀποκαλύψει τόν πραγματικό χαρακτήρα τῶν κοινωνιῶν τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ» καί τίς ἐξηγεῖ σάν ἰδιόμορφους κοινωνικούς σχηματισμούς, πού πολύ ἀπέχουν ἀπό τό νά ἐφαρμόσουν τή σοσιαλιστική δημοκρατία καί τήν κοινωνική ἀπελευθέρωση τῶν ἐργαζόμενων.

ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ του καί στά συμπεράσματά του ὁ Μπάρο στηρίζεται στίς ἰδέες καί τίς μεθόδους τοῦ μαρξισμοῦ, ἀναδεικνύοντας τόν καταχωνιασμένο πυρήνα τῆς ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας: τή γνήσια ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου.

ΕΡ: *Θά 'θελα νά μάθω περισσότερα γιά τήν πνευματική σου ἐξέλιξη. Ἄν δέν κάνω λάθος, στή σημερινή κατεύθυνση βρίσκεσαι ἀπό τό 1968.*

ΑΠ: Τό βιβλίο μου δέν εἶναι κάτι πού δημιουργήθηκε γρήγορα. Ἡ περιόδος ἐπώασής του τοποθετεῖται ἀνάμεσα στά δυό μεγάλα γεγονότα, τοῦ Αὐγούστου 1961 καί τοῦ Αὐγούστου 1968. Ἤμουν ἕνας ἀπό τούς πολλούς καί κυρίως νέους κομμουνιστές στή Λ.Δ.Γ., πού εἶδαν στό ἀναπόφευχτο τότε κλείσιμο τῶν συνόρων μιά εὐκαιρία γιά νά κάνει τό κόμμα μιά ριζική προσπάθεια νά κερδίσει τήν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ στίς ἰδέες τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ξανακοιτώντας πρός τά πίσω μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ ἐλπίδα μας ἔμοιαζε μέ μιάν ἄνοιξη τῆς Πράγας, γιά τήν Πρωσσία, τή Σαξονία καί τό Μέκλεμπουργκ. Ἡ ἡγεσία, κάνοντας παραχώρηση σ' αὐτή τή πλατιά διαδομένη ἐπιθυμία, δημοσίευσε τήν ἀπόφαση γιά τή νεολαία τό 1963, πού ἤδη ἀνάφερα. Ὡς τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '60 εἶχε γίνει κιόλας σαφές, πώς ἦταν μόνο μιά τακτική μανούβρα, πώς δέν σκόπευε σέ τίποτα καινούριο, ἐκτός ἀπό ἕνα τεχνοκρατικό προσανατολισμό, πού τόν ἔβλεπε σάν συνέπεια, σάν ἐπαγωγή τῆς παγκόσμιας ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ξεκαθάρισα ἐντελῶς τότε ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσει ἕνας συστηματικός ἀγώνας ἐνάντια στά συντηρητικά στοιχεῖα τοῦ κόμματος. Νόμιζα πώς ἦταν δυνατό νά διωχτοῦν – ἕνας-ἕνας – ἀπό τίς θέσεις ἰσχύος πού κατεῖχαν. Καί πώς αὐτό πού χρειάζονταν, ἦταν νά ἐξοπλιστεῖ καθένας μόνος του γιά νά τούς νικήσει σ' ἕνα ἐσωτερικό πόλεμο θέσεων μέσα στό κόμμα. Ἀκόμα, δέν εἶχα οὔτε ἀμυδρή ὑποψία τῆς ἀληθινῆς φύσης τοῦ ἀντίπαλου, τῶν πηγῶν τῆς ἰσχύος του, τή σταθερή διαδικασία ἀναπαραγωγῆς του. Ὁ μηχανισμός αὐτός καθεαυτός, πού ἐξασφαλίζει τή συνέχεια τῆς ἀντίδρασης, δέν μοῦ ἦταν ἀκόμα πρόβλημα. Ἔτσι, ἐναπόθετα τίς ἐλπίδες μου σέ μιά ἁπλή ἀνανέωση τῶν βασικῶν στελεχῶν. Αὐτό ὅμως πού συμβαίνει στή πραγματικότητα εἶναι πώς κατάλληλα ἐπιλεγμένα στελέχη ἐνσωματώνονται ὁμαλά καί ἀπορροφοῦνται ἀπό τό μηχανισμό. Οἱ ἐξαιρέσεις ὑπάρχουν μόνο γιά τήν ἐπιβεβαίωση τοῦ κανόνα.

ΕΡ: *Πῶς ἄρχισες τήν ἐργασία σου ἔχοντας αὐτή τή στάση;*

ΑΠ: Τό πρῶτο πράγμα πού ἔκανα ἦταν ἕνα εἶδος γενικῆς προκαταρκτικῆς προετοιμασίας, χωρίς καμιά ξεκάθαρη ἀντίληψη. Ἄρχισα νά μελετῶ τό Μάρξ ἀπό τήν ἀρχή καί νά ἐπεξεργάζομαι τήν πραγματική ἱστορία τοῦ ΚΚΣΕ καί τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης. Μήπως ἦταν τό τροτσκιστικό μου στάδιο; Πρέπει νά παραδεχτῶ ὅτι ἔμαθα πολλά σημαντικά πράγματα, ἰδιαίτερα ἀπό τόν Ἰσαάκ Ντώυτσερ. Τόν ἴδιο καιρό ἐνδιαφέρθηκα γιά τό γιουγκοσλάβικο πείραμα καί γιά τήν Κίνα, ποιά δηλαδή ἦταν ἡ κριτική τοῦ Μάο τσέ Τούγκ ἐνάντια στό Χρουστσώφ. Σάν γεγονός, τό σχίσμα Μόσχας – Πεκίνου ἦταν τρομαχτικῆς σημασίας, γιατί ξανάβαλε σέ συζήτηση τίς ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ. Φυσικά, καταβρόχθισα ἄπληστα τήν «ἔκθεση Τολιάτσι» καί ἀκόμα ἔχω τό ἀπόκομμα ἀπό τή «Νέα Γερμανία». Τό Δεκέμβρη τοῦ 1967 ἔγραψα ἕνα γράμμα στόν Οὔλμπριχτ μέ βάση τίς ἐμπειρίες πού εἶχα στή βιομηχανία. Ἔκανα τό ζήτημα τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας καί τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν ἐργαζομένων στίς συνθῆκες τῆς οἰκονομικῆς μας ὀργάνωσης, μέ ἕνα στύλ, πού στή χώρα μας ἀποκαλεῖται «θετικός τρόπος». Ἕξι μῆνες ἀργότερα, δηλαδή τό Μάη 1968, ὅταν τό κίνημα ἀνανέωσης στήν Τσεχοσλοβακία βρίσκονταν στό ἀπόγειο, πῆρα μιάν ἀπάντηση, μιά προφορική σημείωση ἀπό ἕναν ὑπάλληλο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Τίποτα ἄλλο δέν ἀκολούθησε, οὔτε καί μετά τίς 21 Αὐγούστου 1968, ἄν καί μιλοῦσα ἀνοιχτά ὑπέρ τοῦ πειράματος τῆς Πράγας. Δέν ὑπῆρχε κυνήγι γιά τούς φορεῖς διαφορετικῶν ἀπόψεων, οὔτε καί ὑπάρχει ἀκόμα στό βαθμό, πού δέν τίς δημοσιοποιοῦν.

ΕΡ: *Εἶναι γεγονός πώς ἡ εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία ἔπαιξε σέ σένα ἀποφασιστικό ρόλο. Ποιά ἦταν ἡ αἴσθηση ἐδῶ γιά τά γεγονότα;*

ΑΠ: Ὑπῆρξε μιά γνήσια καί βαθιά διέγερση τῶν μαζῶν, πού εἶχε κιόλας ἀρχίσει ἀπό τό Γενάρη. Στίς 21 Αὐγούστου, πολλοί ἄνθρωποι ἔδειχναν στό πρόσωπό τους τί αἰσθάνονταν: ἀπογοήτευση, ντροπή, κατεβασμένα μάτια. Γιά μένα τά 1967-68 ἦταν τά χρόνια τῆς πιό ἔντονης ἐλπίδας. Στή Κίνα τό 1967 εἶδα τή μεγάλη προσπάθεια νά ἀπαλλαγεῖ ἡ πολυπληθέστερη χώρα τοῦ κόσμου ἀπό τό τέλμα τῆς σταλινικῆς γραφειοκρατίας. Στήν Τσεχοσλοβακία τήν ἑπόμενη χρονιά ὁ ἴδιος ἐχθρός, ἡ σταλινική γραφειοκρατία, πού μπλοκάρει τό δρόμο σέ κάθε σοσιαλιστική πρόοδο, ἐπέβαλε ἕνα σκοτάδι, πού δέν ἔχει ἀρθεῖ ἀκόμα. Τότε ἐπίσης, στό Παρίσι, γιά λίγες βδομάδες οἱ σπουδαστές καί οἱ

νέοι ἐργάτες ἀποδεσμεύτηκαν ἀπό τούς μάνατζερ τῶν συντηρητικῶν κομμάτων καί ρίχτηκαν σ' ἕναν ἀγώνα ἐνάντια στό κρατικό – μονοπωλιακό σύστημα, πού ἔφτασε μέχρι τίς πρῶτες φάσεις μιᾶς ἐπαναστατικῆς διπλῆς ἐξουσίας. Ὁ βιετναμέζικος λαός κατάφερνε μιά στρατηγική ἥττα στόν ἰμπεριαλισμό τῶν ΗΠΑ μέ τή λαμπρή ἐπίθεση τοῦ Τέτ...

Δέν μιλῶ ἐδῶ γιά τή θεωρητική μου ἐργασία, στήν ὁποία χρησιμοποιῶ τόν ὅρο «μορφωτική ἐπανάσταση», ἄν καί σπάνια ἐμπνεύστηκα ἀπό τό μαοϊσμό, καί πάντως, ποτέ στήν κατεύθυνση τῆς ἀντίληψης τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν γκρουπούσκουλων, πού φοροῦν τόσο πεισματάρικα τά δανεισμένα τους ροῦχα.

ΕΡ: *Μιλοῦσες προηγούμενα γιά τίς αὐταπάτες, πού ἀκολούθησαν τίς 13 Αὐγούστου 1961 καί τώρα ἀναφέρεις τίς αὐταπάτες, πού προηγήθηκαν τῆς 21 Αὐγούστου 1968. Εἶναι προφανές πώς ἕνα ὁρισμένο ἰδανικό κυβερνοῦσε αὐτές τίς αὐταπάτες καί τίς ἐλπίδες. Ἀλλά τί ἦταν πράγματι αὐτό; Γιατί ἤσουν τόσο δυσαρεστημένος σάν κομμουνιστής καί ὄχι ἁπλά σέ μιά προσωπική βάση;*

ΑΠ: Δέν ξέρω ἄν αὐτό μπορῶ νά τό κάνω κατανοητό. Γιατί οἱ ἄνθρωποι ὁδηγοῦνται στήν πολιτική δράση; Μνημονεύω στό βιβλίο μου τήν περίπτωση τοῦ Πλάτωνα, πού πουθενά δέν βρῆκε τήν πολιτεία, πού τοῦ ταίριαζε. Μᾶλλον χρειάζεται ν' ἀναφερόμαστε στήν ἐμπειρία, πού πιστεύω πώς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι ἔχουν ἀποκτήσει στή Λ.Δ.Γ., ἄνθρωποι πού ἦρθαν στό κόμμα νέοι στή διάρκεια τῶν τελευταίων 30 χρόνων. Τί συχέβη καί σήμερα ντρέπονται ἀκόμα καί νά καρφιτσώνουν τό ἔμβλημα; Ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς ἔχουμε περιέλθει βαθμιαῖα σέ μιά κατάσταση νά ντρεπόμαστε γιά τό κόμμα πού ἀνήκουμε. Αὐτό τό κόμμα εἶναι περιβόητο γιά τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ, πού τόν διατηρεῖ σέ μιάν ἀσφυκτική πολιτική κηδεμονία. Ἀκόμα καί γιά τά πιό ἁπλᾶ πράγματα, πού καθένας τά ξέρει καλύτερα, καί γιά τά πιό παιδαριώδη, πρέπει νά ψεύδεται μ' ἕνα τρόπο, πού κάνει νά κοκκινίζουν, ὅσοι ἀνήκουν σ' αὐτό. Ὅσο πιό ἀγνά ἀνῆκε κανείς κάποτε στό κόμμα, τόσο περισσότερο δέν μπορεῖ πιά νά ἀνέχεται νά ντροπιάζονται καί νά ποδοπατοῦνται τά ἰδανικά, πού σ' αὐτά βασιζόμασταν καί τά εἴχαμε καθαγιάσει. Τό τελικό συμπέρασμα εἶναι πώς ὁ λαός μένει βουβός. Οἱ πιό πολλοί σύντροφοι δέν ξέρουν πιά τί νά ποῦν. Ἀλλά καθένας πού ἔχει μιάν ἄποψη, ἕνα ἐργαλεῖο, τήν ἱκανότητα νά δεῖ τί ἔχει συμβεῖ καί τί συμβαίνει καθημερινά, πού βλέπει ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε μέ νέες σχέσεις κυριαρχίας, ἀντί γιά τή σοσιαλιστική ἐλευθερία καί ἰσότητα γιά ὅλο τόν ἐργαζόμενο λαό – καθένας, πού τά βλέπει αὐτά καί πού δέν θέλει νά χάσει τόν αὐτοσεβασμό του, πρέπει νά ψάξει γύρω του γιά νά βρεῖ μιάν ἐναλλακτική λύση, μιά δυνατότητα νά ξαναζήσει σέ ἁρμονία γιά τόν ἑαυτό του. Αὐτό ἦταν τό μυστικό τῆς ἐλπίδας τοῦ 1968, πού εἶχε καταχτήσει μεγάλο ἀριθμό ἀνθρώπων καί ἐδῶ στή Λ.Δ.Γ.

Ἄν μέχρι τήν εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία εἶχα πιστέψει στήν ἰδέα τῆς ἀπό τά μέσα κριτικῆς τοῦ μηχανισμοῦ, ἔπρεπε μετά νά κάνω ἕνα ἅλμα. Ἀπό ἠθική ἄποψή δέν εἶχα ἄλλη ἐπιλογή. Ἡ εἰσβολή ἦταν ἕνας ἄνεμος πού μέ τάραξε, ὅπως καί πολλούς κομματικούς Τσεχοσλοβάκους. Ἔγραψα ἕνα γράμμα, πού ζητοῦσα νά καθαιρεθῶ ἀπό τό κόμμα καί εἶμαι σίγουρος ὅτι καί πολλοί ἄλλοι ἔκαναν τό ἴδιο. Διαπίστωσα ὅμως πώς ἕνα μήνυμα σάν κι αὐτό, ἄν καί ἀπαραίτητο ἀπό ἠθική ἄποψη, θά ἐξατμιζόταν τήν ἴδια στιγμή τῆς ἥττας. Ἔπρεπε καί μποροῦσα νά κάνω κάτι καλύτερο καί πιό ἀποφασιστικό.

Δέν ξέρω, ἄν ὅσοι βρίσκονταν σέ ὑπεύθυνες θέσεις νόμισαν ὅτι δέν θά πληρώσουν ποτέ τίποτα γιά τήν πράξη τους στίς 21 Αὐγούστου. Ὁ ἀγώνας δέν θά σταματήσει, ἕως ὅτου ἡ πηγή τέτοιων ἀντιδραστικῶν ἐνεργειῶν βίας, δηλαδή ὁ μετασταλινικός μηχανισμός καί οἱ κανόνες του, πεταχτοῦν. Τίς πρῶτες ὧρες καί μέρες μετά τήν ἐπέμβαση, κάτι μοῦ προκάλεσε μιά μόνιμη ἀλλαγή. Ἤθελα νά τούς δώσω μιάν ἀπάντηση, ἀπέναντι στήν ὁποία θά ἦταν τόσο ἀνίσχυροι ἰδεολογικά, ὅσο ἤμασταν ἐμεῖς ἀπέναντι στά τάνκς. Καί τό πιστεύω ἀκόμα, πώς ἡ ἰδεολογική ἀδυναμία εἶναι πιό ἀπελπιστική ἀπό τήν ὑλική.

ΕΡ: *Αὐτό ἠχεῖ ἐπώδυνα, σάν ἰδιαίτερα μαρξιστικό.*

ΑΠ: Λίγο μ' ἐνδιαφέρει πώς ἠχεῖ. Ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ ἔγραψε ὅτι «οἱ ἰδέες γίνονται ὑλική δύναμη». Ἔχω ἀποδείξει στό βιβλίο μου ὅτι ὁ μηχανισμός εἶναι μιά καταψυγμένη συνείδηση, γνώση ὀργανωμένη γιά κυριαρχία. Οἱ κανόνες του πρέπει νά ὑπονομευτοῦν *ἰδεολογικά*, πρίν ἐξαφανιστοῦν ὑλικά. Αὐτό ἀκριβῶς φάνηκε σ' ὅσα προηγήθηκαν τῆς Πράγας. Πάντα πίστευα στή δύναμη τῶν ἰδεῶν καί τῶν λέξεων καί πώς αὐτές ποσοτικοποιοῦνται, ὅταν οἱ λαοί καθορίζονται ἀπ' αὐτές καί βεβαιώνονται γιά τ' ἀποτελέσματά τους. Δέν θά μπορούσαμε νά κατανοήσουμε τό Μάρξ, χωρίς αὐτή τή νοοτροπία. Οἱ νέες ἀλήθειες δέν εἶναι ἀνάγκη νά φωνάζονται ἰδιαίτερα δυνατά στήν ἀρχή. Ἀλλά μᾶς πιέζουν πρός τά μπρός καί τό κουράγιο πού ἀπαιτοῦν βρίσκεται πάντα.

ΕΡ: *Τό βιβλίο σου ἔχει βέβαια ἕνα πιό ἀντικειμενικό ἀποτέλεσμα, πέρα ἀπ' αὐτό πού μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μέ βάση τίς ἐμπνεύσεις σου.*

ΑΠ: Τώρα μπορῶ ν' ἀποχωριστῶ ἀπό τίς ἀρχικές ἐμπνεύσεις, ἀφοῦ μέσα ἀπ' ὅλο τό γράψιμο καί ξαναγράψιμο, κατόρθωσα βαθμιαῖα νά ἐλευθερώσω τόν ἑαυτό μου ἀπό κάθε τι, πού ἦταν ἁπλή καταδικαστική διαμαρτυρία. Ἀποφάσισα νά καταχωνιάσω τό πρῶτο δοκίμιο πού ἔγραψα τό καλοκαίρι τοῦ 1973, γιατί ἐκτός ἀπό τή γενική ἀδυναμία πού παρουσίαζε ὁλόκληρο τό κομμάτι μέ τά συμπεράσματα, περιεῖχε ἀκόμα πολλά παράπονα καί ὑποκειμενικά εὐχολόγια. Εἶναι ὄντως ἀπαραίτητο νά σηκωθοῦμε πάνω ἀπό κάθε εἴδους πικρίες· προκαλοῦν μονάχα αὐτοκαταστροφή. Δέν μπορῶ παρά νά δῶ σάν σκέτη ἀδυναμία, τό ὅτι πολλοί ἀντιπολιτευόμενοι κατηγοροῦν τήν Ἱστορία, πού δέν ἐπιβεβαιώνει τίς πρόσκαιρες ἐπιθυμίες τους.

Ὁ **Ροῦντολφ Μπάρο** ἐντάχθηκε στό Κ.Κ. Ἀνατολικῆς Γερμανίας (τό SED) τό 1952, ὅταν ἦταν μόλις 15 χρόνων. Τέλειωσε σπουδές φιλοσοφίας στό Πανεπιστήμιο Χιοῦμπολτ τό 1959 καί μετά ἐργάστηκε σέ μιάν ἀγροτική κολεκτίβα σάν ὑπεύθυνος ἔκδοσης τοῦ κομματικοῦ ἔντυπου, ἑνός συγκροτήματος 7-8 χωριῶν. Ἐπί δυό χρόνια τοποθετήθηκε στό Πανεπιστήμιο Γκράιφσβαλτ, σάν ὑπεύθυνος τῆς πανεπιστημιακῆς ἐφημερίδας καί ἀργότερα κλήθηκε ἀπό τό ἐπιστημονικό τμῆμα τῆς Κ.Ε. τοῦ SED νά δουλέψει στήν ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης Ἐπιστημόνων.

Τό 1965 γίνεται ἀρχισυντάκτης τοῦ «Φόρουμ», τοῦ περιοδικοῦ πού ἐκδίδει ἡ ἡγεσία τοῦ SED γιά τούς φοιτητές καί τούς νέους διανοούμενους.

Ἀποχώρησε ἀπό τό «Φόρουμ» τό φθινόπωρο τοῦ 1966 καί ἐργάστηκε ἀπό τό 1967 καί μετά, στό τμῆμα σχεδιασμοῦ προτύπων τεχνικο-οἰκονομικῆς βελτιστοποίησης σ' ἕνα μεγάλο συγκρότημα ἐργοστασίων. Παράλληλα, ἀρχίζει τό γράψιμο τοῦ βιβλίου του, πού κυκλοφόρησε τελικά μέ τίτλο «Ἡ ἐναλλακτική λύση». Ἡ δημοσίευσή του στή Δυτική Γερμανία, ὁδήγησε στή δίωξή του ἀπό τίς κρατικές ἀρχές τῆς Λ. Δ. Γερμανίας καί στήν καταδίκη του σέ ὀκταετή φυλάκιση.

Οἱ διαμαρτυρίες καί ἐκδηλώσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀριστερᾶς (σχετικά εἴχαμε γράψει στό τεῦχος 112, σελ. 44) γιά τήν τύχη τοῦ Μπάρο καί ἡ ἐπίδραση πού ἄρχισε νά ἀσκεῖ τό βιβλίο του, ἀνάγκασαν τήν κυβέρνηση τῆς Λ.Δ.Γ. νά ἱκανοποιήσει αἴτησή του νά φύγει στό ἐξωτερικό, διακόπτοντας τήν ἔκτιση τῆς ποινῆς του. Ἔτσι, ὁ Μπάρο ἐδῶ καί λίγες βδομάδες βρίσκεται στή Δύση, ἔξω ἀπό τή χώρα του.

Ὁ ἴδιος βέβαια, στήν παλιότερη συνέντευξή του, πού τμήματά της δημοσιεύουμε πιό κάτω, τόνιζε πώς ἄν καί ἡ δράση ἑνός ἐπαναστάτη μπορεῖ νά ἀνθίσει σέ ὁποιαδήποτε χώρα τοῦ κόσμου, ἐντούτοις τό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νά παλεύουν νά ἀλλάξουν τή δική τους κοινωνία. Δέν εἴμαστε σέ θέση νά ξέρουμε κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες ὁ Μπάρο ἔφτασε στό σημεῖο νά μήν ἐφαρμόσει αὐτά τά λόγια γιά τόν ἑαυτό του. Μόνο ὁ χρόνος μπορεῖ νά δείξει ἄν ἀπό τή νέα του θέση θά παλέψει καλύτερα καί ἀποτελεσματικότερα γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν του, ἤ ἄν ἁπλᾶ καί μόνο βρέθηκε σέ μιά στιγμή ἀδυναμίας...

Ὅποιος αἰσθάνεται σάν θύμα σ' αὐτή τήν κατάσταση, εἶναι χαμένος γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἀνανέωσης.

Μετά τήν ἐπέμβαση ἄρχισα νά μελετῶ τό Μάρξ γιά τρίτη φορά καί τό Λενινισμό γιά πρώτη φορά κριτικά καί ἐννοῶ ἀπό μιά ἱστορική καί ἀναλυτική σκοπιά. Γιά τήν ἐπαναστατική πληρότητα καί τό παγκόσμια ἱστορικό ἀνάστημα τοῦ Λένιν δέν ἔχω οὔτε καί τώρα καμιά ἐπιφύλαξη. Γιά νά πιάσω κάπως καλύτερα τόν «ὑπαρκτό σοσιαλισμό», ἐπεξεργάστηκα λεπτομερειακά τίς ἀπόψεις μου γιά τήν παγκόσμια ἱστορία, ἰδιαίτερα τήν ἱστορία τῶν ποικίλων μή – εὐρωπαϊκῶν πολιτισμῶν καί τήν ἑνότητα τῶν γενικῶν δομικῶν προβλημάτων, πού παρουσιάζουν. Τό 1971, μετά ἀπ' ὅλα αὐτά, ἄρχισα νά γράφω.

ΕΡ: *Ἐνῶ παράλληλα ἐργαζόσουνα στή βιομηχανία...*

ΑΠ: Ναί. Καί τό 1975 ἄρχισα νά ὑποβάλλω τό πρῶτο δοκίμιο σέ βασική ἀναθεώρηση, ὅσο ἦταν δυνατό στόν καιρό πού διέθετα. Στά τέσσερα πρῶτα κεφάλαια ἔκανα μόνο μερικές διορθώσεις ὕφους, ἄν καί ἀρχικά σχεδίαζα ν' ἀλλάξω περισσότερα. Μιά διατριβή πού εἶχα γράψει ἐν τῶ μεταξύ, φάνηκε πολύ χρήσιμη γιά τίς προσθῆκες καί τίς ἀλλαγές τοῦ 2ου καί 3ου μέρους, γιατί εἶχα τή δυνατότητα νά 'ρθω πιό κοντά μέ τήν οἰκονομική πρακτική τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ». Τό τρίτο μέρος εἶναι οὐσιαστικά καινούριο. Ἡ θεωρία τῆς γενικῆς χειραφέτησης καί τό κεφάλαιο πάνω στήν οἰκονομική τῆς μορφωτικῆς ἐπανάστασης δέν ὑπῆρχαν προηγουμένως. Ὅπως τά βλέπω τώρα, τό τρίτο μέρος εἶναι τό πιό σημαντικό, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἀκόμα κι ἄν ἡ προηγούμενη οἰκονομική ἀνάλυση συναντήσει πλατύτερη ἀποδοχή ἀπό τήν ἀντίληψή μου γιά τήν ἐναλλακτική λύση. Μόνη ἡ ἀνάλυση δέν ἐπαρκεῖ. Ἡ θεωρία δέν πρέπει νά μένει κολοβή μπροστά στά πρακτικά συμπεράσματα. Πρέπει νά προβάλλουμε ἕνα πρόγραμμα μέ τό ὁποῖο ὁ λαός μπορεῖ νά κινητοποιηθεῖ, ὁ λαός πού δέν θέλει πιά νά συνεχίζει μέ τόν παλιό τρόπο. Ἐλπίζω πώς τό βιβλίο μου θά δώσει μιά ὤθηση σέ μιάν εὐρύτερη αὐτο-γνωσία καί σέ μιά μεγαλύτερη πίστη στόν ἀγώνα γιά μιά νέα προοπτική στίς χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ».

ΕΡ: *Ὅταν θά διαβάζεται αὐτή ἡ συνέντευξη, ἡ «Κριτική τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ» πού ἔγραψες θά ἔχει ἤδη ἐκδοθεῖ μέ τόν τίτλο «Ἡ ἐναλλακτική λύση». Δέν νομίζεις, πώς ὁ τίτλος αὐτός εἶναι πιό ταιριαστός στίς ἰδέες σου, ἀπό τήν ἀρχική φόρμουλα, μιά καί κάνεις θετικές προτάσεις γιά μιά διαφορετική πολιτική πρακτική τοῦ κομμουνισμοῦ στήν Ἀνατολική Εὐρώπη; Καί μάλιστα, ὅταν τίς προτάσεις αὐτές τίς κάνεις σάν Μαρξιστής, σάν Ἀνατολικογερμανός κομμουνιστής, μ' ἄλλα λόγια ἀπό τά μέσα;*

ΑΠ: Ὁ κύριος σκοπός μου δέν εἶναι νά ἐμπλακῶ σέ πολεμικές, ἀλλά νά κάνω μιά περιεκτική πολιτική καί οἰκονομική ἀνάλυση καί νά διατυπώσω μιάν ἐναλλακτική πρόταση. Τό βιβλίο μου κάνει πολεμική μόνο στό βαθμό πού, σπάζοντας τό εἴδωλο πού λανσάρει ἐπίσημα τό κόμμα, φέρνει στήν ἐπιφάνεια τήν πραγματικότητα. Ὑπάρχει μιά πλατιά διαδομένη αἴσθηση στό κοινωνικό μας σύστημα, πώς ὁ «ὑπαρκτός σοσιαλισμός» καί ὁ σοσιαλισμός τοῦ Μάρξ εἶναι δυό πράγματα θεμελιακά διαφορετικά. Αὐτό δέν τό λέω σάν καταγγελία, ἀλλά σάν θέση, ἐξηγώντας το σάν ἱστορικό γεγονός. Ἀναλύω καί κριτικάρω τόν «ὑπαρκτό σοσιαλισμό» σάν μιά εἰδική περίπτωση κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ, ὅπως ὁ Μάρξ κατανόησε π.χ. τόν καπιταλισμό, σάν ἕναν ἄλλο κοινωνικό σχηματισμό. Ἔχω πάει πίσω μακριά στήν Ἱστορία, πίσω στόν ἀσιατικό τρόπο παραγωγῆς, γιά νά κατανοήσω τίς θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ συστήματός μας. Αὐτό ἰσχύει πολύ περισσότερο γιά τή Σοβιετική Ἕνωση. Εἶναι προφανές στόν καθένα ὅτι ὁ «ὑπαρκτός σοσιαλισμός» στήν Λ.Δ.Γ. ἤ στήν Τσεχοσλοβακία εἶναι ἕνα παράγωγο φαινόμενο, καί ὄχι κάτι πού ξεπήδησε ἀπ' αὐτές τίς χῶρες. Ἡ δική μας περίπτωση (τῆς Λ.Δ.Γ.) δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μόνο στά δικά της πλαίσια.

ΕΡ: *Αὐτό εἶναι τό σημεῖο πού ξεκινᾶτε. Πρός τά ποῦ κατευθύνεται μετά ἡ ἐπιχειρηματολογία σας;*

ΑΠ: Πρῶτα-πρῶτα, μιᾶς καί ὁ ἀρχικός σκοπός τοῦ Μάρξ ἦταν ἡ γνήσια γενική ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητας, τί θά 'πρεπε νά περιλαβαίνει σήμερα, αὐτή ἡ γενική ἀπελευθέρωση; Τί ἐμπόδια τῆς ἀντιστέκονται; Τί μορφές θά 'πρεπε καί θά μποροῦσε νά πάρει ἡ κομμουνιστική πρακτική στίς συνθῆκες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ»; Ποιό θά ἦταν τό ὑποκείμενο τῆς πρακτικῆς αὐτῆς καί ἀπό ποιές κοινωνικές δυνάμεις θά ἀποτελοῦνταν; Πῶς θά 'πρεπε νά ὀργανωθεῖ μιά καινούρια «Λίγκα Κομμουνιστῶν»; Καί ποιό θά 'ταν τό πολιτικό καί οἰκονομικό πρόγραμμα δράσης της;

Ἀναπτύσσω τά ζητήματα αὐτά μ' ἕναν τρόπο, πού νά σχετίζεται καί μέ τούς κομμουνιστές καί σοσιαλιστές τῆς Δύσης. Γιά παράδειγμα, βλέπω σάν πολύ συζητήσιμο τό ὅ,τι τό μέτωπο τῆς Ἀριστερᾶς στή Γαλλία, βάζει σάν σημεῖο-κλειδί στό πρόγραμμά του τήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς χάλυβα καί τήν ἐνίσχυσή της μέ νέες ἐπενδύσεις. Μοῦ φαίνεται πώς εἶναι μιά νέα δόση ἀπό τό ἴδιο τό παλιό φάρμακο. Βέβαια, κρίνοντας ἀπό μιά στενή σκοπιά τά πράγματα, πολλά τέτοια μέτρα μποροῦν νά ὑποδειχτοῦν. Ἀλλά τό πρόβλημα εἶναι, τί εἴδους νέο πολιτισμό ἔχει στό νοῦ του τό Γαλλικό Κ.Κ.; Τί στ' ἀλήθεια διδάχτηκε ἀπό τό Μάη τοῦ 1968;

ΕΡ: *Πῶς θά ἀντιδράσει ἡ ἡγεσία τοῦ SED (Κ.Κ. τῆς Λ.Δ.Γ.) στό γεγονός, ὅτι ἀκόμα ἕνας πολίτης τῆς Λ.Δ.Γ. καί μάλιστα ἕνα στέλεχος τοῦ κόμματος, ὅπως ἤσουν ἐσύ ἐπί 25 σχεδόν χρόνια, ἔχει πάρει μιά θέση ἀνοιχτῆς ἀντιπολίτευσης; Ἡ λογική τοῦ βιβλίου σου εἶναι ἀμείλιχτη καί στά ἐπιχειρήματά σου δέν κάνεις συμβιβασμούς. Μακροπρόθεσμα θά ἐξασκήσει μιά ἐπιρροή ὑπονομευτική τῶν κυρίαρχων δομῶν τῆς Λ.Δ.Γ.*

ΑΠ: Αὐτό εἶναι ἀκριβῶς πού ἐλπίζω νά κάνει, ἀλλά πᾶρε ὑπόψη σου, ὅτι ἐγώ ἁπλά ἐπεμβαίνω σέ μιά διαδικασία, πού κιόλας ἐκτυλίσσεται. Ἡ ἀρχική ἰδέα πού ἐνέπνευσε τό κοινωνικό μας σύστημα, τώρα εἶναι ὁλότελα κούφια. Τό κόμμα μας εἶναι κάτι σάν τήν καθολική ἐκκλησία πρίν τό Λούθηρο. Ἡ δυσπιστία εἶναι βαθιά ἁπλωμένη παντοῦ, ἀκόμα καί τό Πολιτικό Γραφεῖο δέν ξέρει πῶς νά προχωρήσει. Ὅλα τά μέσα κινητοποίησης τῶν μαζῶν ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ κατά κόρο, σέ σημεῖο πού νά μήν ἀποδίδουν πιά, ἰδιαίτερα στήν οἰκονομία.

Ὅπου καί νά πᾶς, διαπιστώνεις τέλεια ἔλλειψη διαλόγου. Πρόθεσή μου εἶναι νά ἐφοδιάσω τίς νέες κοινωνικές δυνάμεις μέ τή θεωρητική βάση πού χρειάζονται στόν ἀγώνα τους γιά νά συντρίψουν τό ξεπερασμένο σταλινικό καθεστώς. Εἶμαι πολύ μακριά ἀπό τήν ἀντίληψη τῆς χρησιμοποίησης τῶν ἀνθρώπινων παραγωγικῶν δυνάμεων, πού ἡ κοινωνία μας διαθέτει, σ' ἕνα τυφλό ἀνταγωνισμό μέ τή Δύση. Κάτι τέτοιο στενεύει ὅλη μας τή κοινωνική ζωή, φρενάρει καί ἀκρωτηριάζει τίς ἀνθρώπινες κινητήριες δυνάμεις τῆς κοινωνίας μας καί τέλος ἡ Δύση ἀποκλείεται νά νικηθεῖ σ' ἕνα τέτοιο πεδίο.

ΕΡ: *Περιμένεις ὅτι τό SED θά ἀντιμετωπίσει τό βιβλίο σου ἀναλυτικά;*

ΑΠ: Ἄς δοῦμε ποιοί εἶναι τό SED. Πρῶτος ὁ κομματικός μηχανισμός θά ἀντιδράσει μέ τά συνηθισμένα μέσα ἄμυνας, πού διαθέτει. Δέν τοῦ ἀρκεῖ νά ἀποκαλέσει τό βιβλίο μου ἀναθεωρητικό· θά τό καταγγείλει σάν ἀντεπαναστατικό. Θά πεῖ ὅτι

γράφτηκε μέ τίς ὑποδείξεις ξένων δυνάμεων. Ὁποιαδήποτε προσοχή δοθεῖ στό βιβλίο ἀπό μή-κομμουνιστικούς ἤ ἀντικομμουνιστικούς κύκλους (ἤδη καί τόν Σαντιάγο Καρίγιο τόν βάζουν σ' αὐτούς), θά χρησιμοποιηθεῖ σάν ἀπόδειξη τοῦ ἰσχυρισμοῦ τους. Αὐτή εἶναι ἡ ρουτίνα πού ἀκολουθεῖται, ἀλλά κανείς δέν πρόκειται νά δώσει σημασία σέ τέτοιους ἀφορισμούς, ἄν διαθέτει τήν ὁποιαδήποτε ἀνεξαρτησία σκέψης.

Δέν ἀπαιτεῖται καμιά ἰδιαίτερη ἱκανότητα νά ἀπομονώσει κανείς μερικές φράσεις ἀπό τό συνολικό κείμενο καί νά τίς βάλει στόχο. Ὁ μηχανισμός πρέπει νά κάνει πρόδηλο, ὅτι κάθε κριτική εἶναι ξενοκίνητη. Ὅτι δέν μπορεῖ νά εἶναι ἕνα ἐσωτερικό προϊόν, μέ μιά πλατιά ὑποστήριξη σ' αὐτήν ἐδῶ τή χώρα, ἀκόμα καί ἀνάμεσα στά μέλη τοῦ κόμματος, θά 'λεγα μάλιστα ἰδιαίτερα ἐκεῖ. Θά προσπαθήσουν ν' ἀποφύγουν πάση θυσία τή διαλογική ἀντιπαράθεση μέ τά ἐπιχειρήματα καί τά συμπεράσματά μου.

Πάντως, ὅποιος καί νά διαβάσει τό βιβλίο, ἀκόμα καί ἐπίσημος, θά σχηματίσει μιά γνώμη διαφορετική ἀπ' αὐτήν πού θά περιμένουν νά ἐκφράσει. Πιστεύω πώς ἔχω γράψει ἕνα βιβλίο, ποῦ ἡ πολιτική ἀστυνομία εἶναι ἀνίσχυρη μπροστά του.

ΕΡ: *Κι ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑπόλοιπη κοινή γνώμη στή Λ.Δ.Γ.;*

ΑΠ: Τό βιβλίο μου ἀπευθύνεται βέβαια καί στόν πολύ κόσμο τοῦ κόμματος, σ' αὐτούς πού εἶναι νομοταγεῖς κατά τό ἥμισυ, καί σ' αὐτούς πού ἔχουν ἤδη υἱοθετήσει μιά κριτική στάση ἀπέναντι στήν πραγματικότητα τῆς Λ.Δ.Γ. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς συνεχίζουν νά παίζουν τό ρόλο τους, γιατί δέ μποροῦν νά δοῦν μιά προοπτική ἀλλαγῆς. Δέν εἶναι πρωτοφανέρωτο στήν ἱστορία, μιά ὁλόκληρη γενιά νά αἰσθάνεται χωρίς διέξοδο. Πολλοί ἄνθρωποι στή χώρα μας νομίζουν πώς δέν ὑπάρχει διέξοδος, οὔτε ἀπό τά μέσα, οὔτε ἀπ' ἔξω. Ἡ ἐπακόλουθη παραίτηση εἶναι τό ἀποτέλεσμα μιᾶς ψυχολογικῆς διαδικασίας ὑποταγῆς στή μοίρα, πού τά ἄτομα πρέπει νά τῆς ἀντισταθοῦν. Ἡ ἱστορία, ἀργά ἤ γρήγορα, φανερώνει πάντα τή διέξοδο. Ξαφνικά εἶναι δυνατό νά παρουσιαστοῦν δυνατότητες ἀλλαγῆς, ἀλλά τά ἄτομα δέν βρίσκονται πιά στή θέση τους γιά νά λάβουν μέρος. Ἐπιτίθεμαι, ἰδιαίτερα, στά ὑπολείμματα πίστης πρός τό μηχανισμό. Ἡ κατάσταση εἶναι τέτοια, πού καθένας καί ἰδιαίτερα ὁ κάθε διανοούμενος τοῦ κόμματος, πρέπει νά ρωτήσει τόν ἑαυτό του, ἄν κυριαρχεῖ σ' αὐτόν ἡ ἰδιότητα τοῦ στελέχους τοῦ μηχανισμοῦ (πού σ' ἕνα ὁρισμένο βαθμό κυριαρχεῖ) ἤ ἡ ἰδιότητα τοῦ κομμουνιστῆ. Κανείς δέν μπορεῖ ν' ἀποφύγει αὐτή τήν ἐσωτερική ἀντικειμενική ἀντίθεση.

Τέλος, τό βιβλίο μου ἀπευθύνεται στά γνήσια ἀντιπολιτευτικά στοιχεῖα. Θέλω νά τούς δώσω κουράγιο νά πάρουν αἰσιόδοξες καί δημιουργικές θέσεις. Δέν πρέπει νά ἀφήνουμε χῶρο γιά ἡττοπάθεια καί ἀπελπισία, ἀλλά νά τραβήξουμε τό δρόμο τῆς ὀργανωμένης ἀντιπολίτευσης. Πρέπει νά προετοιμαστοῦμε νά χάσουμε, ἄν χρειαστεῖ, τά πολλά μέσα πρός τό ζῆν, γιά παράδειγμα τίς εἰδικές θέσεις τῶν ἔμμισθων διανοούμενων.

ΕΡ: *Μήπως μπορεῖς νά ἐξηγήσεις ἀναλυτικότερα πῶς ἀπόκτησες τίς ἐμπειρίες σου, μερικά βασικά σημεῖα τῆς ἀνάπτυξής σου;*

ΑΠ: Ἐξωτερικά ἡ βιογραφία μου εἶναι ἀρκετά κανονική, σύμφωνη μέ τά στάνταρ τῆς Λ.Δ.Γ. Μερικές συγκρούσεις, πού μοῦ ἔτυχαν εἶναι τυπικές περιπτώσεις γιά χιλιάδες ἀνθρώπους, μόνο πού δέν ξέρω ἄν τίς ξεπέρασαν ὅλοι, ἀνώδυνα, ὅπως ἐγώ. Μετά τίς σπουδές μου, τή δημοσιογραφία, τή δουλειά μου στήν ἀγροτική κολλεκτίβα καί ἀργότερα στήν Ἕνωση Ἐπιστημόνων, προσλήφθηκα, τό 1965, σάν ἀρχισυντάκτης τοῦ «Φόρουμ». Τό 1963 εἶχε δημοσιευτεῖ μιά ἀπόφαση τοῦ Π.Γ. γιά τή νεολαία, πού ἔδινε τό σύνθημα γιά μιά κριτική τοῦ γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ ἀπό τή νεώτερη γενιά. Δέν εἶχα καταλάβει ὅτι τό 1965 ἡ γραμμή αὐτή βρίσκονταν στό σημεῖο ἀναστροφῆς καί ὅτι εἶχα φτάσει πολύ ἀργά. Αὐτό πού μέ δυσαρεστοῦσε ἦταν τά ἐξωτερικά συμπτώματα, οἱ γραφειοκρατικοί κανόνες. Στό «Φόρουμ» υἱοθέτησα βαθμιαῖα μιά φιλελεύθερη πολιτική, προσπαθώντας νά βάζω γιά συζήτηση θέματα, πού δέν ἦταν νομιμοποιημένα νά συζητηθοῦν. Τό μότο μου ἦταν «οἱ ἀντιθέσεις στό τραπέζι κι ὄχι στό ντουλάπι». Σιγά – σιγά, ἀνακάλυψα ὅτι τό δόντι δέν βγαίνει μέ γραμμική διαδικασία. Γίνονταν, θυμᾶμαι, μιά διαλογική ἀντιπαράθεση γιά τή λυρική ποίηση. Ὅταν μπῆκα στή συζήτηση δέν κατάλαβα τήν προβοκάτσια πού ἔκανα στούς λυρικούς ποιητές. Εἶχα γράψει ἀπό μιά θέση ἀρκετά σκληρῆς κριτικῆς πρός τή λυρική ποίηση, ἀπό μιά «ἀριστερή» θέση. Ἔκφραζα βέβαια ὅ,τι πίστευα ἐκεῖνο τόν καιρό, ἀλλά οἱ λυρικοί δέν μποροῦσαν νά γράψουν αὐτό πού σκέφτονταν. Ἡ ἀντιπαράθεση αὐτή κόπηκε σύντομα καί ἐγώ καταλαβαίνοντας ὅτι δυνάμεις ἀρκετά διαφορετικές ἀπό τίς προσωπικές μου πεποιθήσεις κρύβονταν πίσω ἀπό τή γραφομηχανή μου, προετοίμαζα τόν ἑαυτό μου νά ἐγκαταλείψει τή θέση τοῦ ἀρχισυντάκτη, ὅπως καί πράγματι ἔγινε τό φθινόπωρο τοῦ 1966. Λίγους μῆνες ἀργότερα προσγειώθηκα στή βιομηχανία, ἄν καί μέ ὁμαλή προσγείωση πρέπει νά τονίσω. Πάντα εἶχα τήν καλή τύχη νά μέ μεταχειρίζονται καλά, ἀκόμα καί στήν ἀπομάκρυνσή μου ἀπό τό Φόρουμ. Τίποτα δέν συνέβη πού νά μέ κάνει νά θυμώσω προσωπικά ἤ νά πικραθῶ. ■

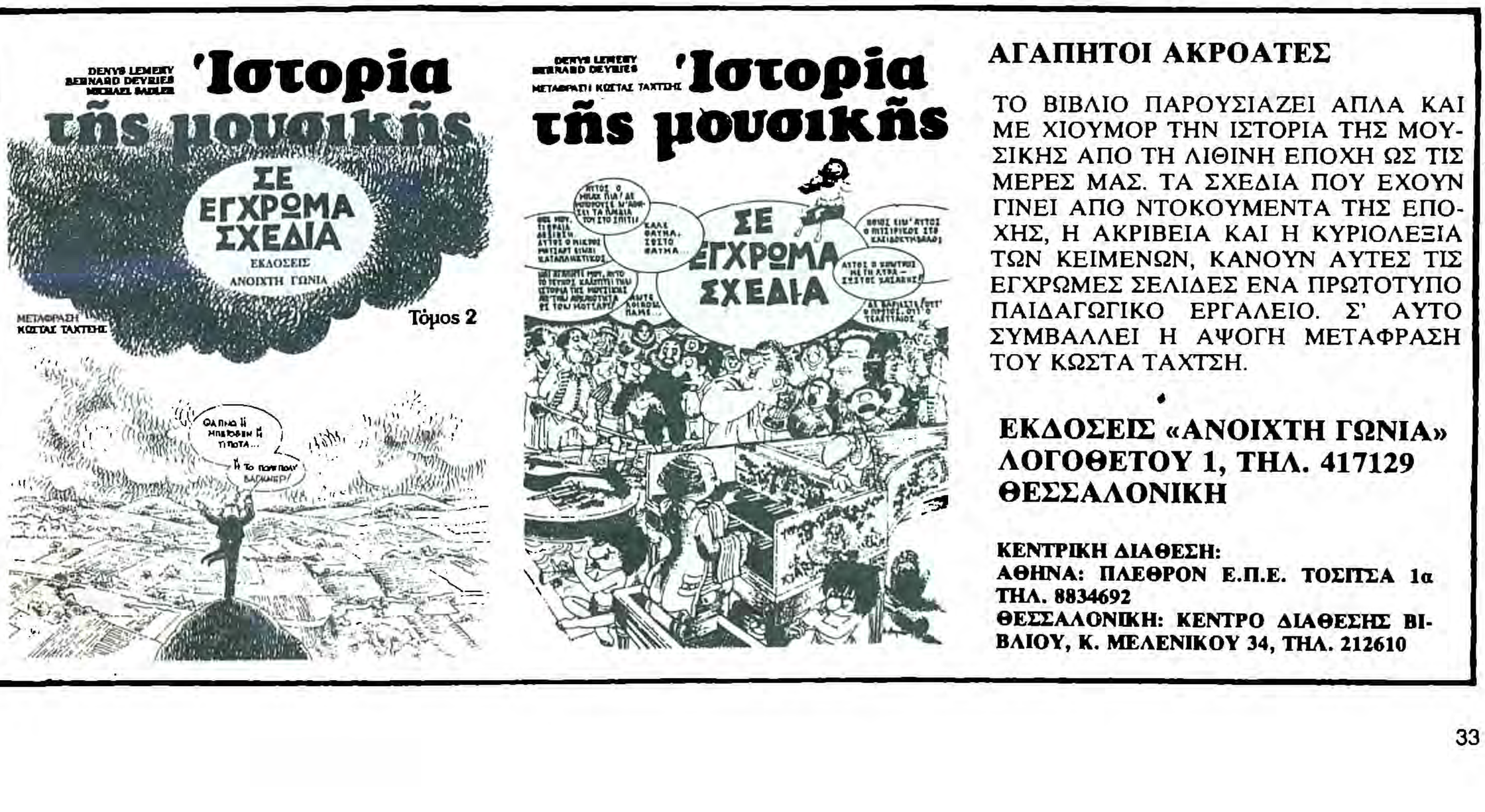

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΑΚΡΟΑΤΕΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΑΠΛΑ ΚΑΙ ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΙΘΙΝΗ ΕΠΟΧΗ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ. ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΑΠΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ, Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, ΚΑΝΟΥΝ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ. Σ' ΑΥΤΟ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ Η ΑΨΟΓΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΑΧΤΣΗ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΝΟΙΧΤΗ ΓΩΝΙΑ»
ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ 1, ΤΗΛ. 417129
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΑΘΗΝΑ: ΠΛΕΘΡΟΝ Ε.Π.Ε. ΤΟΣΙΤΣΑ 1α ΤΗΛ. 8834692
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ, Κ. ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ 34, ΤΗΛ. 212610

Τό φεμινιστικό κίνημα – προβλήματα

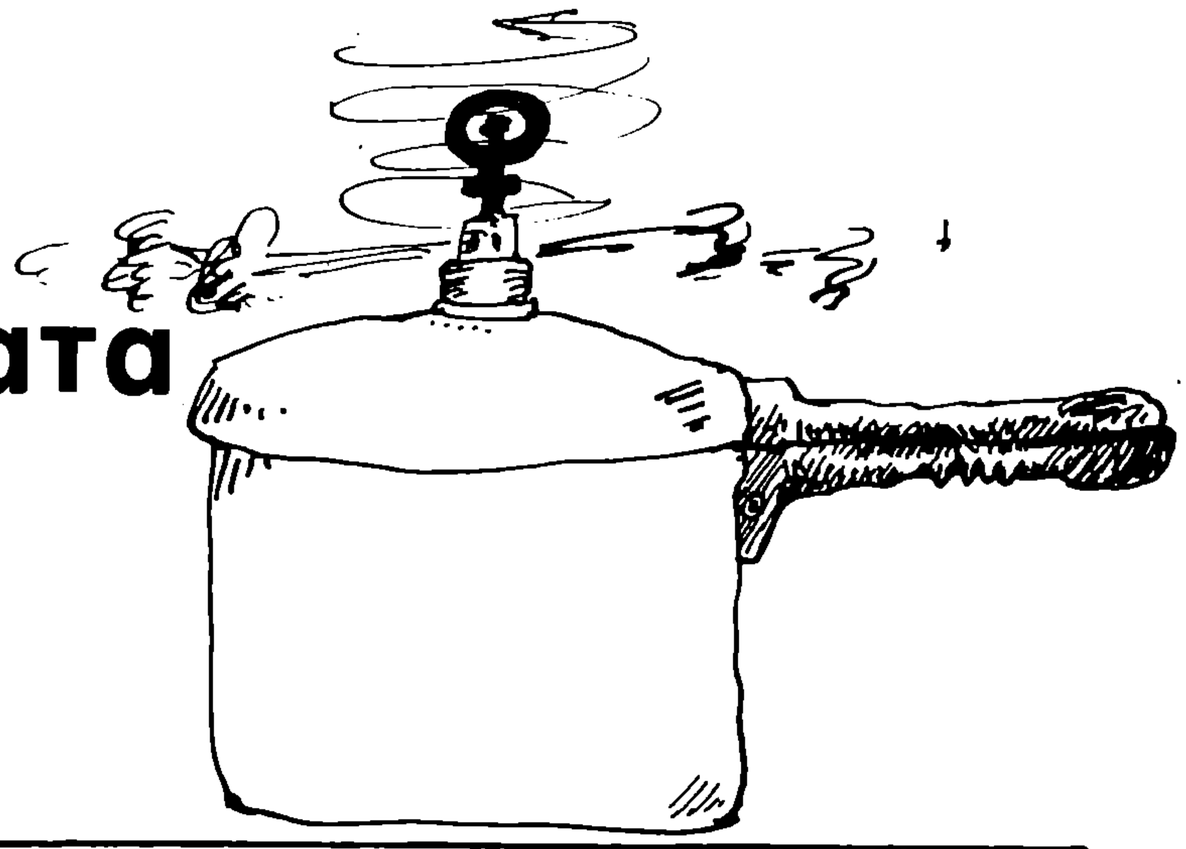

«Οὔτε οἱ ἄντρες, οὔτε οἱ γυναῖκες εἶναι σήμερα εὐτυχισμένοι: καί οἱ δύο εἶναι θύματα, ἀλλά οἱ γυναῖκες εἶναι ἐπιπλέον θύματα τῶν θυμάτων».

Ἡ διαπίστωση αὐτή εἶναι τῆς Ἄλις Σβάρτσερ καί ἀναφέρεται στό βιβλίο τῆς «Ἡ μικρή διαφορά καί οἱ μεγάλες της συνέπειες».

Τό κείμενο πού δημοσιεύουμε προτάσσεται στό βιβλίο τῆς Ἄλις Σβάρτσερ, πού σύντομα πρόκειται νά κυκλοφορήσει, ἐγκαινιάζοντας τήν προσπάθεια τῆς «Ἐκδοτικῆς Ὁμάδας Γυναικῶν» καί ἐκθέτει τούς προβληματισμούς τῆς ὁμάδας γιά τό φεμινιστικό κίνημα εἰδικά στήν Ἑλλάδα.

Η ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ καί μαζική ἀμφισβήτηση θεσμῶν καί ἀξιῶν πού σφράγισε τήν Εὐρώπη καί τίς ΗΠΑ στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ '60, προκάλεσε μιά σειρά ἀπό σοβαρές κοινωνικές καί ἰδεολογικές ἀνακατατάξεις μέ σημαντικές ἐπιπτώσεις στόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὡς τότε, ἀντιμετωπίζονταν ἡ πάλη γιά τήν ἀνθρώπινη ἀπελευθέρωση.Τό σημαντικότερο ἀπό τά φαινόμενα πού ἀκολούθησαν, τόσο ἀπό τήν ἄποψη τῶν διαστάσεων πού πῆρε, ὅσο καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπίδρασης του πάνω στήν ταξική πάλη, ὑπῆρξε ἡ ἔκρηξη τοῦ νέου φεμινιστικοῦ κινήματος: ἔχοντας, ἐξ ὁρισμοῦ, σάν στόχο μιά πλευρά τῆς ἀνθρώπινης καταπίεσης ἐγκλωβισμένη στόν τομέα τοῦ «ἰδιωτικοῦ», ἀποτέλεσε *τό πρῶτο κοινωνικό κίνημα πού ἀμφισβήτησε πρακτικά καί σ' ἕνα μαζικό ἐπίπεδο τήν ἰδεαλιστική διάσταση προσωπικοῦ – πολιτικοῦ.* Μ' αὐτή τήν ἔννοια, δέν ἐμπλούτισε μόνο τό ὅραμα τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν καταπιεσμένων μέ μιά νέα διάσταση: Τήν ἀπελευθέρωση τῶν γυναικῶν. Ἀλλά κυρίως, ἔθαλε στήν ἡμερήσια διάταξη, μέ ἐπιτακτικό τρόπο, τήν σημασία τῆς πάλης γιά τήν ἀλλαγή τῆς συνείδησης. Ἐντόπισε καί πρόβαλε, δηλαδή, τό ἀσυμβίβαστο ἀνάμεσα σ' ἕνα ἀγώνα γιά τήν ἀνατροπή τῶν ὑλικῶν συνθηκῶν τῆς καταπίεσης τῶν ἀνθρώπων καί τή διαιώνιση μιᾶς ἀντίληψης πού θεωρεῖ τήν ἀθλιότητα τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων σάν φυσιολογική καί αὐτονόητη.Μ' ἄλλα λόγια, τό νέο φεμινιστικό κίνημα ἀπέδιδε καί πάλι στήν ἐπανάσταση μιά διάσταση ξεχασμένη, ἀλλά καί πρωταρχική, πού τόσο εἶχαν τονίσει οἱ πρῶτοι ὁραματιστές της: τό *συνειδητό χαρακτήρα* της σέ ἀντίθεση μέ ὅλες τίς προηγούμενες, τόν ἀναντικατάστατο, δηλαδή, ρόλο τοῦ ἀνθρώπου – ὑποκειμένου, πού ἐπεμβαίνει καί ἀλλάζει τήν ἱστορία του, ἀλλάζοντας καί τόν ἑαυτό του.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ αὐτή τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου στήν Εὐρώπη καί τίς ΗΠΑ συνέπεσε χρονικά μέ μιά περίοδο ἤττας τοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα, σάν συνέπεια τῆς ἀδυναμίας του νά ἀντιταχθεῖ ἀποτελεσματικά στήν δικτατορία ἡ ὁποία «ἀνέστειλε», κατά κάποιον τρόπο, τήν ἐκδήλωση μιᾶς κοινωνικῆς κρίσης. Ἔτσι, οἱ ἐπιδράσεις τῶν παραπάνω γενικότερων ἰδεολογικῶν καί κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων καί πιό συγκεκριμένα, τοῦ γυναικείου κινήματος, καθυστέρησαν αἰσθητά.

ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ, ὁ ἀπόηχος τοῦ φεμινιστικοῦ κινήματος –πού εἶχε ἤδη πίσω του σχεδόν μιά δεκαετία θεωρίας καί πράξης – ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται: τόσο σάν μιάν ἀνάγκη να ἐκφραστοῦν τά συσσωρευμένα προβλήματα πού ἔβαζε ἡ γυναικεία καταπίεση στήν Ἑλλάδα, ὅσο – ἄν καί σέ μικρότερο βαθμό – σάν ἀνάγκη νά συνδεθεῖ ἕνας γηγενής γυναικεῖος ἀγώνας μέ τήν πάλη καί τίς ἐμπειρίες τοῦ παγκόσμιου φεμινιστικοῦ κινήματος.

ΤΟ ΔΙΑΧΥΤΟ ὡστόσο, ἐνδιαφέρον γύρω ἀπό τό γυναικεῖο ζήτημα *ἐκδηλώθηκε ἐλάχιστα σέ μιά ὀργανωμένη ἔκφραση μιᾶς φεμινιστικῆς συνείδησης καί πάλης.* Ἡ δημιουργία τῶν μαζικῶν γυναικείων ὀργανώσεων – στήν πλειοψηφία τους ἀποτέλεσμα προωτοβουλίας πολιτικῶν κομμάτων – ἐκφράζει κυρίως τήν διάθεση νά ἀντιμετωπιστοῦν τά προβλήματα τῆς ἄνισης μεταχείρισης ἀνδρῶν καί γυναικῶν *μέσα ἀπό μιά πάλη γιά μεταρρυθμίσεις στά πλαίσια τῆς πατριαρχικῆς κοινωνικῆς δομῆς* – καί πολύ λιγότερο τήν πάλη γιά τήν ἀνατροπή αὐτῆς τῆς πατριαρχικῆς κοινωνίας πού ἀναπαράγει τίς ἴδιες σχέσεις ἐξουσίας, καταπίεσης καί ἐκμετάλλευσης.

ΑΛΛΑ ἡ ἀνάγκη νά προσδιορισθεῖ τό περιεχόμενο τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν γυναικῶν καί τῆς πάλης γιά τήν κατακτησή της, γίνεται ὅλο καί πιό αἰσθητή. Πράγμα πού διαφαίνεται, ἐκτός τῶν ἄλλων, κι ἀπό τή στάση τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης: ἐπωφελούμενα ἀπό τό ζωηρό ἐνδιαφέρον πού περιβάλλει κάθε φεμινιστική ἔκφραση, ἀσκοῦν τήν παντοδυναμία τους, προσπαθώντας νά ἐκχυδαΐσουν καί νά ἀποδυναμώσουν τό γυναικεῖο κίνημα στή γένεσή του.

Οἱ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ὅμως πού ἀναστέλλουν τήν ἀνάπτυξη μιᾶς γηγενοῦς φεμινιστικῆς θεωρίας καί πράξης δέν πειρορίζονται στίς διαστρεβλώσεις τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης. Τά βαθύτερα αἴτια θά πρέπει νά ἀναζητηθοῦν στήν ἴδια τή διαδικασία διαμόρφωσης τῶν δομῶν τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας καί τῆς μετ' ἐμποδίων ἀνάπτυξης ἑνός «ταλαιπωρημένου» καπιταλισμοῦ. Πρόκειται γιά μιάν ἀνάλυση πού ἀκόμα δέν ἔχει γίνει, ἀλλά πού εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά νά ἐντοπιστοῦν τά ἀντικειμενικά αἴτια τῆς καθυστέρησης. Μποροῦν ὡστόσο νά ὑπογραμμιστοῦν ὁρισμένες βασικές συνιστῶσες πού καθιστοῦν πολύ πιό ἐπίπονη καί προβληματική τήν ἀνάπτυξη τῆς φεμινιστικῆς σκέψης σέ τοῦτο τόν τόπο ἀπ' ὅ,τι σέ ὁποιαδήποτε ἀνεπτυγμένη εὐρωπαϊκή χώρα.

ΠΡΩΤΑ - ΠΡΩΤΑ, ἡ ἀπουσία μιᾶς παράδοσης γυναικείων ἀγώνων – γιά δοσμένους ἱστορικούς λόγους (Τουρκοκρατία κλπ.) – πού θά ἔκανε δυνατή τήν ἀφύπνιση μιᾶς συλλογικῆς ἱστορικῆς μνήμης, συνδέοντας τό ξέσπασμα μιᾶς γυναικείας ριζοσπαστικοποίησης μέ τίς ρίζες της. Ἡ ὕπαρξη μιᾶς τέτοιας παράδοσης ἔπαιξε σημαντικό ρόλο σ' ὅλες τίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες, ὅπου – ἤδη ἀπό τόν 17ο καί 18ο αἰώνα – ὅλες οἱ κοινωνικές συγκρούσεις γέννησαν θεωρητικές καί πρακτικές ἐκδηλώσεις συνειδητοποίησης τῆς γυναικείας «μοίρας» καί μιά θέληση γιά τήν ἀνατροπή της.

ΑΛΛΟΣ ἕνας σημαντικός παράγοντας εἶναι τό πολιτιστικό κενό πού μαστίζει τήν ἑλληνική διανόηση ἀπό καταβολῆς, σχεδόν, τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους. Ἡ ἀπουσία μιᾶς οὐσιαστικῆς σύνδεσης μέ τό κεκτημένο τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψης σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς κουλτούρας, ἀποτέλεσε – κι ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελεῖ – δομικό στοιχεῖο τῆς συγκρότησης αὐτοῦ πού ὀνομάζουμε «σκεπτόμενο ἄτομο» στήν Ἑλλάδα. Κι αὐτή ἡ πνευματική φτώχεια, ὄχι μόνο δέν ἐπέτρεψε τήν αὐτόνομη ἐκδήλωση ἀντίστοιχων πολιτιστικῶν ρευμάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς σκέψης, ἀλλά δέν ἔκανε δυνατή οὔτε κάν μιάν οὐσιαστική ἀφομοίωσή τους.

ΑΠΟ ΤΗΝ ἄλλη πλευρά, ἡ πολιτική ἡγεσία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὄχι μόνο δέν ἐντόπισε μιά τέτοια κακοδαιμονία σάν ἕναν ἀπό τούς πρωταρχικούς στόχους γιά ἐπέμβαση, ἀλλά διαιώνισε, μέ τόν πιό πανηγυρικό τρόπο, τήν ἔνδοξη παράδοση τῆς αὐτάρεσκης

ήμιμάθειας: καλυμμένης, τή φορά αὐτή, πίσω ἀπό τή γνωστή ἐργατίστικη ἀντίληψη γιά τήν αὐταπόδεικτη ὀρθότητα τοῦ «προλεταριακοῦ ἐνστίκτου» καί τή δυσπιστία πρός τούς «μικροαστούς διανοούμενους». Πῶς ἀλλιῶς ἐξηγεῖται τό γεγονός ὅτι ἕνα κίνημα μέ τόσο σημαντικούς ἀγῶνες στή διάρκεια τοῦ μεσοπολέμου καί τοῦ πολέμου δέν ἔχει δώσει παρά ἐλάχιστα δείγματα μιᾶς θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας;

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ μιᾶς τέτοιας κατάστασης εἶναι σήμερα περισσότερο ἀπό φανερά. Ὁ ἐκδοτικός ὀργασμός πού ξεκίνησε, πρίν ἀκόμα ἀπό τή μεταπολίτευση, ἀποτελεῖ μιά πιστή εἰκόνα τοῦ κυκεώνα στόν ὁποῖο βρίσκεται ἡ σκέψη: ἀναλύσεις ἐπί ἀναλύσεων συσσωρεύονται γύρω ἀπό τό ἔργο βασικῶν στοχαστῶν χωρίς, τίς περισσότερες φορές, νά ἔχει ἐκδοθεῖ τό ἴδιο τό ὑπό ἀνάλυση ἔργο. Ἐκτός ἀπό σπάνιες ἐξαιρέσεις, ἡ πολιτική τῶν ἐκδόσεων δέν ἀκολουθεῖ καμιά συγκροτημένη συλλογιστική πού νά ἀποβλέπει στό νά διαμορφωθοῦν κριτήρια γιά τήν κατανόηση καί κριτική ἀντιμετώπιση τῶν ρευμάτων καί τῶν ἀπόψεων πού ἐκφράζονται στά ἐκδιδόμενα κείμενα.

ΑΥΤΟ ἰσχύει πολύ περισσότερο στό χῶρο τοῦ φεμινισμοῦ τοῦ ὁποίου ἡ θεωρία εἶναι πολύ πιό πρόσφατη καί περιορισμένη. Βιβλία ἀπαραίτητα γιά τόν προβληματισμό καί τή συζήτηση περνοῦν ἀπαρατήρητα, ὅπως καί βιβλία μέ ἀντικρουόμενες μεταξύ τους ἀπόψεις, ἀντιμετωπίζονται ἐν γένει σάν ἐνδιαφέροντα, δίχως ὅμως νά ἔχουν διαμορφώσει τά κριτήρια τοποθέτησής τους μέσα στήν ἔντονη ἤδη συζήτηση γιά τό περιεχόμενο καί τή στρατηγική τοῦ γυναικείου κινήματος. Καί, τό κυριότερο, χωρίς νά προσφέρουν τήν δυνατότητα μιᾶς θεωρητικῆς τους ἀφομοίωσης πού θά συνέβαλε στήν ἀνάλυση τῶν συνθηκῶν γυναικείας πάλης στήν Ἑλλάδα καί στή διαμόρφωση ρευμάτων μέ βάση τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἐπιλογή.

ΕΤΣΙ, δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι τά μόνα φεμινιστικά κείμενα στήν Ἑλλάδα ἀφοροῦν, βασικά, στατιστικά δεδομένα γιά τή θεσμική θέση τῆς Ἑλληνίδας καί ὅτι δέν ἔχει ἀκόμα βρεθεῖ μιά «γυναικεία γλώσσα» ἱκανή νά ἐκφράσει τήν κάθε μορφή τοῦ γυναικείου προβληματισμοῦ ὁ ὁποῖος – ὅσο κι ἄν εἶναι ἐλλιπής – σίγουρα ὑπάρχει.

Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ τῆς Ἐδοτικῆς Ὁμάδας Γυναικῶν ἔχει τίς ρίζες της στήν διατύπωση αὐτοῦ τοῦ θεωρητικοῦ κενοῦ καί τῶν ἐμποδίων πού αὐτό ὀρθώνει στή διαμόρφωση μιᾶς φεμινιστικῆς θεωρίας στήν Ἑλλάδα. Εἶναι, βέβαια, γιά μᾶς φανερό ὅτι μιά τέτοιου τύπου δραστηριότητα δέν ἀποτελεῖ κανενός εἴδους πανάκεια κι οὔτε εἶναι δυνατόν νά ὑποκαταστήσει *τή δράση* γιά την ἀπελευθέρωση τῶν γυναικῶν. Μπροστά στίς γυναῖκες ὀρθώνεται σήμερα τό ἐπώδυνο ἔργο *νά ἑρμηνεύσουν τόν κόσμο καί συνάμα νά τόν ἀλλάξουν*. Μ' αὐτή τήν ἔννοια, ἡ ἐκδοτική μας δραστηριότητα θά ἔχει σάν γνώμονα τήν πλήρωση τῶν κενῶν μιᾶς θεωρίας ἀπαραίτητης γιά τήν πράξη, ἀλλά καί τῶν προβλημάτων πού γεννάει αὐτή ἡ πράξη – ἡ πάλη, δηλαδή, τῶν γυναικῶν στήν Ἑλλάδα. Κύριο κριτήριο τῶν ἐκδόσεων δέν θά εἶναι τόσο ἡ συμφωνία τῆς ἐκδοτικῆς ὁμάδας μέ τό θέμα καί τίς ἀπόψεις τῶν βιβλίων, ἀλλά τό κατά πόσο τά βιβλία αὐτά εἶναι σέ θέση νά βοηθήσουν τίς γυναῖκες στήν ἀναζήτηση τῆς ταυτότητάς τους, κατά πόσο ἐμπλουτίζουν καί τροφοδοτοῦν μιά συζήτηση γύρω ἀπό τό περιεχόμενο τῆς πάλης γιά τή γυναικεία ἀπελευθέρωση. Τέλος, τό κατά πόσον συμβάλλουν στό *νά πάρει τό γυναικεῖο ζήτημα τή θέση πού τοῦ ἀνήκει στή στρατηγική γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου*.

ΤΟ ΓΝΩΣΤΟ δίλημμα ἄν «οἱ μάζες εἶναι ἤ ὄχι ἕτοιμες νά κατανοήσουν μιά τέτοια προβληματική» εἶναι σαφῶς παραπλανητικό: ἴσαμε σήμερα ἔχει χρησιμέψει σάν πρόσχημα γιά νά ἐνθαρρύνεται ὅ,τι πιό καθυστερημένο καί βάρβαρο ὑπάρχει στήν ψευδή συνείδηση τῶν καταπιεσμένων καί μάλιστα στό ὄνομα τῆς... προσχώρησής τους στήν ἰδέα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Καί δέν εἶναι καθόλου περίεργο πού ἡ γυναικεία ἀπελευθέρωση εἶναι πανταχοῦ ἀπούσα, ὄχι μόνο στούς καθημερινούς ἀγῶνες αὐτῶν τῶν «μαζῶν», ἀλλά καί στόν προβληματισμό καί τήν προπαγανδιστική δραστηριότητα ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι «παράγουν» τήν ἰδεολογία τῆς κοινωνικῆς ἀπελευθέρωσης. Γιά ποιά κοινωνική ἀπελευθέρωση καλοῦνται νά ἀγωνιστοῦν οἱ «μάζες» αὐτές, ὅταν δέν εἶναι σέ θέση νά κατανοήσουν τήν ἀθλιότητα τῆς σημερινῆς ζωῆς τους σ' ὅλο της τό μέγεθός της;

ΘΑ ΗΤΑΝ πράγματι ψευδαίσθηση νά πιστεύει κανείς ὅτι ἡ προβληματική τῆς γυναικείας ἀπελευθέρωσης συγκινεῖ σήμερα πλατιά στρώματα στήν Ἑλλάδα. Θά ἦταν ὅμως, ἀκόμα μεγαλύτερη ψευδαίσθηση νά πιστεύουμε ὅτι κάτι τέτοιο θά γίνει ποτέ δυνατό, ἄν δέν ἀρχίσουμε κάποτε νά δουλεύουμε πρός τήν κατεύθυνση τῆς μεταβολῆς τῆς συνείδησης – καί πρῶτα ἀπ' ὅλα τῆς δικῆς μας. Ἔστω κι ἄν αὐτό συνεπάγεται τήν ἀπομόνωση, ἔστω κι ἄν αὐτό συνεπάγεται ἕνα περιορισμένο, στήν ἀρχή, κοινό.

Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ Ὁμάδα Γυναικῶν δέν ἐκπροσωπεῖ μιά συγκεκριμένη τάση τοῦ φεμινιστικοῦ κινήματος, μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν ἔχει ὁλοκληρωμένες ἀπόψεις γύρω ἀπό τίς διάφορες ἐπιλογές γιά μιά στρατηγική τῆς γυναικείας ἀπελευθέρωσης. Αὐτό πού τήν καθορίζει σάν ὁμάδα εἶναι μιά κοινή ὀπτική καί μιά κοινή μεθοδολογία γιά τήν ἀναζήτηση τοῦ περιεχόμενου τῆς γυναικείας ἀπελευθέρωσης. Μιά μεθοδολογία πού ὑπαγορεύεται ἀπό τήν πεποίθηση ὅτι *ἡ ἀπελευθέρωση τῶν γυναικῶν δέν ἀπαιτεῖ μόνο τήν κατάργηση τῶν ὑλικῶν συνθηκῶν πού τήν ἐπιβάλλουν, ἀλλά καί μιά βαθιά μεταβολή στή συνείδηση καί τίς ἀνθρώπινες σχέσεις.*

ΑΝ ΕΝΑΣ τέτοιος διμέτωπος ἀγώνας ἔχει ἀποδειχτεῖ προβληματικός, ἄν ὡς τώρα τά κινήματα κοινωνικῆς ἀπελευθέρωσης δέν κατόρθωσαν νά τόν ἐπωμιστοῦν , ἴσως νά ἔχει κάποια σχέση καί μέ τόν ἀνδροκρατικό χαρακτήρα τους. Μέ τό γεγονός δηλαδή, ὅτι διαιώνισαν παθητικά τίς δομές ἱεραρχίας πού διέπουν τίς ἀνθρώπινες σχέσεις στήν ὑπάρχουσα κοινωνία, καί , πιό συγκεκριμένα, τούς ρόλους ἐξουσιαστῆ καί ἐξουσιαζόμενου πού τόσο βαθιά εἶναι χαραγμένες στόν ἄνθρωπο, μέσα ἀπό διαδικασίες αἰώνων. Ἴσως ὁ φεμινισμός νά ἔχει μιάν εὐκαιρία παραπάνω νά ὁδηγηθεῖ εὐκολότερα σ' αὐτήν τή διαλεκτική ἑνότητα ὑποκειμενικοῦ καί ἀντικειμενικοῦ, ἀκριβῶς γιατί ἡ πρακτική ἐξέγερση τῶν γυναικῶν τίς βάζει ἀντιμέτωπες καί μέ τά δυό αὐτά ἐπίπεδα τῆς πραγματικότητας: ἀπό τή μιά, μ' ἕναν ἀπρόσωπο, ἀλλά παντοδύναμο μηχανισμό, φτιαγμένο ἀπό θεσμούς, νόμους καί κατασταλτικές δομές πού τούς ἀφαιροῦν ἕνα ἴσο μερίδιο, ἀκόμα καί στήν ἀθλιότητα, ἀπό τήν ἄλλη μέ μιά καταπίεση πιό ἄμεση καί προσωπική, πού φορεῖς της εἶναι τά πιό «προνομιοῦχα» θύματα αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ μηχανισμοῦ – οἱ ἄντρες.

ΑΠΟ ΤΗΝ ἄποψη αὐτή, ἡ πιό πολύτιμη ὑπηρεσία πού μπορεῖ νά προσφέρει ὁ φεμινισμός στό ἐργατικό κίνημα εἶναι νά τοῦ μεταδώσει μιά τέτοια ἐπίμονη μέριμνα γιά μιά συνολική κριτική καί μιά συνολική ἐξέγερση στήν πορεία πρός τήν κατάργηση τῆς βαρβαρότητας πού σέ τελευταία ἀνάλυση – καί μόνο σέ τελευταία – εἶναι κοινή γιά ὅλους τούς καταπιεσμένους.

Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ Ὁμάδα Γυναικῶν ἀποτελεῖται ἀπό τέσσερεις γυναῖκες πού δουλεύουν συλλογικά ἀπό τό πρῶτο στάδιο τῆς συζήτησης καί ἐπιλογῆς τῶν βιβλίων, μέχρι τό τελευταῖο στάδιο τῆς τελικῆς ἐπεξεργασίας τῆς κάθε ἔκδοσης. Ἡ μέθοδος αὐτή, στήν πεποίθησή μας ὅτι ἡ δουλειά μιᾶς γυναικείας ἐκδοτικῆς ὁμάδας ἔχει ἕνα διττό χαρακτήρα: ἀπό τή μιά, ἀποτελεῖ μιά προσπάθεια διάδοσης τοῦ προβληματισμοῦ γύρω ἀπό τή θεωρία τοῦ γυναικείου ζητήματος καί ἀπό τήν ἄλλη, γίνεται ἀφορμή γιά τόν προβληματισμό καί τή συνειδητοποίηση τῶν ἴδιων τῶν γυναικῶν τῆς ὁμάδας. Ἔτσι, οἱ εἰσαγωγές πού προτάσσονται σέ κάθε βιβλίο ἔχουν σάν στόχο, ὄχι μόνο νά βοηθήσουν στήν κριτική ἀφομοίωση τῶν θέσεων πού ἐκφράζει κάθε συγγραφέας, ἀλλά καί νά ἐκφράσουν τόν προβληματισμό καί τίς συζητήσεις πού προκάλεσαν μέσα στήν ἴδια τήν ὁμάδα οἱ θέσεις αὐτές. Κι αὐτό γιατί ἡ θεωρία τοῦ φεμινισμοῦ δέν εἶναι μιά ἀκαδημαϊκή ἐνασχόληση «εἰδικῶν περί τό γυναικεῖο ζήτημα», ἀλλά μιά καθημερινή προσπάθεια κατανόησης ὅλων ὅσων συνθέτουν τήν καταπίεση τῶν γυναικῶν – προσπάθεια πού ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο κομμάτι τῆς θέλησής μας γιά τήν ἐξάλειψη τῆς καταπίεσης αὐτῆς. ■

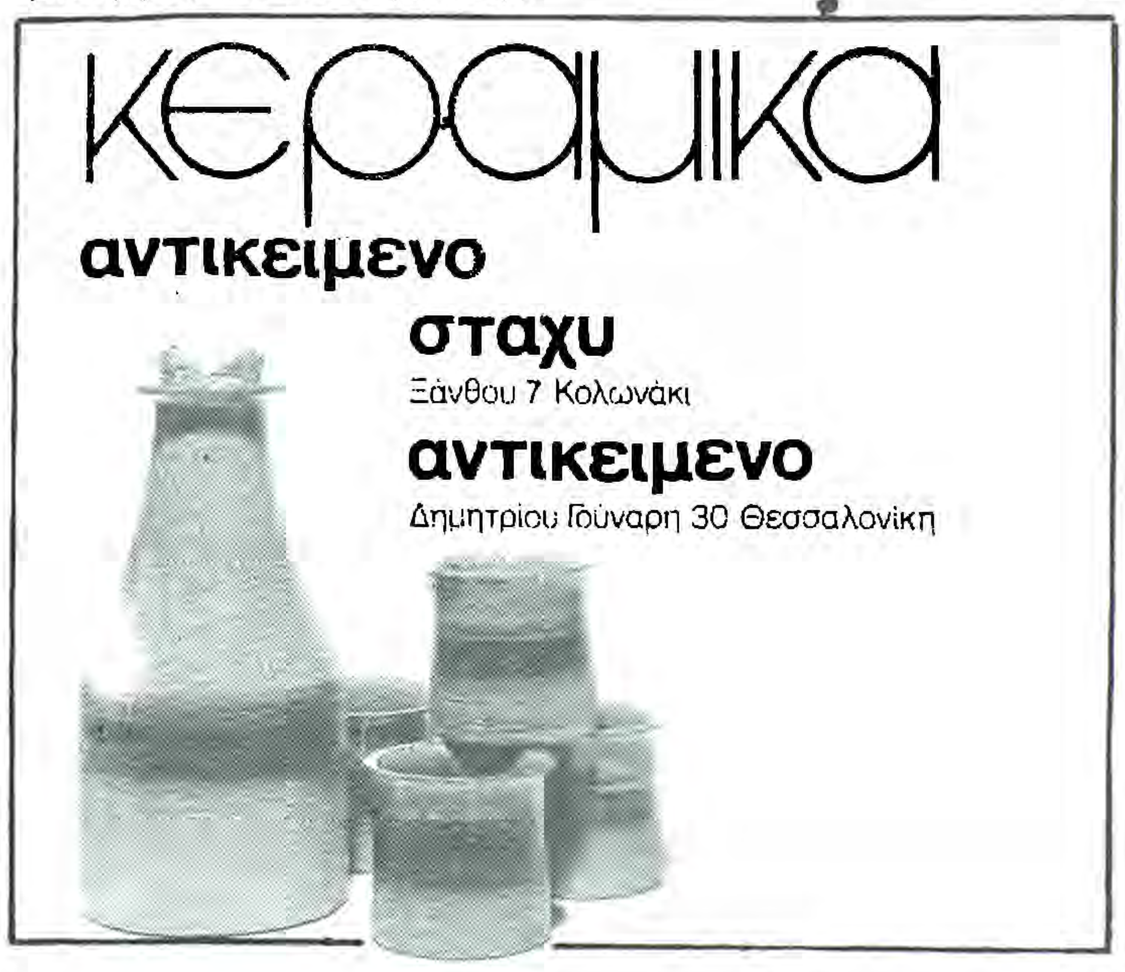

Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

μερος στ΄

τοῦ HEINZ RICHTER

Ὁ ἱστορικός Χ. Ρίχτερ στή μελέτη του, ἐρευνᾶ τό πρόβλημα τῆς ἐνδεχόμενης ἄμεσης βρετανικῆς συμμετοχῆς στήν πτώση τῆς Α΄ ἑλληνικῆς δημοκρατίας, βασισμένος κυρίως στίς πληροφορίες τῶν πηγῶν τοῦ Φόρειϊν Ὄφις. Σκοπός του εἶναι νά ἐρευνήσει τελικά, πόσο σωστή ἀποδείχνεται στή συγκεκριμένη περίπτωση ἡ «θεωρία τῆς συνωμοσίας» καί ἡ ἄποψη ὅτι προστάτιδες δυνάμεις καθορίζουν ἀποφασιστικά τήν τύχη τῶν ἑλληνικῶν ὑποθέσεων.

Οἱ «ὑποθέσεις ἐργασίας» στηρίζονται στά γεγονότα τοῦ 1935. Ὁ χρόνος αὐτός ἦταν πλούσιος σέ πολιτικά γεγονότα: Τό ἀποτυχημένο κίνημα τοῦ Πλαστήρα, οἱ ἐκκαθαρίσεις τῶν δημοκρατικῶν ἀξιωματικῶν, οἱ διώξεις τῶν δημοκρατικῶν πολιτῶν, οἱ ἐκλογικές ἀναμετρήσεις πού ὁδηγοῦν στό στερέωμα τῶν πιό συντηρητικῶν πολιτικῶν δυνάμεων.

Οἱ ἐκλογές τῆς 9 Ἰουνίου σήμαιναν τή σαρωτική νίκη τῶν κυβερνητικῶν κομμάτων (Τσαλδάρης-Κονδύλης). Ἤδη εἶχαν φανεῖ οἱ πρῶτες ἐνδείξεις ὅτι μέρος τοῦ πολιτικοῦ κόσμου θά ὑποστήριζε τήν παλινόρθωση τῆς μοναρχίας. Ἀλλά πέρα ἀπό τίς ἐνδείξεις ἄρχισαν καί οἱ ἐπαφές τῶν κυβερνητικῶν μέ τό βασιλιά Γεώργιο. Ἡ ἀγγλική διπλωματία εἶχε προηγηθεῖ σ' αὐτές τίς διαβουλεύσεις, κρατώντας μιά ἐφεκτική στάση – μιά στάση ἀναμονῆς.

Ἡ ἀναμέτρηση ὅμως ἄρχισε. Ὁρίστηκε ἡ ἡμερομηνία τοῦ Δημοψηφίσματος, ὁ Τσαλδάρης ἔκανε δήλωση ὑπέρ τῆς βασιλείας καί βασιλόφρονες ἀξιωματικοί προετοίμαζαν πραξικόπημα. Οἱ δημοκρατικοί ὑφίστανται διώξεις καί οἱ πολιτικές συγκεντρώσεις τους διαλύονται βίαια.

Ο Τσαλδάρης ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νά δράσει. Στίς 8 Ὀκτωβρίου, κάλεσε τούς Παπάγο, Ρέππα, Οἰκονόμου καί Σακελλαρίου καί τούς διαβεβαίωσε ὅτι τήν τελική ἀπόφαση θά τήν ἔπαιρνε ἡ Ἐθνική Συνέλευση[175]. Πρός στιγμήν φάνηκε ὅτι ὁ Τσαλδάρης βρέθηκε πάλι ἐπικεφαλῆς τῶν ἐξελίξεων. Ἔχοντας ἐγκαταλείψει τό ἀρχικό του σχέδιο γιά κάποια εὐπρεπή λύση τῆς παλινόρθωσης, ὑπέκυπτε, ὅλο καί περισσότερο, στά ἀκραῖα στοιχεῖα. Ὅμως, κι αὐτό δέν ἐπρόκειτο τελικά νά τόν ὠφελήσει.

Στίς 9 Ὀκτωβρίου κάλεσε ὁ Κονδύλης τούς ἴδιους αὐτούς στρατηγούς καί τούς κατέστησε προσεκτικούς ἔναντι τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Τσαλδάρη, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀντίθετος μέ τήν παλινόρθωση μέσω ψήφου τῆς Ἐθνικῆς Συνέλευσης, ἀλλ' ἀκόμα καί μέ τό ἴδιο τό Δημοψήφισμα. Κι ἀφοῦ ἔστρεψε ἔτσι τίς ἐξελίξεις πρός τήν κατεύθυνση πού ἤθελε, πῆγε νά συναντήσει τόν Τσαλδάρη γιά νά συζητήσουν τίς λεπτομέρειες τοῦ Δημοψηφίσματος[176].

Τό πρωῒ τῆς 10ης Ὀκτωβρίου, ἀντιπροσωπεία τῶν βουλευτῶν αὐτῶν ἐπισκέφτηκε τόν Τσαλδάρη στήν Κηφισιά καί προσπάθησε νά τόν πείσει γιά ἄμεση παλινόρθωση σύμφωνα μέ τήν πρότασή τους. Ὅταν ὁ Τσαλδάρης ἀρνήθηκε τήν πρότασή τους ἀπευθύνθηκαν στόν Κονδύλη, ὁ ὁποῖος ὅμως δήλωσε ὅτι συμφωνεῖ μέ τόν Τσαλδάρη. Ἀμέσως μετά ὅμως δέχθηκε τούς Παπάγο, Οἰκονόμου, καί Ρέππα πού τοῦ δήλωσαν ὅτι σάν ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπαιτοῦν τήν ἄμεση παλινόρθωση μέ ψῆφο τῆς Ἐθνικῆς Συνέλευσης. Φεύγοντας, κατευθύνθηκαν πρός τήν Κηφισιά, ὅπου καθ' ὁδόν συνάντησαν τόν Τσαλδάρη πού κατέβαινε στήν Ἀθήνα. Ὅλοι μαζί τότε ξαναπῆγαν στήν Κηφισιά, ὅπου ἀπαίτησαν ἀπό τόν Τσαλδάρη νά προβεῖ στήν παλινόρθωση μέ στρατιωτικό πραξικόπημα. Καί ὅταν ὁ Τσαλδάρης ἀρνήθηκε, τοῦ δήλωσαν ὅτι ἀπό τήν ἴδια στιγμή, ἀναλαμβάνουν οἱ ἴδιοι τήν διακυβέρνηση τῆς χώρας. Μετά τήν ἀναχώρηση τῶν στρατηγῶν, ὁ Τσαλδάρης τηλεφώνησε στόν Κονδύλη γιά νά μάθει τή δική του ἄποψη. Καί ὁ Κονδύλης δήλωσε ὅτι συμφωνεῖ μέ τούς στρατηγούς καί ζήτησε τήν ἄμεση συνεδρίαση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου[177].

Στή συνεδρίαση πού ἀκολούθησε σέ λίγο, ὁ Τσαλδάρης ρώτησε τούς ὑπουργούς τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείων, ἄν ἦταν σέ θέση νά καταστείλουν τή στάση. Οἱ τρεῖς ὑπουργοί (Κονδύλης, Δούσμανης καί Νικολαΐδης) δήλωσαν ἀδυναμία, ἀφοῦ τό κίνημα εἶχε τήν ὑποστήριξη τοῦ 90% τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Κατόπιν αὐτοῦ ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε νά μήν παραιτηθεῖ καί νά δηλώσει ὅτι καταργήθηκε ἀπό τίς Ἔνοπλες Δυνάμεις. Παρ' ὅλα αὐτά οἱ ἀρχηγοί τῆς στάσης ἀνακοίνωσαν ὅτι ἡ κυβέρνηση παραιτήθηκε[178]. Ὁ Κονδύλης πῆγε στό Ὑπουργεῖο του, ὅπου τόν περίμενε ἡ ἐπαναστατική ἐπιτροπή πού τοῦ ἀνέθεσε τήν ἐντολή νά σχηματίσει κυβέρνηση. Ἄν καί προσπαθοῦσε ὁ Κονδύλης νά φανεῖ ἀμέτοχος τοῦ κινήματος, ἦταν φανερό ὅτι αὐτός ἦταν ὁ ἐμπνευστής του. Σέ ἀναφορά του πρός τόν Sir Samuel Hoare, στίς 15 Ὀκτωβρίου, ὁ Waterlow χαρακτήριζε τόν Κονδύλη καί τούς ἄλλους στασιαστές μέ τά ἑξῆς:

> *«Τό κυρίως πρόσωπο τοῦ κινήματος εἶναι ὁ Στρατηγός Κονδύλης, ἕνας τυχοδιώκτης ταπεινῆς καταγωγῆς, ἕνας ἄνθρωπος κυριαρχούμενος ἀπό ματαιοδοξία, μιά καρικατούρα τοῦ Μουσολίνι, ἀλλά ἕνας γενναῖος στρατιώτης καί προφανῶς ἕνας καλός διοικητής στρατιᾶς. Κέρδισε ἐξαιρετικές γνῶμες γιά τόν τρόπο πού ἡγήθηκε στίς ἐπιχειρήσεις ξηρᾶς ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν τόν Μάρτιο, ἀλλά τίς ἔχασε σταδιακά ἀπό τότε· ἡ ξαφνική του μεταστροφή πρός τή μοναρχία τό καλοκαίρι... ἦταν φανερή προδοσία τοῦ ἑαυτοῦ του· οἱ ὧρες πού ξοδεύει παίζοντας τυχερά παιχνίδια καί πίνοντας στιγματίζονται καί πιστεύεται γενικά ὅτι εἶναι ἀποφασισμένος νά μαζεύει γιά τίς κακές μέρες μιά περιουσία ἀπό τά συμβόλαια στρατιωτικοῦ ἐφοδιασμοῦ. Ἀπό τήν ἐπαναστατική ἐπιτροπή πού τόν χρησιμοποίησε σάν ὄργανο, ὁ Στρατηγός Παπάγος, τώρα Ὑπουργός Ἀμύνης, εἶναι μιά ἀξιοσέβαστη μηδαμινότης καί ὁ στρατηγός Ρέππας ἕνας σκοτεινός τυχοδιώκτης ἄνευ φήμης· ἐνῶ ὁ ναύαρχος Οἰκονόμου... περιγράφονταν ἀπό μιά βρετανική ναυτική ἀποστολή, σάν ἕνας στρατιωτικός τοῦ ὁποίου ἡ ἀναρμοδιότητα ἀποτελοῦσε κίνδυνο γιά τό ἑλληνικό ναυτικό. Ἡ γνώση τῶν ὑποθέσεων στό σύνολό της, ἀκόμα καί γιά τήν Ἑλλάδα, εἶναι καταφανῶς ἐλλειπής στή Μεταβατική κυβέρνηση»*[179].

Ὅπως διαπίστωνε ὁ Waterlow, ὁ Κονδύλης ἐνεργοῦσε στό πραξικόπημά του σύμφωνα μέ τή γνώση καί τήν ἔγκριση τοῦ βασιλιᾶ[180].

Τά πρῶτα κυβερνητικά μέτρα πού πῆρε ὁ Κονδύλης, ἦταν ἡ κήρυξη τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καί ἡ ἀπαγόρευση τῶν συγκεντρώσεων. Ἡ πρωτεύουσα γέμισε ἀπό δυνάμεις στρατοῦ καί ἀστυνομίας, ἀλλά ἐκτός ἀπό τούς θερμόαιμους βασιλόφρο-

νες πού πυροβολοῦσαν ἀπό ἐνθουσιασμό, στήν Ἀθήνα ἐπικρατοῦσε ἡσυχία[181]. Στίς 6.30 μ.μ. συνῆλθε ἡ Ἐθνοσυνέλευση ἀπό τήν ὁποία εἶχαν ἀποκλειστεῖ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ τύπου. Σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας παραιτήθηκε ἀπό τή θέση του ὁ Πρόεδρός της Βοζίκης, πράγμα πού δέν ἐμπόδισε τόν Κονδύλη νά παρουσιάσει καί νά ὁρκίσει τήν κυβέρνησή του. Στήν ὁμιλία του, ὁ Τσαλδάρης ὑπερασπίστηκε τήν πολιτική του, δήλωσε ὅτι ἀποκρούει τήν παλινόρθωση μέ κίνημα, καί ἀποχώρησε ἀκολουθούμενος ἀπό τούς 165 βουλευτές τοῦ κόμματός του. Στήν αἴθουσα παρέμειναν 82 βουλευτές· ὁ Μεταξᾶς δήλωσε ὅτι θά ὑποστηρίξει τήν κυβέρνηση.

Ἡ κολοβή πιά ἐθνοσυνέλευση κατάργησε διά βοῆς τή Δημοκρατία, ὅρισε τήν 3η Νοεμβρίου σάν ἡμέρα διεξαγωγῆς τοῦ δημοψηφίσματος, ὀνόμασε τόν Κονδύλη Ἀντιβασιλέα καί ἐπανέφερε τό Σύνταγμα τοῦ 1911. Στή συνέχεια ἀνέβαλλε ἐπ' ἀόριστον τή νέα σύγκλησή της[182].

Στό Λονδίνο πληροφόρησε ὁ Σιμόπουλος τό βασιλιά γιά τά διατρέξαντα, κι αὐτός δήλωσε ὅτι δέν ἐπρόκειτο νά ἐπιστρέψει πρίν ἀπό τό δημοψήφισμα[183]. Τό F.O. παρακολουθοῦσε τίς ἐξελίξεις μέ ἀμηχανία, καί διέταζε νά ἀναγνωρίσει τό νέο καθεστώς[184]. Λόγω ὅμως καί τῆς γενικῆς κατάστασης στή Μεσόγειο, ὁ Sargent συμβούλευε στενή ἐπαφή μέ τή νέα κυβέρνηση[185]. Ὅταν ὁ Waterlow τοῦ μετέφερε τήν ἄποψη τοῦ Παπανασταίου, ὅτι ἔπρεπε ἡ βρετανική κυβέρνηση νά ἀσκήσει πίεση στό βασιλιά γιά νά μήν ἐπιστρέψει κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες, ὁ Sargent ἐπέμεινε στήν ἄποψή του καί ὑπενθύμισε τήν οὐδέτερη στάση τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς[186]. Στίς 14 Ὀκτωβρίου, ὁ Vansittart πού ἐπρόκειτο νά ἔχει συνομιλία μέ τόν Γεώργιο στίς 16 τοῦ ἴδιου μήνα, ὑπέβαλλε στόν Ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν Hoare ὑπόμνημα μέ τις αντιλιψεις του πάνω στό θέμα:

«Πρῶτον ὁ βασιλεύς Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος θά ἐπέστρεφε οὕτως ἤ ἄλλως· δεύτερον, ἡ Ἑλλάδα συμπεριφέρεται πραγματικά τώρα καλά καί προσπαθεῖ ὄντως νά παραγγείλει ἀεροπλάνα σ' αὐτή τή χώρα μέ σκοπό νά προφυλάξει τόν ἑαυτό της ἀπέναντι στήν ἰταλική ἐπίθεση σέ περίπτωση κυρώσεων· τρίτον, θά ἔχουμε πραγματική ἀνάγκη τῆς Ἑλλάδος στόν παρόντα κίνδυνο».

Κατέληγε δέ μέ τήν ἑξῆς πρόταση:

«Θά ἤσασταν πιό ἱκανοποιημένοι, ἄν εἶχε ἐπιστρέψει μέ τήν ἐλεύθερη ψῆφο τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, ἀλλά αὐτό θά τοῦ τό εὐχόσασταν σέ κάθε περίπτωση καί ἀσφαλῶς δέν θά τόν δυσκολεύατε σέ θέματα ὅπου εἶναι δυνατόν νά τοῦ συμπαρασταθεῖτε, ὅπως ἡ ἀναγνώριση· καί ἐλπίζετε ὅτι αὐτός, ἀπό μέρους του, θά μᾶς παρέχει τό μέγιστο τῆς συνεργασίας τῆς χώρας του»[187].

Τόσο ἡ ἀνάλυση, ὅσο καί οἱ συμβουλές τοῦ Vansittart φανερώνουν μιά ἐλαφριά διαφοροποίηση στή γραμμή τοῦ F.O. Ἔτσι, ἐνῶ διετηρεῖτο ἡ γραμμή τῆς μή ἀνάμιξης, ἄρχισε ἡ προσαρμογή στήν ἰδέα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ βασιλιᾶ, ἄν καί ἦταν σαφές ὅτι θά γύριζε σάν:

«Ἕνας ἀρχηγός, ἤ μᾶλλον ἕνα ἐργαλεῖο μιᾶς κλίκας πού δέν ἀντιπροσωπεύει οὔτε κάν τό σῶμα τῆς γνώμης τῆς μετριοπαθοῦς καί συνταγματικῆς μοναρχίας στή χώρα»[188].

Τούς ὅσους ἐνδοιασμούς ὑπῆρχαν ἐνδεχόμενα ἀκόμα, ὑπερκάλυψαν τά ὀφέλη στόν οἰκονομικό καί τόν στρατιωτικό – πολιτικό τομέα. Τό F.O. ἄρχισε νά προσαρμόζεται πρός τήν παλινόρθωση. Ὁ Waterlow, ἀπ' τή μεριά του, ἄρχισε νά βλέπει τίς ἐξελίξεις μέ κάποιο σκεπτικισμό. Στίς 15 Ὀκτωβρίου ὑποδείκνυε στό Λονδίνο ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά βασιλεύσει συνταγματικά ἄτομο πού ἡ ἐπαναφορά του γινόταν ἀπό ἕνα μόνο κόμμα:

«Ἡ δημοκρατία ἐξαφανίστηκε ὄχι μέ τή λαϊκή ψῆφο, ἀλλά μέ τό σπαθί. Τό δημοψήφισμα, ἐάν πραγματοποιηθεῖ, θά εἶναι μιά ἐλεγμένη μορφή. Καί τό θέμα, ἄν ὁ βασιλιάς ἐπιστρέφοντας θά μπορέσει νά ἀποφύγει νά γίνει ὁ φυλακισμένος τοῦ βασιλικοῦ κόμματος, ἀντιπροσωπεύοντας λιγότερο ἀπό τό μισό τῆς χώρας του, τώρα ἔχει ὑπερφαλλαγγισθεῖ ἀπό τό σοβαρότερο θέμα, ἄν θά μπορέσει νά ἀποφύγει νά

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 3600.127, 3629.402

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΔΩΡΑ

ΤΩΡΑ ΣΕ ΕΝΑ ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΟ ΤΟΜΟ

● ΠΑΒΛΟ ΝΕΡΟΥΔΑ
ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ
ΓΕΝΙΚΟ ΑΣΜΑ (Canto General)
Σέ Μετάφραση, ἐπιμέλεια, ἐξηγητικά
ΔΑΝΑΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ
(ἡ Ἑλληνική ἔκδοση τιμήθηκε στήν ἔκθεση τῆς Λειψίας «Τά ὡραιότερα βιβλία τοῦ κόσμου 1978»)

● ΠΕΡΙΚΛΗ ΚΑΛΟΔΙΚΗ
Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
—ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ—
Κυκλοφορεῖ σέ 4 τόμους.

● ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΑΔΗ
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ Ο ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ
—ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ—
Γραφιστική & ζωγραφική ἐπιμέλεια
ΩΡΙΩΝΑ ΑΡΚΟΜΑΝΗ
Μέ 500 σελίδες μεγάλου σχήματος, 1500 σχέδια, εἰκόνες, αὐτόγραφα καίφιγοῦρες. Μέ πλῆθος ἀνέκδοτα ἤ ξεχασμένα στοιχεῖα ἀπό τήν Ἑλλάδα, Τουρκία κ.λ.π.

● HANNS - WOLF RACKL
ΒΟΥΤΙΑ ΣΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ
—ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ—

● ΤΖΩΝ PHNT
ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΟ ΜΕΞΙΚΟ

● ΠΕΠΗ ΔΑΡΑΚΗ
ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

● ENID BLYTON
10 Βιβλία μέ τίς παιδικές περιπέτειες τῶν Μυστικῶν Ἑφτά.

● Κ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΟΙ ΣΠΟΡΟΙ
ΤΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ

● ΜΠΟΣΤ
ΤΟ ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ **GUTENBERG**

Ὁ διοικητής τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας Ἰωάννης Πολυχρονόπουλος, ἠθικός αὐτουργός τῆς ἀπόπειρας δολοφονίας τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου.

γίνει ὁ φυλακισμένος μιᾶς ὕποπτης κλίκας, ἡ ὁποία ἄν καί αὐτή τή στιγμή ἐλέγχεται ἀπό τίς ἔνοπλες δυνάμεις, δέν βρίσκεται σέ ἀντίθεση μόνο μέ τόν Δημοκρατικό τομέα τῆς χώρας, ἀλλά ἀποδοκιμάζεται καί ἀπό τό μεγαλύτερο καί πιό σεβαστό τμῆμα τῶν ἴδιων τῶν βασιλικῶν ὁμάδων. Ἡ πρόθεση τῆς κλίκας νά παραμείνει ὁ βασιλιάς φυλακισμένος τους δέν μπορεῖ νά ἀποκρυβεῖ».

Ο Κονδύλης περίμενε ὅτι καί μετά τήν παλινόρθωση θά παρέμενε στήν ἐξουσία. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὅμως, ἄρχισε νά διαφαίνεται μιά συνένωση τῶν μετριοπαθῶν πτερύγων τῶν μεγάλων κομμάτων ἐναντίον τῆς κυβέρνησης, ἄν καί ἡ λογοκρισία καί ὁ στρατιωτικός νόμος ἐμπόδιζαν τίς ἐκδηλώσεις τῶν τάσεων αὐτῶν. Γιά τό λόγο αὐτό, τά δημοκρατικά κόμματα προσανατολίζονταν πρός τήν ἀποχή ἀπό τό δημοψήφισμα[189]. Ὁ Waterlow, πού, ὅπως φάνηκε ἀπό τίς ἐνέργειές του τῆς περασμένης ἄνοιξης, ἦταν ὑπέρ τῆς παλινόρθωσης, δέν τήν ἤθελε κάτω ἀπό τίς συνθῆκες αὐτές. Στό Λονδίνο, ὁ Sargent εἰρωνεύονταν τήν ἀναθεώρηση τῶν θέσεων τοῦ Waterlow καί σχολίαζε:

«Ἀκριβῶς μετά τήν ἐπανάσταση τῆς περασμένης ἄνοιξης, ὁ Waterlow *ἔγινε ἕνας ἐνθουσιώδης μοναρχικός, τόσο πολύ ὥστε συνέστησε ὅτι ἡ βρετανική κυβέρνηση θά ἔπρεπε νά ὑποστηρίξει τήν παλινόρθωση τοῦ βασιλέα Γεωργίου. Ἔχει πάει τώρα τόσο μακριά στήν ἀντίθετη κατεύθυνση, ὥστε μπαίνουμε στόν πειρασμό νά σκεφτοῦμε ὅτι ἡ κίνηση τοῦ ἐκκρεμοῦς ἔγινε σέ κάθε περίσταση πολύ βίαια. Ὁ Waterlow σοκαρίστηκε καί ἀηδίασε ἀπό τίς μεθόδους πού χρησιμοποιοῦνταν γιά νά φέρουν μιάν ἀλλαγή τοῦ καθεστῶτος, ἀλλά δέν μποροῦσε νά φανταστεῖ ὅτι θά βρεῖ στήν Ἑλλάδα σ' αὐτές τίς περιστάσεις ἐκεῖνες τίς μεθόδους νόμιμου συμβιβασμοῦ καί τή χρήση συνταγματικῆς διαδικασίας στήν ὁποία εἴμαστε συνηθισμένοι στή Μεγάλη Βρετανία. Μιλώντας γενικά, θά μποροῦσε νά εἰπωθεῖ, ὅτι μέ πολύ δυσκολία ἔχει πραγματοποιηθεῖ στή νεώτερη Ἑλλάδα κάποια κυβερνητική ἀλλαγή καί ὁπωσδήποτε καμιά ἀλλαγή καθεστῶτος μέ ἄλλα μέσα, παρά μέ περισσότερο ἤ λιγότερο παράνομα καί βίαια... Ἡ παλινόρθωση τῆς μοναρχίας μέ πραξικόπημα εἶναι ἰδιαίτερα ταιριαστή στίς ἑλληνικές συνήθειες καί ἐπομένως σχεδόν ἀναπόφευκτη»*[190].

Στό μεταξύ ὅμως, ἡ κυβέρνηση Κονδύλη προετοίμαζε τό Δημοψήφισμα στήν Ἑλλάδα. Ἡ βασιλική προπαγάνδα διέδιδε ὅτι ἡ Μεγάλη Βρετανία παρασκεύαζε τήν παλινόρθωση, πράγμα πού δυσαρεστοῦσε πολύ τό F.O.[191]. Σέ μιά στρατιωτική παρέλαση στό Στάδιο, ὁ Κονδύλης τάχθηκε ἀνεπιφύλακτα ὑπέρ τῆς μοναρχίας. Ἀλλά καί ὁ Τσαλδάρης, πού ἔλπιζε ὅτι μετά τήν ἐπιστροφή τοῦ βασιλιᾶ θά γύριζε στήν ἐξουσία, ἔκανε προεκλογικό ἀγώνα ὑπέρ τῆς μοναρχίας[192]. Ἐπειδή ὅμως – κατά τίς ἐκτιμήσεις τοῦ Waterlow – τό ἀποτέλεσμα τοῦ Δημοψηφίσματος θά ἦταν κατά 60% – 70% ἐναντίον τῆς μοναρχίας[193], ὁ Κονδύλης προχώρησε ἀκόμα περισσότερο: τροποποίησε τόν ἐκλογικό νόμο. Ὁ Waterlow γράφει σχετικά:

«(αὐτό) καλύπτει μιά σειρά ἀπό ἰδιοφυεῖς προβλέψεις, ὄχι ἁπλᾶ γιά νά ἐπιτρέψουν, ἀλλά κυρίως γιά νά ἐνθαρρύνουν τίς πολλαπλές ψηφοφορίες· γιά παράδειγμα ὁ διορισμός τῶν ἐξελεγκτικῶν ἐπιτροπῶν ἀπό τούς νομάρχες ἀντί ἀπό τά δικαστήρια: ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ καθήκοντος τῆς ἀνακοίνωσης τῶν ἀποτελεσμάτων ἀπό τά δικαστήρια στούς Γενικούς Διοικητές καί στούς νομάρχες· καί τῆς ἐξουσίας ἀπ' τούς νομάρχες νά καταργήσουν ἐκλογικά τμήματα (δηλαδή σέ περιοχές πού μᾶλλον δίνουν πλειοψηφία στούς δημοκρατικούς), ὅταν τά ἐκλογικά τμήματα στίς περιοχές τῶν βασιλοφρόνων ἔχουν πολλαπλασιαστεῖ»[193].

Παράλληλα, καταπίεζε τίς ἐκδηλώσεις τῆς κοινῆς γνώμης ὑπέρ τῆς δημοκρατίας:

«Στά μέτρα ἐκφοβισμοῦ καί καταπίεσης περιλαμβάνονται καί τά ἑξῆς: Ἀπόρριψη ὅλων τῶν αἰτήσεων τῶν Δημοκρατικῶν γιά ὀργάνωση δημόσιων συγκεντρώσεων σέ κλειστό ἤ ὑπαίθριο χῶρο· κατάργηση τῆς ἐλευθερίας τῆς ἔκφρασης στόν τύπο· σύλληψη καί κακοποίηση πρίν τή δίκη ἀπό στρατοδικεῖο, ὅλων ὅσων ἐκδηλώνονται ὑπέρ τῆς Δημοκρατίας... στρατόπεδα συγκέντρωσης γιά ὅσους ὑπάρχει ὑποψία ὅτι εἶναι κομμουνιστές ἤ «κομμουνίζουν», καί ἡ ἐξορία, μέ πρωτοβουλία τῆς ἀστυνομίας, ὁποιουδήποτε διαταράσσει τή γαλήνη (δηλαδή τῶν δημοκρατικῶν)»[194].

Ενα ἄλλο μέσο πού χρησιμοποιήθηκε ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν πολιτικῶν, ἦταν οἱ ἐκτοπίσεις, ὅπως π.χ. τῶν Παπανδρέου καί Παπαναστασίου πού ἐξορίστηκαν στή Μύκονο ὅπου ἔμειναν μέχρι τό Δημοψήφισμα.

Ἔτσι ὅμως τό Δημοψήφισμα τῆς 3ης Νοεμβρίου ἐξελίχθηκε σέ φάρσα. Ἡ ἔκθεση τοῦ Waterlow τῆς 6ης Νοεμβρίου, περιέχει μερικά τυπικά παραδείγματα, πού ξεπερνᾶν πολύ τίς προβλέψεις τῆς «Ἑστίας»:

« 1. Ἕνας ἀριθμός μελῶν τῆς ἀεροπορίας ἔγινε ἀντιληπτός νά ψηφίζει σ' ἕνα ἐκλογικό τμῆμα στήν Ἀθήνα. Ὁ ἐκδότης τῆς Ἑστίας ἔστειλε ἕναν ἔμπιστο συνεργάτη του νά τό παρακολουθήσει. Τό καμιόνι μέ τό ὁποῖο μεταφέρθηκαν στό ἐκλογικό τμῆμα, τούς πῆγε καί σέ τρία ἄλλα τμήμαα, υτά ὁποῖα ψήφισαν, πρίν ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἐγκαταλείψει τήν παρακολούθησή τους.

2. Ἕνα ἄλλο καμιόνι φορτωμένο ἄνδρες τοῦ πεζικοῦ σταμάτησε στήν Παλαιά Βουλή, ὅπου ἦταν ἕνα ἐκλογικό τμῆμα. Ἀφοῦ ψήφισαν ἐκεῖ, οἱ ἄνδρες ἔκαναν τόν γύρο τοῦ τετραγώνου καί ψήφισαν μιά δεύτερη καί μιά τρίτη φορά πρίν φύγουν πρός ἄγνωστη κατεύθυνση.

3. Τρεῖς πρώην στρατιῶτες ψήφισαν πέντε φορές, ὁ καθένας σέ ἑπτά ψηφοδέλτια. Ἕνας νεαρός ἠλεκτρολόγος ψήφισε δεκαεφτά φορές.

4. Οἱ Δήμαρχοι τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Πειραιᾶ καί τό Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν (καί προφανῶς πολλά ἄλλα κυβερνητικά ἱδρύματα καί δῆμοι) ἔβγαλαν χιλιάδες ἀποδεικτικά σέ λευκό χαρτί, μέ τή σφραγίδα τοῦ Ὑπουργείου ἤ τήν ὑπογραφή κάποιου ὑπάλληλου, ἐπιτρέποντας στόν φέροντα νά ψηφίσει, ἀφοῦ συμπληρώσει ὅποιο ὄνομα θέλει,

μέ τήν ἡμερομηνία γεννήσεως, κλπ. Μερικοί ἄνδρες εἶχαν ὥς δεκαέξι τέτοια ἀποδεικτικά ὁ καθένας, ἀπό τά ὁποῖα ἐξασφάλισα μερικά ὁ ἴδιος.

5. Ὁ ἔλεγχος τῶν πιστοποιητικῶν ἀπό τίς ἐκλογικές ἐπιτροπές ἦταν σχεδόν ἀνύπαρκτος... Στήν περίπτωση αὐτῶν πού ψήφιζαν μέ «ἀποδεικτικά» κανένα πιστοποιητικό δέν ἀπαιτοῦνταν.

6. Σέ τουλάχιστον τριάντα ἤ σαράντα ἐκλογικά τμήματα στήν Ἀθήνα δέν ὑπῆρχαν δημοκρατικά ψηφοδέλτια. Ἑπομένως οἱ ψηφοφόροι πού τά ζητοῦσαν ἀναγκάζονταν νά μήν ψηφίσουν.

7. Ὁ ἐκφοβισμός, καλυμμένος ἤ ὄχι, εἶχε ἐπεκταθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἀκόμα καί στήν Ἀθήνα. Κυβερνητικοί ὑπάλληλοι καί ὑπάλληλοι ἑταιρειῶν, σέ πολλές περιπτώσεις προτιμοῦσαν νά ψηφίζουν βασιλικά, παρά νά διακινδυνεύσουν τίς θέσεις τους. Στά ἴδια τά ἐκλογικά τμήματα, ἄνθρωποι πού ἤθελαν νά ψηφίσουν δημοκρατικά, γίνονταν συχνά ἀντικείμενο ὕβρεων καί σέ μερικές περιπτώσεις δέχονταν ἐπίθεση, ὅταν ἔφευγαν ἀπ' τά ἐκλογικά τμήματα. Στρατιῶτες πού ἐπέμεναν νά ψηφίσουν δημοκρατικά ἔπαιρναν δεκαπενθήμερες «φυλακίσεις» καί σ' ἕνα τμῆμα κοντά στήν Ἀθήνα τά πιστοποιητικά τῶν ἀνθρώπων πού ψήφιζαν δημοκρατικά κατακρατοῦνταν ἀπό τόν πρόεδρο τῆς κοινότητας. Τά ψηφοδέλτια, ὅταν τά 'διναν σέ ζεύγη, ἦταν τοποθετημένα σέ ἡμιδιαφανεῖς φακέλους, ἔτσι πού ἡ μυστικότητα ἦταν ἀδύνατη.

8. Συνήθως, οἱ κάλπες δέν ἦσαν σφραγισμένες, ἀλλά κλεισμένες μέ κοινά φτηνά λουκέτα.

9. Λαμβάνοντας ὑπόψη τά παραπάνω, δέν εἶναι καθόλου περίεργο ν' ἀκούσει κανείς ὅτι σ' ἕνα ἐκλογικό τμῆμα στήν Ἀθήνα, βρέθηκαν τόσο πολλά βασιλικά ψηφοδέλτια στίς κάλπες, ὥστε ἡ ἐκλογική ἐπιτροπή αἰσθάνθηκε ὑποχρεωμένη νά καταστρέψει μερικά γιά νά δώσει κάποια ὁμοιότητα γνησιότητας στήν ψηφοφορία. Καί δέν πρέπει νά ἀπορεῖ κανείς, ὅταν ὁ Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν ἀκούστηκε νά λέει, ὅταν τηλεφωνήθηκαν τ' ἀποτελέσματα ἀπό τίς ἐπαρχίες: «Ὄχι!! Ὄχι! Δέν τούς εἶπα νά φτάσουν καί μέχρις ἐκεῖ!»[195].

Τά τελικά ἀποτελέσματα τοῦ Δημοψηφίσματος, πού ἀνακοίνωσε ὁ Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Σχοινᾶς, καί παρά τήν ἀποχή τῶν δημοκρατικῶν, ἦταν τά ἑξῆς:

ψήφισαν: 1.527.714
ἄκυρα: 3.268
ὑπέρ: 1.491.992 (97,80%)
κατά: 32.454 (2,12%)

Ἡ συμμετοχή ψηφοφόρων ἦταν ἐξάλλου κατά μισό ἑκατομμύριο μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι στίς ἐκλογές τῆς 9 Ἰουνίου 1935, πού ἡ κυβέρνηση εἶχε τότε διακηρύξει ὅτι ἡ ἀποχή ἦταν μηδαμινή. Ἄν παρακολουθήσουμε τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἀπό τό 1928, ὅπου μέ πληθυσμό 6.189.237, οἱ ἐγγεγραμμένοι ψηφοφόροι ἔφτασαν τούς 1.567.378 καί συγκρίνουμε αὐτά τά νούμερα μέ τίς ἑπόμενες ἐκλογές, διαπιστώνουμε ὅτι:

Ἐκλογές 1928 ψήφισαν 1.021.343
Ἐκλογές 1932 ψήφισαν 1.175.983
Ἐκλογές 1933 ψήφισαν 1.146.943

Ἔτσι γίνεται φανερή ἡ νοθεία τοῦ Δημοψηφίσματος, ἀφοῦ καί ὁ πληθυσμός, σύμφωνα μέ τίς στατιστικές, εἶχε μειωθεῖ λίγο καί βρισκόταν στά 6.127.593[196].

Μετά ἀπ' αὐτό τό προσωπεῖο «νομιμότητας» τῆς παλινόρθωσης, ἀρχίζει μιά νέα φάση στήν ἑλληνική πολιτική. Στή φάση αὐτή, τό θέμα δέν ἦταν πιά ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος, ἀλλά – μετά τήν ἐπιστροφή τοῦ Γεωργίου – ἡ μορφή τῆς διακυβέρνησης τοῦ τόπου. Ἐδῶ πλέον οἱ ἐναλλακτικές λύσεις δέν ἦταν δικτατορία ἤ δημοκρατία, ἀλλά δικτατορία τοῦ Κονδύλη ἤ ὀλιγαρχική διακυβέρνηση τῶν μετριοπαθῶν βασιλοφρόνων. Κι αὐτό ἐσήμαινε, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἄν ὁ βασιλιάς θά στηριζόταν, μετά τήν ἐπιστροφή του, στόν δικτάτορα Κονδύλη ἤ στόν Τσαλδάρη καί τό Λαϊκό Κόμμα. Κοινός παρονομαστής, βέβαια, καί γιά τούς δυό, ὁ ἀποκλεισμός τῶν Φιλελευθέρων ἀπό τήν ἐξουσία.

Οἱ διαμάχες εἶχαν ἀρχίσει ἀμέσως μετά τό πραξικόπημα τοῦ Κονδύλη, ὅταν ἔγινε φανερό ὅτι τό Δημοψήφισμα ἦταν πλέον μιά τυπική διατύπωση. Ὅταν ὁ πολιτικός σύμβουλος τοῦ βασιλιᾶ, ὁ Γ. Στρέιτ, ἦρθε στήν Ἑλλάδα, τά μέσα Ὀκτωβρίου, ὁ Κονδύλης τοῦ ἀνέθεσε νά πληροφορήσει τό βασιλιά ὅτι τό Δημοψήφισμα θά εἶχε τό ἀναμενόμενο ἀποτέλεσμα καί ὅτι θά ἔπρεπε ὁ βασιλιάς, μετά τήν ἐπιστροφή του, νά στηριχτεῖ στήν ὑπάρχουσα κυβέρνηση[197]. Συγχρόνως ὅμως, ὁ Τσαλδάρης ἔστελνε ἀντιπροσωπεία βουλευτῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος στό Λονδίνο, γιά νά συναντήσει τό βασιλιά καί νά τόν κατατοπίσει πάνω στίς δικές του ἀπόψεις[198]. Ἀλλά καί στίς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἄρχισαν νά ἐκδηλώνονται ἀντιδράσεις ἐναντίον τῶν προσπαθειῶν τοῦ Κονδύλη νά ἐγκαταστήσει τόν προσωπικό του ἔλεγχο σ' αὐτόν[199].

Στό ἑπόμενο τεῦχος τό τελευταῖο μέρος.

---

175. Δαφνῆς, ὅ.π., σ. 382
176. ὁμοίως
177. R 6160/34/19 Waterlow πρός F.O. 11 Ὀκτωβρίου 1935
178. Δαφνῆς, ὅ.π., σ. 383
179. R 6289/34/19 Waterlow πρός F.O. 15 Ὀκτωβρίου 1935
180. R 6160/34/19 Waterlow πρός F.O. 11 Ὀκτωβρίου 1935
181. R 6174/34/19 Waterlow πρός F.O. 10 Ὀκτώβριου 1935 καί R 6098/34/19 Waterlow πρός F.O. 10 Ὀκτωβρίου 1935
182. ὁμοίως
183. Δαφνῆς, ὁ.π., σ. 386
184. R 6108/34/19 Waterlow πρός F.O. 11 Ὀκτωβρίου 1935
185. ὁμοίως σχόλιο Sargent 12 Ὀκτωβρίου 1935
186. R 6174/34/19 σχόλιο Sargent 15 Ὀκτωβρίου 1935
187. R 6249/34/19 σχόλιο Vansittart 14 Ὀκτωβριου 1935
188. R 6266/34/19 Ὑπόμνημα Sargent 15 Ὀκτωβρίου 1935
189. R 6289/34/19 Waterlow πρός F.O. 15 Ὀκτωβρίου 1935 καί R 6297/34/19 Waterlow πρός F.O. 14 Ὀκτωβρίου 1935
190. R 6297/34/19 σχόλιο Sargent 22 Ὀκτωβρίου 1935
191. R 6350/34/19 Waterlow πρός F.O. 16 Ὀκτωβρίου 1935
192. R 6446/34/19 καί Greek Republican Union τοῦ Σικάγο πρός Sir Samuel Hoare 29 Ὀκτωβρίου 1935
193. R 6554/34/19 Waterlow πρός F.O. 25 Ὀκτωβρίου 1935
193α. ὁμοίως
194. ὁμοίως
195. R 6717/34/19 Waterlow πρός F.O. 6 Νοεμβρίου 1935
196. Περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Richter, ὅ.π., σ. 43
197. R 6299/34/19 Waterlow πρός F.O. 16 Ὀκτωβρίου 1935
198. ὁμοίως Λ. Κριεζῆς καί Κ. Τσαλδάρης
199. ὁμοίως

● *Ἀπό τόν κ. Γ. Δημητριάδη λάβαμε τό γράμμα ἐπανόρθωση πού ἀκολουθεῖ:*

Κύριε Διευθυντά,

Στό τελευταῖο τεῦχος τοῦ ΑΝΤΙ (ἀρ. 38, σελ. 45, ὑποσ. 135) καί στήν συνέχεια τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἱστορήματος τοῦ Heinz Richter «Ἡ Μ. Βρετανία καί ἡ πτώση τῆς Α΄ ἑλληνικῆς Δημοκρατίας» σημειώνεται ὅτι ὁ Ἀντιναύαρχος Δ. Οἰκονόμου «καταδικάστηκε τό 1941 γιά ἐσχάτη προδοσία»!!

Πρόκειται περί γεγονότος καθ' ὁλοκληρίαν ψευδοῦς. Φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεύς ἔπεσε θύμα τῆς συνωνυμίας καί μάλιστα κατά τό ἥμισυ, τοῦ Ἀντιναυάρχου-Ἀνωτάτου Διοικητοῦ τῆς παρακτίου Ἀμύνης τῆς χώρας στόν πόλεμο τοῦ '40, μέ κατώτερο ἀξιωματικό στόν ὁποῖο ἀτυχῶς ἡ κυβέρνηση τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ἀπένειμε τό 1964 τόν βαθμό τοῦ Ναυάρχου!!

Ὁ Ναύαρχος Δ. Οἰκονόμου, ναί μέν ἡγήθη τό 1935 τῆς Κινήσεως τῶν Ἐνόπλων δυνάμεων, πού κατήργησε τήν Κυβέρνηση Π. Τσαλδάρη, ἀλλ' ὅμως στόν πόλεμο τοῦ '40, σάν ὁ ἀνώτερος σέ βαθμό Ἀξιωματικός τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ἔπραξε στό ἀκέραιο τό καθῆκον του πρός τήν πατρίδα, προεδρεύων τοῦ Ἀνωτάτου Ναυτικοῦ Συμβουλίου σ' ὅλη τή διάρκεια καί παράλληλα, ἀσκών τά καθήκοντά του ὡς Διοικητής τῆς Παρακτίου Ἀμύνης τῆς χώρας.

Μετά τήν κατάληψη τῆς Ἑλλάδας ἀπό τούς Γερμανούς, παρητήθη ἀμέσως τῶν τάξεων τοῦ Β. Ν., μή ἔχων οὐδέ τήν παραμικρά μέ αὐτούς σχέση.

Νομίζω ὅτι ἐπιβάλλεται, ἐάν βέβαια καί ὁ συγγραφεύς διασταυρώνων τά παραπάνω στοιχεῖα πεισθεῖ περί τῆς ἀληθείας των, ἀπό μέρους τοῦ ΑΝΤΙ ἐπανόρθωση τοῦ σχετικοῦ δημοσιεύματος, διότι εἶναι ἄδικον, ἀξιωματικός πού ἔκανε τό πρός τήν πατρίδα χρέος νά ἐμφανίζεται ὡς «προδότης».

Φιλικά
Γεώργιος Δημητριάδης
Ἀθῆναι 20.11.79

Επισημαίνουμε

Τό συμπόσιο γιά τό ρατσισμό

Ἡ Ἑλληνική Γραμματεία γιά τήν κατάργηση ὅλων τῶν Φυλετικῶν Διακρίσεων ὀργάνωσε Συμπόσιο γιά τό Ρατσισμό στίς 29 καί 30 Νοεμβρίου στήν Ἀθήνα.

Οἱ τρεῖς ἄξονες τῶν συζητήσεων ἦταν ἡ Παλαιστίνη, ἡ Κύπρος καί ἡ Ἀζάνια (Νότιος Ἀφρική). Περιπτώσεις ἀνόμοιες βέβαια, σ' ὅτι ἀφορᾶ τήν ἱστορία τους καί τούς ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς συσχετισμούς πού ἐμπλέκουν, ἀλλά πού ἔχουν σάν κοινό παρονομαστή τήν ἄρνηση μιᾶς μειοψηφίας – πού ἔκανε καί κάνει χρήση τῆς ἔνοπλης βίας καί τῆς ξένης ὑποστήριξης – νά ἀναγνωρίσει στόν λαό μιᾶς χώρας τό δικαίωμα νά ζήσει μέ ἀξιοπρέπεια πάνω στήν ἴδια του τή γῆ.

Οἱ ὁμιλίες, κι ἀνάμεσά τους ἐκεῖνες τοῦ Λίβυου δικηγόρου Ἀνίς Ἄλ Κάσεμ καί τοῦ ἐκπρόσωπου τῶν Ἀφρικανῶν φοιτητῶν Λῆ, ἄγγιξαν βαθιά τή χορδή τῆς ἀλληλεγγύης πού εἶναι φυσικό νά αἰσθάνονται ὅλοι οἱ Ἕλληνες, γιά ὅλους ὅσους καταδιώκονται γιά τήν φυλετική ἤ πολιτιστική τους ἰδιαιτερότητα.

Οἱ προοδευτικοί ἄνθρωποι πρέπει νά διεκδικήσουν τήν ἀναγνώριση τῆς Ὀργάνωσης Ἀπελευθέρωσης τῆς Παλαιστίνης ἀπό τήν ἑλληνική κυβέρνηση. Καί εἶναι ἐπεῖγον νά ἐπαγρυπνοῦν γιά νά τσακιστεῖ ἀμέσως πρίν προλάβει νά σηκώσει κεφάλι, κάθε ἀπόπειρα δημιουργίας ρατσιστικῶν κινημάτων καί διάδοσης ρατσιστικῶν ἰδεῶν.

Ἐπαγγελματική εὐθιξία

Ὥστε ἡ ἐργασία εἶναι ντροπή;

Γιατί, πῶς ἀλλιῶς νά ἑρμηνεύσουμε τήν... εὐθιξία τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως Ν. Καραγιώργου, Ι. Λεβεντάκη, Σ. Σταμπουλίδη καί

Δ. Χαρπουσάκη, πού θεώρησαν τούς ἑαυτούς τους προσβλημένους «λόγω καί ἔργω», ἐπειδή ὁ Γιῶργος Κυριακόπουλος τούς φωτογράφισε τήν ὥρα πού τοῦ ἀφαιροῦσαν τίς πινακίδες τοῦ αὐτοκινήτου του γιά παράνομη στάθμευση, τήν ὥρα δηλαδή πού ἔκαναν τή δουλειά τους.

Τό δικαστήριο, ἀθώωσε τόν ἐρασιτέχνη φωτογράφο Γιῶργο Κυριακόπουλο καί δέν θεωρεῖ ὅτι ἡ δήλωσή του: "«εἶμαι ἐλεύθερος πολίτης καί κάνω ὅ,τι θέλω» εἶναι δά καί ὕβρις. Μᾶλλον τό ἀντίθετο θά ἦταν.

Ντράπηκαν, ἴσως, τά ὄργανα τῆς τάξεως, γιατί δέν φοροῦσαν τά καλά τους ροῦχα – ὅπως εἶπε ἡ πρόεδρος τοῦ μονομελοῦς κ. Ε. Παναγιωτάκη;

Ἤ μήπως αἰσθάνονται ἀμφιβολία γιά τό ἄν ἐκτελοῦν τό καθῆκον τους ἀφαιρώντας τίς πινακίδες, μιά καί τώρα τελευταῖα ἔχει ἀρχίσει μιά διερεύνηση τοῦ θέματος καί συζητεῖται ἡ πιθανότητα ἡ ἀφαίρεση τῶν πινακίδων νά εἶναι ἀντισυνταγματική;

Στό κάτω-κάτω δέν εἶναι ἡ μόνη φωτογραφία πού τραβήχτηκε, πολλές μάλιστα δημοσιεύτηκαν.

Ἰδού ἡ νεώτερη ἐσοδεία!

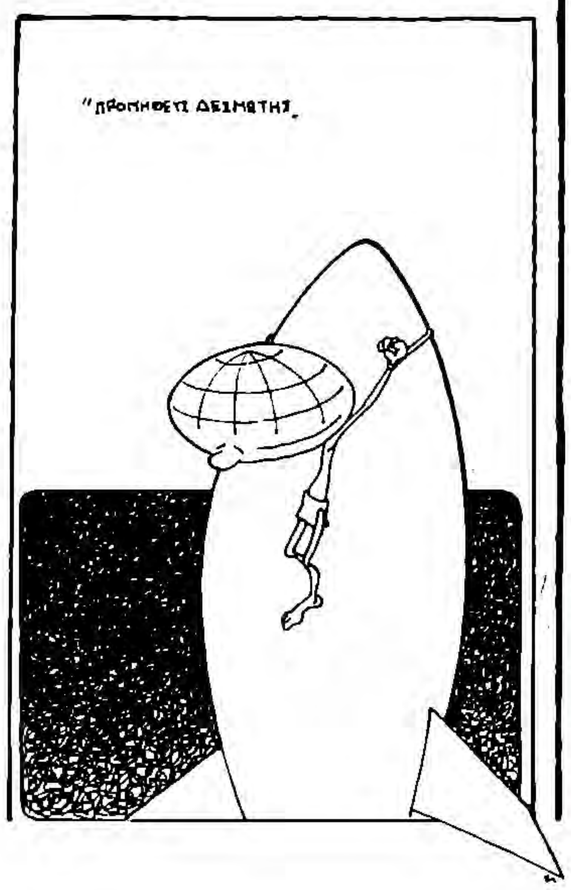

ειδήσεις

● Ἀπό αὔριο καί μέχρι τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη θά πραγματοποιηθεῖ στό Ζάππειο ἡ 8η **Πανελλήνια Ἔκθεση Βιβλίου.** Εἶναι ἀφιερωμένη στό Ἔτος τοῦ Παιδιοῦ καί ὀργανώνεται ἀπό τήν Πανελλήνια Ὁμοσπονδία Ἐκδοτῶν – Βιβλιοχαρτοπωλῶν.

Στήν ἴδια ἔκθεση θά τιμηθοῦν μέ ξεχωριστά περίπτερα οἱ ποιητές Γιῶργος Σεφέρης, Ὀδυσσέας Ἐλύτης, Γιάννης Ρίτσος καί Κώστας Βάρναλης.

● Στή γκαλερί «ΩΡΛ» λειτουργεῖ αὐτές τίς μέρες καί ὡς τίς 15 Δεκεμβρίου ἀτομική ἔκθεση τῆς **Ἠρώς Κανακάκη.** Μιά δουλειά στέρεη, εὐρηματική καί μέ ἀπόλυτη γνώση τῶν ἐκφραστικῶν μέσων.

● Τό λεύκωμα τοῦ **Τ. Κατσουλίδη** «Δέκα Λιθογραφίες» μέ δέκα ἐπιγράμματα ἀπό τήν Παλατινή Ἀνθολογία τυπώθηκε σέ χαρτί Vélin arches 250 γραμ. σέ 300 ἀντίτυπα.
Τήν εἰσαγωγή ἔγραψε ὁ καθηγητής Ἀριστ. Σκιαδᾶς, τή μετάφραση ἔκανε ἡ Χρύσα Προκοπάκη, ἡ χρωμολιθογράφηση ἔγινε μέ τό χέρι ἀπό τόν ἴδιο τόν καλλιτέχνη.
Ἡ ὅλη ἐργασία ἄρχισε τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1977 καί τέλειωσε τόν Νοέμβρη τοῦ 1979.
Τό λεύκωμα, καθώς καί ἄλλη ζωγραφική δουλειά τοῦ Τάκη Κατσουλίδη, μποροῦμε νά δοῦμε ὡς τίς 14 Δεκεμβρίου στή Γκαλερί «Ζυγός».

● Τήν Τρίτη 4 Δεκεμβρίου στήν αἴθουσα τοῦ «Αὐγερείου» ὁ λογοτέχνης Γιάννης Νικολόπουλος παρουσίασε τό λογοτεχνικό ἔργο τοῦ Φίλιππου Νικολόπουλου...

● Μέ ἀνακοίνωσή του ὁ Σύλλογος Κρητῶν Ζωγράφων **«Ὁ Καζαντζάκης»,** καλεῖ τούς Κρητικούς – ὅπου κι ἄν βρίσκονται – νά βοηθήσουν στήν πραγματοποίηση τῶν στόχων πού ἔβαλε τό Δ. Σ. καί πού εἶναι: νά ἐγγράψει νέα μέλη ἀπό τήν Κρήτη, τήν Ἑλλάδα καί τό ἐξωτερικό, νά συγκροτήσει βιβλιοθήκη καί νά συγκεντρώσει ὑλικό γιά τήν ἔκδοση ἑνός τόμου μέ ἐργασίες τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου.

Ὅσοι πιστοί... καί Κρητικοί!

● Τό **«Χνάρι»,** τό μικροσκοπικό βιβλιοπωλεῖο τῆς ὁδοῦ Κιάφας, ἔχει ἀπό καιρό ἐπεκτείνει τή δραστηριότητά του στήν ὑπόγεια αἴθουσα τοῦ κινηματογράφου «Στούντιο».

Ἐκεῖ, ὁ Γιῶργος Τσιλδερίκης, ἔφτιαξε μέ μεράκι ἕνα ἀκόμη στέκι γιά τούς φίλους τοῦ βιβλίου, πού λειτουργεῖ κάθε βράδι. Φιλική ἀτμόσφαιρα καί εὐκαιρία γιά συζήτηση, ἀλλά καί... καλές τιμές!

● Μέ ἐνδιαφέρον εἴδαμε τό «**Ἐνημερωτικό δελτίο κοινότητας Ψυχικοῦ»** ὅπου προβλήματα σχετικά μέ τό περιβάλλον κυριαρχοῦν. Ἡ συντήρηση τοῦ πράσινου, ἡ καθαριότητα, οἱ δρόμοι τῆς περιοχῆς, τά σκυλιά! Ὅμως, τά προβλήματα τῆς κοινότητας Ψυχικοῦ, ἐνῶ εἶναι σημαντικά γιά τούς κατοίκους καί ἀντικειμενικά σωστά, μᾶς ἔφεραν σέ κάπως δύσκολη θέση.
Ἀναρωτηθήκαμε δηλαδή, ὅσο ξεφυλλίζαμε τό ἔντυπο, πόσο τελικά προνομιοῦχοι εἶναι οἱ Ψυχικιῶτες ἤ μᾶλλον καλύτερα, πόσο λίγα προνόμια ἔχουν οἱ περισσότεροι ἀπ' τούς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς – καί ὄχι μόνον αὐτῆς – καί πόσο πιό πρωτογενῆ προβλήματα ἀντιμετωπίζουν!
Αὐτό βέβαια καθόλου δέ σημαίνει ὅτι τά προβλήματα τοῦ Ψυχικοῦ δέν εἶναι σοβαρά.
Σκεφτόμαστε μονάχα καί ἀναρωτιόμαστε: πότε ἄραγε θά μπορέσει νά ἔχει ἡ τοπική Αὐτοδιοίκηση μόνον αὐτῶν τῶν διαστάσεων προβλήματα;

Οἱ ἁγιογράφοι ἐξόριστοι καί οἱ βανδαλισμοί ἑνός ἡγούμενου

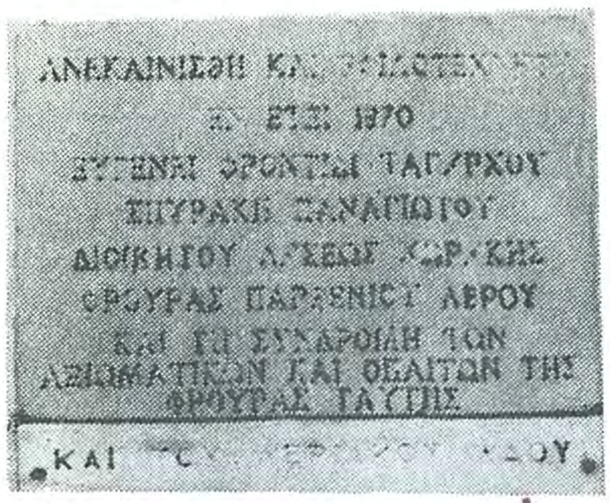

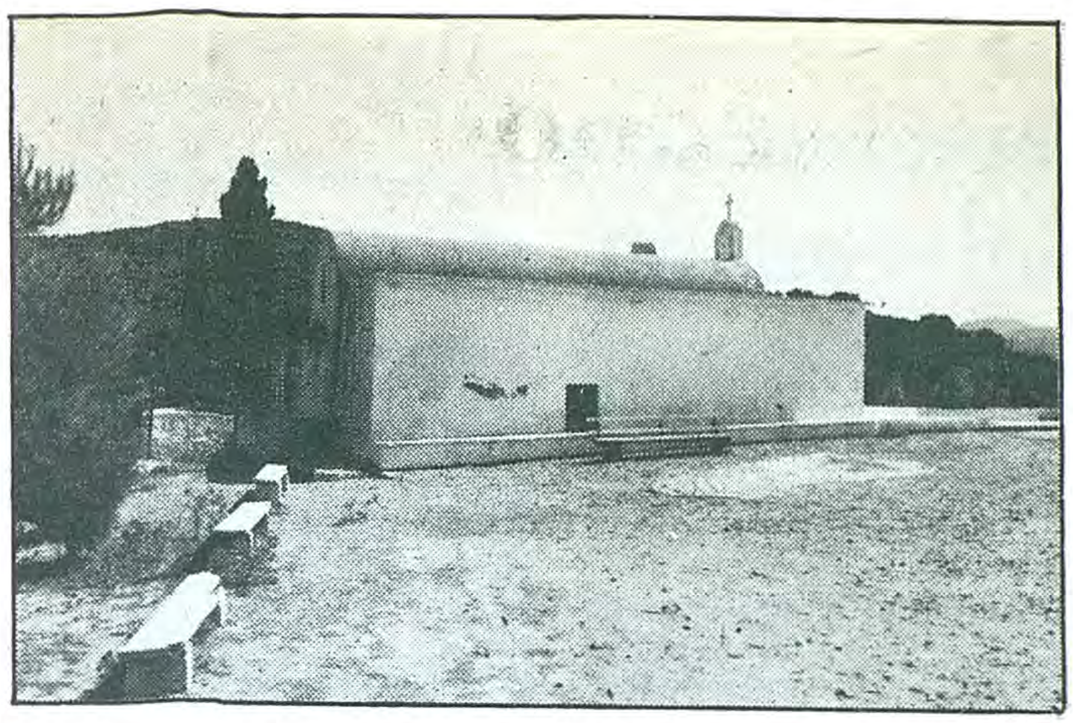

Στό Παρθένι τῆς Λέρου ὑπάρχει ἕνα μοναστηριακό ἐκκλησάκι: ἡ Ἁγία Ματρώνα ἤ ὅπως τό λένε οἱ νησιῶτες ἡ Ἁγία Κιουρά. Πότε χτίστηκε, παραμένει ἄγνωστο.

Ὅταν ἡ θεομηνία τοῦ 1967 ἔρριξε στίς ἀκτές τοῦ νησιοῦ χιλιάδες ἐξόριστους, ἡ ἐκκλησία ἦταν σχεδόν ἐρειπωμένη. Ὁ διοικητής τοῦ στρατοπέδου πολιτικῶν κρατουμένων Περράκης εἶχε τήν ἔμπνευση νά μαζέψει λεφτά ἀπό τούς νησιῶτες καί νά χρησιμοποιήσει τήν ἐργασία τῶν κρατούμενων γιά νά μεγαλώσει καί νά ἐπισκευάσει τό κτίριο.

Τότε ὁρισμένοι κρατούμενοι διακόσμησαν τούς τοίχους μέ μερικές ἐξαιρετικές ἁγιογραφίες, συγκρατημένα νεωτεριστικές ἀλλά συγκλονιστικές, γιατί ἐκφράζαν κάτι ἀπό τό πάθος τῶν καλλιτεχνῶν καί τῶν συντρόφων τους. Πέρα ἀπό τήν καλλιτεχνική τους ἀξία οἱ τοιχογραφίες αὐτές ἀποτελοῦν, μέ κάποιο τρόπο, ἕνα μνημεῖο τῆς σύγχρονής μας ἱστορίας. Ἀποθανατίζουν τό Γολγοθά τῶν πρώτων θυμάτων τῆς Χούντας, ἐκπρόσωπων τοῦ δημοκρατικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ μας.

Ὅλες ὅμως αὐτές οἱ σκέψεις δέν μοιάζουν νά ἔχουν περάσει ἀπό τό νοῦ τοῦ ἡγούμενου τῆς Μονῆς Δανιήλ Καρτζούνη. Γραφικό πρόσωπο αὐτός ὁ ἱερομόναχος τῆς Μητρόπολης Λέρου συμπεριφέρεται μεγαλόσχημα καί πολλά ἀφηγεῖται γιά τήν ἐξαιρετική του μόρφωση: ὅλοι μαθαίνουν πώς μιλᾶ γαλλικά, ἰταλικά καί ἀραβικά. Ἀλλά αὐτή ἡ πολυμάθεια δέν φαίνεται νά βοηθᾶ πολύ: Ἔχει διατάξει νά ἐπισκευαστοῦν οἱ τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας, πού μαζεύουν ὑγρασία καί ἔχει ἀρχίσει ἤδη τό σοβάτισμα καί τό ἄσπρισμα, δηλαδή ἡ καταστροφή τῶν ἔργων τῶν κρατούμενων. Σ' ὅσους τοῦ φέρουν ἀντιρρήσεις, ὁ ἐκλεκτός αὐτός «φιλότεχνος» ἀπαντᾶ ὅτι τά ἔργα τῶν «κομμουνιστῶν» δέν ἔχουν καμιά ἀξία, γιατί δέν εἶναι γνήσια βυζαντινῆς τεχνοτροπίας, ὅπως οἱ ἁγιογραφίες πού θά παραγγείλει γιά νά τίς ἀντικαταστήσουν.

Παλιοί κρατούμενοι, εἰκαστικοί καλλιτέχνες ἤ ἁπλοί ἄνθρωποι, παράγοντες τῆς Λέρου ἤ τῆς Δωδεκανήσου καί προοδευτικοί Χριστιανοί, ἄς κινητοποιηθοῦν γιά νά σταματήσει ἡ θλάσφημος χείρα τοῦ φανατικοῦ ἡγούμενου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ»

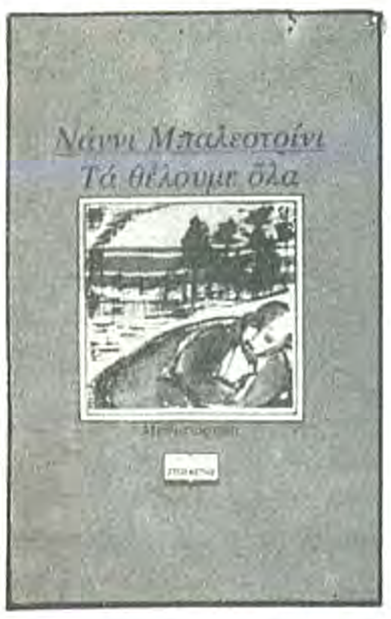

Στή σειρά ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Νάννι Μπαλεστρίνι: *«Τά θέλουμε ὅλα»*, **(Μυθιστόρημα).**

Στή σειρά ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Ἐλί Ζαρέτσκι: *«Καπιταλισμός, οἰκογένεια καί προσωπική ζωή»*, **(Δοκίμιο).**

Στή σειρά ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κόμμα Προλεταριακῆς Ἑνότητας — Ἐργατική Πρωτοπορία: *«Γιά τό Κράτος, τό Σχολεῖο, τό Γυναικεῖο Κίνημα, τό Κόμμα»*, **(Κείμενα τῆς Ροσσάντα, Καστελίνα, Φεραγιόλι κ.λπ.).**

Ἱπποκράτους 6, Ε΄ ὄροφος, Ἀθήνα. Τηλ. 3601956.

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ Εκδόσεις

Περί τῶν «ἁγίων» Μακρονήσου καί Γυάρου

τοῦ Γ. Α. Παναγιώτου

Οἱ δηλώσεις τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Ι. Βαρβιτσιώτη στούς νεοϋρκέζικους «Τάιμς» σχετικά μέ τά δῆθεν «κίνητρα» τῆς πάγκοινης κατακραυγῆς ἐναντίον ἱεραρχῶν γιά συγκεκριμένες σκανδαλιστικές κατολοκληρία ἐνέργειές του καί ἡ ἀναγωγή τῆς ἀποδοκιμασίας τους στήν «ἀντικομμουνιστική προϊστορία» τους εἶναι ἐξαιρετικά ἀποκαλυπτικές γιά τή χρηστικότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καί παρεκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων, γιά τό ρόλο καί τό «ποιόν» τους στό συγκεκριμένο πλέγμα ἐξουσίας. Εἶναι ἐπίσης χρήσιμες στό βαθμό πού καταδείχνουν – μέσα σέ μύριες τόσες – τό ἐθελόδουλο καί τή μαζική εὐήθεια τῶν Ἑλλήνων.

Βέβαια, οἱ δηλώσεις αὐτές (πού λεπτομερειακά περιγράφονται σέ ἀνταπόκριση τοῦ Στάθη Εὐσταθιάδη, ἐφ. Τό Βῆμα, 8.8.1979) συνιστοῦν κατάφωρη ἐπέμβαση στό ἔργο τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί πολιτικῆς δικαιοσύνης, ἐφόσον δυό ὑποθέσεις βρίσκονται ἡ μία στό δευτεροβάθμιο συνοδικό καί τά ποινικά δικαστήρια (Στυλιανοῦ πρώην Πρεβέζης) καί ἡ δεύτερη στό προδικαστικό στάδιο (λειψανεμπόριο). Ἰδιοκτησία τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἡ ἐκκλησία, πανθομολογούμενα (καί τώρα ἀπό τά πιό ἐπίσημα χείλη) ἀποτελεῖ θεσμό τροχοπεδικό κάθε προόδου, ἀπολαμβάνοντας γιά ἀντάλλαγμα ἀσυλία στίς οἰκονομικές συναλλαγές της (ἀναπαλλοτρίωτο ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας οὐσιαστικά ἤ δικαίωμα ἐξαγορᾶς της ἀνεξέλεγκτα) καί στά «καπρίτσια» τῶν τιτλούχων της.

Ἡ ὁμολογία τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἔρχεται σέ μιά κρίσιμη καμπή γιά νά διαλύσει τυχόν ὑπάρχουσες αὐταπάτες καί νά διακηρύξει ἐπίσημα πιά τόν συντηρητικό καί ἀντιδραστικό ρόλο τῆς ἐκκλησίας στήν πορεία τοῦ τόπου. Πρόσφατη εἶναι ἡ πανηγυρική ἀποδοχή τῆς διχτατορίας ἀπό τά ἐκκλησιαστικά καί παρεκκλησιαστικά Sodalicia, οἱ δεσποινολογίες ἤ οἱ τσιριμόνικες ἐκδουλεύσεις τῶν ἀθωνιτῶν στούς χιτλερικούς.

Φυσικά, τά σκάνδαλα γύρω ἀπό τόν πρώην Πρεβέζης Στυλιανό καί τίς ἐρωτικές παννυχίδες του (πού «τιμωρήθηκε» μέ «ἀπόσπαση» στή Ραφήνα ἀπό τόν ἔκπτωτο σήμερα δικαστή του, τότε Ἱερισσοῦ Παῦλο) καί τούς δεσποτάδες πού τεμάχισαν τό λείψανο τοῦ θεωρούμενου ὡς πολιούχου τῆς Κεφαλονιᾶς, τυπικό δεῖγμα μιᾶς ἐνδημικῆς λειψαναγυρτείας πού κολάζεται ἀπό τά χρόνια τοῦ Ἀνωνύμου τῆς Νομαρχίας ἀκόμη (καί πού ὁ κατηγορούμενος ἀπό τόν Προκόπιο ὡς συνεργός του Παντελεήμων τῆς Κορινθίας προσπαθεῖ ἔμμεσα νά ἀποφύγει τή δίωξη ἀρθρογράφωντας στήν «ἀντιστασιακιά» τοῦ Παπαδόπουλου ὅπως π.χ. στίς 11.7.79 ἤ στίς 23.7.79 ὑπέρ τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς) δέν εἶναι τά μόνα τούτου τοῦ καιροῦ μέ δράστες ἱερωμένους. Δέ χρειάζεται νά ἀνατρέξει κανείς στή ρεμούλα τῆς Πεντέλης (μετά πυρκαγιῶν) ἤ τῆς Χαλκιδικῆς, μήτε στά τοῦ Οἴκου Τυφλῶν καί τά λοιπά... σχοινοτενῆ, εἶναι πασίγνωστα. Ἐπειδή ὅμως θέλω νά δώσω μιά «ἱκανοποίηση»!! στόν κ. Βαρβιτσιώτη καί νά τεκμηριώσω ἀκόμη περισσότερο τίς ἀντιδραστικές ἀντιλήψεις τῶν δύο συγκεκριμένων προσώπων, θά καταγράψω ἐδῶ κάποιες ἄγνωστες, στούς πολλούς, πράξεις τους, περισσότερο «ἐθνωφελεῖς» ἀπό τά κάλλη τῆς παπαδιᾶς ἤ τά ὄθολα ἀπό τήν πειρατεία ἀφελῶν. Πτυχές ἀδιευκρίνιστες τοῦ «ποιμαντορικοῦ» τους ἔργου, τόσο «κομμουνιστοφαγικοῦ», ὅσο καί «πνευματοκτόνου».

Στυλιανός κατά Λουνατσάρσκυ

Ὁ Ἀνατόλ Λουνατσάρσκυ, ἐπίτροπος τῆς παιδείας στά Σοβιέτ, φίλος κι ἐπισκέπτης τῆς Ἑλλάδας καί θαυμαστής τοῦ Μόλλα, θρῆκε «μετά θάνατο» τόν τιμητή του, στό πρόσωπο τοῦ τότε μητροπολίτη Πρέβεζας Στυλιανοῦ.

Συγκεκριμένα, ὅταν τό 1957 μεταφράστηκε στά ἑλληνικά τό πολύ γνωστό βιβλίο του «Ἱστορία τῶν θρησκειῶν», μέ ἔγγραφό του στό ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως ὁ Στυλιανός Κορνάρος ζήτησε τήν ἀπαγόρευση κυκλοφορίας τοῦ βιβλίου ὡς «βλασφήμου» καί τήν τιμωρία τῶν ἐκδοτῶν καί μεταφραστῶν. Πραγματικά, ἡ ὑπόθεση παραπέμφτηκε στά τακτικά δικαστήρια καί γιά ἕνα χρονικό διάστημα τό βιβλίο εἶχε προσβληθεῖ ἀπό «ἔκλειψη».

Στυλιανός κατά Καρυωτάκη

Παροιμιώδεις εἶναι οἱ ἐπιθέσεις τοῦ Στυλιανοῦ ἐναντίον τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων καί τῶν σωματείων τους, ὅταν κατά καιρούς ἀποφάσιζαν νά τιμήσουν τόν μεγάλο αὐτοκτόνο τῆς Πρέβεζας, τόν Κώστα Καρυωτάκη. Μνημόσυνο ὑπέρ αὐτοκτόνου ἦταν ἀδιανόητο (ἀκόμη καί φιλολογικό μνημόσυνο) γιά τόν ἄμωμο ποιμενάρχη. Ἔξαρση τῆς ἀπαγορευτικῆς του ἀντιμετώπισης σημειώθηκε τό 1966. Τό κλίμα ἦταν, λόγω ἀποστασίας, πρόσφορο. Τότε οἱ διαμαρτυρίες τῶν λογοτεχνῶν, πού τούς ἀπαγορευόταν νά τιμήσουν ἕναν κορυφαῖο συνάδελφό τους, ἔφτασαν πολύ πιό μακριά ἀπό τόν στενό κύκλο τῆς ἐπικρατείας τοῦ δεσπότη. Μέ ἔγγραφό της ἡ Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν διαμαρτυρήθηκε γιά τό γεγονός καί ὁ «δημοκρατικός» τύπος ἀφιέρωσε στῆλες του γιά νά καυτηριάσει τό συμβάν, ἐνῶ ὁ Γιάννης Κουτσοχέρας ἔφερνε τό θέμα μέ ἐρώτησή του στή Βουλή. Ἀφορμή ἀπό τό ἐπεισόδιο ἐκεῖνο παρότρυνε τό Γιῶργο Σαραντή νά γράψει τό ἄρθρο «Ταξίδι στήν Πρέθεζα τοῦ Καρυωτάκη», δημοσιευμένο στήν «Αὐγή» τῆς 6.2.66 (τό λῆμμα 6501 στήν καταγραφή «Τεκμηρίωση 7» πού ἔχω στό παρελθόν ἐπιχειρήσει γιά τήν «Αὐγή»).

Προκόπιος «ἅγιος» Γυάρου

Ἡ παρουσία τοῦ Στυλιανοῦ στό κολαστήριο τῆς Μακρονήσου ἔχει νωρίς ἐπισημανθεῖ ἀπό τόν ἀθηναϊκό τύπο. Ἀκόμη καί οἱ ἀνορθόδοξες προτιμήσεις του περί τά σεξουαλικά, καί μέ ἔγγραφα πού θρησκευτικοί ἀντίπαλοί του (ἄλλης κλίκας) ἔχουν στείλει κατά καιρούς στήν Ἱερά Σύνοδο, ἰδιαίτερα ἐπί «ἀρχιερωσύνης» Ἱερωνύμου καί τά ὁποῖα «σχολάζουν» ἐκεῖ. Ἐκεῖνο πού εἶναι περισσότερο ἄγνωστο ὡς τώρα εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Προκόπιου Μενούτη στό «ἀδελφό» τυραννητήριο τῆς Γυάρου τά ἴδια χρόνια πάνω-κάτω καί λίγο πιό ὕστερα.

Συγκλονιστική καί καταπελτώδης εἶναι γιά τόν Προκόπιο ἡ μαρτυρία τῆς Μέλπως Ἀξιώτη, ὅπως βρίσκεται στό βιβλίο της «Μιά καταγραφή στό χῶρο τῆς λογοτεχνίας». Π.χ. στή σελ. 44 9.9.47: Ἐπειδή τό ἀπόγευμα θά μιλοῦσε ὁ ἱεροκήρυκας σταμάτησαν οἱ δουλειές μιά ὥρα νωρίτερα. Στήν ὁμιλία του τά εἶχε βάλει μέ τόν ὑλισμό. Ἡ συγκέντρωση ἔγινε μέ τή δράση τῆς μαγγούρας, ἤ στή σελ. 47 26.10.47: Ἔγινε λειτουργία καί χοροστάτησε ὁ παπάς Προκόπιος. Στό λόγο του ἔκανε πολεμική κατά τῶν ἀριστερῶν. Ὁλόκληρο τό ἀπόσπασμα, πού πηγή του εἶναι ἡ «μαύρη βίβλος» τῶν κρατούμενων στή Γυάρο, ἀπό τό βιβλίο τῆς Ἀξιώτη, ἀλλά καί μεταγενέστερες μαρτυρίες καί ἀπό ἔγγραφα πού βρίσκονται θαμένα στά ἀρχειοφυλάκια τῆς Συνόδου (ἕνα μάλιστα τόν ἀποκαλεῖ ἐντελῶς ἀναλφάβητο καί γράφει πώς ὅταν πρωτοπῆγε στήν Κεφαλλονιά ἔγραφε τόν τίτλο του – Κεφαλληνίας – μέ ἕνα λάμδα) εἶναι ἀποκαλυπτικό.

«Ἐπειδή γεννηθήκαμε καί μεγαλώσαμε στίς φυλακές δέν προσέχουμε πιά ὅτι σερνόμαστε μέσα σ' ἕνα μπουντρούμι, ἁλυσοδεμένοι χειροπόδαρα καί μ' ἕνα φίμωτρο στό στόμα» (Γκέοργκ Μπύχνερ – 1833).

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

τῆς Ντόρας Ἠλιοπούλου – Ρογκάν

Ταπισερί τοῦ Μ. Τουρλιέρ
Γαλλικό Ἰνστιτοῦτο

Δεκατρεῖς Ταπισερί στίς ὁποῖες ὁ Γάλλος καλλιτέχνης, διευθυντής τῆς Σχολῆς Διακοσμητικῶν Τεχνῶν τοῦ Ἀυμπυσόν καί ἐντεταλμένος τῆς δημιουργίας στό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπικοινωνίας τῆς χώρας του, ἔχει ἀποδώσει τούς συνειρμούς πού τοῦ προκαλοῦν οἱ ἀμπελῶνες τῆς πατρίδας του τῆς Βουργουνδίας. Σέ ἀφηρημένες συνθέσεις ὁ Τουρλιέρ, πού ἔχει συνάμα διαπρέψει στή ζωγραφική καί στή χαρακτική, ἔχει αἰχμαλωτίσει κάτι τό καίριο ἀπό τήν ὑπόσταση τῶν κλημάτων, τή γῆ, τά περάσματα τῶν ἀχτίδων ἀνάμεσα ἀπό τά φυλλώματα, τή διαδοχή τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους. Μέ μιά μεγάλη εὐαισθησία στό χρῶμα ὁ καλλιτέχνης αὐτός φιλοτεχνεῖ σύνολα πού ἐνεργοποιοῦν τό χῶρο γύρω τους καί συνάμα ἀποδεικνύουν τό μεγάλο ταλέντο τοῦ δημιουργοῦ.

Τοπία τοῦ Μ. Βενιοῦ ἀπό τή Σίκινο, τή Φολέγανδρο, τή Μάνη

Γκαλερί «Ἀργώ»

Ὁ Μ. Βενιός μέ τή γνώριμη τεχνική του (αὐγοτέμπερα σέ φύλλα χρυσοῦ καί ἀσημιοῦ σχεδιασμένη μέ τήν τεχνική τῶν βυζαντινῶν εἰκόνων) ἔχει ἀπαθανατίσει τίς παραστάσεις πού τόν γοήτευσαν ἰδιαίτερα ἀπό τά παραπάνω μέρη, προσδίδοντάς τους συγχρόνως μιάν «ἰδιόμορφη» ὑπόσταση, ἰδιαίτερα προβλημένη μέσ' ἀπό τό μετιέ.

Φωτογραφίες τοῦ Γιάγκου Ἀθανασόπουλου

Πολύπλανο

Πρόκειται γιά τριάντα φωτογραφίες πού ὁ νέος αὐτός καλλιτέχνης καί ἀρχιτέκτων ἔχει ἐπεξεργαστεῖ μέ ἕναν «δικό» του τρόπο, ἔτσι ὥστε κάθε φορά νά προβάλλουν μέ μιάν ἰδιαίτερα ἔντονη προσωπικότητα μπροστά μας. Πρόκειται γιά συνθέσεις πού ἀποτελοῦν μιά χρυσή τομή ἀνάμεσα στήν τέχνη τῆς φωτογραφίας καί τή ζωγραφική.

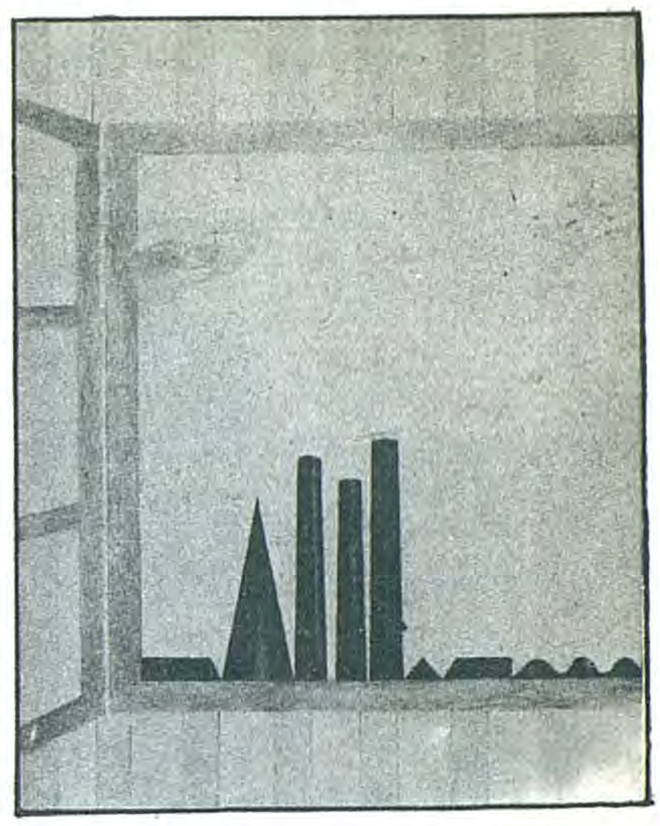

Λάδια καί χαρακτικά τῆς Γκ. Φον Λαίτνερ

Γκαλερί Ζουμπουλάκη

Μιά ποιητική διάθεση καί μιά μεγάλη εὐαισθησία στό χρῶμα χαρακτηρίζει τήν ἰδιόμορφη «ὑπερρεαλιστική» δουλειά τῆς Γερμανίδας καλλιτέχνιδας. Στά τωρινά ἔργα της – φυσική ἐξέλιξη τῶν ἀμέσως προηγουμένων – ἔχει κυρίως ἐμπνευστεῖ ἀπό τίς καμινάδες τῶν ἐργοστασίων, τό θέμα τοῦ παράθυρου καί τίς παραστάσεις πού ἀποκομίζει σέ ἕνα ταξίδι της σέ αὐτοκινητόδρομο.

'Εκδόσεις **«συλλογή»**

κυκλοφόρησαν 3 βιβλία τοῦ Β. 'Ιωάννου, σέ μιά προσπάθεια ἀνίχνευσης, τῶν «σκοτεινῶν ἡμερῶν» στὸν ἑλληνικό χῶρο.

η «τρελα» που καιει
η αλωση των χελιδονιων
ΗΤΑΝ ΑΝΟΙΞΗ ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΠΑΣΧΑ

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ: « νῦν καί ἀεί !! »

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «συλλογη» ΤΗΛ. 8310403 - 8310419

κινηματογραφος

Τό κοινωνικό ντοκιμαντέρ στό 8ο Φεστιβάλ τῆς Λίλης

τῆς Λουκίας Ρικάκη

Εἴμαστε στή Γαλλία τόν Ὀκτώβριο μέ καλό καιρό. Οἱ προβολές κρατοῦν συνολικά 10 ὧρες. Συναντιόμαστε στό παλάτι Rihour, στήν κεντρική πλατεία. Τό φεστιβάλ τῆς Λίλης φιλοξενεῖ κάθε χρόνο ταινίες ντοκιμαντέρ μικροῦ μήκους καί κινούμενο σκίτσο.

Οἱ ἀριθμοί: Συνολικά συμμετεῖχαν 38 χῶρες μέ 142 ταινίες. Ἡ ἑλληνική συμμετοχή ἦταν ἡ ταινία τοῦ **Θανάση Ρεντζῆ, «Αἷμα».**

Τά βραβεῖα:

Μεγάλο βραβεῖο τοῦ φεστιβάλ γιά τήν ταινία ντοκιμαντέρ, **«Ὁ βοσκός»**, τοῦ Χρίστο Κοβάτσεφ-Βουλγαρία.

Μεγάλο βραβεῖο τοῦ φεστιβάλ γιά τήν ταινία μέ ὑπόθεση: **«Ἡ σκόνη πάνω ἀπό τόν ἥλιο»,** τοῦ Ἀντόνιο ντέ λά ρίβα-Μεξικό.

Μεγάλο βραβεῖο τοῦ φεστιβάλ γιά τήν ταινία κινούμενου σκίτσου: **«Τό μικρό περιστέρι»**, τοῦ Ἀντρέ Βάρσατ-Πολωνία.

Εἰδικό βραβεῖο τῆς ἐπιτροπῆς: **«Συναντήσεις»,** τῆς Γιάννα Μπόκοβα – Μεγάλη Βρετανία.

Βραβεῖο πρώτου ἔργου: **«Γιά τή χάρη τοῦ Θεοῦ»**, τοῦ Κάρλος Τάιλεφερ – Ἱσπανια.

Θά ἐπιχειρήσουμε νά ἀναφερθοῦμε, κατά τό δυνατόν ἐξαντλητικα,σ' ἕνα μόνο τομέα: **«τό κοινωνικό ντοκιμαντέρ»**, στόν ὁποῖο συγκαταλέγοναι μιά σειρά σημαντικές ταινίες τοῦ φεστιβάλ.

«DAE», Γιουγκοσλαβία.

«Ντάε», τοῦ Στόλε Ποπώφ-Γιουγκοσλαβία.

Μιά ἰδιαίτερα εὐαίσθητη καταγραφή τῆς ζωῆς μιᾶς ὁμάδας γύφτων. Ἐκεῖ πού τή θέση τοῦ λόγου, παίρνει ἡ ἔκφραση, τό τραγούδι καί ὁ χορός.

Ὁ φακός ἀκολουθεῖ τή μάνα στή γέννα, τόν πατέρα καί τό παιδί στή δουλειά, τήν οἰκογένεια στό φαγητό καί στή γιορτή. Πλησιάζει στά πρόσωπα καί σταματᾶ. Ὅλα τοῦτα τά προτραῖτα ἀφηγοῦνται τήν ἱστορία μιᾶς ζωῆς πού μετριέται μέ τίς ρυτίδες τῶν γέρων ἤ μέ τά χαμόγελα τῶν παιδιῶν. Καί μερικοί κατεβαίνουν στήν πόλη. Συμμετέχουν στήν «πολιτισμένη» ζωή, κάνουν τίς συναλλαγές τους καί ἐπιστρέφουν. Κάθε ξημέρωμα σέ τοῦτο τόν ξερότοπο, κάθε ἀκτίνα πού μπαίνει μέσα στή σκηνή-σπίτι, εἶναι ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, κάτω ἀπό τόν ἥλιο καί τή βροχή, πού εἶναι δεμένοι μέ τή γῆ.

«Δέκα ἀκόμη λεπτά», Τοῦ Γ. Φράνκ – Σοβιετική Ἕνωση.

Ἀκόμη ἕνας ἀφηγητής τῆς ἱστορίας τοῦ προσώπου. Ἐδῶ, γιά δέκα λεπτά παρατηροῦμε τά πρόσωπα τριῶν παιδιῶν πού βλέπουν μιά ταινία. Δέν βλέπουμε τήν ταινία, ἀκοῦμε τή μουσική της καί παρατηροῦμε τό ρυθμό ἀλλαγῆς τῆς ἔκφρασης στά πρόσωπα τῶν παιδιῶν. Ὁ τρόπος παρουσίασης, ὁ ἔλεγχος τοῦ χρόνου καί τοῦ φακοῦ δημιουργοῦν ἐξαιρετικές προϋποθέσεις γιά μιά ἄσκηση παρατήρησης, μέσα ἀπό τήν ὁποία ὁ θεατής ἀντιλαμβάνεται μιά σειρά νέες διαστάσεις τῆς ἔκφρασης καί τοῦ ἤχου.

«Γιά τή χάρη τοῦ Θεοῦ», τοῦ Κάρλος Τάιλεφερ – Ἱσπανία.

Ἡ ἀφήγηση μιᾶς θρησκευτικῆς, παραδοσιακῆς γιορτῆς. Ἡ ταινία ἐρευνᾶ τή δομή τῶν μαζικῶν αὐτῶν ἐκδηλώσεων, ἐπισημαίνοντας τή συχνή ἐκμετάλλευσή τους ἀπό μιά περιορισμένη ὁμάδα. Ἡ ἔρευνα καταγράφει κάθε παραδοσιακό στοιχεῖο στή μουσική, τά κοστούμια, τούς χορούς, τό ἔθιμο. (Εἰδικό βραβεῖο γιά τή χρήση παραδοσιακῆς μουσικῆς τῆς Ἕνωσης Γάλλων Μουσικῶν).

Μελετᾶ μέ λεπτομέρεια τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο φτιάχνεται τό κάθε τί, συζητώντας μέ τούς τεχνίτες. Παρακολουθεῖ τούς βαστάζους τῶν τάφων στή διάρκεια τῆς τελετῆς, τήν ἔκφραση καί τά συναισθήματά τους, τίς συνθῆκες τῆς δουλειᾶς' τους. Εἴμαστε στή Μάλαγα. Ὁ σκηνοθέτης διαλέγει αὐτή τήν πολιτεία, γιατί ἔχει ζήσει ἐκεῖ τά παιδικά του χρόνια. Φτιάχνει μιά παραλλαγή τῆς «Ἅγιας Ἑβδομάδας» καί παρουσιάζει ὅλες τίς ἀντιθέσεις καί τίς ἀνέκδοτες ἀλήθειες πού χαρακτηρίζουν αὐτό τό Ἅγιο Καρναβάλι.

«Ἀπευθύνομαι στό Καράκας», τοῦ Κάρλος Ἀζπούρα – Βενεζουέλα. (Εἰδικός ἔπαινος τῆς διεθνοῦς Ὁμοσπονδίας κινηματογραφικῶν λεσχῶν γιά τό ἀν-

«Δέκα ἀκόμη λεπτά» – Σοβιετική Ἕνωση.

θρωπιστικό καί προοδευτικό της περιεχόμενο).

Βασισμένη στήν ἀφήγηση ἑνός ἀρχηγοῦ τῶν Μακιριτάρων Ἰνδιάνων, ἡ ταινία παρουσιάζει τή ζωή καί τά προβλήματα τῆς φυλῆς, ὅπως καί τῶν Ἰνδιάνων, γενικότερα, στή Βενεζουέλα, ὅπου οἱ καθολικοί καί οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱεραπόστολοι ἐκμεταλλεύονται τούς «ἀγράμματους» πληθυσμούς, προτείνοντάς τους τίς –περί Θεοῦ σωτηρίας – θεωρίες τους. Ἡ ταινία εἶναι πολύ προσεγμένα γυρισμένη καί ἐπιχειρεῖ νά παρουσιάσει μιά ὁλοκληρωμένη μελέτη πάνω στό θέμα καί ὄχι ἁπλᾶ μιά διαμαρτυρία, χωρίς νά παύει νά εἶναι ἕνα κάλεσμα γιά πιό δίκαιη καί ἀνθρώπινη μεταχείριση.

«Ἡ Ἐφημερίδα τῆς Νότιας Ἀφρικῆς», τοῦ Ρολάν Κερβόες – Ὁλλανδία. Βραβεῖο Fipresci – Διεθνής Ἕνωση Κριτικῶν, γιά τήν ποιότητα τῆς κοινωνικῆς ἀνάλυσης καί τήν ἰδεολογική συνοχή. Ὁ σκηνοθέτης κατά τή διάρκεια δύο ταξιδιῶν του στή Νότια Ἀφρική παρατηρεῖ τή ζωή τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ, ὅπως θά τήν παρατηροῦσε ἕνας λευκός παρατηρητής καί μᾶς παρουσιάζει ἕνα κολάζ τῶν ἐντυπώσεών του. Μιά κατάσταση ὄχι τόσο κακή, ὅσο

«Γιά χάρη τοῦ Θεοῦ» – Ἱσπανία.

φαντάζεται κανείς – ἁπλᾶ χειρότερη. Πολύ ἐπιδέξια χρήση τοῦ ὑλικοῦ πού συνθέτει ἕνα σημαντικό ντοκιμαντέρ.

«Ἀπό τή μεριά τοῦ νυχτοφύλακα», τοῦ Χρίστοφ Κιεσλόφσκι – Πολωνία. Τό πορτραῖτο ἑνός ὑπάλληλου στή σύγχρονη κοινωνία ἤ πῶς δομεῖται ἕνας χαρακτήρας κάτω ἀπό ὁρισμένες κοινωνικές συνθῆκες.

Παρ' ὅτι σέ μερικά σημεῖα διαπιστώνει κανείς μερικές ὑπερβολές, τό ἔργο σάν σύνολο παρουσιάζει μιά κατάσταση τήν ὁποία ἀντιμετωπίζει καθένας μας, πού ζεῖ μιά ρουτίνα στό ἐπάγγελμα. ἀλλά καί στήν ἐλεύθερή του ὥρα. Εἰδικός ἔπαινος τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Φεστιβάλ. Ἀκολουθεῖ μιά πληθώρα ταινιῶν ντοκιμαντέρ καί ἄλλων μέ κάποιο ἐνδιαφέρον.

Τό φεστιβάλ κλείνει μέ πέντε βραβευμένες ταινίες σέ ἄλλα φεστιβάλ καί μέ τή μᾶλλον ἄδοξη ἀπονομή. Φαίνεται πάντως, ὅτι σέ μία πιό ἐξελιγμένη μορφή, τό φεστιβάλ τῆς Λίλης θά ἀποκτήσει ἰδιαίτερη σημασία. Βέβαια, ἄν κρίνει κανείς ἀπό τή συμμετοχή, ἤδη τό ἐνδιαφέρον εἶναι ἀρκετά σημαντικό, ἀλλά μερικά πράγματα ἀπαιτοῦν κάποια βελτίωση τόσο ὀργανωτικά, ὅσο καί τό ζήτημα τῆς ἐπιλογῆς τῶν ταινιῶν.

Τό ἑπόμενο φεστιβάλ ἔχει προγραμματιστεῖ στίς 17-23 Μαρτίου 1980. Ἀκόμη ἕνα κάλεσμα γιά μία ἐνεργητικότερη ἑλληνική παρουσία.

ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

Ἔλλης Ἀλεξίου
Ρωτῶ καί μαθαίνω *(Ἐγκυκλοπαιδικό)*
Βάν Λούν
Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος
Λεονάρ ντέ Βρίς
Τό βιβλίο τοῦ ἀτόμου
Τό βιβλίο τῶν πειραμάτων
Τό δεύτερο βιβλίο τῶν πειραμάτων
Τό τρίτο βιβλίο τῶν πειραμάτων
Τό βιβλίο τῶν τηλεπικοινωνιῶν
Λουκᾶ Δαράκη
Τά πρῶτα χρόνια
Λείας Χατζοπούλου - Καραβία
Ὁ δρόμος τοῦ θυμωμένου ποταμοῦ
Καλοκαίρι
Τά σιωπηλά πλῆκτρα
Λιόντας
Πρωί - Μεσημέρι - Βράδυ
Τά παιδιά τῆς Ἐστρέδα Νάδα
PIKI ἕνα παραμύθι γιά τυφλοπόντικες κάθε ἡλικίας
Μάνου Κοντολέων
Κάποτε στήν Ποντικούπολη *(Εἰκονογράφηση Ἀντ. Καλαμάρα)*
Ὁ Φωκίων ἦταν ἐλάφι *(εἰκόνες Διατσέντα Παρίση)*
Φώντα Λάδη
Ἄρες, Μάρες, Κουκουνάρες *(Ζωγραφιές Λυδίας Σαρρῆ)*
Κώστα Παναγιωτόπουλου
Παραμύθι παρά μία *(Εἰκόνες Φαίδωνα Πατρικαλάκη)*
Γιολάντας Πατεράκη
Ἡ Ἀλίνα καί ὁ Ἥλιος (Εἰκον. Σ. Ζαραμπούκα)
Οἱ ἀτρόμητοι *(εἰκονογράφηση Σοφίας Ζαραμπούκα)*
1 Μιά συμμορία πού τό λέει ἡ ψυχή της
2 Ποιός ἐξαφάνισε τά μυστηριώδη σημειώματα;
3 Τό μυστικό τῶν τεσσάρων
4 Τό κομπιοῦτερ ντετέκτιβ
5 Συμμορία ἤ καλλιτέχνες τοῦ γλυκοῦ νεροῦ;
6 Οἱ ἀτρόμητοι «σέ καινούρια δράση»
Ἀθηνᾶς Παπαδάκη
Ὁ τενεκές τοῦ λαδιοῦ *(Εἰκονογράφηση Βάσως Ψαράκη)*
Εὐγενίας Φακίνου
Τό μεγάλο ταξίδι τοῦ Μελένιου *(εἰκόνες τῆς συγγραφέως)*
Ξύπνα Ντενεκεδούπολη *(εἰκόνες τῆς συγγραφέως)*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ● ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ἔλλης Ἀλεξίου
Σκληροί ἀγῶνες γιά μικρή ζωή *(Διηγήματα)*
Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγεῖον *(Μυθιστόρημα)*
Ὑπολείμματα ἐπαγγέλματος *(Διηγήματα)*
Λοῦμπεν *(Μυθιστόρημα)*
Παραπόταμοι *(Μυθιστόρημα)*
Μέ τή λύρα *(Μυθιστόρημα)*
Ἀναχωρήσεις καί μεταλλαγές *(Διηγήματα)*
Μυστήρια *(Διηγήματα)*
Προσοχή συνάνθρωποι! *(Διηγήματα)*
Σπονδή *(Διηγήματα)*
Ἀπό πολύ κοντά *(Αὐτοβιογραφικό)*
Βασίλη Βασιλικοῦ
Ὁ ἄνθρωπος μέ τό ἄδειο *(Νουβέλα)*
ΚΡΟΥΠ - ΕΛΛΑΣ *(Διηγήματα)*
Ἀνεπίδοτη ἐπιστολή στόν Ἀλέξανδρο Παναγούλη
Ἰωάννας Καρατζαφέρη
Τό χαμένο κουμπί *(Μυθιστόρημα)*
Ἐπιπλωμένα δωμάτια *(Μυθιστόρημα)*
Μπαζαγιάζι *(Μυθιστόρημα)*
4-2=0 *(Μυθιστόρημα)*
Λείας Χατζοπούλου - Καραβία
Πρωί - Μεσημέρι - Βράδυ
Ὁ δρόμος τοῦ θυμωμένου ποταμοῦ
Καλοκαίρι
Τά παιδιά τῆς Ἐστρέδα Νάδα
Ὑπερμνησία
Ἀντρέα Κέδρου
Ὠδεῖο
Φώντα Κονδύλη
Τριήμερο στά κάγκελα
Τό κύμα
Θέμου Κορνάρου
Ἅγιον Ὄρος *(Οἱ ἅγιοι χωρίς μάσκα)* ● Σπιναλόγκα
Ἀγύρτες καί κλέφτες στήν ἐξουσία ● Δέν θά πεθάνουμε
Στάχτες καί Φοίνικες
Στρατόπεδο τοῦ Χαϊδαρίου
Τό ξεκίνημα μιᾶς γενιᾶς *(Ἀπ' τά βαλτονέρια τῆς μεγάλης Ἰδέας)*
Μέ τά παιδιά τῆς θύελλας
Ὁδός Προμηθέως *(Σοβιετική Ἕνωση, Ἑλβετία, Ρώμη, Βουλγαρία, Ρουμανία)*
Δημήτρη Χατζῆ
Σπουδές *(Διηγήματα)*
Τό διπλό βιβλίο *(Μυθιστόρημα)*
Ἀνυπεράσπιστοι *(Διηγήματα)*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ 142 ΤΗΛ. 3603.234

Living Theater
Γιά τήν πορεία ἑνός θεάτρου

Τῆς Ντόνης Δημολίτσα

Καί τώρα τό Living Theater ἔχει περάσει καί ἀπό τήν Ἑλλάδα. Ἀναρωτιέμαι τί ἀντίκτυπο εἶχε σ' αὐτούς πού πρώτη φορά ἔρχονταν σ' ἐπαφή μαζί του κι ἀκόμη περισσότερο, τί ἀντίκτυπο εἶχε σ' αὐτούς πού ἤδη τό γνώριζαν ἀπό καιρό. Ἀναρωτιέμαι ποιά εἶναι ἡ τωρινή σημασία αὐτοῦ τοῦ θεάτρου πού ἐδῶ καί τριάντα περίπου χρόνια ἐπιτελεῖ μιάν ἀληθινή κοινωνική λειτουργία ἀνά τόν κόσμο, βασισμένη σέ δυό συνισταμένες, τήν πολιτική δράση καί τή θεατρική δημιουργία.

Ἡ ἱστορία του ἀρχίζει τό 1951 ὅταν ὁ **Τζούλιαν Μπέκ** καί ἡ **Τζούντιθ Μαλίνα** ἄρχισαν νά δίνουν παραστάσεις στό μικρό τους διαμέρισμα τῆς Νέας Ὑόρκης. Ζωγράφος ἐκεῖνος μέ πολλές ἐκθέσεις καί happenings στό ἐνεργητικό του, μαθήτρια τοῦ Πισκάτορ ἐκείνη. (Ὁ Πισκάτορ εἶχε ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀμερική ἤδη ἀπό τό 1939). Ἀνέβαζαν ἔργα Ἀμερικάνων καί ξένων, προσπαθώντας νά κάμουν γνωστή τή θεατρική πρωτοπορία τῆς ἐποχῆς. Ἔπαιζαν ἔργα γνωστῶν θεατρικῶν συγγραφέων, ἀρχίζοντας ἀπό τή Στάιν καί φθάνοντας στόν Γκούντμαν, περνώντας ὅμως ἀπό τόν Λόρκα ἤ τόν Πιραντέλο. Σέ μιά καίρια χρονικά στιγμή γιά τήν ἐξέλιξη αὐτοῦ τοῦ θεάτρου, τό 1958, ἐμφανίσθηκε ὁ Γκέλμπερ μέ τό ἔργο του «ὁ Σύνδεσμος» καί θέμα τό γύρισμα ἑνός φίλμ μέ ναρκομανεῖς. Παίχτηκε ἀπό πραγματικούς ναρκομανεῖς πού πῆραν γιά ἀμοιβή μιά «δόση». Στό διάλειμμα, οἱ δῆθεν κομπάρσοι τοῦ φίλμ, περιμένοντας τή «δόση» τους, ζητιάνευαν χρήματα ἀπό τούς θεατές. Ἀναφορά σ' ἕνα πραγματικό κοινωνικό φαινόμενο ἦταν καί ἀναφορά στήν ἀνάγκη τοῦ καθενός γιά ἕνα ταξίδι σέ ἀναζήτηση τῆς ἀνθρωπιᾶς του. «*Μιά δόση ἐλπίδας. Μιά δόση λησμονιᾶς. Μιά δόση γιά νά θυμόμαστε, γιά νά 'μαστε λυπημένοι, γιά νά 'μαστε εὐτυχισμένοι, γιά νά ὑπάρξουμε, νά ὑπάρξουμε*»[1].

Ὁ δεύτερος σημαντικός σταθμός ἦταν «ἡ φυλακή»[2] τοῦ Μπράουν (1963), ἕνα σαφέστατα ἀντιμιλιταριστικό ἔργο γιά τό σύστημα τῶν ναυτικῶν φυλακῶν. Ἦταν ἴσως ἡ πιό «τρομερή» παράστασή τους. Ἡ θεατρική φιλοσοφία τοῦ Ἀρτώ[3] διαποτίζει ὅλες πιά τίς παραστάσεις τους. Τό θέατρο δέν εἶναι παρά μιά «no man's land», ὅπου ὅλα εἶναι δυνατά γιά ν' ἀλλάξουν τή ζωή καί νά παλέψουν ἐνάντια στήν καταπίεση. Δυό ἀναζητήσεις: μιά μέσα στό χῶρο τῆς ποίησης καί μιά μέσα στό χῶρο τῆς πολιτικῆς, προκειμένου νά βροῦν τήν «πραγματική ζωή». Ὁ «τρόμος» σάν χαρακτηριστικό τοῦ θεάτρου εἶναι ἀπαραίτητος ἀφοῦ, ἔτσι πού ἔχουμε καταντήσει, μόνο ἄν περάσουμε ἀπ' αὐτόν θά ἀντιληφθοῦμε τό μέγεθος τῆς καταπίεσης πού ὑποφέρουμε, ὥστε νά φθάσουμε καί στό σημεῖο νά μή μποροῦμε πιά νά τήν ἀνεχθοῦμε, πίστευε ὁ Ἀρτώ[4] καί προσπάθησε νά πραγματώσει ὁ Μπέκ. Ἡ προαιώνια ἔννοια τῆς «κάθαρσης» στό θέατρο, ἔρχεται μετά ἀπό μιάν ἔντονη ἐπικοινωνία μέ τό κοινό πού καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει τήν παράσταση τόσο μέ τό κριτικό του πνεῦμα, ὅσο καί μέ τό βαθύτερα ἀνθρώπινο ἔνστικτό του, χωρίς νά τά διαχωρίζει καί μακριά ἀπό κάθε κοινωνική ἤ θρησκευτική προκατάληψη. Τό θέατρο αὐτό ἀπευθύνεται στόν «ὁλοκληρωμένο ἄνθρωπο» πού καταφέρνει καί ξεπερνᾶ τίς διαβρώσεις καί ἀλλοιώσεις πού ἔχει ὑποστεῖ ἀπό τή σημερινή κοινωνία.

Ἡ ἐποχή τῆς «Φυλακῆς» ἦταν καί ἡ ἐποχή πού ὁ Τζούλιαν Μπέκ καί ἡ Τζούντιθ Μαλίνα ἐκδιώχτηκαν ἀπό τό θεατρό τους, γιατί δέν εἶχαν νά πληρώσουν τούς φόρους τους. Ἡ πρώτη τους αὐτή καθαρή ρήξη μέ τό κατεστημένο τούς ὁδήγησε σέ δίκη τόν Ἰούνιο τοῦ '64, ὅπου ἀρνήθηκαν νά πάρουν δικηγόρο. Καταδικάστηκαν σέ πρόστιμο 2.500 δολαρίων (!) καί δύο μῆνες φυλακή. Πῆραν ἀναστολή γιατί εἶχαν ἀναλάβει διάφορες ὑποχρεώσεις γιά τό καλοκαίρι στήν Εὐρώπη. Γύρισαν στό τέλος τοῦ χρόνου γιά νά ἐκτίσουν τήν ποινή τους καί νά ἐγκαταλείψουν ὕστερα τήν Ἀμερική, ἀρχίζοντας τήν πορεία τους ἀνά τόν κόσμο.

Ἡ ὁμάδα τοῦ Living Theater ζεῖ σάν μιά οἰκογένεια καί γίνεται ἕνα σύμβολο. Σύμβολο εἰρηνικῆς ἀντίστασης στό ἀμερικάνικο σύστημα, σύμβολο ἀθωότητας ἐνάντια στή διαφθορά. Παντοῦ ἀπ' ὅπου περνοῦν ξεσηκώνουν θύελλες συζητήσεως καί κάθε λογῆς ἀντιδράσεις. Ἀνεβάζουν τό ἕνα ἔργο μετά τό ἄλλο «Μυστήρια», «Φρανκεστάιν», «Ἀντιγόνη», «Παράδεισος τώρα». Τό καλοκαίρι τοῦ 1968 βρέθηκαν στό φεστιβάλ τῆς Ἀβινιόν καί συνδέθηκαν μέ τήν ἱστορική αὐτή περιόδο στή Γαλλία, καθώς ἔγιναν ἡ ἀφορμή γιά μιά σειρά ἐπεισοδίων πού στρέφονταν ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τοῦ φεστιβάλ αὐτοῦ.

Ὁ Μάης τοῦ '68 ἔχει τίς ἐπιπτώσεις του καί γιά τό Living Theater. Κούραση, σύγχυση, αἴσθηση ἀποτυχίας; Τό 1970 τό Living Theater διαλύεται. Ὁ Μπέκ καί ἡ Μαλίνα ἀποκτοῦν ἕνα συγκεκριμένο πολιτικό σκοπό, νά φέρουν τήν ἐπανάσταση. Φεύγουν γιά τή Βραζιλία, γιά νά δουλέψουν μακριά ἀπό τά θέατρα καί τούς διανοούμενους, στά χωριά, στούς δρόμους, στίς πλατεῖες, κοντά στούς ἐργάτες.

Τό πολιτικό τους μήνυμα καί ὁ ρόλος τῶν πολιτικῶν ἱεραπόστολων πού ἀνέλαβαν, τούς ἔφερε σέ ἔντονη, ὅπως ἦταν φυσικό, ρήξη μέ τίς βραζιλιάνικες ἀρχές. Κλείστηκαν στή φυλακή καί πολλοί ἀπό τούς ντόπιους συνεργάτες τους βασανίστηκαν. Μετά ἀπό ἕνα χρόνο ὁ Μπέκ καί ἡ Μαλίνα ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι καί ξανάρχισαν τό ἀτέρμονο ταξίδι τους ἀνά τόν κόσμο, ἀνεβάζοντας συνέχεια καινούρια ἔργα. Ἡ πνευματική Εὐρώπη ξαναβρῆκε τό Living Theater πού τώρα πέρασε καί ἀπό τήν Ἑλλάδα.

★ ★ ★

Ἡ τεχνική ἀναζήτηση τοῦ Living Theater ἔχει σάν τελικό σκοπό της τήν ἐπίδραση στήν εὐαισθησία τοῦ θεατῆ. Καλύπτει, ἡ ἀναζήτηση αὐτή, τόσο τόν λόγο ἤ τή σιωπή, τή κίνηση τοῦ ἠθοποιοῦ καί τή σχέση του μέ τόν θεατρικό χῶρο, ὅσο καί τό σῶμα τοῦ ἠθοποιοῦ αὐτό καθεαυτό, ἤ σάν μέσο περάσματος ἑνός μηνύματος, ὅπως καί τό σκηνικό.

Ὁ λόγος εἶναι κάτι πού ποτέ

Σειρά: Ξένοι λογοτέχνες
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- ΗΛΙΑ ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ
Χωρίς ἀνάσα
- ΑΡΘΟΥΡ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟΫΛ
Οἱ περιπέτειες τοῦ Ζεράρ
- ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΡΩΜΑΝΩΦ
Γιά τρία ζευγάρια μεταξωτές κάλτσες
- ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ
Ναΐς
- ΤΖΑΚ ΛΟΝΤΟΝ
Ὁ γιός τοῦ Ἥλιου
- ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ
Τό ἔνκλημα τοῦ Συλθέστρου Μπονάρ
- ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΥ
Ὁ τυχοδιώκτης
- ΓΙΟΖΕΦ ΜΠΟΡ
Τό ρέκβιεμ τῆς Τερεζίν
- ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΪ
Οἱ Κοζάκοι
- ΣΑΡΛΟΤ ΜΠΡΟΝΤΕ
Ὁ καθηγητής

ἐκδόσεις ἐπικαιρότητα
ἀσκληπιοῦ 1 - τηλ. 3636.083

δέν παραμερίστηκε ἀπό τό ἀνέβασμα τόσο τῶν ἔργων συγκεκριμένων θεατρικῶν συγγραφέων, ὅσο καί τῶν αὐτοσχεδιασμῶν πάνω σέ μιάν ἰδέα. Ἡ φωνή ὅμως τῶν ἠθοποιῶν εἶναι δουλεμένη κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ ρυθμός καί ὁ τόνος της γίνονται ὑλικά στοιχεῖα, ἄρρηκτα συνδεμένα μέ τό σῶμα, λές καί τό κείμενο ἔχει περάσει πραγματικά ἀπ' αὐτό γιά νά βγεῖ ἠχητικά χειροπιαστό. Ὅσο γιά τή σιωπή τους πού παρατείνεται χρονικά, εἶναι γεμάτη ἀπειλητικότητα.

Χάρη στήν εὐκινησία τους οἱ ἠθοποιοί χρησιμοποιοῦν, καταλαμβάνουν καί διαμορφώνουν ὁλόκληρο τό θεατρικό χῶρο πού λειτουργεῖ ἔτσι σέ ὅλες του τίς διαστάσεις καί χωρίς διαχωρισμό σκηνῆς καί αἴθουσας.

Ὁ Τζούλιαν Μπέκ μέ τό παλιότερο πέρασμά του ἀπό τή ζωγραφική καί τά happenings δημιουργεῖ δυναμικές κατασκευές σκηνικῶν. Ἀλλά αὐτά δέν εἶναι πάντα ἀπαραίτητα. Ἡ γυμνή σκηνή, ὅπως καί τό γυμνό σῶμα χρησιμοποιοῦνται ἐπίσης σέ ὁρισμένα ἔργα καί λειτουργοῦν καίρια, ἔτσι ὅπως εἶναι ἀπόλυτα συνειδητά καί ἐλεγχόμενα.

Οἱ ἠθοποιοί τοῦ Living Theater καταπονοῦνται συνεχῶς σέ μιά σειρά ἀσκήσεων γυμναστικῆς, ἀναπνοῆς, φωνητικῆς, αὐτοσυγκέντρωσης, εἴτε καθένας μόνος του, εἴτε σέ συνεργασία μέ τούς ἄλλους. Ξεκινώντας ἀπό τήν ἀρχή ὅτι ὑπάρχει ἕνας σαφής παραλληλισμός ἀνάμεσα στήν ὀργανική ζωή καί τό πνεῦμα καί ὅτι κάθε ἰδέα ἤ αἴσθημα μπορεῖ νά βρεῖ μιά σωματική διέξοδο, φθάνουν μέ τίς ἀσκήσεις αὐτές σέ μιά συγκεκριμένη σωματική ἔκφραση. Δέν παίζουν ἕνα ρόλο ἤ μιά ἰδέα, ἀλλά ζοῦν, εἶναι ὁ ρόλος, ἡ ἰδέα, πραγματοποιώντας οἱ ἴδιοι τήν «κάθαρση» (σ' αὐτό τό σημεῖο ὁ Μπέκ ἔχει προχωρήσει πέρα ἀπό τόν Ἀρτώ). Ὅταν τούς βλέπεις στή σκηνή καταλαβαίνεις ὅτι αὐτοί οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται ἀλλοῦ, σέ μιά μεταφυσική πραγματικότητα κι ἔχεις τήν ἐντύπωση ὅτι ξοδεύουν μπροστά σου ὅλες τους τίς δυνάμεις, ὅλη τους τήν ἐνέργεια.

Τό Living Theater δέν κολακεύει τούς θεατές του, ἀντίθετα, τούς ἐπιφέρει συνεχῆ χτυπήματα. Τούς ἐπιτίθεται ἤ τούς ἀπειλεῖ (στήν Ἀντιγόνη εἴμασταν οἱ Ἀργεῖοι), τούς προκαλεῖ (ἡ γύμνια στόν Προμηθέα) ἤ καί τούς καλεῖ γιά μιάν ὁρατή συμμετοχή στήν παράσταση: κατ' εὐθείαν ἐρωτήσεις, ἀναγκαστική σωματική ἐπαφή μέ τούς ἠθοποιούς, ἀνέβασμα ἐπί σκηνῆς. Ἀλλά τά χτυπήματα αὐτά, ὅσο ἔντονα κι ἄν εἶναι, δέν εἶναι ποτέ ἐχθρικά, ἔχουν σάν σκοπό τήν εὐαισθητοποίηση τῶν θεατῶν καί τήν ἐπικοινωνία μαζί τους.

Μέσα στά τριάντα αὐτά χρόνια ἱστορίας τό Living Theater ἔχει ἀναμφισβήτητα φθάσει σ' ἕνα ὑψηλό ἐπίπεδο θεατρικῆς τέχνης. Ἀλλά τήν ἔννοια τῆς τέχνης εἶναι ἀκριβῶς πού φοβᾶται ὁ Μπέκ. Γιά κεῖνον «τό θέατρο εἶναι τό ξύλινο ἄλογο μέ τό ὁποῖο μποροῦμε νά πάρουμε τή πόλη»[5]. Ἀλλά ἡ πόλη δέν πάρθηκε καί δέν μποροῦσε νά παρθεῖ. Ἡ ἐμπειρία τῆς Βραζιλίας τό ἀπέδειξε καί ἡ ἐπιστροφή του στή πνευματική Εὐρώπη, πού ζητᾶ τά κηρύγματά του καί ἐνθουσιάζεται μέ τίς παραστάσεις του, τό ἐπιβεβαιώνουν. Ὑπάρχουν ἄραγε σήμερα, καί πάλι, σημάδια κούρασης, σύγχυσης ἤ καί αἴσθησης ἀποτυχίας; Κάτι σάν μιά ἀνακύκλωση τῶν ἐπιπτώσεων τοῦ Μάη τοῦ '68; Τελικά, βλέποντας ἀπό κοντά καί κουβεντιάζοντας μέ τόν Μπέκ, δέν τό νομίζω.

Τό Living Theater δέν ἄλλαξε τόν κόσμο, ἔστω κι ἄν κάπου, κάπως τό προσπάθησε. Καί δέν ἦταν δυνατό νά γίνει διαφορετικά. Γι' αὐτούς ἡ ἐπανάσταση εἶναι κάτι σάν ὄνειρο πού στηρίζεται σέ παραδειγματικές χειρονομίες διαμαρτυρίας καί διαφορετικῆς ζωῆς καί ὄχι σέ μιάν ὀργανωμένη πολιτική δράση. Προσπαθοῦν νά ζήσουν καί νά μεταδώσουν τήν οὐτοπία τῆς ἀπόλυτης σύμπνοιας αἰσθητικῆς καί πολιτικῆς.

Ἄλλαξε τουλάχιστον τήν εὐαισθησία τοῦ κοινοῦ του; Ἴσως, στό μέτρο ἐκεῖνο πού ἕνα μέρος τοῦ κοινοῦ ἔρχεται γιά πρώτη φορά σ' ἐπαφή μαζί του καί ἀντιδρᾶ μέ τό ἀνθρώπινο ἔνστικτό του.

Σίγουρο πάντως εἶναι, πώς συγκινεῖ πάντα τό ἤδη εὐαισθητοποιημένο, γνώριμο κοινό του. Τό κοινό αὐτό πού, ἔχοντας μιά κάποια ἐξοικείωση, εἶναι μοιραῖο νά παρασύρεται ἀπό αὐτό τό ὕστατο σημεῖο νοητικῆς καί αἰσθητικῆς ἀπόλαυσης πού τοῦ προσφέρει τό Living Theater.

Εἰρήνη, ἐλευθερία, ἀνθρωπιά μέσα ἀπό τήν τέχνη πού γίνεται καί σύμβολο. Εἶναι σημαντικό, ἔστω καί μόνο νά ὑπάρχει δίπλα μας ἀναλλοίωτο, σταθερό, ἐπίμονο, ἐπί τόσα χρόνια, ἕνα τέτοιο ζωντανό σύμβολο σάν τό Living Theater κι ἕνας τέτοιος ποιητής, ἀσκητής, μύστης-ἄνθρωπος, σάν τόν Τζούλιαν Μπέκ.

---

1. The Connection, Act. I, Grove Press, p. 31

2. Ἐλεύθερη μετάφραση τοῦ «The Brig».

3. Antonin Artaud: «Le théâtre et son Double».

4. Antonin Artaud: «Le Théâtre de la cruaute» (1ο μανιφέστο)

5. Julian Beck: «The Life of the Theater», Ed. City Lights, para. 109.

ΝΕΑ

Βιβλία εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου τῶν Ἐκδόσεων NOTOS

Σέ ὑπεύθυνη μετάφραση, ἐπιμελημένη ἐμφάνιση καί προσιτή τιμή

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ:

✱ Γιά τήν ὑγεία

Σελ. 200 Δρχ. 250

Σελ. 180 - Δρχ. 200

✱ Γιά τούς ἀναγνῶστες τοῦ Νταίνικεν

Σελ. 320 Δρχ. 300

Σελ. 320 Δρχ. 350

Σελ 274 Δρχ. 350

Κόμικς - δρχ. 120

✱ Γιά γονεῖς ἔφηβους καί νέους

Σελ. 224 Δρχ. 250

Σελ. 248 - Δρχ. 250

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΣΤΟ ΖΑΠΠΕΙΟ (8 - 17 Δεκεμβρίου 1979)
ΖΗΤΗΣΤΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΠΕΚΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ Η ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΤΕ ΜΑΣ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ NOTOS ΕΠΕ
Βαλαωρίτου 12 - ΑΘΗΝΑ 134 - Τηλ. 36 36 737

βιβλιο-κριτικη

Ὁ Θ. Κατσανέβας γράφει γιά τό βιβλίο τοῦ Τάκη Τασσόπουλου: «Ἑλληνική Βιομηχανία», Ἐκδ: Τύμφη, Ἀθήνα 1979

Ὁ Τάκης Τασσόπουλος, πού ζοῦσε χρόνια στό ἐξωτερικό, δέν εἶναι ἰδιαίτερα γνωστός στό ἑλληνικό κοινό. Παρ' ὅλα αὐτά, διαπιστώσαμε ὅτι τό βιβλίο του εἶναι γιά μιά πολύ ἀξιόλογη καί τεκμηριωμένη ἐργασία πού καλύπτει ἕνα μεγάλο κενό στό χῶρο τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

Ἡ συνοπτική, ἀλλά ἰδιαίτερα περιεκτική, μελέτη του, ἀναφέρεται στήν ἐξέλιξη τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας κατά τήν τελευταία εἰκοσιπενταετία καί ἰδιαίτερα στά σημερινά βασικά χαρακτηριστικά της. Μεγάλη ἔμφαση δίνεται στίς συγκεντρωτικές τάσεις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς πού παρατηροῦνται κατά τήν πορεία τῆς ἐκβιομηχάνισης καί πού χαρακτηρίζει τό βαθμό ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῶν μονοπωλίων. Μέ σαφή καί λιτό τρόπο, ἐξετάζονται οἱ ἐπί μέρους ἰδιομορφίες τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας, καθώς καί οἱ τάσεις καί οἱ ἀντιθέσεις πού τήν χαρακτηρίζουν. Ἰδιαίτερα, τονίζεται ἡ ἐξάρτηση τοῦ ἑλληνικοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τό ξένο κεφάλαιο.

Μέ πλῆθος στοιχεῖα, χωρίς πλατιασμούς καί μέ ἁπλή σύνταξη, ἡ μελέτη τοῦ κ. Τασσόπουλου καταλήγει σέ τεκμηριωμένα καί σαφῆ συμπεράσματα, ὅπως τό ὅτι: Σάν ἀποτέλεσμα τῆς συγκέντρωσης τοῦ κεφαλαίου καί τῆς παραγωγῆς, ὁ ἑλληνικός καπιταλισμός πέρασε στό μονοπωλιακό του στάδιο, ἔχει σχηματιστεῖ ἡ χρηματιστική ὀλιγαρχία κι ὁ κρατικός καπιταλισμός ἔχει μετατραπεῖ σέ κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό (σ. 161).

Καί καταλήγει, τονίζοντας πώς:

«ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στήν Ἑλλάδα καί ἡ μετατροπή του σέ μονοπωλιακό καί παραπέρα σέ κρατικομονοπωλιακό, ὁδηγεῖ ἀντικειμενικά στό σοσιαλισμό. Οἱ ἰδιομορφίες ὅμως τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας καθορίζουν ὅτι τό πέρασμα στό σοσιαλισμό θά γίνει μέσα ἀπό μιά ἀντιιμπεριαλιστική ἀλλαγή, ὅπου πρέπει ὁλοκληρωτικά νά λυθεῖ τό πρόβλημα τῆς ξένης ἐξάρτησης, ὅμως οἱ ὑλικοί ὅροι (τό ἐπίπεδο οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης) θά ἐπιτρέψουν τή σύγχρονη λήψη οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν μέτρων σοσιαλιστικοῦ χαρακτήρα καί θά ἐπιδράσουν σέ μιά πολύ γρήγορη μετεξέλιξη τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς ἀλλαγῆς, σέ σοσιαλιστική» (σ. 176).

Ἕνα ἀπό τά ἐλαττώματα τῆς μελέτης, πού ἴσως ὅμως δικαιολογεῖται ἀπό τήν ἔλλειψη μέσων, εἶναι ὁρισμένα μικρῆς σημασίας τυπογραφικά λάθη σέ πίνακες (π.χ. στόν πίνακα 7, 184). Ἀκόμη θά πρέπει νά ἀναφέρουμε ὅτι πρός τό τέλος τῆς ἐργασίας καί ἰδιαίτερα στό κεφάλαιο γιά τήν «αὐξημένη σημασία τοῦ ἰδεολογικοῦ παράγοντα», γίνεται ἔντονη κριτική σέ ὁρισμένους πολιτικούς φορεῖς, κύρια στό ΚΚΕ, ἐνῶ σέ ἄλλα σημεῖα ἀσκεῖται πολεμική σέ ἑβδομαδιαῖο οἰκονομικό ἔντυπο, ὄχι τῆς Ἀριστερᾶς. Ἀνεξάρτητα ἄν συμφωνεῖ κανείς μέ τίς σχετικές ἀντιλήψεις τοῦ κ. Τασσόπουλου, εἶναι φανερό ὅτι τά σημεῖα αὐτά κριτικῆς βρίσκονται ἔξω ἀπό τό θέμα του, πού εἶναι κύρια ἡ «ἑλληνική βιομηχανία».

Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ συγγραφέας κατόρθωσε, σέ μεγάλο βαθμό, νά διαχωρίσει τήν κατά τό δυνατό ἀντικειμενική παράθεση τῶν στοιχείων, ἀπό τήν κριτική θεώρηση πού γίνεται μέ βάση τίς δικές του θεωρητικές ἐκτιμήσεις. Ἐδῶ θά πρέπει νά τονιστεῖ ἡ μεγάλη ἱκανότητα πού δείχνει ὁ συγγραφέας στό χειρισμό τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης. Ἄν καί εἶναι δυνατόν νά ἀκουστοῦν ἀρκετές ἀντιρρήσεις γιά τίς ἀπόψεις του καί ἰδιαίτερα γιά κεῖνες πού ἐκθέτει στά συμπεράσματά του, δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητηθεῖ τό ψηλό ἐπίπεδο τῆς μαρξιστικῆς μεθοδολογίας, ἀλλά καί τῆς ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας πού χαρακτηρίζει τήν ὅλη μελέτη.

Γιά ὅλους τούς λόγους πού ἀναφέραμε πιό πάνω, ἀλλά καί ἐξ αἰτίας τῆς ἔλλειψης ἄλλων ἀξιόλογων μελετῶν στό σχετικό θέμα, πιστεύουμε ὅτι αὐτή ἡ ἐργασία θά μποροῦσε νά χρησιμοποιηθεῖ σάν βασικό ἐγχειρίδιο καί ἰδιαίτερα γιά ὅσους μελετητές ἐνδιαφέρονται νά ἀσχοληθοῦν μέ τά προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας.

βιβλιο-παρουσιαση

ΓΚΟΥΛΙΕΛΜΟ ΓΚΟΥΛΟΤΑ
Κωμωδίες καί Δράματα τοῦ Γάμου
Ἐκδ: Ὀδυσσέας, Ἀθήνα 1979

Ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου στηριγμένος στήν ἐμπειρία του σάν ψυχολόγος – σύμβουλος σέ θέματα οἰκογενειακῆς θεραπευτικῆς, ἔγραψε γιά ὅλα ἐκεῖνα τά ζευγάρια «πού δέν πᾶνε καλά», · ἀντιμετωπίζοντας μέ χιοῦμορ τήν ἀσυνεννοησία καί τήν ἐχθρότητα, πού συχνά ἀναπτύσσεται, κατά τή συμβίωση. Μέ τά σκίτσα τοῦ Ἀλφέντρο Κιαπόρι δημιουργεῖται μιά ἀμεσότητα σέ σχέση μέ καταστάσεις πού οἱ περιγραφές τους διαφορετικά θά ἔχαναν τό στόχο τους.

Μέ λίγα λόγια, ἀξίζει νά διαβαστεῖ καί γιά τήν εὔθυμη ἀλλά καί γιά τή σοβαρή του πλευρά, αὐτό τό βιβλίο.

BEHRANG
Ἰράν – ὁ ἀδύνατος κρίκος
Μετ: Χ. Σταματοπούλου – Γ. Καραμπελιᾶς
Ἐκδ: «Σίσυφος», Ἀθήνα 1979

Τιμώντας τή μνήμη τοῦ ἀφανισμένου ἀπό τή ΣΑΒΑΚ συγγραφέα Σαμάντ Μπεχρανγκί, ἡ ὁμάδα τῶν Γάλλων καί Ἰρανῶν ἀγωνιστῶν πού ἔγραψε αὐτή τήν πολύ σημαντική μελέτη – κυκλοφόρησε στήν Γαλλία φέτος τό Φλεβάρη – ἐπιδίωξε νά ἀναλύσει μέ στοιχεῖα (ἀπό τήν οἰκονομία, τούς θεσμούς καί τά ἰδεολογικά ρεύματα τοῦ Ἰράν) ὅσα οὔτε ἡ εὔκολη – καί ἄμεσα ἀπορριπτική καταγγελία, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀναχρονιστικοῦ ἰδεολογικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἐπανάστασης στή χώρα αὐτή, οὔτε καί ἡ μυστικιστική ἀποδοχή κάποιων διανοούμενων, ἐπιχείρησε. Χρήσιμος ὁ συστηματικός αὐτός ὁδηγός γιά ὁποιον θέλει νά κατανοήσει, σέ κάποιο μέτρο – πέρα ἀπό τίς ἐπικαιρικές ἀναλύσεις – ὅσα συμβαίνουν στήν ταραγμένη Περσία τοῦ σήμερα.

ΠΙΚΑΣΟ
Τά γραφτά του
Ἐπιμ: Μάριο ντέ Μικέλι
Μετ. ἀπό τά ἰταλικά: Εἰρ. Ζερβοῦ
Παραβολή ἀπό τό γαλλικό: Τ. Ζωγράφος – Ἑλ. Ξανθοπούλου

Ὑλικά σκόρπια ἀπό συνεντεύξεις, συζητήσεις, ἀλλά καί ποιήματα τοῦ Πικάσο καί τήν κωμωδία του «Πῶς πιάσανε τόν πόθο ἀπ' τήν οὐρά», συγκεντρωμένα ἀπό τόν Ἰταλό κριτικό τέχνης ντέ Μικέλι, ἀπεικονίζουν τήν πολιτική καί ἀνθρώπινη κοσμοθεωρία τοῦ ζωγράφου καί ἀποκρυπτογραφοῦν τήν προσωπικότητά του.

ΑΡΜΑΝΤΟ ΒΕΡΝΤΙΛΙΟΝΕ
Ἡ Βία
Τό Διεθνές Συνέδριο Σημειωτικῆς καί Ψυχανάλυσης τοῦ Μιλάνου, Νοέμβριος 1977.
Μετ: Καίτη Χατζηδήμου – Ἰουλιέττα Ράλλη, Μέρος Α΄, τόμοι Α΄ καί Β΄.
Ἐκδ: «Ι. Χατζηνικολῆ» Ἀθήνα 1979

Σύνεδροι: Φρανσουάζ Ἐλιέ, Βίκτωρ Φαίνμπεργκ, Μπερνάρ Ἀνρί Λεβύ, Πώλ Μαυίς, Ἀλαίν Κοέν, Οὐμπέρτο Σίλβα, Φιλίπ Σολλέρ, Ἀρμάντο Βερντιλιόνε, Σλάβοζ Ζίζεκ.

Θέματα πού συζητοῦνται: Οἱ Γυναῖκες καί ὁ Φασισμός. Ἡ Κρατική Βία, Σοσιαλισμός καί Βαρβαρότητα, Βία καί Ψυχαναλυτική Τεχνική, Ἀναφορικά μέ τήν «Πολεμική Τέχνη» τοῦ Μακιαβέλι, Βίαιες Καταστάσεις, Ἡ Ψυχανάλυση ἔχοντας ἀσελγήσει πάνω στόν Μαρξισμό βιάζεται καί ἡ ἴδια χωρίς νά ξέρει κανείς ἀπό τί, Ψυχανάλυση ἤ Πολιτική – Ἀναφορικά μέ τίς περιπέτειες τῆς θεωρίας τοῦ Γιούνγκ, Δοκίμιο πάνω στήν σταλινική «Ἑρμηνευτική».

ΜΙΛΤ. Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
Ἀνατομία τῶν προβλημάτων τοῦ Ροδιακοῦ τουρισμοῦ
Ἀθήνα 1978

Πρόκειται γιά πολύ ἀξιόλογη μελέτη πού ὅσο καί ἄν ἀναλύει – μέ πολύ γνώση καί σέ κάθε λεπτομέρεια – τά προβλήματα ἑνός «τοπικοῦ» τουρισμοῦ, προσφέρει πολλές χρήσιμες παρατηρήσεις πού θά εἶχαν γενικότερη ἰσχύ γιά ὅσους πραγματικά ἐνδιαφέρονται νά γνωρίσουν καί νά λύσουν τό σύνθετο πρόβλημα τοῦ τουρισμοῦ.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΑΚΡΥΝΙΚΟΛΑ
Συνοπτική βιβλιογραφία Γιάννη Ρίτσου.
Ἐκδ: «Μαντατοφόρος», Μπίρμινχαμ 1978.

Ἡ περιοδική ἔκδοση τῆς σχολῆς Ἑλληνικῶν καί Ρωμαϊκῶν σπουδῶν τοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Μπίρμινχαμ (τεῦχος 12, Μάιος '78) περιλαμβάνει ἐξ ὁλοκλήρου τήν ἀξιόλογη βιβλιογραφική δουλειά τῆς Μακρυνικόλα. Τό ὑλικό ἐδῶ εἶναι ἐπιλογή ἀπό μιά πιό διεξοδική βιβλιογραφική ἐργασία γιά τόν Γ. Ρίτσο καί περιλαβαίνει τά ἀκόλουθα μέρη: Α΄ Ἔργα, τοῦ Γ. Ρίτσου, Β΄ Μεταφράσεις, Γ΄ Μεταφράσεις ἔργων τοῦ Γ.Ρ. σέ ἄλλες γλῶσσες καί Δ΄ Μελέτες - κρίσεις - πληροφορίες. Περιλαμβάνεται ἀκόμα πίνακας ὀνομάτων καί τίτλων. Στήν ἀρχή καταχωρεῖται ἕνα σύντομο βιογραφικό σημείωμα πού σύνταξε ὁ Χρῖστος Ἀλεξίου.

B. SHKLOVSKY
B. EICHENBAUM
Γιά τόν Φορμαλισμό
Μετ: Β. Λαμπρόπουλου
Ν. Καλταμπάνου
Ἐκδ: «Ἔρασμος», Ἀθήνα 1979

Στόν τόμο περιλαμβάνεται τό δοκίμιο τοῦ Σκλόβσκι, «Ἡ ἀνάσταση τῆς λέξης» (1914) καί τό δοκίμιο τοῦ Ἄιχενμπάουμ, «Ἡ θεωρία τῆς Φορμαλιστικῆς Μεθόδου» (1926). Εἶναι καί τά δυό σημαντικά κείμενα τοῦ ρώσικου φορμαλισμοῦ – πού τόσο πρώιμα διαμόρφωναν μιά νέα κριτική στάση γιά τή λογοτεχνία καί τήν ἄλλη καλλιτεχνική δημιουργία.

ΓΙΟΥΡΙ ΤΡΙΦΟΝΟΦ
Ὄλγα ἤ μιά ἄλλη ζωή
Μετ: Τασ. Καραϊσκάκη
Ἐκδ: «Ὀδυσσέας», Ἀθήνα 1979

Ἡ «Ὄλγα» εἶναι τό καλύτερο ἴσως βιβλίο τοῦ Τριφόνοφ ἀπό τόν «ἀστικό κύκλο» του. Γύρω ἀπό τήν κεντρική ἡρωίδα ξετυλίγεται ἡ ἠθική τῆς καθημερινότητας καί καταγράφονται ἐξονυχιστικά ἡ ψυχολογία μιᾶς κοινωνικῆς ὁμάδας καί οἱ διαπροσωπικές σχέσεις· ὅλα αὐτά ἔχουν μιά σαφή ἀναφορά στίς μεταβολές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς στό Σοβιετική Ἕνωση, τήν ἱστορία καί τούς θεσμούς της.

ΚΛΩΝΤ ΛΕΒΙ-ΣΤΡΩΣ
Θλιβεροί Τροπικοί
Μετ: Βούλα Λούβρου.
Ἐκδ: «Ι. Χατζηνικολῆ»
Ἀθήνα 1979

Ἡ, ἔστω καθυστερημένη, ἔκδοση στά ἑλληνικά τοῦ βιβλίου τοῦ Κλ. Λεβί-Στρώς, ἀποτελεῖ ἕνα ἐκδοτικό γεγονός. Ἀπό τίς πιό οὐσιαστικές – καί μέ ποιητική εὐαισθησία καί διεισδυτικότητα γραμμένη – μελέτες τοῦ μεγάλου ἐθνολόγου, ἀναλύει τή «φθορά» ἀπό τίς πολιτισμικές καί οἰκονομικές ἐπεμβάσεις τοῦ προηγμένου κόσμου, στίς πρωτόγονες κοινότητες. Καί μαζί, καταδείχνει ἐκεῖνες τίς ἄλλες πολιτισμικές ποιότητες πού χάθηκαν γιά τούς «προηγμένους», ἀλλά εἶναι καί τό μήνυμα ἀπό τούς «πρωτόγονους».

Σάτιρα καί πολιτική στή Νεώτερη Ἑλλάδα. Ἀπό τόν Σολωμό ὥς τόν Σεφέρη.
Ἔκδ: «Ἑταιρεία Σπουδῶν» σχολῆς Μωραΐτη, Ἀθήνα 1979

Στόν τόμο ἔχουν συγκεντρωθεῖ οἱ ἔντεκα ὁμιλίες πού ἔγιναν στά πλαίσια τῶν περσινῶν ἐκδηλώσεων τῆς Ἑταιρείας Σπουδῶν.

Ἡ συλλογική αὐτή θεώρηση, πού ξεκινάει ἀπό τό Σολωμό καί φθάνει ὥς τό Σεφέρη, περιλαβαίνει τίς μελέτες: Ἑλένη Τσαντσάνογλου: Διονύσιος Σολωμός, Π. Μουλλᾶ: Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, Δ. Σπάθη: Μιχάλης Χουρμούζης, Ν. Τζουγανάτου: Ἀνδρέας Λασκαράτος, Α. Ἀγγέλου: Ἐμμανουήλ Ροΐδης, Τ. Βουρνᾶ: Ἡ δημοσιογραφική σάτιρα, Ξ. Κοκόλη: Κωστής Παλαμᾶς, Π. Δάλλα: Κώστας Βάρναλης, Τ. Πατρίκιου: Κώστας Καρυωτάκης, Γ. Σαββίδη: Γιῶργος Σεφέρης καί Κ.Θ. Δημαρᾶ: Ἀπό τή σάτιρα στήν εὐθυμογραφία.

ΣΤΕΦ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ
Οἱ Ντεγκτσῆδες καί ἄλλα διηγήματα
Ἐκδ: ΑΣΕ Α.Ε.
Θεσσαλονίκη 1979

Οἱ ντεγκτσῆδες, εἶναι οἱ καπνεργάτες στοιβαδόροι τῆς παλιᾶς ἐποχῆς καί ἀποτυπώνονται στό βιβλίο, μέ ζωντανή γλώσσα – πού τήν χαρακτηρίζουν ὅλα τά στοιχεῖα τοῦ προφορικοῦ λόγου – στήν καθημερινή, σκληρή τους πραγματικότητα. Μεταφερόμαστε στά παλιά καπνομάγαζα τῆς Ξάνθης, τοῦ μόχθου καί τῶν κοινωνικῶν διεκδικήσεων.

ΙΩΑΝΝΑ ΡΟΔΑΝΘΗ ΣΚΟΥΝΑΚΗ
Ἀμφί-Ἀμφισβήτηση-Ἀμφί
Ἐκδ: Ὀδυσσέας

Παρουσία μιᾶς νέας ποιήτριας μέ ἀξιοπρόσεχτο, διεισδυτικό βλέμμα, ἔντονο αἰσθησιασμό καί λυρική γλώσσα πού τείνει σέ μιά σημαντική ἐπίτευξη.

Ἰδιαίτερα τά εἰκονογραφήματα, μᾶς φέρνουν σέ ἐπαφή μ' ἕνα λόγο ἐξεγερμένο, πού διοχετεύει, σέ μιά σειρά ἔντονα προσωπικά βιώματα, μιά στάση κριτική ἀπέναντι στόν τρόπο ζωῆς πού περιβάλλει καί προσπαθεῖ νά δεσμεύσει τό δημιουργό.

ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ
Κριτική θεώρηση τοῦ ἔργου του.
Ἐκδόσεις: Κέδρος, 1979

Πρόκειται γιά ἕναν ὁπωσδήποτε πολύ ἐνδιαφέροντα τόμο, στόν ὁποῖο εἶναι συγκεντρωμένες ὅλες σχεδόν οἱ κριτικές πού γράφτηκαν γιά τόν πρόωρα χαμένο σπουδαῖο μεταπολεμικό πεζογράφο μας, Μάριο Χάκκα. Οἱ κριτικές αὐτές, ἀλλά καί ὅλα γενικά τά κείμενα τοῦ βιβλίου, τυπωμένες κατά τή σειρά τῆς δημοσίευσής τους, παρέχουν στόν ἀναγνώστη τή δυνατότητα νά διαπιστώσει τήν ὅλη ἐξέλιξη τῆς κριτικῆς θεώρησης τοῦ ἔργου τοῦ Μ. Χ. ἀπό τή στιγμή τῆς πρώτης ἐμφάνισής του καί μέχρι τοῦ θανάτου του, βγάζοντας ἔτσι χρήσιμα συμπεράσματα καί γιά τήν ἴδια τήν κριτική λειτουργία στήν Ἑλλάδα καί γιά τό ἔργο τοῦ συγγραφέα.

ΤΟ ΒΗΜΑ

γι' αὐτόν
πού σκέφτεται
ἐλεύθερα

διαλογος - διαλογος - διαλογος - διαλογος - διαλογος

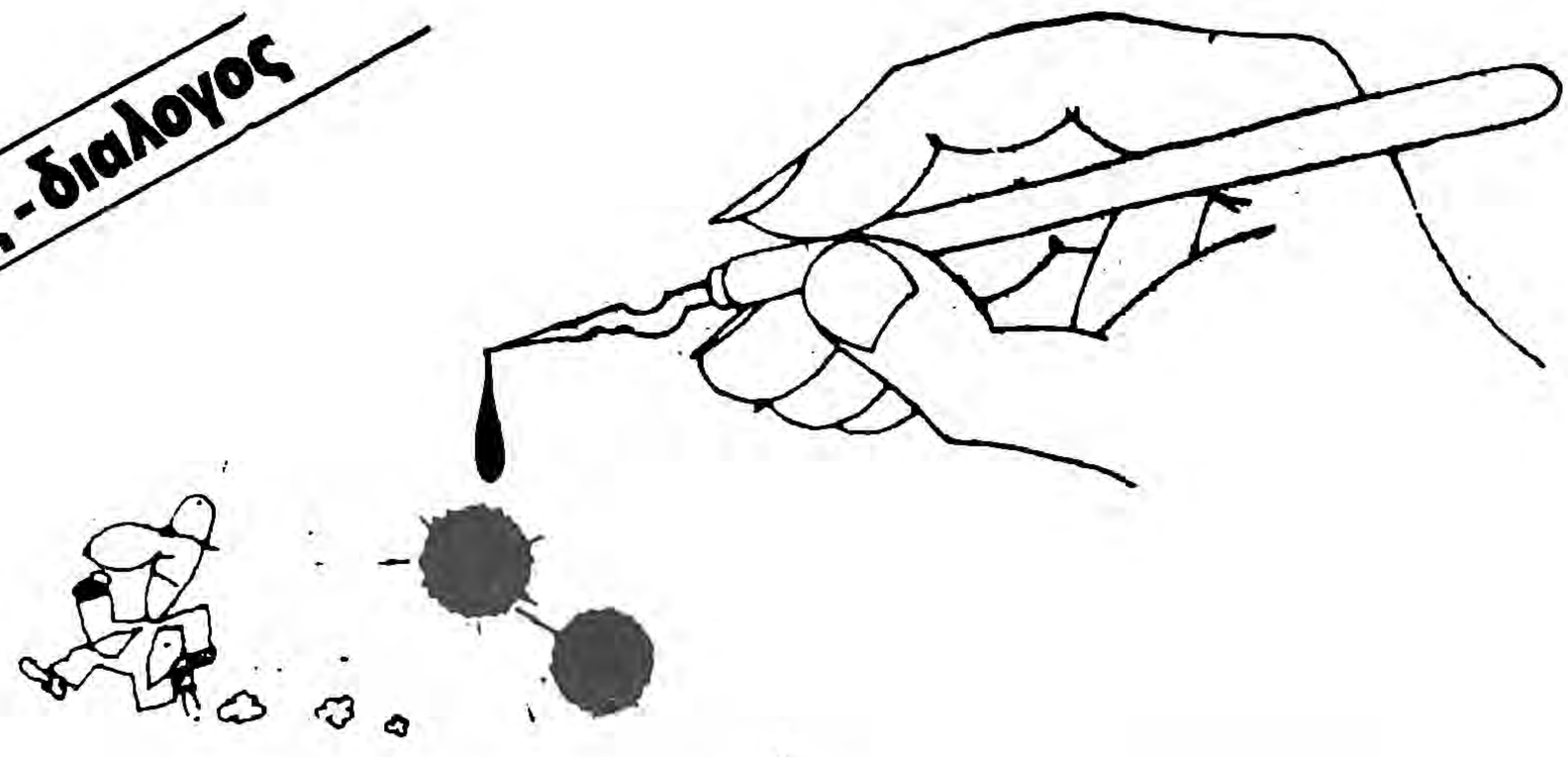

● *Τό ἄρθρο μας στό 138 τεῦχος ἔδωσε τήν ἀφορμή γιά τά δυό γράμματα πού ἀκολουθοῦν. Ἔδινε, ἴσως, τήν ἐντύπωση ὅτι περιοριζόταν στα γεγονότα τῆς Νομικῆς. Γιά μᾶς, πάντως, τά ἐπεισόδια ἐκεῖνα ἦταν μιά ἁπλή ἀφετηρία. Πρόθεσή μας ἦταν νά ἐπισημάνουμε μερικά φαινόμενα μέ γενικότερη σημασία καί νά τονίσουμε ὅτι δέν πρέπει νά ἑρμηνεύουμε μέ ἁπλουστευτικούς ἀφορισμούς τά σύνθετα καινούρια προβλήματα.*

Τά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου ἦρθαν λίγο μετά ἀπό αὐτό τό δημοσίευμα καί σέ ἐκεῖνα ἀναφέρονται οἱ ὑπόλοιπες ἐπιστολές.

Δέν θά ἔπρεπε νά παραλείψουμε νά ἀναφέρουμε κι ὅσα ὁ κ. Π. Κούτουλας ἔγραψε γιά τό ΑΝΤΙ στό «Ριζοσπάστη» (24/11), ἀναφερόμενος στό παραπάνω ἄρθρο. Ἀπορρίπτουμε, βέβαια, γιά μιά ἀκόμη φορά τήν μέθοδο πού συγχέει γεγονότα, ἀναφορές καί ἡμερομηνίες. Χρησιμοποιεῖ π.χ. τό ἄρθρο μας πού γράφτηκε πρίν ἀπό τήν πορεία τοῦ Πολυτεχνείου γιά νά τό συσχετίσει ταχυδακτυλουργικά μέ τήν πορεία

ἐκείνη. Κάνει εὐρύτατη χρήση συνοπτικῶν χαρακτηρισμῶν γιά τό «ἀστικό ΑΝΤΙ», ἀλλά δέν ἀπαντάει στό βασικό γιά μᾶς ἐρώτημα:

Φάνηκε πιά – καί ὁμολογήθηκε – ὅτι ἕνα τμῆμα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος καί μαζί τους καί μερικοί ἐργάτες συνδικαλιστές, προσχώρησε στήν ἰδέα ὅτι ἡ ἀποδεχτή ἀπ' ὅλους καί ἀναγκαία περιφρούρηση ἐκδηλώσεων εἶναι δυνατό νά κατολισθήσει σέ ἐνεργητικές πράξεις ἀστυνόμευσης καί πολιτικῆς χαλιναγώγησης.

Ἔτσι, δημιουργήθηκε ὁ καινοφανής ὅρος «αὐτοϋπεράσπιση» πού προσφέρει ἐπικίνδυνα περιθώρια διεύρυνσης καί προκαλεῖ ἀνησυχητικούς συσχετισμούς.

Ἀγαπητοί συντάκτες τοῦ ΑΝΤΙ,

Διαβάζοντας τό ἄρθρο σας «ΟΙ ΠΡΟΒΟΚΑΤΟΡΕΣ», τεῦχος 138, σκέφθηκα, ἄν πραγματικά ὁ ὑπεύθυνος πού τό ἔγραψε πῆρε σάν ἀφορμή τά γεγονότα, πού ἔγιναν στό Πολυτεχνεῖο μετά τή συγκέντρωση τῆς ΕΦΕΕ ἤ ὁ σκοπός του ἦταν νά κάνει αὐτή τήν τοποθέτηση – ἐπίθεση μέσω τοῦ ἄρθρου, στήν ΕΦΕΕ καί κάποια νεολαία καί βρῆκε τήν πιό ἀκατάλληλη περίπτωση, γιατί φάνηκε ὁπωσδήποτε ἀπληροφόρητος καί ἀπών ἀπό τά συγκεκριμένα γεγονότα.

Θά προσπαθήσω νά ἀπαντήσω, παίρνοντας σάν σειρά αὐτή τοῦ ἄρθρου σας.

Κατ' ἀρχήν μιλᾶτε γιά ἕνα νέο φαινόμενο πού παρατηρεῖται τελευταῖα στό φοιτητικό χῶρο μέ τίς γνωστές ὁμάδες τῶν «αὐτονόμων», «ἀναρχικῶν» κ.ἄ. καί τίς ἐνέργειές τους πού ἔρχονται σέ ἀντίθεση καί σέ ἀντιπαράθεση μέ αὐτές τίς ΕΦΕΕ.

Θέλω νά ἐπισημάνω ὅτι τό φαινόμενο γενικά ἔχει ἀρχίσει ἐδῶ καί 5 χρόνια καί ἔχει σάν χῶρο λειτουργίας μιά γνωστή πλατεία πίσω ἀπό τό Πολυτεχνεῖο. Πράγματι, ὑπάρχει αὐτή ἡ μερίδα τῶν νέων καί φοιτητῶν πού τόν τελευταῖο καιρό ἔχει κάπως «αὐτοπεριθωριοποιηθεῖ», γιατί μέσα τους ἄρχισαν νά μπλέκονται πολλά «φρικιά» καί ἀρκετοί χαφιέδες τῆς ἀστυνομίας καί τῆς ὑπηρεσίας διώξεως ναρκωτικῶν (οἱ τελευταῖες σειρές εἶναι γνῶμες τῶν ἰδίων).

Ὅλα τά παραπάνω ἐπαναστατημένα, ἐνάντια στό κατεστημένο, παιδιά εἶμαι σίγουρος πώς θά τά ξαναδοῦμε στήν ἐρχόμενη ἐκδήλωση τῆς ΕΦΕΕ γιά τό Πολυτεχνεῖο κρατώντας ρόπαλα, ἁλυσίδες κλπ., πού θά τά στρέψουν στήν ἀρχή ἐνάντια στίς ἁλυσίδες τῆς ΕΦΕΕ καί μετά ἴσως πετάξουν καί καμιά μολότωφ στά ΜΑΤ. Ἔτσι καί τήν ΕΦΕΕ θά ρεζιλέψουν καί τό κράτος θά καταλύσουν, ἀλλά καί θά μποροῦν νά κοιμοῦνται ἥσυχοι στίς φτωχοκαλύβες τους, ξέροντας ὅτι ὁ καημένος ὁ Μπακούνιν θά μπορεῖ νά κοιμᾶται ἥσυχος. Καί αὐτό γιατί σ' ὁλόκληρη τήν Εὐρώπη τά παιδιά αὐτά εἶναι οἱ γνήσιοι «ἀναρχικοί». Τύφλα νά 'χουν οἱ Μπάανχοφ καί οἱ Πόλε μπροστά τους. Τό πέρασμά τους μυρίζει ἔντονα ἐπανάσταση, ἐκτόνωση... καί λίγο γάλα ἀπό τήν μαμάκα τους. Κατά τά ἄλλα, οἱ περισσότεροί τους – ὄχι ὅλοι – ὅταν συλληφθοῦν καί ἀπολογηθοῦν στή δίκη, σίγουρα θά ποῦν ὅτι δέν εἶχαν καμιά ἰδέα γιά τά ἑκάστοτε γεγονότα καί ἦταν ὁπωσδήποτε περαστικοί. (Βλέπε ἀπολογίες τῆς τελευταίας δίκης).

Ἀλλά, ἄς δοῦμε καί λίγο τά συγκεκριμένα γεγονότα τῆς Πέμπτης.

Ὁμάδες ἀναρχικῶν, μετά τή συγκέντρωση, κατευθύνονται στήν Τοσίτσα καί χωρίς λόγο ἀρχίζουν τήν πολιορκία - ἐκτόνωση, ἐνάντια στούς φοιτητές τοῦ Ε.Μ.Π. Νεράντζια μέ ξυραφάκια καί πέτρες κατευθύνονται στά κεφάλια τῶν φοιτητῶν. Ἡ εὐθιξία σας δέν μιλάει καθόλου γιά σωματική βία μπροστά στό γεγονός αὐτό. Καλῶς ἤ κακῶς τό ΣΟΣΣΕΜΠ κλείνει τίς πόρτες, ὥσπου σέ λίγο φθάνουν τά ΜΑΤ. Οἱ περισσότεροι «πολιορκητές» φεύγουν καί μία ὁμάδα γύρω στά 20 ἄτομα μένει στή Στουρνάρα. Ἀνάμεσά τους δύο-τρεῖς ἀρκετά γνωστοί καί οἱ ὑπόλοιποι «ἀναρχικά παιδάκια» ἐφηβικῆς ἡλικίας, πού οὔτε στήν κατηγορία τῶν φρικιῶν δέν θά τούς ἔβαζε κανένας. Εἶχες τήν ἐντύπωση ὅτι ἔπαιζαν πόλεμο, ὅπως οἱ μπόμπιρες τῆς γειτονιᾶς. Νά ὅμως πού ἀνάμεσα σ' ὅλους αὐτούς ὑπῆρχαν καί μερικές φάτσες, πού μόνο «ὕποπτες» θά μποροῦσαν νά χαρακτηρισθοῦν καί ὁπωσδήποτε προβοκατόρικες. Αὐτοί καθοδηγοῦσαν τήν ὅλη πολιορκία καί ἔκαναν μάλιστα καί ἐπιθέσεις στά παρατεταγμένα ΜΑΤ καί στίς κλοῦβες. Δέν ξέρω τί παθαίνουν αὐτές τίς ὧρες τά ΜΑΤ, ἀλλά τούς πιάνει μιά ἀνικανότητα δράσης. Καμιά ἀντίδραση. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν δοθεῖ τό σύνθημα τῆς ἐπέμβασης, θά τά δοῦμε νά πέφτουν μέ λύσσα ἐπάνω στήν πόρτα τῆς Στουρνάρα καί νά χτυποῦν μία κοπέλα πού βρισκόταν μπροστά. Ἀπέναντί τους ἀκριβῶς, οἱ γνωστές ὕποπτες φάτσες, ἀκόμα μέ τά ρόπαλα στά χέρια νά κοιτᾶνε.

Συγκεκριμένα γνωστός τραμπούκος – τόν εἶδαν ὅλοι – πού φοροῦσε καρώ πουκάμισο κόκκινο, χοντρός καί ξανθός (σγουρά μαλλιά) πρωτοστάτησε σ' ὅλα τά ἐπεισόδια, συνελήφθηκε γιά μιά στιγμή ἀπό τήν ἀστυνομία καί ξαναφέθηκε ἐλεύθερος. Τήν σκηνή τήν εἶδαν ἀρκετοί φοιτητές καί ἀνάμεσά τους καί πολλοί τῆς Β' Πανελλαδικῆς (πιστεύω ἀτράνταχτοι μάρτυρες γιά τό ΑΝΤΙ), πού βρίσκονταν στά παράθυρα τοῦ Πολυτεχνείου, στή Στουρνάρα. Φυσικά, οὔτε αὐτός, οὔτε καί οἱ ὑπόλοιποι δύο-τρεῖς φάνηκαν στό δικαστήριο. Γιά μένα, καί γιά ὅλους τούς φοιτητές πού παρακολούθησαν τά γεγονότα, ἦταν σίγουρα προβοκάτορες. Αὐτό τό παραδέχθηκαν καί ὅλα τά μέλη ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν παρατάξεων, ἀκόμα καί «ἀναρχικοί» πού βρίσκονταν μπροστά. Φυσικά, ἄν θέλετε μέ πιστεύετε, γιατί θά ἐπικαλεσθεῖτε ὁρισμένες ἀποφάσεις σχολῶν τῶν ἑπομένων ἡμερῶν πού «καταδικάζουν τήν τακτική συγκεκριμένης νεολαίας κλπ.» στά συγκεκριμένα ἐπεισόδια. Σίγουρα ὅμως ἐδῶ μυρίζει... καπέλωμα. Πρέπει νά ξέρει τό «ΑΝΤΙ» ὅτι αὐτές οἱ καταγγελίες ἀποκλείεται νά παίρνονταν μέσα ἀπό γενικές συνελεύσεις. Τό πολιτικό κλίμα τῶν τελευταίων γενικῶν συνελεύσεων στό ΕΜΠ ἦταν σαφῶς – ὅπως ἔδειξαν οἱ ἀποφάσεις – ὑπέρ τῆς «συγκεκριμένης νεολαίας». Κάποιες ἄλλες σκοπιμότητες, μικροπολιτικές σίγουρα, μπαίνουν στή μέση. Τό ἴδιο πιστεύω καί γιά τόν συντάκτη τοῦ ἄρθρου «οἱ προβοκάτορες», πού σχίζει τά ἱμάτιά του γιά τήν «σωματική βία» τῆς συγκεκριμένης νεολαίας μπροστά σ' αὐτούς τούς ἀναρχικούς, ἐνῶ στά μάτια του βάζει ὑπερμυωπικά γυαλιά μπροστά στίς συγκεκριμέ-

νες πράξεις τῶν «ἀναρχικῶν» καί τῶν προβοκατόρων, πού θά πετύχαιναν πολύ καλά τό σκοπό τους, ἄν κατόρθωναν νά ὀξύνουν τόσο τήν κατάσταση, ὥστε νά ἄνοιγαν οἱ πόρτες καί νά μιλοῦσε πάλι ὁ κ. Μπάλκος γιά **ἐπέμβαση σωστή** τῶν ΜΑΤ πού ὑπερασπίζονταν τούς «φοιτητές» καί τά κτίρια καί τήν περιουσία τοῦ δημοσίου...

Ἐγώ συγκεκριμένα ἀπό τίς τελευταῖες παράγραφους τοῦ ἄρθρου σας... «ΚΙΝΔΥΝΟΣ εἶναι ἡ ἀνάληψη...» κλπ., καταλαβαίνω ὅτι ἡ σωματική βία πού μιλᾶτε *ἀσκήθηκε στούς ἀναρχικούς ἀπό τήν «νεολαία»* πού κατηγορεῖτε – «ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ» – γιά ἔ ρ π ο ν τ α φ α σ ι σ μ ό ! ! ! Πότε ἔγινε αὐτό στά συγκεκριμένα γεγονότα τῆς Πέμπτης(;) ἀφοῦ οἱ πόρτες ἦταν κλειστές! Ἀντίθετα, ἀπό τίς πέτρες τῶν ἔξω ἀναρχικῶν καί τραμπούκων τραυματίσθηκαν μερικοί φοιτητές σοβαρά. (Οἱ πέτρες πετάχθηκαν καί ἀπό ἀπόσταση 1m ἀπό τά κάγκελα τῆς πόρτας στίς ἁλυσίδες τῶν φοιτητῶν). Σ' αὐτές τίς ἁλυσίδες βρέθηκαν μερικοί «εὔθικτοι» φοιτητές, πού ζητοῦσαν σώνει καί καλά ν' ἀνοίξουν οἱ πόρτες, ἐντελῶς ἀνεύθυνα, μή βλέποντας τά ΜΑΤ πού καραδοκοῦσαν – μιά τέτοια ὡραία εὐκαιρία – κάπου στούς γύρω δρόμους. (Αὐτό φάνηκε, ὅταν πρωτοκάναν τήν ἐπίθεσή τους στήν πόρτα). Σ' αὐτή τήν περίπτωση ἐπεκράτησε σίγουρα ἕνας ἐκνευρισμός μέσα ἀπό τίς πόρτες καί ἔπεσαν μερικές ψιλές καί ἀπό τούς μέν καί ἀπό τούς δέ. Ἄν ἐννοεῖται αὐτή τή σωματική βία, τότε εἶναι λίγο ἀστεῖο. Ὅταν ὑπάρχει ἀπόφαση τοῦ ΣΟΣΣΕΜΠ γιά κλείσιμο τῆς πόρτας καί μερικοί ἐπιμένουν ν' ἀνοίξει, παραβλέποντας τήν ἔξω κατάσταση καί τήν εὐκαιρία γιά νέα παραβίαση τοῦ ἀσύλου ἀπό τά ΜΑΤ, σίγουρα δέν μπορεῖς νά συγκρατήσεις ὁρισμένους διαπληκτισμούς καί ἀντεγκλήσεις. Σίγουρα ὅμως, ἀγαπητό μου ΑΝΤΙ, ἐδῶ δέν ὑπάρχει **καμιά πρόθεση** γιά σωματική βία. Ὑπάρχει μιά αὐθόρμητη ἀντίδραση σέ κάτι ἐντελῶς παράλογο. Καί ἡ ἀντίδραση αὐτή σίγουρα ἔγινε ἀπό λίγα ἄτομα – ἀρκετά ἐκνευρισμένα – καί ἔγινε κάθε προσπάθεια νά σταματήσουν, ἀπό τούς ὑπόλοιπους φοιτητές τῶν ἁλυσίδων στήν πόρτα.

Γι' αὐτό πιστεύω ὅτι τό ἄρθρο σας ἔγινε κάπως ἀνεύθυνα, χωρίς τή γνώση τῶν γεγονότων καί μέ τό σκοπό νά γίνει μιά ἐπίθεση στήν «συγκεκριμένη νεολαία». Δέν ξέρω ὅμως, γιά ποιό λόγο δόθηκε τέτοια βαριά κατηγορία, γιά ἔ ρ π ο ν τ α φ α σ ι σ μ ό, στούς φοιτητές πού ὑπεράσπιζαν, μέ κίνδυνο τήν δική τους σωματική ἀκεραιότητα, τό Πανεπιστημιακό ἄσυλο, τήν ἴδια στιγμή πού ἀνεύθυνα «ἀναρχικά» παιδάκια καί στημένοι στήν κυριολεξία τραμποῦκοι – κανένας σχεδόν φ ο ι τ η τ ή ς ἀνάμεσά τους – οἱ μέν πρῶτοι ἐξασκοῦσαν τά ἐκτονωτικά τους κομπλεξικά καθήκοντα, οἱ δέ δεύτεροι καθοδηγοῦσαν μιά καλά στημένη προβοκάτσια, πού καταδικάσθηκε ἀπ' ὅλους τούς φοιτητές καί τίς πολιτικές – προοδευτικές δυνάμεις. (Ἀκόμα καί ἀπ' αὐτούς πού μιλοῦσαν ν' ἀνοίξουν οἱ πόρτες).

Ὅσο γιά τή γενική τοποθέτηση τοῦ ἄρθρου σας, πού εὐνοεῖ τή δράση αὐτῶν τῶν παιδιῶν, σημειώνω τά ἑξῆς:

Δέν εἶναι ντροπή, οὔτε σύμπλευση μέ τήν ἰδεολογία τῆς ἄρχουσας τάξης (πού μιλάει γιά τρομοκράτες) νά καταδικάζεις συγκεκριμένες ἐνέργειες ὁρισμένων ἀνεύθυνων ὁμάδων, πού σίγουρα βλάπτουν τήν ὑπόθεση πού λέγεται κίνημα. Ἐσεῖς πονηρά στό ἄρθρο σας περνᾶτε αὐτή τή θέση: «Κοιτᾶξτε, αὐτοί μιλοῦν γιά *ἀνεύθυνα στοιχεῖα*. Τά ἴδια λέει καί ἡ κυβέρνηση. Εἶναι λοιπόν ἀντιδραστικοί». Πολλοί θεωρητικοί ἔχουν ἀσχοληθεῖ μέ τό θέμα γενικά τοῦ π ρ α γ μ α τ ι κ ο ῦ ἀ ν α ρ χ ι σ μ ο ῦ. Ἀρκετά εἶπε καί ὁ Λένιν. Δέν θ' ἀναφερθῶ περισσότερο στό θέμα.

Πάντως, καλά θά κάνει ὁ εὔθικτος συντάκτης σας τοῦ ἄρθρου «οἱ προβοκάτορες» νά ἔχει μιά καλύτερη πληροφόρηση πρίν συντάξει ἕνα ἄρθρο καί κατηγορήσει συγκεκριμένα ὄργανα καί νεολαῖες.

Εὐχαριστῶ γιά τήν φιλοξενία

Σ.Μ.

● *Σ.Σ. Κάποιες γενικές παρατηρήσεις σημειώνονται καί ἀλλοῦ. Ὁ λόγος πάντως εἶναι γιά «κάτι ψιλές πού ἀνταλλάχτηκαν» – καί πάνω σ' αὐτό θά θέλαμε νά προβληματιστοῦμε ὅλοι μας περισσότερο.*

● *Στό ἴδιο ἄρθρο ἀναφέρεται καί τό γράμμα πέντε φοιτητῶν τῆς φιλοσοφικῆς:*

Ἀγαπητό ΑΝΤΙ,

Εἴμαστε τακτικοί ἀναγνῶστες τοῦ ΑΝΤΙ, φοιτητές τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.

Στό τεῦχος ἀρ. 138 τῆς 9ης Νοεμβρίου, μᾶς ξάφνιασε τό κύριο ἄρθρο ὄχι τόσο γιατί διαφωνοῦμε στά ὅσα σχετικά λέγονται γιά τούς «ἀναρχικούς προβοκάτορες», ὅσο γιατί διαλέξατε ἕνα πραγματικά ἄτυχο παράδειγμα.

Συγκεκριμένα, μιλᾶτε γιά «γραφεῖα καί σπουδαστήρια ὅπου ἀποδεδειγμένα χουντικοί καί ἀνάξιοι καθηγητές διεξάγουν ἄθλιες ἐξετάσεις» καί γιά φοιτητές πού καταλαμβάνοντας αὐτά τά γραφεῖα, πετᾶνε τά φύλλα τῶν διαγωνισμῶν στό δρόμο.

Ἄν ἡ ἀναφορά αὐτή εἶναι σχετική μέ τά πρόσφατα ἐπεισόδια τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ἐπιτρέψτε μας νά σᾶς ποῦμε κάποιες σκέψεις μας γύρω ἀπό τό θέμα.

Τή σκηνή, φοβόμαστε, ὅτι σᾶς τήν ἐνέπνευσε ἕνα εἶδος ἀντίληψης γιά ἐπιστροφή στήν παιδική ἡλικία, ὅπου ὁ ἀνήσυχος ἔφηβος ὀνειρεύεται τήν κατάλυση τῆς σχολικῆς καί οἰκογενειακῆς καταπίεσης μέ ἕνα «Blow-up». Ὅμως, νομίζουμε ὅτι αὐτά θά ἦταν ἀντικείμενο ψυχαναλυτικῆς συζήτησης καί ὄχι θέμα τοῦ κύριου ἄρθρου τοῦ πολιτικοῦ περιοδικοῦ ΑΝΤΙ. Ἀλλά θά μπορούσαμε κι αὐτή τήν ἐκδοχή νά τή δεχτοῦμε, ἄν τά γραφεῖα καί σπουδαστήρια πού κατελήφθησαν ἀπ' τούς «ὀργισμένους» φοιτητές ἦταν ὄντως χουντικῶν, ἔστω καί ὄχι ἀποδεδειγμένα. Ἀντίθετα, ἐπρόκειτο γιά τά γραφεῖα καί σπουδαστήρια καθηγητῶν ἀπ' τούς πιό οἰκείους στούς φοιτητές, καί ὁπωσδήποτε ὄχι χουντικῶν. Ἐκτός τῶν ἄλλων, παραλείπετε νά ἀναφερθεῖτε στό ὅτι ἀπ' τά γραφεῖα αὐτά κλάπηκαν μηχανές προβολῶν, καθώς καί ὅτι καταστράφηκαν καί ἄλλα ὑλικά ἐκπαιδευτικοῦ χαρακτήρα· ὅτι δηλαδή ἡ κατάληψη, περιλαμβανομένου καί τοῦ πλιάτσικου, εἶχε ἄδικο καί ἄσκοπο χαρακτήρα, ἰδιαίτερα βλαπτικό γιά τό φ.κ. Εἶναι πολύ ἐπικίνδυνο νά τά θεωρεῖτε ὅλα αὐτά ἀκίνδυνα, ἁπλά καταγγελία τῆς ἀδικίας καί τῆς καταπίεσης καί ὁπωσδήποτε ἀπαράδεκτο νά χρησιμοποιεῖτε ἀνεπιβεβαίωτες πληροφορίες γιά νά στηρίζετε μιά σωστή κριτική, πού ἔτσι βέβαια, τήν ὑπονομεύετε ἀπ' τήν ἀρχή.

Μέ τιμή,

Πέντε φοιτητές

● *Σ. Σ. Ὅσο καί ἄν τό ἄρθρο φαινόταν πώς εἶχε ἀφετηρία τά γεγονότα τῆς Νομικῆς μετά τήν συγκέντρωση γιά τόν ν. 815, δέν γινόταν συγκεκριμένη ἀναφορά – πολύ περισσότερο γιά τίς ἕδρες πού ἀναφέρουν οἱ πέντε φοιτητές. Πάντως χαιρόμαστε γιατί ἔχουμε τήν δυνατότητα ἀπό ἐδῶ νά κάνουμε αὐτή τή διευκρίνιση, μέ ἀφορμή τό γράμμα τους.*

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

● *Ἀπό τόν Ἀλεξ. Γ. πού ζεῖ στό Παρίσι πήραμε τό ἀκόλουθο γράμμα-παρέμβαση στή συζήτηση γιά τό Πολυτεχνεῖο (τευχος 138). Ἀφοῦ σημειώνει πώς ἡ συζήτηση αὐτή «εἶναι παρηγοριά», συνεχίζει:*

Καί νά ὅμως πού ἀπ' τή συζήτηση κάτι λείπει: Τά δικά μας λάθη καί εἰδικότερα τά λάθη μας μετά τή μεταπολίτευση. Γιατί ἄν οἱ διαδικασίες τοῦ κινήματος καί τοῦ Νοέμβρη μᾶς ἔμαθαν νά μιλᾶμε ὄχι σάν τά μεταπολιτευτικά, κομματικά κασετόφωνα, γιατί ἄν ἡ δικιά μας συνείδηση ἀρνιέται τή μεμψιμοιρία καί τή διανοητική φοβία τῶν συντηρητικῶν τοῦ ἀριστεροῦ κατεστημένου μπροστά στά δικά τους λάθη, γιατί ἄν προπαντός φίλοι, θέλουμε νά ἀφοπλίσουμε τήν κομματική ἀρβύλα πού ξεχύνεται μετά τή συζήτηση, ξεθάβοντας παλιές στάσεις κομματικοῦ πατριωτισμοῦ (Ποιός τά λέει, αὐτός; αὐτός πού τότε γιά τό κόμμα ἔκανε αὐτά! καταλαβαίνετε...) πρέπει νά μιλήσουμε γιά τά δικά μας λάθη.

Πρέπει νά μιλήσουμε:

● Γιά τήν ἀφέλειά μας νά ἐμπιστευθοῦμε ἐν λευκῷ τούς ἀποτυχημένους τοῦ κινήματος, πού τόσες φορές, ἀκόμα καί μέ τό ντουφέκι στό χέρι ἀπέτυχαν· τήν ἀγαθοσύνη μας νά τούς δώσουμε ἄλλη μιάν εὐκαιρία. Σέ ποιούς; Σ' αὐτούς πού τόσα χρόνια τώρα τά παθήματα δέν τούς ἔγιναν μαθήματα, ξεκινώντας ἀπ' τίς τρισάθλιες ἐσωτερικές διαδικασίες, μέχρι τή στάση ἀπέναντι στήν ἄρχουσα τάξη.

● Γιά τήν ἀγαθή μας προαίρεση νά δώσουμε, ἔστω, τόση πίστωση χρόνου σ' ὁρισμένους τῆς ἡγεσίας, μπάς κι ἀλλάξουν μυαλά καί πολιτική.

● Γιά τήν ἀπαράδεκτη συνεργεία καί συνενοχή μας πού μέσα ἀπό μιά διαδικασία πού δέν ξέραμε τί μᾶς γινόταν, ἐπηρεάσαμε ἀνθρώπους στό νά μποῦν σ' ἕνα δρόμο ἀπ' ὅπου τώρα τό νά βγοῦν εἶναι πολύ δύσκολο. Κι ἄν ἐμεῖς σήμερα ἔχουμε ξανασυναντηθεῖ καί μέ εἰλικρίνεια συζητᾶμε, ὁ παλιός φίλος ἤδη κολλάει τή χιλιοστή ἀφίσα καταρρίπτοντας τό ρεκόρ του καί δέν μπορεῖ πλέον νά σ' ἀκολουθήσει. Γιατί ἔχει δείρει ἀρκετές φορές τόν ἄμοιρο ἀριστεριστή ἐκεῖ, Πατησίων καί Στουρνάρα γωνία, γιατί ἔχει πάει καί στή Βαγδάτη σάν ἀντιπρόσωπος τοῦ τμήματος διεθνῶν σχέσεων. Ἄντε τώρα νά θυμηθεῖ προβλήματα καί διαφωνίες γιά ν' ἀποχωρήσει...

● Γιά τήν ἀπαράδεκτη ἄμβλυνση

ΝΕΟΛΑΙΕΣ ΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

τῶν πολιτικῶν μας κριτηρίων, μετά τή μεταπολίτευση, μπροστά σ' αὐτά πού ἀντιμετωπίζαμε, εἴτε Ἀργεντινή λεγόταν, εἴτε «σοσιαλιστική» Ρουμανία, ἐμεῖς πού δέ συγχωροῦμε τό παραμικρό στήν ντόπια ἀστική τάξη. Γιατί κλείσαμε τ' αὐτιά μας μπροστά στό λίγο, ἀλλά πολύ σωστό πού μᾶς ἔλεγε ὁ φίλος δογματικός, ἀναθεωρητής, ἀριστεριστής, ἀναρχικός, μέσα στίς τόσες χοντράδες του. Ὅτι τοῦ ἀρνηθήκαμε τή συζήτηση καί κοιτάξαμε τόν -ισμο πού τόν συνόδευε.

● Γιά τό ὅτι δέν σταθήκαμε αὐστηροί καί ἀνελέητοι «ἐντός τῶν τειχῶν», μπροστά σέ Τσεχοσλοβακίες, Ε.Α.Δ.Ε., Κίνες – Πινοσέτ, ἀλλά εἴπαμε: πιό πολλά τά καλά ἀπ' τά κακά· ἄλλωστε γιά τήν ἐπανάσταση δέν παλεύουμε ὅλοι; Δέν πειράζει.

● Γιά τό ὅτι τή στιγμή τῆς ἀποχώρησης ἤ διαγραφῆς, ἄν ἐξαιρέσεις μερικά ἀπ' τά παιδιά τῆς Β'Πανελλαδικῆς, ἀφοῦ ἐξηγήσαμε στόν περίγυρο τά παθήματα, αὐτοαπομονωθήκαμε πρός μεγάλη εὐχαρίστηση τῆς ἡγεσίας. Γιατί γι' αὐτήν, ὅπως καί νά τό κάνουμε, «τό μοναστήρι νά 'ναι καλά».

● Γιά τό ὅτι ἐκεῖνες τίς κρίσιμες στιγμές μετά τή μεταπολίτευση, βγαίνοντας μέ μιά ἐμπειρία ἀναμέτρησης, δέν βάλαμε τούς ὅρους μας, ὄντας πανάσχετοι κι ἐρασιτέχνες μπροστά στούς ἐπαγγελματίες. Ποιούς; Ἡ συζήτηση γιά τό Πολυτεχνεῖο πιάνει ἀρκετούς:

Νέες σχέσεις στό μαζικό κίνημα, νέες καί προωθημένες μορφές πάλης, ἐκμεταλλευόμενοι τό συσχετισμό δυνάμεων, νέες σχέσεις στούς κομματικούς μηχανισμούς, νέες ποιότητες ἀνθρώπινων σχέσεων μεταξύ μας. Ἀντί γι' αὐτά, τί ἔγινε; Ἄς μή μιλᾶμε. Μέχρι καί ντιρεκτίβες γιά τήν ἠθική διαπαιδαγώγιση θεολογικῆς ὑφῆς δέχτηκαν μερικοί.

Αὐτά, στή συζήτηση δέ μπαίνουν. Μέχρις ἕνα βαθμό δικαιολογημένα, γιατί πιθανόν οἱ βλοσυροί καί μέ ὀργή παρατηροῦντες, θά ποῦν:

«Βρέ θεομπαῖχτες, γιά τό Πολυτεχνεῖο σᾶς ἔβαλε τό ΑΝΤΙ νά μιλήσετε καί σεῖς βγάζετε τ' ἀπωθημένα σας;» Ἀλλά ἄς εἶναι, ὁ πολιτικός τους ὁρίζοντας στενεύει. (Γειά σου Τόνια...). Ὁ χρόνος ἤδη ἄρχισε νά μετράει ἀνάποδα γι' αὐτούς:

● Γιατί σέ λίγο αὐτοί πού ἔχουν ἀποχωρήσει καί θά ἀποχωρήσουν καί ἀποχωροῦν, θά μετριοῦνται μέ τετραψήφιους· κι αὐτοί πού μπαίνουν, μέ τριψήφιους.

● Γιατί τά πλάνα πλέον δέ θά πιάνονται.

● Γιατί μερικά ραντεβοῦ στίς «ἐπαφές», δέ θά καθυστεροῦν μόνο 5 ἤ 10 λεπτά, ἀλλά γιά χρόνια.

● Γιατί μερικοί πού πῆγαν νά πάρουν τσιγάρα ἀπ' τό περίπτερο στή μέση τῆς συνεδρίασης, ἀκόμα νά γυρίσουν.

● Γιατί ἀπ' τίς 10.000 τῆς Καλλιθέας τοῦ ΕΑΜ φτάνουμε στούς 500 τοῦ Ἀκροπόλ.

Τότε οἱ τεχνοκράτες τῶν ἐγχειριδίων τῆς Ἀκαδημίας θ' ἀρχίσουν νά καταλαβαίνουν τή γλώσσα τῶν ἀριθμῶν, μιᾶς καί ἡ γλώσσα τῆς πολιτικῆς εἶναι γιά τούς «διανοουμενάκηδες». Καί τότε βέβαια αὐτός πού τοῦ ἀρέσουν τά μηχανικά μοντέλα (ἄκου νά σοῦ πῶ φίλε, τό κόμμα εἶναι ἕνα τραῖνο, ἄλλοι ἀνεβαίνουν, ἄλλοι κατεβαίνουν, αὐτό προχωρᾶ πάντα) θά διαπιστώσει ὅτι ἔχουν μείνει μόνο οἱ ἐλεγκτές καί οἱ μηχανοδηγοί. Ἄντε τότε νά ξαναθυμηθεῖς, τί; Τό Νοέμβρη καί τίς ἱερές παραδόσεις τοῦ κινήματος. Αὐτός δμως ξέρει τόν τρόπο: Αὐστηρά ἐργασιοθεραπεία ἐξορμώντας γιά καινούρια γραφεῖα, γυμναστήρια, γήπεδα... κλπ.

Οἱ εὐθύνες μας ἐξακολουθοῦν νά εἶναι βαριές. Γιατί ἄν ὁ χρόνος μετράει ἀνάποδα, ἔχει καί μῆνες, ἔχει καί χρόνια. Νά βροῦμε τούς τρόπους νά βοηθήσουμε αὐτούς πού εἶναι μπλοκαρισμένοι μέσα. Ἔχουμε ἄλλωστε, μιά κοινή εὐθύνη γι' αὐτό. Καί νά τό πρῶτο: Νά ἀνοίξουμε τά σκασμένα μας στόματα καί νά μιλήσουμε. Ἄλλοι τό 'χουν κάνει ἐδῶ καί χρόνια. Μιλώντας μ' ἕναν τρόπο πού αὐτοί ποτέ τους δέν μπόρεσαν νά μιλήσουν: Μιλώντας πρῶτα γιά τά δικά μας λάθη.' Ἡ ὑπόθεση εἶναι δύσκολη καί λεπτή μέ δοσμένη τήν ἐπίθεση τῆς Δεξιᾶς, πού πέρα ἀπό λόγια, χρειάζεται καί δράση. Τό ΑΝΤΙ ἤδη πληρώνει τόν πρῶτο του χαμένο ἀναγνώστη, τόν Δημ. Φύσσα. Ἄς εἶναι. Λέμε καλημέρα σ' ὅλους τούς ἄλλους φίλους πού ἄν καί ἐντός τῶν τειχῶν, ἄν καί ἀγανακτισμένοι γι' αὐτά πού γράφουμε, συνεχίζουν νά μᾶς διαβάζουν ἀπό μαζοχισμό. Ἐλπίζουμε καί σ' αὐτούς καί στόν προβληματισμό τους.

Καλό κουράγιο
Ἀλεξ. Γ.
Ἕνας πρώην

Ἀγαπητό Ἀντί,

Στό φετινό γιορτασμό τοῦ Πολυτεχνείου γίναμε μάρτυρες μιᾶς ταχυδακτυλουργίας τῆς Ἀριστερᾶς πού στήν προσπάθειά της νά βρεῖ διέξοδο στό ἀδιέξοδο – εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπό τήν ἀδιαλλαξία τῆς κυβέρνησης στό θέμα τῆς πορείας – μεταμόρφωσε τό ἴδιο τό ἀδιέξοδο σέ στόχο της πραγματοποιήσιμο.

Ἄς ἔρθουμε ὅμως στά γεγονότα:

Ἡ πορεία πρός τήν ἀμερικάνικη πρεσβεία εἶχε καθιερωθεῖ μετά τό '74 καί ὁλοκλήρωνε τόν γιορτασμό τῆς ἐπετείου.

Ὁ ἀγώνας κατά τοῦ φασισμοῦ δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τόν ἀγώνα ἐνάντια στά ἰμπεριαλιστικά κέντρα, πράγμα πού ἐκφράζονταν κάθε χρόνο μέ τόν συνδυασμό τῶν τριήμερων ἐκδηλώσεων στό Πολυτεχνεῖο καί τῆς πορείας - διαμαρτυρίας στήν ἀμερικάνικη πρεσβεία.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ Δεξιά, στήν προσπάθειά της νά ὑλοποιηθεῖ τό Πολυτεχνεῖο, τό ἀπογύμνωσε ἀπό κάθε οὐσιαστικό περιεχόμενο, παρουσιάζοντάς το ἀπό τά μέσα ἐνημέρωσης, ὅπως ἤθελε, καί ἀποσοβώντας ἀπό τόν γιορτασμό τό κομμάτι «πορεία στήν πρεσβεία».

Ἡ Ἀριστερά πειθαρχεῖ στήν ἀπαγόρευση αὐτή, ἴσως γιά νά διασώσει τό ὑπόλοιπο κομμάτι τοῦ γιορτασμοῦ πού θεωρεῖ ἀρκετό.

Ἔχουμε νά κάνουμε λοιπόν μέ μιάν ὑποχώρηση τῆς Ἀριστερᾶς μπρός στήν ἀδιαλλαξία τῆς κυβέρνησης. Μέ ἄλλα λόγια, γιά «τά δύο βήματα πίσω» πού ἔλεγε κάποτε κάποιος. Καί δέν εἶναι ἄσχημο νά γίνονται κάπου-κάπου αὐτά τά πισωγυρίσματα.

Εἶναι ὅμως ντροπή νά φοβᾶσαι νά πεῖς τήν ἀλήθεια στόν κόσμο καί νά καταφεύγεις σέ τεχνάσματα γιά νά κρύψεις τήν ἀδυναμία σου.

Καί νά τί ἔγινε στόν πρόσφατο γιορτασμό τοῦ Πολυτεχνείου:

Τό «ἡ πορεία **θά σταματήσει** στό Σύνταγμα», διαδέχθηκε τό «ἡ πορεία **γιά τό** Σύνταγμα». Καί θά προστεθεῖ τελικά τό «γιά νά καταθέσει στεφάνι ἡ ΕΦΕΕ στόν Ἄγνωστο Στρατιώτη».

Νά, λοιπόν, ἡ ταχυδακτυλουργία. Ξαφνικά, σκοπός ἔγινε ἡ πορεία γιά τό στεφάνι στό Ἄγνωστο Στρατιώτη, ἀντί τῆς διαμαρτυρίας στόν Γνωστό μας Ἀμερικάνο.

Στόχος μας ἦταν πάντοτε ἡ πρεσβεία τῶν Ἀμερικάνων καί ὅταν τίς προηγούμενες χρονιές μᾶς σταματούσαν στό Σύνταγμα, ξέραμε ὅτι ὁ στόχος παραμένει ἐκεῖ, πέρα ἀπό τά ΜΑΤ καί τίς Αὖρες καί ὅτι ἦταν ἡ Δεξιά πού μᾶς ἔφραζε τό δρόμο. Ἔξ ἄλλου, μιά μικρή ἀντιπροσωπεία θά ἔφτανε στήν πρεσβεία καί θά μεταβίβαζε «Κείμενο διαμαρτυρίας». Φέτος ὅμως, αὐτές οἱ διαμαρτυρίες καταργήθηκαν.

Εὐτυχῶς πού πρόσφατα δημιουργήθηκε τό πρόβλημα μέ τούς πυραύλους «Κρούζ», ἀλλιῶς φοβᾶμαι ὅτι κινδυνεύαμε νά ξεχάσουμε τελείως τούς φίλους τούς Ἀμερικάνους.

Δίκαια, λοιπόν, πρέπει νά ἀναρωτιόμαστε τί σημαίνει αὐτή ἡ τακτική...

Πρόκειται, ἄραγε, γιά ἀλλαγή στόχου, ἤ καλύτερα κατάργηση στόχου, ἤ μήπως ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἕνα κακότεχνο καμουφλάρισμα μιᾶς ἀδυναμίας τῆς Ἀριστερᾶς;

Εὐχαριστῶ.
Φιλικά
Σ. Κ.

● *Ὁ δικηγόρος Γ. Τζίμας ἀναρωτιέται κι αὐτός γιά τόν χαρακτήρα τοῦ γιορτασμοῦ τοῦ Πολυτεχνείου:*

Ἀγαπητό ΑΝΤΙ,

Καί ἡ ἐφετινή τιμητική μνήμη-γιορτασμός τῆς ἡρωϊκῆς ὁπλης μαζικῆς ἐξέγερσης τοῦ Πολυτεχνείου μέ κέντρο τούς φοιτητές καί τούς οἰκοδόμους μ' ἔπεισε ὅτι πρέπει νά ἀλλάξει ὁ τρόπος, ἡ μορφή τῆς ἐπετειακῆς τιμῆς στή μνήμη τῶν ἡρώων – ἀφανῶν πιό πολύ – τοῦ Πολυτεχνείου.

Οἱ ἀναρχικοί μέ τίς μίνι-πλασματικές «Ἐρυθρές Ταξιαρχίες» τῶν «Ἐξαρχείων», προσπάθησαν ἀκριβῶς νά ἐκμεταλλευτοῦν τή ρουτίνα πού γίνεται πιά ὁ παραδοσιακός γιορτασμός τῆς θυσίας τῶν νέων τοῦ Νοέμβρη 1973.

Βέβαια, οἱ «αὐτόνομοι», «ἀναρχικοί», «ταξιαρχιστές» ἀντιμετωπίστηκαν μετά τήν αἰφνιδιαστική νίκη τους στήν Νομική πρίν λίγο καιρό, δυναμικά τούτη τήν φορά καί ἡ ΚΝΕ τούς ἐξύλισε, ὅπως ἔπρεπε, στά μεγαλοαστικά βουτυροκρέατά τους!...

Ἀλλά γεγονός εἶναι ὅτι τό Πολυτεχνεῖο γίνεται ὅλο καί πιό πολύ ἡ προβολή τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἀριστερῶν –σέ πλατιά ἔννοια – κομμάτων.

Οἱ νεκροί ἀγωνιστές τοῦ Δεκέμβρη κομμουνιστές, τροτσκιστές, σοσιαλιστές, δέν ἔπραξαν ἔτσι. Ἀντίθετα, στοιχίθηκαν σέ ἕνα πολυφωνικό ἐνιαῖο ὅλο πού σάν γροθιά χτύπησε τή στρατιωτική, φασιστική, ξενοκίνητη δικτατορία μέ τό πολιτικό σελοφάν Μαρκεζίνη.

Οἱ φοιτητές – σπουδαστές πρέπει μέ τίς ἐπίσημες πολιτικοσυνδικαλιστικές νεολαῖες νά προβληματισθοῦν γιά ἄλλης μορφῆς γιορτασμό τῆς ἐπετείου τοῦ ἔπους τῶν ὁπλων τοῦ Πολυτεχνείου.

Πρέπει τοῦ χρόνου νά μᾶς δείξουν κάτι ἄλλο, πρίν τό Πολυτεχνεῖο γίνει μουσειακός θεσμός, ὅπως θέλει ἡ κυβέρνηση τῆς «Νέας Δημοκρατίας».

Φιλικά
Γ. ΤΖΙΜΑΣ

● *Ἐξ ἄλλου ἀπό τόν Γ.Χ. – σπουδαστή στά ΚΑΤΕΕ, πήραμε τό γράμμα πού ἀκολουθεῖ καί ἀναφέρεται στά γεγονότα τοῦ τριήμερου γιορτασμοῦ γιά τό Πολυτεχνεῖο. Τό ἐνδιαφέρον τῆς ἐπιστολῆς βρίσκεται στό ὅτι:*

α) βεβαιώνει ὅτι οἱ αὐτόνομοι εἶχαν προαποφασίσει «νά κάνουν πράξη (τίς ἀπόψεις τους)».

β) περιγράφει – ἀπό τή δική του πάντα σκοπιά – καί δίνει μαρτυρία γιά τά γεγονότα.

Ἀγαπητό Ἀντί,

Πολύ μέ καίει νά σοῦ γράψω μερικά πράγματα σχετικά μέ τόν «ἑορτασμό» τῆς 6ης ἐπετείου τοῦ Πολυτεχνείου. Καί αὐτό πού μέ καίει πιό πολύ εἶναι ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ περιθώριου (ἀναρχικῶν, αὐτόνομων κλπ.) αὐτῶν δηλαδή πού δέν ἔχουν κομματική στέγη, ἀπό τήν περιφρούρηση τῆς Ε.Φ.Ε.Ε. (διάβαζε περιφρούρηση ΚΝΕ).

Εἶναι γνωστό ὅτι ἐδῶ καί ἀρκετόν καιρό ἔχει παρουσιαστεῖ μέσα στό φοιτητικό κίνημα μία τάση πού ἀμφισβητεῖ καί ἀρνιέται τό ἀστικό πανεπιστήμιο, τούς θεσμούς του, καθώς καί τό ἐπίσημο φοιτητικό κίνημα μέ τίς δομές του.

Στό θέμα τοῦ Πολυτεχνείου, ἄποψη ὅλου τοῦ κόσμου πού ἐκφράζεται ἀπό αὐτή τήν τάση, εἶναι ὅτι ἡ ΕΦΕΕ ἔχει καταντήσει τίς ἐκδηλώσεις τῆς ἐπετείου πανηγύρια, ὅπου πουλιέται μέ τό κιλό «ἀντίσταση», χύνονται πολλά δάκρυα γιά τούς «ἡρωϊκούς νεκρούς μάς» καί ὅπου ἀφοῦ ἀκούσει ὁ κόσμος μερικά ἐπαναστατικά τραγούδια καί κάνει 10 βήματα πορεία, γυρνάει στά σπίτια του μέ τή συνείδησή του ἥσυχη γιατί ἔπραξε τό ἐπαναστατικό του καθῆκον καί τό χρέος του ἀπέναντι στούς νεκρούς. Γι' αὐτό καί εἶχε ἀποφασιστεῖ ἀπό τούς αὐτόνομους νά δοθεῖ στή φετινή ἐπέτειο μιά ἄλλη διάσταση, στό βαθμό πού αὐτό θά ἦταν δυνατό. Εἶχε συζητηθεῖ λοιπόν καί οἱ περισσότεροι αὐτόνομοι εἶχαν συμφωνήσει νά ὑπάρξει μιά συνεχής παρουσία τῶν ὁμάδων αὐτῶν στό Πολυτεχνεῖο, καί προωθώντας τά δικά τους συνθήματα νά κάνουν γνωστές, σέ ὅσο τό δυνατόν περισσότερο κόσμο, τίς ἀπόψεις τους γιά τήν ἐξέγερση αὐτή καί ἐπιπλέον νά προσπαθήσουν νά τίς κάνουν πράξη, ἐπιχειρώντας τήν Κυριακή μιά πορεία ὡς τήν ἀμερικάνικη πρεσβεία.

Ἡ ΚΝΕ ὡστόσο ἔδειξε ἀπό τήν ἀρχή ὅτι δέν ἦταν διατεθειμένη νά ἀνεχτεῖ ἄλλη ἄποψη πάνω στό θέμα αὐτό. Ἔτσι, τήν Παρασκευή τό πρωί, μέλη τῆς ΚΝΕ καί τῆς ΕΣΑΚ ἔδειραν μερικά μέλη τῆς ΟΠΑ πού εἶχαν τό θράσος (ἄκουσον, ἄκουσον!!!) νά στήσουν ἕνα ταμπλώ κοντά στή γωνία Πατησίων καί Στουρνάρα καί στό ὁποῖο κατάγγελαν τό πανηγύρι πού μόλις εἶχε ἀρχίσει. Τό ἴδιο μεσημέρι ἔδειραν ἄγρια τόν τραγουδιστή Νίκο Ἄσημο, μαζί μέ μερικούς του φίλους. Τό Σάββατο τό μεσημέρι, ὁμάδα 50 περίπου Κνιτῶν, ἐκτελώντας ἐντολές μέλους τοῦ Κ.Σ. της, ἐπιτέθηκε στή γωνία Στουρνάρα καί Πατησίων σέ μία ὁμάδα 5 μελῶν τῆς ΕΚΟΝ ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ (Β΄ Πανελλαδική), πού διάβαζαν μέ ἕναν τηλεβόα τήν προκήρυξη τῆς ὀργάνωσής τους γιά τό Πολυτεχνεῖο, τραυμάτισαν ἕναν ἀπό αὐτούς καί κατάσχεσαν τόν τηλεβόα. Δέκα ἄτομα πού ἔσπευσαν σέ βοήθεια τῶν Ρηγάδων δέν εἶχαν καλύτερη τύχη. Ἀπό τό Σάββατο τό ἀπόγευμα ἄρχισε γιά τούς αὐτόνομους ἡ νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου τους, πού κράτησε μέχρι τήν Κυριακή τό ἀπόγευμα. Συγκεκριμένα, τό Σάββατο τό ἀπόγευμα ἡ Στουρνάρα καί ὅλοι οἱ γύρω δρόμοι ἦταν γεμάτοι ἀπό διμοιρίες μελῶν τῆς ΚΝΕ καί τῆς ΕΣΑΚ. Ἄν τυχόν τόλμαγε νά πλησιάσει κανείς μέ ἀναρχίζουσα ἐμφάνιση, ἐκτυλίσσονταν οἱ ἑξῆς σκηνές:

Δύο ἤ τρεῖς οἰκοδόμοι τῆς ΕΣΑΚ πλησίαζαν τό ἄτομο αὐτό καί τοῦ συνιστοῦσαν «*νά σπάσει*». Ἄν ὁ «προβοκάτορας» ἀρνιόταν νά φύγει μόνος του, τόν ἀπομάκρυναν οἱ «συνεπεῖς κομμουνιστές τῆς ΕΣΑΚ καί τῆς ΚΝΕ», δαρμένο ἀνηλεῶς. Ἐπίσης παρουσιάστηκε τό φαινόμενο μέλη τῆς ΚΝΕ νά ὑποδεικνύουν στήν ΕΣΑΚ αὐτόνομους, ἰδιαίτερα δραστήριους στίς σχολές καί στή συνέχεια οἱ Ἐσακίτες νά τούς δέρνουν μέ λύσσα, πού καί τά ΜΑΤ θά τήν ζήλευαν. Τό ἴδιο βράδυ σέ σύγκρουση πού ἔγινε στό Μουσεῖο μεταξύ αὐτόνομων καί μελῶν τῆς ΕΣΑΚ πιάστηκαν 6 αὐτόνομοι πού ὁδηγήθηκαν δαρμένοι στήν ΕΦΕΕ, προκειμένου νά ἀνακριθοῦν. Τήν Κυριακή τό πρωί ἡ Στουρνάρα ἦταν κατειλημμένη ἀπό μέλη τῆς ΕΣΑΚ πού μέ ὑπόδειξη μελῶν τῆς ΚΝΕ συλαμβάνανε «ὕποπτα καί προβοκατόρικα» ἄτομα καί μέ τήν ἀπειλή τοῦ ξυλοδαρμοῦ τά ὑποβάλλανε σέ σωματική ἔρευνα. Τήν Κυριακή τό ἀπόγευμα 1.500 ἄτομα περίπου (Ρ.Φ. Βί πανελλαδική, ΟΠΑ, Αὐτόνομοι καί ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ ΕΚΚΕ) κατέβηκαν στή Σολωμοῦ καί βγῆκαν στήν Πατησίων μέ σκοπό νά πᾶνε στά Χαυτεῖα.

Μόλις μπῆκαν στήν Πατησίων βρέθηκαν κυκλωμένοι ἀπό τό ΚΚΕ πού τούς ἐπιτέθηκε ἀπό δυό μεριές μέ τό σύνθημα «ἔξω οἱ χαφιέδες ἀπό τό Πολυτεχνεῖο». Ἡ ἐπίθεση αὐτή ἀποκρούστηκε καί μετά ἀπό διαπραγματεύσεις συμφωνήθηκε νά ἀνοίξει ἕνας διάδρομος καί οἱ αὐτόνομοι, μαζί μέ ὅσους ἄλλους ἦταν μαζί τους, νά πήγαιναν στά Χαυτεῖα. Καί ἐνῶ οἱ αὐτόνομοι ἀποδιοργανωμένοι πλέον καί μόλις μετά βίας 200 ἄτομα ἀπό τά ἀρχικά 1.500, ἔφταναν στά Χαυτεῖα, δέχονταν ἐπίθεση μέ ρόπαλα ἀπό 500 περίπου μέλη τῆς ΕΣΑΚ. Τό ὅτι καί μερικοί αὐτόνομοι εἶχαν κι αὐτοί ξύλα δέν τούς ἔσωσε ἀπό τόν ἄγριο ξυλοδαρμό.

Ἀπ' ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση ἀξιοσημείωτα εἶναι τά ἑξῆς:

α) Τά ἄτομα τῆς ΕΣΑΚ πού ἔκαναν τό πογκρόμ αὐτό σέ βάρος τῶν αὐτονόμων καί τῶν συμμάχων τους ἦταν σέ ὅλες τίς περιπτώσεις τά ἴδια.

β) Κανείς τους δέν ἀνῆκε στήν περιφρούρηση τῆς ΕΦΕΕ.

γ) Ἐντολές ἔπαιρναν ἀπό μέλος τοῦ Κ.Σ. τῆς ΚΝΕ τό ἴδιο πάντα πού δέν εἶχε σχέση μέ τό Κ.Σ. τῆς ΕΦΕΕ

δ) Ἡ ΕΦΕΕ ὄχι μόνο ἀνέχτηκε ἀλλά καί κάλυψε πολιτικά αὐτό τό πογκρόμ.

ε) Ὅ,τι συνέβη πέρασε στόν ἡμερήσιο τύπο σάν μικροεπεισόδια.

Πιστεύοντας ὅτι τά γεγονότα αὐτά εἶναι πολύ σοβαρά, μιά καί γιά πρώτη φορά ἡ πλειοψηφία τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος ἐφαρμόζει ὠμή τρομοκρατία προκειμένου νά θάψει τήν ἀντιπολίτευσή της καί γι' αὐτό θέλοντας νά γίνουν ὅλα αὐτά γνωστά στόν κάθε πραγματικά προοδευτικό ἄνθρωπο, γράφω αὐτή τήν ἐπιστολή σά μιά πρώτη προσπάθειά μου νά ἀντιδράσω στήν τρομοκρατία τῆς ὁποίας ὑπῆρξα κι ἐγώ θύμα.

Εὐχαριστῶ γιά τή φιλοξενία

Γ.Χ.

● *Ὁ λόγος σέ ἄλλον «αὐτόνομο»:*

Ἡ ἀντιμετώπιση φάνηκε καθαρά τήν τελευταία μέρα τῶν «τριήμερων ἐκδηλώσεων». Τά γεγονότα, λίγο πολύ γνωστά. Καμιά τρακοσαριά ἀναρχικοί θέλησαν νά πάρουν μέρος στήν συγκέντρωση καί νά ποῦν τά δικά τους συνθήματα. Αὐτό βέβαια ἐνόχλησε πολύ τούς Κνίτες. Τούς χάλαγε, βλέπετε, τόν γιορτασμό. Καί φυσικά τούς ἀπέκλεισαν στόν χῶρο μεταξύ Ἐμ. Μπενάκη καί Θεμιστοκλέους, πάνω στήν Πανεπιστημίου καί τούς ἔσπασαν στό ξύλο, χωρίς δρόμο διαφυγῆς τους. Αὐτή τή φορά βέβαια δέν χρησιμοποίησαν τήν πολυπληθέστερη δύναμή τους, ἀλλά καί γκλόπς. Ἔτσι πατάχτηκε κάθε ἀντίδραση, κάθε ἀντίθετη φωνή πρός τήν Ε.Φ.Ε.Ε. καί πρός τόν τρόπο πού «γιορτάζεται» τό Πολυτεχνεῖο.

Ἀλλά οἱ Κνίτες, εἴτε τό θέλουν εἴτε ὄχι, πρέπει νά νιώσουν ὅτι τό περιθώριο εἶναι μιά πραγματικότητα πού ἔχει τό δικαίωμα νά κατεβαίνει σέ ὁποιαδήποτε συγκέντρωση καί νά φωνάζει τά δικά του συνθήματα. Δέν σημαίνει ὅτι ἐπειδή ἡ ΚΝΕ ἔχει τήν δύναμη θά φωνάζει στήν συγκέντρωση τοῦ Πολυτεχνείου «ἀλλαγή δέν γίνεται χωρίς τό ΚΚΕ», ἕνα καθαρά κομματικό σύνθημα καί οἱ ἄλλοι οἱ ἀλῆτες, οἱ προβοκάτορες, οἱ ἀναρχικοί νά μήν μποροῦν νά φωνάξουν εἴτε τό «ἕνα δύο τρία πολλά Πολυτεχνεῖα» εἴτε τό «ἐμπρός στό δρόμο πού φράζει ἡ Ε.Φ.Ε.Ε.»

Μέ τό νά τούς χτυπᾶνε οἱ Κνίτες, οὔτε τούς σβήνουν ἀπό τόν πολιτικό χάρτη, οὔτε μειώνουν τήν ἀγωνιστικότητά τους. Ἁπλᾶ καί μόνο δείχνει πόσο δημοκράτες εἶναι καί πόσο θά εἶναι, ὅταν θά φέρουν «τήν ἀλλαγή τους»

Πάντως, φέτος μπῆκαν γερά τά θεμέλια γιά νά ἀμφισβητηθεῖ ὁ τρόπος πού πάει νά καθιερώσει ἡ Ε.Φ.Ε.Ε. νά «ἑορτάζεται» τό Πολυτεχνεῖο.

Ἔτσι, τά ἄλλα χρόνια ἴσως νά μήν περνάει πιά ὁ «πέλεκυς» τῆς ΚΝΕ.

Ἕνας Αὐτόνομος

ΑΚΡΑΙΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

● *Ὁ κ. Ν. Χαρακᾶκος, πού ἐμφανίζεται σάν «ἀκραῖος χριστιανός», φρονεῖ ὅτι ἡ τρομοκρατία τῆς Δεξιᾶς εἶναι ἀπό ἀνύπαρκτη, ὡς μηδαμινή:*

Στό τεῦχος τῆς 26.10.79 δημοσιεύτηκε στό «ΑΝΤΙ» τό ἄρθρο τοῦ Λάκη Θεοδώρου «Ὁ Πιέρ Γκολντμάν στά ὅρια τῆς πολιτικῆς ἐξέγερσης».

Νομίζω ὅτι τό ἄρθρο εἶναι καθαρά φιλοσιωνιστικό, ἐφ' ὅσον καταλήγει πάντα στήν ἐπωδό «αὐτός πού εἶναι Ἑβραῖος».

Ὅσον ἀφορᾶ τήν «Τιμή τῆς Ἀστυνομίας», φρονῶ ὅτι τή στιγμή πού τά Ἔθνη κινδυνεύουν ἀπό τή τρομοκρατική δραστηριότητα τῶν ὁμάδων τῆς Ἄκρας

Ἀριστερᾶς, δέν εἶναι πρέπον νά μιλᾶμε γιά «αἰσθητή παρουσία τῆς τρομοκρατίας τῆς Ἄκρας Δεξιᾶς» πού ἄν δέν εἶναι ἀνύπαρκτη, εἶναι τουλάχιστον μηδαμινή.

Θά ἤθελα ἐπίσης νά σταθῶ σέ μιά φράση τῆς συνεντεύξεως τοῦ Γκολντμάν.

Λέει «... Οἱ Ἑβραῖοι ἤξεραν πολύ καλά γιά ποιό λόγο γίνονταν κομμουνιστές: Γιατί ἦταν ἐργάτες καί ἦταν Ἑβραῖοι».

Γνωστός ὁ πόθος τῶν Ἑβραίων γιά τήν καταστροφή τοῦ Χριστιανισμοῦ. Σάν νά μήν ἔφταναν ὅλα τά ἄλλα (Μασωνία, Χιλιασμός, Ρόταρυ, Λάιονς, Θεοσοφική Ἑταιρεία, Χ.Ε.Ν., Χ.Α.Ν., Προσκοπισμός, Ὁδηγισμός) οἱ σιωνιστές χρησιμοποιοῦν ἐπιπρόσθετα τόν ἄθεο κομμουνισμό, μιά καί ἐξυπηρετεῖ μιά χαρά τά σχέδιά τους.

Νικόλαος Χαρακάκος

● *Ἀπό τόν Ὑποναύαρχο κ. Σ. Ἀργυρίου πήραμε καί δημοσιεύουμε τήν ἐπιστολή πού ἀκολουθεῖ καί πού προσθέτει τή δική του μαρτυρία γιά τόν ΑΓΕΝ κ. Κονοφάο.*

Κύριε Διευθυντά,

Στό ὑπ' ἀριθμ. 138 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας ἀνέγνωσα ἐπιστολή τοῦ ὑποναύαρχου κ. Παπαθανασίου στήν ὁποία ἀναφέρεται στά περί «φούντας» στό Ναυτικό καί τῶν προσπαθειῶν τοῦ κ. Κονοφάου νά διαλύσει ὁμαδοποίηση τῶν συντρόφων του στήν κίνηση τοῦ Ναυτικοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκαν νά κυβερνοῦν θέσεις καί πράγματα.

Ἐπειδή ἤμουν ὁ ἀρχαιότερος ἀξιωματικός στήν κίνηση αὐτή κατά τῆς δικτατορίας, θά ἤθελα νά διευκρινίσω ἕνα σημεῖο πού θεωρῶ ὅτι εἶναι πολύ σοβαρό. Ἡ διευκρίνιση ἀφορᾶ τήν δράση τῶν ἀξιωματικῶν τῆς κινήσεως μετά τήν ἐπιστροφή τους στήν ἐνεργό ὑπηρεσία τόν Αὔγουστο τοῦ '74.

Λίγες μέρες προτοῦ ἐπανέλθουμε στό Ναυτικό, σέ συγκέντρωση τῶν ἀρχαιοτέρων ἀξιωματικῶν τῆς κινήσεως, ἐλήφθη ὁμόφωνα ἡ ἀπόφασις ὅτι ἀπό τήν ἡμέρα πού θά ἀναλαμβάναμε πάλι ὑπηρεσία θά ἀφοσιωνώμεθα ἀποκλειστικά στά καθαρά ὑπηρεσιακά καθήκοντά μας, χωρίς καμιά ἀνάμιξή μας στή διοίκηση καί πράγματι αὐτό ἐφηρμόσθη.

Πλήν ὅμως, ὁ τότε ἐκτός Ναυτικοῦ εὑρισκόμενος κ. Κονοφάος ἐνεργοῦσε νά ἐπανέλθει ἴσως διά τίς ὑπηρεσίες πού προσέφερε στήν κίνηση τοῦ Ναυτικοῦ, ὥστε ἡ πρωτοφανής γιά δικτατορικά καθεστῶτα τόση μεγάλη συμμετοχή ἀξιωματικῶν κατεχόντων τό σύνολον σχεδόν τοῦ Στόλου νά ἔχει τά γνωστά οἰκτρά ἀποτελέσματα.

Στήν προσπάθειά του αὐτή, σκέφθηκε φαίνεται καί τόν ἀποφασιστικό ρόλο πού θά ἔπαιζε μιά συντονισμένη ἐνέργεια τῶν ἤδη ἐντός τοῦ Ναυτικοῦ... συντρόφων του.

Ἀποφάσισε λοιπόν καί συνέταξε ἕνα ὑπόμνημα. Τοῦτο περιέφερε δι' ἐμπίστου του προσώπου, μεταξύ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τῆς κινήσεως πρός ὑπογραφήν, ὥστε νά ἀναλάβουν τήν πατρότητά του.

Σ' αὐτό ἀντέδρασα ἔντονα καί ἐδήλωσα στούς ἀξιωματικούς ὅτι, ἐάν ἀποδεχόμεθα τήν πατρότητα τοῦ ὑπομνήματος, ἡ πράξις μας θά ἦτο ἀπαράδεκτος, πρῶτα διότι εἴχαμε ὁμόφωνα ἀποφασίσει νά μή εἰσερχώμεθα στήν διοίκηση καί δεύτερο διότι περιεῖχε πολλές ἀνακρίβειες. Πλήν ὅμως, τό ὑπόμνημα τελικῶς ὑπεγράφη ὑπό ἀριθμό ἀξιωματικῶν καί τοῦτο, ὡς ἔλεγον, διά καθαρά συναισθηματικούς λόγους, λόγω κοινῆς κρατήσεως εἰς ΕΑΤ /ΕΣΑ κλπ.

Ἡ ἐκτίμησις τῆς καταστάσεως ὑπῆρξε ὀρθή· κατόπιν τῆς ὑποβολῆς τοῦ ὑπομνήματος ἀπομακρύνθη ὁ τότε Ἀρχηγός κ. Ἀράπάκης καί ἐπανῆλθαν ὡς Ἀρχηγός ὁ κ. Ἐγκολφόπουλος καί Ἀρχηγός Στόλου ὁ κ. Κονοφάος.

Ἀπό τά πάρα πάνω ἐκτεθέντα, ἔχω τήν γνώμη ὅτι φαίνεται καθαρά ποιός ἐδημιούργησε τήν «φούντα» καί ξεκαθαρίζει αὐτό πού θίγει καίρια ὅλους τούς ἀξιωματικούς πού μέ ἀγαθές προθέσεις συμμετεῖχαν στήν κίνηση τοῦ Ναυτικοῦ, μή ὑπολογίζοντας οὔτε τίς οἰκογένειές τους, οὔτε τήν ἴδια τους τήν ζωή, διότι σέ τέτοιες περιπτώσεις ἡ ἀποτυχία μπορεῖ νά ἔχει ὡς ἐπακόλουθο τήν σέ ΘΑΝΑΤΟ καταδίκη τῶν ἐν ΕΝΕΡΓΕΙΑ ἀξιωματικῶν. Τέλος, εἶναι φαιδρό νά λέγεται ὅτι κάποιος θέλει νά δημιουργήσει κάτι ἀνάλογο («φούντα») μ' ἐκεῖνο πού μίσησε καί πολέμησε (χούντα).

Μετά τιμῆς
Σ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ
Ὑποναύαρχος ἐ. ἀ.

RANK XEROX

● *Καταγγελία γιά τίς συνθῆκες δουλειᾶς σέ μιά πολυεθνική – καί συγκεκριμένα τή* Rank Xerox *– μέ ἀφορμή τό ρεπορτάζ πού δημοσιεύσαμε σέ προηγούμενο τεῦχος μας:*

Ἀγαπητό Ἀντί,

Ἔπειτα ἀπό τό δημοσίευμά σου τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1979 (τεῦχος 137) γιά τήν Rank Xerox καί τίς πολυεθνικές, ἔρχομαι νά προσθέσω καί τήν προσωπική μου ἐμπειρία μέσα ἀπό τό χῶρο δουλειᾶς. Ἐμπειρία τόσο ἀπό πλευρᾶς ἐργοδοσίας, ὅσο καί ἀπό πλευρᾶς συλλόγου ἐργαζομένων.

Στίς 27 καί 29 Ἰουνίου ἔγιναν τρίωρες στάσεις ἐργασίας σέ ὅλους τούς κλάδους δουλειᾶς τῆς ἑταιρείας, μέ οἰκονομικά αἰτήματα, αἰτήματα βελτιώσεως συνθηκῶν ἐργασίας σέ διάφορα παραρτήματα, ὅπως στίς ἀποθῆκες τῆς Παιανίας καί ἄλλα. Ἡ ἑταιρεία κινητοποιήθηκε δραστήρια γιά τήν ἀποτυχία τῶν στάσεων. Ἔγιναν προσωπικές πιέσεις μέ τήν ἀπειλή ἀπολύσεων, μέ τό πάγωμα μισθῶν, κλπ.

Οἱ προσλήψεις στήν ἑταιρεία γίνονται μόνο μέσω γνωστῶν καί ὄχι ἀπό ἀξιολόγηση. Ἔτσι οἱ πιέσεις σέ παρόμοιες περιπτώσεις προχωροῦν καί στίς οἰκογένειες τῶν ἐργαζομένων.

Παρόμοιες πιέσεις δέχτηκα καί ἐγώ μέ ἀποτέλεσμα τίς ἡμέρες τῶν στάσεων νά λείπω ἀπό τό πόστο μου μέ ἄδεια γιατροῦ. Ἡ ἐργοδοσία προβλέποντας τήν ἀπουσία μου μοῦ παρήγγειλε ὅτι ἔστω καί «νεκρή» νά δουλέψω τίς ἡμέρες αὐτές, γιατί οἱ συνέπειες θά εἶναι μοιραῖες.

Οἱ ἐνέργειες τῆς ἐργοδοσίας ἔφεραν τό ἀποτέλεσμα πού σκόπευαν. Οἱ στάσεις ἀπέτυχαν μέ μικρή συμμετοχή τῶν ἐργαζομένων. Ὁ σύλλογος ἀποδυναμώθηκε, ἔτσι ὥστε νά μή μπορεῖ νά ἀντιδράσει στήν τρομοκρατία πού ἐξαπέλυσε ἡ ἑταιρεία. Μετά ἀπό ἕνα μήνα, ἀπολύθηκα γιά παραδειγματισμό. Λόγοι τῆς ἀπολύσεως, συνδικαλιστικοί. Μετά ἀπό λίγες μέρες καταθέτω στό διοικητικό συμβούλιο καταγγελία τῆς ἀπολύσεως, τῆς ψυχολογικῆς βίας πού ἀσκήθηκε γιά τήν ὑπογραφή της, κλπ. Ὁ σύλλογος θάβει τήν καταγγελία μέ ἀποτέλεσμα νά ἔχουν περάσει τρεῖς μῆνες ἀπό τήν ἀπόλυσή μου καί νά ὑπάρχουν συνάδελφοι, πού οὔτε κάν γνωρίζουν τί ἔχει συμβεῖ.

Τό γράμμα αὐτό γράφτηκε γιά νά δείξει ἀπό τήν μιά τήν πραγματική ὄψη τῶν πολυεθνικῶν (ὅπως τήν ἔνιωσα ἀπό τή δική μου ἐμπειρία) πού ὁ σκοπός ἁγιάζει τά μέσα καί σκοπός τους εἶναι ἡ ἐκμετάλλευση καί τό κέρδος, ἐξαντλώντας σου κάθε ὅριο ἀντοχῆς, πίσω ἀπό τήν βιτρίνα «τῶν δημοσίων σχέσεων», τοῦ χαμόγελου, τῆς εὐγένειας, τῶν ἐκδηλώσεων σέ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα, καί ἀπό τήν ἄλλη, τό πῶς ἐμεῖς οἱ ἴδιοι οἱ ἐργαζόμενοι τίς βοηθοῦμε νά αὐξάνουν τή δύναμή τους μέ τά λάθη καί τήν διαίρεση πού προκαλοῦμε μές στούς συλλόγους μας.

Εὐχαριστῶ γιά τήν φιλοξενία
Σούλα Ἀραβαντινοῦ
Πειραιάς

avti

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Ἀθήνα 601
Τηλ: 732.713 – 732.819

● Ἐκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131, Ἀθήνα 601.
● Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. Ἀλεξάνδρου 26, Περιστέρι
● Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια:
ΜΑΚΗΣ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗΣ

● Μοντάζ:
ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
● Διαφημίσεις:
ΜΠΟΥΛΗ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ.
Βασ. Ἀλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 – 713.604.
● Ἀναπαραγωγή φίλμς:
Γραφικές τέχνες «ΝΑΠΟ»
Ν. Τζανέτος,
Μετσόβου 29, τηλ. 8221829

● Ἐκτύπωση:
Ἐργοστ. Γραφικῶν Τεχνῶν
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ἰασίου 5, Περιστέρι. Τηλ. 57.22.201.

● *Κάθε ἐνυπόγραφο ἄρθρο ἐκφράζει τήν προσωπική ἄποψη τοῦ συγγραφέα του.*
● *Χειρόγραφα δέν ἐπιστρέφονται.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἐσωτερικοῦ
Ἐξαμ. 320 δρχ. – Ἐτήσια 640
Ἐτήσια Ὀργανισμῶν,
Τραπεζῶν, κλπ: 1.500 δρχ.
Γιά φοιτητές ἔκπτωση 15%

Ἐξωτερικοῦ

Εὐρώπη – Μεσογ. χῶρες:		
ἐξάμηνη:	ἁπλή	δολ. 15
»	ἀεροπ.	δολ. 17
ἐτήσια:	ἁπλή	δολ. 30
»	ἀεροπ.	δολ. 34
Η.Π.Α. – Καναδάς – Ἀν. Ἀσία:		
ἐξάμηνη:	ἁπλή	δολ. 15
»	ἀεροπ.	δολ. 22
ἐτήσια:	ἁπλή	δολ. 30
»	ἀεροπ.	δολ. 44
Αὐστραλία – Ὠκεανία:		
ἐξάμηνη:	ἁπλή	δολ. 15
»	ἀεροπ.	δολ. 30
ἐτήσια:	ἁπλή	δολ. 30
»	ἀεροπ.	δολ. 60

● Ἐμβάσματα, ἐπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 25
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ δρχ. 40

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
Στά γραφεῖα τοῦ «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα Β. Ἑλλάδας:
Βιβλιοπωλεῖο
Μ. Κοτζιά καί Σία Ο.Ε.
Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

PYLARINOS

Ειδικος στα νομισματα και μοναδικος στα χαρτονομισματα

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ : 32 10 577 - 32 10 384

Εσεις, εμεις και ..... ο ηχος

Ἐδῶ καί τέσσερα χρόνια στό φιλόξενο STUDIO HI FI τῆς ὁδοῦ Ἀσκληπιοῦ 76 ἐξυπηρετοῦμε μέ ἀληθινά φιλική διάθεση ὅλους αὐτούς πού, ψάχνοντας γιά ἕνα καλό στερεοφωνικό συγκρότημα, θέλησαν νά μᾶς ἐμπιστευθοῦν.

Καί εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀποκτήσαμε πολλούς νέους φίλους.

Εἴμαστε πάντοτε πρόθυμοι νά συζητήσουμε γιά κάθε πρόβλημά σας, σχετικό μέ τήν ἀπόκτηση ἑνός στερεοφωνικοῦ συγκροτήματος ὁποιασδήποτε μάρκας, καί πιστεύοντας ὅτι ἔχουμε τίς χαμηλότερες τιμές, ἐλπίζουμε καί σέ νέους φίλους.

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76, ΑΘΗΝΑ 706.
τηλ. 3602697, 3627858

"ΧΝΑΡΙ"

βιβλια
δισκοι
αφισσες

γιῶργος τσιλδερίκης

κιαφας 5 και ακαδημιας

τηλ. 36.05.493

σωστη επιλογη βιβλιων
χαμηλες τιμες

Ἐκδόσεις Ι. Χατζηνικολῆ

κυκλοφοροῦν

ἑτοιμάζονται

γιάννης νεγρεπόντης	βασίλης ἀλεξάκης	δημήτρης σαπρανίδης
οἱ μπόμπιρες	τό κεφάλι τῆς γάτας	ἀρχίδαμε, go home
Ἑξάντας	Ἑξάντας	Ἑξάντας

Ἑξάντας

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

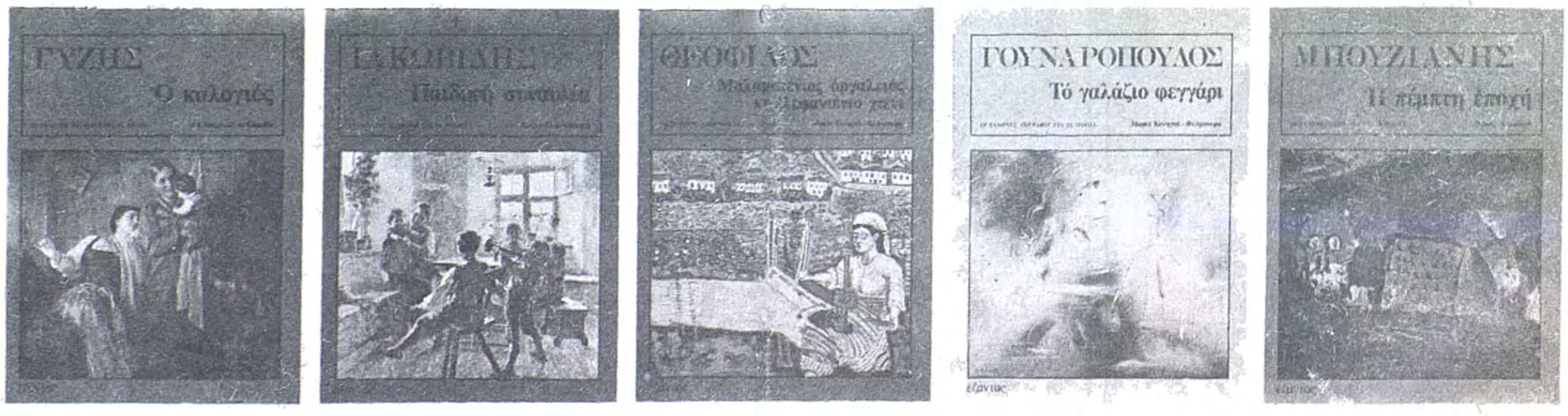

γνωρίστε τό θαυμαστό, γεμᾶτο φῶς, κόσμο τῆς ζωγραφικῆς
πέντε βιβλία, πέντε ἱστορίες, πέντε μεγάλοι ἕλληνες ζωγράφοι
ἐκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ. Δελφῶν 4, Ἀθήνα 144, τηλ. 36.12.191